

S. Grubelin sculp.

S. Grubelin sculp.

PRÆLECTIONES POETICÆ:

IN
S C H O L A
NATURALIS PHILOSOPHIÆ
OXON. Habitæ.

AUCTORE

JOSEPHO TRAPP, *A. M.*

COLL. WADH. Socio, & Prælectore Publico
Lecturæ Poeticæ; a Viro Insignissimo D. HEN-
RICO BIRKHEAD, LL. D. Coll. Omnium Ani-
marum olim Socio, in celeberrima Universitate
OXONIENSI nuper fundatæ.

EDITIO SECUNDA.

L O N D I N I:

Impensis BERNARDI LINTOTT, &
JONÆ BOWYER, Bibliopolarum Londi-
nensium. MDCCXXII.

68 47 13.

992.

V
f
p
t

HONORATISSIMO

HENRICO ST. JOHN, *Armig.*

REGIÆ MAJESTATI *ab Epistolis, Eidemque a Sanctioribus Consiliis.*

Nter multas, quæ sum-
mis Honoribus semper
adhærescunt, molestias;
vix quidquam habent
quod magis querantur

Viri illustres atque excellentes, quam
se ab Epistolis Nuncupatoriis male
pati, importunis Poeticorum præser-
tim Scriptorum officiis gravari &

A 2

obtundi.

Epistola

obtundi. Quid igitur causæ est
cur *Tu*, VIR HONORATISSIME,
calamitatem Ordini Tuo debitam so-
lus effugas ?

De me vero, aliisque prave scri-
bentibus, utcunque sentiam ; audacter
asserere non vereor, materiam, quam
Tibi in manus trado, labore meo
quantumvis dehonestatam, natura
sua nobilem esse, grandem, & venu-
stam ; dignam denique quam vel *Tu*
legas & meditere. Me etenim Tibi
minime displicere sat scio, dum Poe-
tices dignitati non minus prospicio,
quam Tuæ ; cum ea inter utramque
intercedat necessitudo, ut illius opere
hæc maxime elucescat. Vatum enim
optimis nihil magis propositum est,
quam Viros optimos immortalitati
consecrare.

Te itaque, VIR HONORATISSIME,
nequaquam pudeat hujuscemodi stu-
diorum ; quæ sane non absque injuria
Nugæ

Nuncupatoria.

Nugæ vulgo appellantur. Vel si visum est nomen istud iis tribuere;

— *Hæ nugæ seria ducunt*
In bona.

Multum exinde utilitatis proficiscitur; neque ab iis (Vir Tantus licet sis) prorsus abhorret *Tua* Vitæ ratio. Iniquum est enim, ut Reginæ, Patriæ, & Ecclesiæ consulendo, curarum publicarum pondus indefinenter sustineas: Animum autem relaxare, atque *otium* Tuum *exercere*, qua ratione melius potes, quam elegantioribus hisce literis interdum vacando; quæ a Viris longe maximis, Regum Consiliariis, Imperii res administrantibus, Artis Politicæ gnaris, & *Tui* similibus, maximo in pretio semper habitæ fuerunt?

Inter hos vero, quibusdam potius quam aliis hæc oblectamenta conveniunt. Cuinam vero potius conve-

Epistola

nire possunt, quam Illi, qui ætate florens, & politissimo ingenio, exquisitæ in civilibus negotiis tractandis peritiæ ; humaniorem literaturam conjungit ; Poetarum antiquorum veneres & impense amat, & perfecte intelligit? Qui eo valet mentis impetu; ut haud ita pridem & Juvenis admodum fuerit, & Senatus Pars magna; eximia eloquentia, simul & rerum pondere, auctoritatem, non nisi senioribus Senatorum deferri solitam, sibi ipsi concilians; ejusdem nunc Confessus ideo tantum Pars major, quod annis sit aliquanto provec-tior. Qui honores exornat, quibus Ipse exornatur; dum familiari etiam colloquio eum se exhibet, ut difficile sit dictu, utrum magis admiremur ingenii fulgorem, acumen, atque elegantiam, an placidissimam indolem, ac morum suavitatem amemus & amplexemur. Qui denique is est, ut omnes, quibuscum versatur, revera uersite efficiat, nihil esse pulchrius, nihil

Nuncupatoria.

nihil amabilius, quam Virum dignitate sublimem ac potentem, moribus humilem & benevolum.

Non sum nescius, inter omnia, quæ hoc libello recensentur, bene scribendi genera, nullum esse delicatius, nullum difficilius, quam bene laudare etiam optime merentes; cum vel Illos in os laudare molestiam plerisque faciat. Quod si in ista, quam modo exhibui, imagine, *Te* agnoscant Lectores; non est, VIR HONORATISSIME, cur mihi quidquam vitio vertatur.

Tuas vero laudes licet aggredi non ausim; hoc *mibi ipsi* laudi duco, quod sim, semperque sim futurus,

VIR HONORATISSIME,

Tui Cultor

Obsequentissimus

JOSEPHUS TRAPP.

PRÆ

2. *Chrysomelidae*

PRÆFATIO.

NON opus est ut de laudibus Poetices quidquam præfando, Te, Lector, hic detineam; Oratione, quæ sequitur, Inaugurali, ea quæ super hoc Argumento dicenda mihi videbantur, breviter dicta reperies. Quæ sit Instituti nostri ratio, hic paucis accipe.

A Venerabili Domo Convocationis Oxon. ad hoc Munus obeundum electus, id mihi negotii continuo datum esse credidi, ut, quam nactus fui, Provinciâ pro virili absolverem. Quod ut melius fiat, in aliorum, qui de Re Poetica scripsere, sententiis examinandis, mediocritatem

PRÆFATIO.

critatem ita servare studeo ; ut doctorum auctoritati multum deferam, nec tamen servili obsequio eorum placitis assentiar. Libros enim ideo legendos esse puto, ut nobis auxilientur, non imperent ; & par esse, in hisce rebus præsertim, ut probe exploratis aliorum opinionibus, quisque ingenii sui, ac judicii, ductum sequatur.

Hanc servare methodum, tum scribentibus, tum legentibus, & utilius esse arbitror, & jucundius. Certe laboris detrectandi gratia me id facere, nemo suspicabitur ; cum multo sit difficilius cogitare, quam transcribere. Et revera, quid magis arduum inveniemus, quam Poesin in genere, singulasque illius species, evolvere ; varias stylorum elegantias, varia eorundem vitia exponere ; reconditissimos flexus animi investigare ; minutissima ingenii momenta expendere ; in rebus tam exquisitis verum a falso secernere ; quomodo a se invicem discriminantur, qua vi, & quibus de causis, legentes atque audientes

PRÆFATIO.

dientes delectant, vel admiratione feriunt ac percellunt, ostendere?

De difficultate suscepti operis hæc breviter præmittenda duxi, non laudis, sed veniæ, captandæ studio; ut errores meos, si quos admiserim, benigne mihi condonare velint eruditi. Doctrina etenim & acumine magis valentium iudiciis me meaque omnia subjicio; ab iis meliora doceri semper paratus, & male concepta retractare potius cupiens, quam defendere.

At non idcirco injucundum est hoc examen, quantumvis arduum & difficile: Neque enim omnes, quæ præcepta atque institutiones tradunt, inamœnæ, aridæ, vel hirsutæ sunt Dissertationes; sed ex iis nonnullæ haud minus dulces sunt, quam utiles. Atque istius generis hoc est, cui nunc incumbimus, argumentum; cum perelegantis sit naturæ, & politissimis hominum semper arrideat. Gratum est illis pulchre scribendi leges, atque

PRÆFATIO.

que exquisitissimos cogitandi modos perpendere, & lectissima utriusque exempla sibi ob oculos posita perlustrare. Operationes mentis tam delicatas discernendo huiusmodi homines mirifice delectantur: In materia tam tenui ac recondita, & tanto simul in honore habita, eadem nobiscum sentientes dum legimus; nobis in mentibus non sine magna voluptate consimiles suboriuntur ideæ; vel etiam si a felici venæ Scriptore diversum opinentur legentes, a quo tamen dissentiant eundem laudant. Talis enim Scriptor, verum licet affecutus non fuerit, ingeniosè tamen fallitur, atque erroribus ipsis elegans censendus est.

Istiusmodi igitur hæc est, de qua loquimur, difficultas, ut humanioris literaturæ studiosos non absterreat, sed invitet: Nec salebrosa est, neque verborum & conceptuum asperitate horrida vel inculta; sed ejusdem est generis, ac Amatorum dulcis labor; qui, dum forma præstantes ambiunt & sollicitant,

ex

PRÆFATIO.

ex arduis voluptatem percipiunt, atque ipsa difficultate fruuntur.

Si quosdam a me errores admissos, multa minus feliciter concepta, & dicta reperies; hoc, ni fallor, non quereris, prolixarum Dissertationum mole ac pondere obrui te, & importune nimis gravari. Imo potius mirabere fortassis ex altera parte, qua fronte audeam tot argumenta, tam variam materie copiam, tam paucis paginis complecti: Cui ego criminationi quid reponam, vix satis scio; quin & ultro fateor idem meipsum sæpenumero fuisse miratum. Hoc tantum profiteor, vel casu, vel rerum ipsarum natura, illud evenisse, vel ingenii tenuitate, non ignavia mea; Nihil enim eorum prætermisi; quæ diu atque impense cogitanti adnotatu digna videbantur. Ad cætera, agnosco me Brevitati, quantum fieri potuit, studuisse: Multa enim, quæ in mentem venerunt, rejeci; quæ inutilia, inamœna, & supervacanea
jud-

PRÆFATIO.

judicavi, *Lectori fastidium potius factura, quam voluptatem; multa etiam, quæ, in se pulchra licet, ac laudabilia, jam nota ab aliis abunde discutuntur; quorum scripta compilare, aliena transcribendo, mihi nunquam fuit in animo.*

Neque hoc, uti spero, vitio mihi vertetur. Brevitas enim qua talis (quod aiunt Scholastici) sive in se, & in natura sua spectata, neutiquam est vituperanda; imo nihil laudabilius, si modo evitentur vitia brevitati plerumque adherentia. Si argumento proposito faciamus satis, & eodem tempore atque opere perspicui simus; nimis breves esse non possumus: Præsertim in iis operibus, quibus delectare volumus, non minus quam prodesse.

Utrum hoc a me paucis hisce schedis præstitum sit; tuum, Lector candide, & erudite, erit judicium. Certe dedi

operam

PRÆFATIO.

operam; & multo facilius forsân fuisset, grandiore Librum scripsisse.

*De Elegantia ineleganter differere, turpe semper existimavi: Breve autem plerumque, quod elegans. Nihil etiam menti humanæ jucundius, vel venustius obversari potest, quam horum quæ hic tractantur accuratum examen: Nihil quoque Scriptori difficilius, Criticum, & Philosophum potius agenti, quam Historicum. Ne ipsa quidem Metaphysica cogitantes urget magis, quam Poetica; dum latentiores ipsius veneres, atque illecebras evolvi-
mus. Major autem huic, quam illi est voluptas: Huic quidem suæ etiam sunt Spinæ; sed istis similes, quæ Rosis adhærescunt, molles nimirum, & tenues, dulcedinem florum, & pulchritudinem commendantes.*

*Hoc unum præterea monere te velim; in omnibus fere argumentis Historiam Poeticam vel penitus præteruisse me,
vel*

PRÆFATIO.

vel leviter admodum delibasse: non quod illam parvi faciam, vel ullo modo contemnendam existimem; sed partim, quod Genio meo, qualis qualis sit, magis arideat Investigatio Rerum quam Factorum Narratio: partim, quod alii, quorum summam eruditionem maxime revereor, & ad quos Lectorem semper remitto, de republica literaria hoc labore jamdudum præclare meruerint. In Dissertatione tamen una & altera, exegit Rerum ipsarum Explicatio, ut Historice ageremus; ut in iis quæ de Origine Poetices in genere, de Epigramate, & Satira, instituuntur. Sed in iis etiam multa narrare ex Antiquorum scriptis petita, quid aliud esset quam actum agere? quod summa cura ubique evitare studui. Id feci, ne tædio essem legentibus: Quod ne nunc sim, plura hic non adjicio; sed Libellum ipsum eruditorum censuræ subditum relinquo.

INDEX

I N D E X.

O *Ratio Inauguralis, sive Prælectio Prima*
pag. 1

PRÆLECTIO SECUNDA ET TERTIA.

DE NATURA ET ORIGINE POETICES INGENERE.

Definitio Poetices. p. 16

Improbatur Vossiana Definitio. Ibid.

*Probatur contra Vossium & Dacierium, Poeticam
non solas Actiones imitari.* p. 17, 18

Poeticam esse Artem proprie dictam. p. 19

Poeticam consistere in Imitatione, & Illustratione.
p. 20

Comparatio inter Poeticam & Picturam.

p. 21, 22, 23

Ratio atque Origo Vocis ποιητής. p. 24

*Probatur contra Dacierium fictas Narrationes solu-
to Sermone conscriptas non esse Poemata
proprie dicta.* p. 25, 26, 27

Fictionem non esse essentialem Poeticæ. p. 27, 28

Poesin ab Historia, sola Dictione, non differre.
p. 28, 29

Discrimen inter Poesin, Poeticam, & Poema. p. 29

Comparatio inter Poeticam & Musicam. p. 29

30, 31.

*Duplicem esse Poeseos Finem, Docere scilicet, &
Delectare.*

p. 31
Utili.

I N D E X.

Utilitatem esse Præcipuum Poeseos Finem.

P. 31, 32, 33

Quinam sint Impulsus reconditi, atque interiora Momenta, Voluptatis quam ex Poesi perſentimus.

P. 33, 34, 35

Poeticam ab Amore Originem traxisse. p. 28, & 36

Religioni prima incrementa & progressus debuisse.

P. 36

Quinam Illi fuerint qui carmina primi cecinerunt.

P. 36, 37

Altius repetitur Origo Poetices : Ostenditur immediatas illius Causas fundari in isto omnibus ingenito Imitationis atque Harmoniæ studio;

Illas perperam assignare Vossium. p. 38. 39.

Qua de causa Homines Imitationi atque Harmoniæ sint dediti.

P. 39, 40

Orationem solutam Poetica antiquiorem esse. p. 40, 41

In Poetica utrum Natura, an Industria, plus valeat.

P. 41, 42

Sensus istius Effati, Poetam nasci, non fieri. Ibid.

De Inspiratione quæ Poetis tribuitur. p. 42, 43

Rejicitur Fabularum Poeticarum Explicatio. p. 43

Ostenditur Discrimen inter Artem Poeticam, &

Oratoriam. p. 44, 45

PRÆLECTIO QUARTA, &c.

DE STYLO POETICO. p. 47

Quid sit Stylus : Et in quo illius Venustas consistat.

P. 48

Poeticæ Stylum adeo peculiarem esse, ut multæ sint locutiones Vatum scriptis elegantissimæ, quæ prosaicis usurpatæ etiam Grammaticæ leges violent.

P. 49

Allegantur Exempla. p. 49, 50, 51, 52, 53

Alias esse locutiones, quæ, licet prorsus Poeticæ non sint, carminibus tamen multo potius, quam prosæ conveniunt.

P. 54

Posse

I N D E X.

*Posse nihilominus venustum carmen conslari ex iis
quæ tum soluto, tum metrico Sermoni, sunt
communia.* p. 55

*Poeticæ peculiare esse, Rem integram per Adjunc-
tum aliquod exprimere.* p. 55, 56

*Multa exprimere Paraphrastica dictione, & exiguis
Descriptionibus.* p. 56, 57

Specialia pro generalibus eleganter usurpare. p. 57, 58

*Poesin rerum imagines melius & fortius animo im-
primere, quàm Profam.* p. 59

Stylo Poetico pene peculiare esse Descriptiones.
p. 59, 60, &c.

*Figurativas locutiones Poeticis Scriptis multo satius
convenire, quam Prosaicis; & quâ de causâ.*
p. 63

De recto & pravo Metaphorarum usu. p. 64, &c.

De Libellis Rhetorices Elementa tradentibus.
p. 66, 67

*Rem unam eandemque diversis modis interdum e-
leganter, interdum male, exprimi.* p. 67

*Facta super hoc Argumento, aliisque inter Virgilium
& Ovidium Comparatio.* p. 68, &c.

*Evitandam esse, quantum commode id fieri potest,
corundem verborum repetitionem.* p. 73

*Sonorum, & dispositionis verborum, magnam ha-
bendam esse rationem.* p. 74

*Errare illos, qui Ovidium, Claudianum, aliosque,
Virgilium versificatione superare existimant.*
p. 75, &c.

*De versibus qui sono, & numerorum fluxu, res ex-
primunt.* p. 77, &c.

*De versibus mutilatis qui in Æneide passim occur-
runt.* p. 80, 81

*Scriptores hodiernos in Virgilio hac ex parte imitan-
do licentiam usurpare sibi haud permittendam.*
p. 82

Et quantitatis leges nimis audacter violando. p. 83.

De vero & eleganti Epithetorum usu. p. 83, &c.

I N D E X.

- Duo eorum genera statuuntur.* Ibid.
De iis, quæ substantivis suis Ideas penitus novas,
Et distinctas, addunt. p. 84, 85
De iis quæ ad generalem Substantivorum naturam
propius accedunt, Et ad rem illustrandam
atque explicandam usurpantur, licet concep-
tum prorsus novum non adferant. p. 86, 87.
Librum qui Gradus ad Parnassum inscribitur, alios-
que istiusmodi, Tyronibus officere. p. 88, 89
Alia Epithetorum genera. p. 89, 90
De Epithetis supervacuis Et redundantibus.
p. 90, 91, &c.
Falli illos ex altera parte, qui perpauca Epitheta
volunt usurpari. p. 93, &c.
Quando fortissime Et summa cum inexacta res
sunt exprimeudæ, ab Epithetis omnino ab-
stinendum. p. 95, 96
Omnia Adjectiva Et Participia non esse Epitheta.
p. 97, &c.
Recensentur diversæ Styloꝝ Species. p. 98, &c.
De Stylo Sublimi, Turgido, Et Humilii p. 98, &c.
De Stylo Acri vel Mordaci. p. 107
De Stylo Florido. p. 108
Alia Styloꝝ genera. p. 109, &c.
Variandum esse Stylum; Et eundem scribendi teno-
rem non esse servandum. p. 110
Stylum Comædiæ non esse Poeticum. p. 111
Movetur Questio de Comædiis a Nostratibus Lingua
Anglicana conscriptis. p. 112
Et de Comædiis Gallicis. Ibid.
Quinam sit Nexus inter Venustatem Dictionum
Et venustatem Conceptuum. p. 113, &c.

PRÆLECTIO OCTAVA, &c.

- DE CONCEPTUM VENUSTATE; sive E-*
LEGANTIA & SUBLIMITATE. p. 119
Difficultas Operis suscepti. Ibid.

†

Definitio

I N D E X.

<i>Definitio Ingenii.</i>	p. 120
<i>Veri Ingenii Fundamentum.</i>	p. 121, &c.
<i>Discrimen inter Falsitatem, & Fictionem.</i>	p. 122, 123
<i>Falsi sive spurii Ingenii Specimina.</i>	p. 123, &c.
<i>Conceptus partim verus, partim falsus.</i>	p. 126
<i>Discrepantia inter Conceptum simpliciter solidum, & ingeniosum.</i>	p. 127
<i>Atque inter verum, & falsum Ingenium.</i>	Ibid.
<i>Quædam esse Carmina, non ratione, vel merito, sed fama tantum populari, celebria.</i>	p. 127, 128
<i>Celeberrimi Boilovii sententia, ejusque verba Latine reddita.</i>	p. 128, &c.
<i>Conceptus quosdam veros esse, etiam accedente Fictio- ne Poetica.</i>	p. 130
<i>In omnibus semper cavendum esse, ut aliquod saltem veri tanquam fundamentum substernatur.</i>	p. 132
<i>Abundare pulchros conceptus & voces nunquam de- bere.</i>	p. 134
<i>In iis pulbre disponendis, multum artis exerceri.</i>	p. 135
<i>Venustum in duas species dispartiri; Elegans scili- licet, & Sublime.</i>	p. 136
<i>Quomodo isthæc inter se differant.</i>	Ibid. &c.
<i>De Indole felici.</i>	p. 137
<i>De Impetu, sive Enthusiasmo Poetico.</i>	Ibid.
<i>De Commotione Affectuum.</i>	p. 139, &c.
<i>Discutitur hac ex parte Æneidos Liber Quartus.</i>	p. 141, &c.
<i>De Imaginibus.</i>	p. 145, &c.
<i>De Antithetis.</i>	p. 150
<i>Elegans esse sæpenumero, res ex parte tantum expri- mere.</i>	p. 151
<i>De Transitionibus.</i>	p. 152, &c.
<i>De alterius generis Excursibus.</i>	p. 156
<i>De Comparationibus.</i>	p. 157, &c.
<i>Bellos Conceptus Passionibus non convenire.</i>	p. 160, &c.

I N D E X.

<i>De Conceptibus Delicatis.</i>	p. 162, &c.
<i>De Conceptibus Fortibus.</i>	p. 164
<i>Severum & Grave cum Ingenioso optime stare.</i>	Ibid.
<i>De Sententiis.</i>	Ibid.
<i>De Conceptibus Reflexis.</i>	p. 165, 166
<i>De Conceptibus repugnantiam quandam præ se ferentibus.</i>	p. 167
<i>De Æquivocationibus, & Lusibus Verborum.</i>	p. 168
<i>De Sublimitate.</i>	p. 169
<i>Summa Ideæ Sublimitatis, quam Longinus efformavit.</i>	p. 169, &c.
<i>Falli illos, qui Sublimitatem, Exultationi, Triumphis &c. præsertim, si non unice, convenire existimant.</i>	p. 172
<i>Exempla Sublimitatis, Terrorem, & Misericordiam incutientis.</i>	Ibid.
<i>Striçtura de Licentia Poetica.</i>	p. 174

PRÆLECTIO DUODECIMA.

<i>De EPIGRAMMATE, aliisque levioris Poeticæ Speciebus.</i>	p. 175
<i>Historia, & Origo Epigrammatis.</i>	p. 176
<i>Non opus esse tot Species Epigrammatis statuere, quot nonnulli statuerunt.</i>	Ibid.
<i>Epigramma Satiricum.</i>	Ibid. & 177
<i>Panegyricum.</i>	p. 177
<i>Amatorium.</i>	p. 178
<i>Cujusvis Argumenti.</i>	Ibid.
<i>Religiosum.</i>	p. 179
<i>Sublime.</i>	Ibid. & 180
<i>Natura Epigrammatis proprie dicti in genere.</i>	p. 180, 181
<i>Quædam extare Poemata paucis versiculis constantia, apud Martialem, aliosque, quæ non sunt Epigrammata proprie dicta.</i>	p. 181
	<i>De</i>

I N D E X.

<i>De Versibus Quadragesimalibus apud Oxonienfes.</i>	Ibid.
<i>Optime convenire Poefin & Philofophiam.</i>	Ibid.
<i>De Elogiis, Infcriptionibus, & Epitaphiis.</i>	p. 182
<i>De Emblematicis, five Symbolis.</i>	Ibid.
<i>Brevia effe debere Epigrammata.</i>	p. 183
<i>De Metro Epigrammatico.</i>	Ibid.
<i>De Hendecafyllabis.</i>	p. 184
<i>Utrum minutis hifce Poematibus Antiqui, an Re-</i> <i>centiores, laudem magis mereantur.</i>	Ibid.
<i>Pulchra effe hæc, & nequaquam facilia.</i>	Ibid.

PRÆLECTIO DECIMA TERTIA.

<i>De ELEGIA.</i>	p. 186
<i>De hoc genere Poetices paucos admodum fcripiffè.</i>	Ibid.
<i>Rei Natura, & Vocis Etymon.</i>	p. 187
<i>Triftia Elegiis primo, ac præcipue conveniffè.</i>	Ibid.
<i>Postea vero alia, eaque diverfiffimi generis Argu-</i> <i>menta, per Analogiam huc fuiſſe reducta.</i>	p. 188
<i>Præcipua Elegiarum Argumenta Mortem effè, &</i> <i>Amorem.</i>	Ibid.
<i>Illis tamen fere omnigenam congruere Materiam.</i>	p. 189
<i>Quæ leta ſunt tamen ad Elegiarum cenſum minus</i> <i>commode reduci.</i>	Ibid.
<i>Elegiarum multas effè Epiftolas.</i>	p. 190
<i>De Ovidianis Heroidum Epiftolis; & diſcrepantia</i> <i>inter Illas, & Elegias vulgo ſic dictas.</i>	p. 190
<i>Elegiis quid ſit maxime proprium, & peculiare.</i>	p. 190, 191
<i>Perpauca ab hodiernis ſcripta effè Poemata notata</i> <i>digna, quæ Elegiæ appellantur.</i>	p. 192
<i>De Metro Elegiaco.</i>	p. 193
<i>Inter Veteres pene omnes Elegiacos effè Latinos.</i>	Ibid.
<i>De Scriptoribus Elegiacis, Ovidio, Tibullo, &</i>	Pro-

I N D E X.

- Propertio. Ibid. & p. 194
Illis Catullum minus commode adnumerari. p. 194
De Gallo Elegiarum Scriptore. p. 195
 PRÆLECTIO DECIMA QUARTA.
 De POEMATE PASTORALI. p. 196
Nullos ex Antiquis de hac Specie Poematis scripsisse.
 Ibid.
E Recentioribus multos. Ibid.
Origo Poematis Pastoralis. p. 197, 198.
Ejusdem peculiare Ingenium. p. 198
Verbo tenus tantum esse discrepantiam inter Pastora-
lia, & Bucolica. p. 199
Immerito redargui Virgilium, quod Philosophiam,
& Sublimitatem Bucolicis suis intersperserit.
Illius Eclogas Quartam, & Sextam, esse vere Pastro-
rales. Ibid.
Sicut & Decimam. p. 201
Etymon Vocum Eclogæ, & Idyllium, significatione
sua nil Bucolicum, sive Pastorale, involvere. p. 202
 Ibid. & p. 200
rale involvere. p. 202
Eo magis Pastoralia esse hæc Poemata, quo Simpli-
ciora. Ibid.
Elegantem quandam esse Simpliciteratem. p. 203
Plura de Ingenio & Natura hujus Poematis.
 p. 204, &c.
Notantur vulgares quidam Errores de Poemate Pa-
storali. Ibid.
Varia Pastoralium Argumenta. p. 205. &c.
Unde oriatur Delectatio huic Poemati propria.
 p. 206, &c.
De primæva Simplicitate, & Vita Rustica. Ibid.
Comparatio inter Opera Naturæ, & Artis. Ibid.
Inter Theocritum, & Virgilium. p. 209
Poema Pastorale nostris temporibus minus convenire.
 p. 210, 211
 PRÆLECTIO DECIMA QUINTA.
 De POEMATE DIDACTICO, seu PRÆCEPTIVO. p. 212
 Per pauca

I N D E X.

Perpauca de hoc Argumento Scripta extare. p. 213
Aptissimam esse Poesin Documentis concinnandis.

Ibid.

Quatuor Didacticorum Poematum genera. p. 214

De Iis quæ ad Mores spectant. Ibid.

De Iis quæ ad Res Naturales spectant. p. 215

Optime convenire Poeticam, & Physicam. Ibid.

Hoc genere scribendi Principem esse Lucretium.

p. 216

Quenam in Illo laudanda sint, & vituperanda.

Ibid. & p. 217

Comparatio inter Illum, & Virgilium. Ibid. &c.

Fictionem Poeticam & Rerum Naturalium Explicationem eleganter misceri posse, & conjungi.

p. 218

Possè hoc genus Scribendi multum hodie promoveri,

Experimentalis Philosophiæ subsidio. p. 219

De Iis quæ Vitæ humanæ Negotia, atque Oblectamenta, respiciunt. Ibid.

De Georgicis Virgilianis. Ibid. &c. ad p. 224

Comparatio inter Hesiodum, & Virgilium. p. 220

De variis Georgica exornandi modis. p. 220, &c.

Inter Neotericos pauca esse hujus generis. p. 224

Duo Auctores memorantur; Rapius de Hortis, & Poeta quidam Nostras. Ibid.

De Oblectamentis Vitæ Rusticæ, Venatione, &c. & Gratii Cynægetico.

p. 225

De Oppiano. Ibid.

De Iis quæ ad Artem Poeticam spectant. Ibid.

De Re Qualibet institui posse Poema Didacticum.

p. 226

Proponuntur Argumenta quædam adhuc intacta.

Ibid. & p. 227

PRÆLECTIO DECIMA SEXTA.

De POESI LYRICA. p. 228

Origo, & Antiquitas Odarum. p. 229

Peculiare Illis Ingenium. p. 230. &c.

De

I N D E X.

De Digressionibus, & Transitionibus Lyricis.

<i>Non obstante ista Licentia, Difficillimum esse hoc scribendi Genus, sicut & Venustissimum.</i>	p. 231
<i>Due Digressionum Species.</i>	p. 233
<i>Hanc Poesin præ cæteris Musicæ convenire.</i>	p. 234
<i>De Musica Antiquorum.</i>	p. 236
<i>De variis Odarum Argumentis.</i>	p. 237
<i>Sublimitatem, & Furorem Poeticum Illis, præ omnibus, convenire.</i>	Ibid.
<i>Res etiam Serias, & Morales.</i>	p. 238
<i>Unde oriatur Voluptas Lyrica.</i>	p. 239
<i>De Pindaro.</i>	p. 241
<i>De Anacreonte.</i>	p. 242
<i>De Horatio.</i>	Ibid.
<i>Antiquos Poesi Lyrica Recentioribus maxime antecellere.</i>	Ibid.
<i>De Casimiro.</i>	Ibid. & p. 243
<i>De Hannesio.</i>	p. 243
<i>De Pindaricis Hodiernis.</i>	p. 244
<i>Et Cantilenis.</i>	Ibid.

PRELECTIO DECIMA SEPTIMA, ET DECIMA OCTAVA.

<i>De SATIRA.</i>	p. 246
<i>De Vocis Scriptione; de Satiræ Historia & Origine.</i>	p. 247, &c.
<i>Discrimen inter Poesin Satyricam Græcorum, & Satiram Romanam.</i>	Ibid. &c.
<i>De Etymo Vocis.</i>	p. 248 & 253
<i>Satirarum Scriptor Ennius.</i>	p. 250
<i>Pacuvius.</i>	Ibid.
<i>Lucilius.</i>	p. 251
<i>Varro.</i>	Ibid.
	<i>Satiras</i>

I N D E X.

Satiras non modo Vitia insectari, sed Virtutis etiam laudes celebrare. p. 252

Probatum contra Dacierium, non esse tantum, quantum Ille statuit, inter Poësin Satyricam Græcorum, & Satiram Romanam, Discrimen.

p. 253. &c.

Satiram esse duplicem; Jocosam, qualis est Horatii; Seriam, qualis est Juvenalis. p. 255. &c.

Hanc Illa esse præstantiorem.

p. 256

De Natura & Discrimine Satirarum non recte sentire Vossium.

p. 255. &c.

Horatii Sermones, potius quam Satiras, recte inscribi.

p. 261

Juvenalis omnes esse Satiras proprie dictas, nisi ultimam excipiamus.

Ibid.

Horatium in Satira non esse nimis acrem.

Ibid.

Quasdam Satiras esse Dialogos; quasdam Epistolas.

p. 262

Horatii Satiras nonnullas esse Epistolas, Epistolas nonnullas esse Satiras.

Ibid.

Diversum Juvenalis Ingenium.

Ibid. &c.

Persium Poëtam Philosophicum esse, potius quam Satiricum.

p. 264

Neotericos Antiquis non multo esse inferiores, hoc genere scribendi.

Ibid. &c.

PRÆLECTIO DECIMA NONA &c.

DE DRAMATE IN GENERE. p. 266

Quid sit Poetica sensu maxime proprio sic dicta.

p. 266, 267

Nomen istud Dramati, & Epopœiæ, præ cæteris Poëseos speciebus, applicandum esse; præcipue vero Dramati.

p. 267

Inter Poëma Epicum & Dramaticum quid intersit.

Ibid.

Qua parte hoc præstet illi; & vice versa.

p. 267, 268.

Aristo-

I N D E X.

- Aristotelem, & Horatium, *aliis Poeticæ generibus
leviter tactis, Dramati soli immoratos fuisse.*
p. 268
- Multos seculis sequioribus de hoc Argumento fuisse
scripsisse.* Ibid.
- In hac Dissertatione quid sit propositum.* Ibid.
- Duæ præcipuæ Dramatis species, Comœdia scilicet,
& Tragœdia.* Ibid.
- Rejicitur Tragico-Comœdia; & quibus de causis.*
Ibid. & p. 269, &c.
- Et Species Dramatis prorsus Neoterica, quæ Opera
nominatur.* p. 272. &c.
- Illius ridicula ineptia.* Ibid.
- Brevis Historia Dramatis Antiqui, è Vossii Institu-
tionibus Poeticis collecta.* p. 273. &c.
- Prætermittitur Apparatus Dramatis Antiqui.* p. 274
- Persona, sive Larva Histrionica apud Veteres, quam
absurda fuerit.* Ibid. & p. 275
- Socci etiam, & Cothurni levis Censura.* p. 275
- Prætermittitur etiam Musica Theatralis apud An-
tiquos.* p. 276
- Definitio Dramatis in genere.* Ibid.
- Actionem unicam esse debere.* Ibid.
- Recte tamen videri interdum esse binas Actiones &c.*
p. 277
- Præstantius tamen esse genus Dramatis, cui prorsus
una est Actio.* Ibid.
- Discrimen inter Fabulam, Actionem, & Machina-
tionem Dramatis.* p. 278
- Mores, Indolum Discrimina, Characteres, Passio-
nes, Conceptus, & Dictiones.* p. 278, 279
- Materiam Dramatis Fabulam dici, etiam quando ve-
ræ Historiæ innititur.* p. 279, 280
- Quædam Poemata Historias Dramaticas, esse potius
quam Dramata.* p. 280
- Laus Shakesperi nostratis.* Ibid.
- Varia Dramatum Fundamenta, 1 Vera Historia;
2 Fac-*

I N D E X.

- 2 *Factum aliquod Privatum*; 3 *Fabula nota, & vulgaris*; 4 *Fabula, sive fieta Narratio minus nota*; 5 *Sola Poetae ipsius Inventio.*
p. 280, 281
- Horum Ultimum esse praestantissimum, & qua de causa.*
p. 282, 283
- Tres Unitates in Dramate; Loci, nimirum, Temporis, & Actionis.*
p. 283, &c.
- De Actione, supra.*
Ibid.
- De Tempore.*
Ibid. &c.
- De Loco.*
p. 284, &c.
- Quam sit necessaria harum, aliarumque, regularum observantia.*
p. 286
- Hisce Unitatibus Quartam posse adjici; Unitatem scilicet Characteris.*
p. 287, 288
- De rebus in scena partim narratis, partim actis; & de magna hoc respectu inter Antiquos & Nostrates discrepantia.*
p. 288, &c.
- De Personis adventitiis, sive redundantibus, & semel tantum inductis.*
p. 290, 291
- Debere causam constare Introitus, & Egressus, cuiuslibet Personae.*
p. 292
- De divisione Dramatis in Actus; Actuum in Scenas.*
p. 292, &c.
- De Scenis ruptis, divulsis, vel hiantibus.*
p. 293
- De Soliloquiis.*
p. 294
- Supervacuas quasdam & inutiles esse regulas de Introitu, & Egressu, Personarum, & de Numero Actorum.*
p. 294, 295, &c.
- De Actuum Numero.*
p. 296
- De partibus Actionis unicuique Actui dandis, Vossium regulas non recte tradere.*
p. 297
- De Protasi, Epitafi, & Catastrophe.*
p. 298, &c.
- Distinctas earum sedes in Dramate non recte statuere Vossium.*
p. 299, &c.
- Catastrophen à Scaligero, & Evanthio, male definire.*
p. 301
- Debere*

I N D E X.

- Debere Enodationem & admirabilem esse, simul & facilem.* Ibid. &c.
- Sinistrum quorundam Artificium, qui ipso Dramatis Titulo declarant quænam futura sit Catastrophe.* p. 302
- Tribus hisce partibus quartam (Catastasin scilicet) non recte adnumerari.* p. 303
- De Incidentibus.* Ibid.
- Scenas integras non adjiciendas esse, tantum Ornamenti gratia.* Ibid. &c.
- Amorem esse præcipuam, sed non optimam, Dramatum matericm.* p. 304, 305
- Chorus Antiquorum.* p. 305
- Comparisonem inter Dramaticos veteres, & recentiores alibi instituendam esse.* p. 306
- Expenditur ultima Definitionis Clausula, Finem Dramatis complectens.* p. 307
- PRÆLECTIO VICESIMA TERTIA &c.**
- DE COMOEDIA.**
- Etymon Vocis Comœdia.* p. 308
- Quænam fuerit Origo hujus Poematis, parum liquere.* p. 309
- Tres fuisse Species Comœdiæ; Veterem, Mediam, & Novam.* p. 310
- De Comœdia Veteri.* p. 310, 311
- De Media, & Nova.* p. 312, &c.
- Definitio Comœdiæ, qualis revera esse debet.* p. 314
- Divisio Comœdiæ in moratam, & ridiculam.* Ibid.
- Definitio Comœdiæ à Scaligero proposita.* p. 315
- Festivitatem essentialem esse Comœdiæ.* Ibid.
- Et Eventum felicem.* Ibid. & p. 316
- Super his Argumentis Scaligerum, & Vossium, sibi male constare.* Ibid.
- Comœdiæ Definitio à Vossio proposita.* p. 316
- Comœdiæ res & personas tantum privatas, non civiles, vel grandes, convenire.* p. 317, & 321
- Non tamen solas plebeias.* p. 317
- Duplicem esse Comœdiam; sublimiorem, & humilem.*

I N D E X.

- lem. Ibid. &c.
- Materiam Comœdiæ esse Virtutes, Vitia, & Ineptias hominum; præsertim Ineptias* p. 318, &c.
- Probatur contra Dacierium, τὸ γελοῖον sive Ridiculum, non esse unicum Comœdiæ Argumentum, sit licet præcipuum; neque atrociora flagitia in Comœdia esse exagitanda.* p. 319, &c.
ad p. 223
- Comœdiæ tamen non solam lætitiâ, sed omnes passionés, convenire.* p. 223, &c.
- Sed Modo penitus diverso, ab eo quo repræsentatur in Tragœdia.* p. 325, &c.
- Scriptori quam sit difficile verum Ridiculum.* p. 326, 327
- An liceat Comicis imagines veritate majores fingere?* p. 327, 328
- De Prologo, & Epilogo.* p. 328
- Chorus, Mimus, & Canticum Antiquorum.* Ibid. &c.
- Comœdiam Scriptori opus esse difficile, res privatas & vulgares licet imitetur.* p. 329
- De Dictione Comica.* p. 330
- De Aristophane, & Menandro; Plauto, & Terentio.* p. 330, 331, &c.
- Comparatio inter Veteres, & Neotericos.* p. 332, &c.
- Inter Gallos, & Nostrates.* p. 333
- An prosaicæ Anglorum Comœdiæ sint Poemata proprie dicta?* p. 333, 334
- De Comœdiis Gallorum numeris rhythmicis, & carmine heroico, scriptis.* p. 334
- Unde oriatur Delectatio Comica.* p. 334, &c.
- Quare plures delectentur Comœdia, quam Tragœdia.* p. 335, 336
- PRÆLECTIO VICESIMA SEXTA &c.
- DE TRAGŒDIA.
- Etymon Vocis Tragœdia.* p. 337
- Proponitur, & expenditur, Definitio Aristotelica.* p. 338, &c.
- Et

I N D E X.

- Et Vossiana.* p. 339, &c.
Proponitur Tertia ex ambabus conflata. p. 340
Enumerantur Partes Definitionis. Ibid.
Omnia in Tragœdia grandia, & sublimia esse debere. Ibid.
De Argumento Tragœdiæ. p. 341
De Moribus, Conceptibus, & Dictione. Ibid. &c. ad p. 344
Sublimiorem Satiræ speciem Tragœdiæ convenire. p. 344, &c.
Tragœdiæ esse, Virtutem (eamque Heroicam) edocere,
non minus quam Vitium exagitare. p. 345
Tragœdiam ad sublimitatem componi. Ibid.
Quomodo congruat rerum naturæ grandia hæc, &
tanta arte composita, colloquiis hominum adhi-
beri. p. 345, &c.
Quæ de Magnificentia hujus Dramatis dicta sunt
non omnes Tragœdias ex æquo respicere; cum
duplex sit Tragœdiæ species, altera prorsus sub-
limis, altera humilior. p. 346
Tragœdiis aliud etiam esse Discrimen; neque illis de
essentia esse ut Exitus sit luctuosus. p. 347, &c.
Istas Tragœdias, quibus infelix est Catastrophe, esse
magis Tragicas: Iis tamen quibus Felix est Exi-
tus, plus inesse & Artis, & Utilitatis. p. 351, 352, &c.
Quenam sint Personæ ad Misericordiam, quenam
ad Terrorem, quenam ad Utrumque commo-
vendum, aptissimæ. p. 353, &c.
Quenam sit species Tragœdiæ omnium maxime Tra-
gica. Ibid.
De Justitia Dramatica. Ibid.
De Fine Tragœdiæ. p. 355
Quomodo Tragœdia purget Passiones; idque easdem
commovendo. 356, &c.
Quisnam sit Fons, & Origo Delectationis Tragicæ,
sive Voluptatis ex Tristitia profectæ. p. 360, &c.
Comparatio

I N D E X.

Comparatio inter Veteres, & Neotericos. p. 363
Inter Gallos, & Nostrates. Ibid.

PRÆLECTIO VICESIMA NONA &c.

DE POEMATE EPICO, SIVE HEROICO.
Hujus Poematis Dignitas & Excellentia. p. 365
*Pauca tantum de illo dicenda restare; quia plurimæ
 illius partes cum aliis Argumentis coincidentes
 à nobis alibi discutuntur.* p. 366

In hoc Argumento quid præstiterit Cl. Bossuvius. p. 367
Definitio Poematis Epici, sive Heroici. Ibid.

Partes Definitionis. p. 368

In hac Dissertatione quid sit propositum. p. 369

*Tragœdia & Epopœia quomodo conveniant, & dif-
 ferant.* p. 370, &c. 375, &c. 385, &c.

De Actione, Loco, & Tempore Poematis Epici.

p. 370, 371

*Quid sit Actio Poematis sensu arctissimo, vel max-
 ime proprio; & unde ordiatur,* Ibid.

Duratio Actionis Iliados, Odysseæ, & Æneidos.

Ibid.

*Probatur contra Bossuvium, & Dacierium, Poe-
 ma Epicum non quaslibet, sed illustres tan-
 tum Actiones personarum illustrium imitari
 debere.* p. 372, &c.

De Conformatione Herois. p. 373

*Quenam sit mens Aristotelis, asserentis debere Fa-
 bulam in Epopœia esse Dramaticam.* p. 374

*Debere Eventum Poematis Epici semper esse feli-
 cem; & quibus de Causis.* p. 374, 375 &c.

De Mirabilibus. p. 376 &c.

*Error quorundam, qui admirabile confundunt cum
 Improbabili,* Ibid.

Historiam partim veram essentialem esse Epopœiæ.

p. 378, &c.

De Machinis. p. 379

De Versificatione Heroica. Ibid.

I N D E X.

<i>Caput unum</i> Bossuviani <i>Tractatus</i> Originem, & Naturam Poematis Epici explicans, Latine redditum.	p. 380, &c.
<i>Discrimen</i> inter Eloquentiam Veterum & Recentiorum.	Ibid.
<i>Primus</i> Fabularum <i>Usus</i> quisnam fuerit.	Ibid.
<i>Quamobrem</i> Poësis, <i>Judice</i> Aristotele, sit gravior, & magis philosophica, quam <i>Historia</i> .	p. 381, 382, &c.
<i>Ad</i> Mores & <i>Habitus</i> <i>Epopœiam</i> magis componi, quam ad <i>Passiones</i> .	p. 384
<i>Habere</i> tamen & <i>Epopœiam</i> suas <i>Passiones</i> .	p. 385
<i>Gaudium præcipue</i> , & <i>Admirationem</i> .	Ibid.
<i>De</i> Antiquis, & <i>Neotericis</i> .	p. 386
<i>De</i> Homero, & <i>Virgilio</i> .	p. 387
<i>De</i> Poematis <i>Historicis</i> .	Ibid.
<i>De</i> Lucano.	Ibid.
<i>De</i> Silio Italico.	p. 388
<i>De</i> Statio.	Ibid.
<i>De</i> Tasso.	Ibid.
<i>De</i> Spencero.	p. 389
<i>De</i> Miltono.	Ibid.
<i>De</i> servili nimis <i>Imitatione</i> Homeri, & <i>Virgilii</i> .	p. 389, 390
<i>Novum</i> aliquod esse tentandum.	p. 390
<i>Peroratio</i> .	p. 391, 392

E R R A T A.

P Ag. 4. lineâ. 11. lege licet. p. 16. l. 8. pro en l. ne. p. 23. l. 5. l. suum. p. 33. l. 24. l. percipitur. p. 36. l. 13. pro quæ l. quos. p. 43. l. 10. l. sed. p. 54. l. 10. post sparsam adde [.] post agnoscere [.] p. 77. (quæ per errorem numeratur 69.) l. 25. l. agitur versus. p. 118. l. 15. post indigeat adde [.] p. 122. l. 9. post voces adde [.] p. 139. l. 14. l. perturbant. p. 146. l. 16. l. ἐνέχυρια. p. 193. l. 19. l. aliq; p. 194. l. 11. l. Rogo. p. 284. l. 11. l. posset. p. 308. l. 10. l. posthac. p. 316. l. 21. l. quarundam. p. 335. l. 25. post specie adde [.] p. 340. l. 4. l. admitti. p. 350. l. 6. l. ποινῆς. l. 29. l. ἀσθενῶν. p. 360. l. 20. post luctuosa dele [.] p. 377. l. 2. post arvis adde [.] p. 378. l. ult. l. recreetur.

Oratio Inauguralis ;

S I V E

PRÆLECTIO PRIMA.

U ANQUAM hoc quicquid est
muneris mihi administrandum dari,
vobis, Academici, habeo gratiam ;
& à tam venerabili tot illustrium
virosum frequentia non solum be-
neficia, sed & jussa, accipere honori duco : ta-
men quoniam ita accidit, ut primus ego opus
hoc aggrediar, metum mihi incuti non diffite-
or ; cogitanti quam sit in arduo provinciam in-
ire novam prorsus atque intactam, & nullius
Antecessoris vestigiis insistere. Nam cum reli-
quæ omnes, quotquot ubivis gentium coluntur,
Disciplinæ, in florentissima hac & toto orbe
A cele-

celeberrima Academia, præceptis atque institutione jamdudum excultæ sint & elaboratæ; sola Poësis, tanquam neglecta, & despectui habita, ante hunc diem Scholas desideravit. Erat sane quod miraremur, in ipsis Musarum sedibus sedem nullam invenisse Artem illam, quam Musæ in deliciis præ cæteris habent, & potissimo nomine suam esse profitentur. Apud vos quidem semper vivere amavit Ars suavissima, apud vos semper vixit; sed Lare certo interea caruit, & (si magis Poëtice loqui liceat) inter alias Scientias hic loci vagabatur, sicut olim inter Insulas Delos, Apollinis sui solum natale: donec Vir insignissimus, cujus munificentiam nunc commemoro, Apollinis ad instar, stabilivit errantem, & fixa sede honestavit.

Verum ut missa faciamus leviora hæc commenta, & quod res est loquamur; quantæ Illi laudes debentur, qui non tantum Poëtis, sed & Poëticæ, Mæcenatem perpetuum se præbens, atque eam condecorans per quam omnia laude digna condecorantur, jura illi & cultum dederit, effeceritque ne divina Ars sit penitus indotata! Penè tamen indotata fuisset; nisi Patroni benevolentia suppetias haud mediocres tulissent Viri Reverendi & dignissimi, * apud quos depositum est patrimonium Musis legatum: qui vix minorem, remittendo, quam

* Decanus & Canonici Ecclesiæ Danelmensis.

Ille, dando, gloriam adepti sunt. * Unus præcipue; qui, cum & Academiæ nostræ, & venerabilis istius Confeſſus pars sit magna, & commune inter utrumque commercium faciat, alterum alteri devinctiorem reddit, & amiciorem. Ut prope periissent prædia poetica; nisi penes Viros fuissent in Eruditionem, & Academiam, ideo propensissimos, quod utriusque Insignibus exornentur! Si laudes respiciunt Viri optimi; gratias saltem sibi agi permittant: gratias itaque viventibus, laudes vita functo, cujus Illi munus adauxerunt, ex animo persolvimus.

Noverat Ille Poeticam non tantopere gloriatam fuisse de docta sua, quæ in proverbium abiit, paupertate; ut ab omni emolumento prorsus abhorreret. Noverat præterea, illam, non minus quam alias Artes, institutionem & admittere, & mereri; sua rerum cognoscendarum principia complecti, & ad veræ rationis amussim exigi: *Aristotelem* nostrum, qui ceteras Scientias nobis dedit accuratissime concinnatas, quemque in omnibus Auctorem nobis habemus, huic etiam operam locasse; & nullibi potiora, quam istis lucubrationibus, tum immensi ingenii, tum curæ & laboris, monumenta reperiri.

Falluntur itaque, si qui Poeticam *Theatris*

* *Vir Reverendus D. Fitzherbert Adams S. T. P. Coll. Linc. Oxon. Rector, & Ecclesiæ Dunelmensis Canonicus.*

solummodo convenire arbitrantur, & *Scholis* ablegatam volunt, tanquam effrænata luxuriantem licentia, & nulla doctrinæ norma efformandam. Inest quidem illi furor, at furor divinus; à ratione non deflectens, sed ornatiorem eam, & sublimiorem, efficiens. Inest etiam ignis; at incendio non similis, sed igni potius isti ex quo constant orbes cœlestes; qui flammæ suæ, simul & fulgori, conjunctum habet certum cursûs ordinem, & motu licet rapidissimo, servata tamen lege, circumvolvitur.

Dari igitur disciplinam illi, omnino convenit: Et hoc munere quid concinnius, quid elegantius excogitari potuit? Quid dignius vel quod acciperet excultissima Academia, vel quod Homo Aulicus donaret? Ille etenim urbe versatus Aulam exornavit: sicut in Academia Domum istam, quam viris, ingenio, generis splendore, & morum urbanitate, spectatissimis semper effloruisse accepimus, atque hodie florescentem conspiciamus. Certe nihil aptius fingi potuit, quod donaret Vir Musis amicissimus: iis etenim non deditus tantum, sed charus fuit; amœnissima earum studia non modo amavit, verum etiam feliciter exercuit: nec cuiquam sane magis convenit, Poësin Hæredem scribere, quam Poetæ.

Compertum Ille habuit, nihil jucundius esse quam vates antiquos perlegere, nisi perfectos imitari.

imitari. Felices sane, qui utrumque possunt; legendis saltem eorum scriptis omnes versari expedit, qui literas affectant humaniores, atque ingenia sua limare & expolire satagunt. Sunt tamen, qui ab hujusmodi studiis & abhorrent ipsi, & alios deterrere aggrediuntur; id vero faciunt, non propter vitium Poeticæ, sed suum. Cum enim illis (pejore luto à Natura efformatis) vel tarda & frigida indoles, vel crassa & inelegans, vel morosa denique atque aspera tribuatur; idcirco, dum *graves*, scilicet, *videri volunt*, & *sunt*, exercitationem hanc, tanquam sibi inimicam, vel maligni oderunt, vel summo cum supercilio aspernantur. Damnant itaque quod ignorant; & voluptatem contemnunt istam, quam nequeunt perferre.

Quod si *vetustati* saltem quidquam deferunt, qua nihil sanctius apud istiusmodi homines esse solet, qui eo honestius quidvis existimant quo antiquius; Artem quam laudamus etiam hoc nomine illustrem in primis constare, fateantur necesse est. Nam præterquam quod Mundo ipsi cœva sit Poesis, & non sit nefas dicere vel summum Numen, in pulcherrimo hujusce Universi poemate contexendo, & exornando, Poetam non minus egisse, quam Geometram; * satis notum est, libros diuturnitate temporis sacratissimos eos

* *Vulgatum est Dictum istud, Ὁ Θεὸς γεωμετρικῶν.*

esse, qui vel à Deo dictati sunt, vel à Vatibus conscripti. Illi quidem (ut par est) præcedunt; hi vero non longo intervallo subsequuntur.

Quid autem inter *sacros Scriptores & Poetas* tantum discriminis interponimus? cum *sacri Scriptores* magnam partem *fuerint Poetæ*; utroque nomine Vates dicendi, & non ficto Numinis afflatu agitati. Quod igitur Dæmones, Deorum titulos usurpantes, oracula olim ediderint metricis numeris involuta, non aliunde quam hinc provenisse censendum est; quod hac arte, sicut & aliis, Ipsum Deum imitarentur, quò reverentiam sibi & honorem conciliarent. Profecto, si in *Jobi*, & *Davidis*, cæterorumque hujus generis Auctorum, carminibus, ineffabilem verborum rerumque sublimitatem attendamus; elegantissimas & plane plusquam humanas descriptiones; felicem in figurativis locutionibus audaciam; ardorem spiritus cœlestia anhelantem, legentium animos supra se rapientem, & de mortalium Scriptorum regulis, tanquam regio quodam jure, triumphantem; fieri nequit quin mirifice delectati fateamur, nihil ibi deesse quod merito expectari debeat, cum propriis Poetas viribus divina insuper accesserit Inspiratio.

Quæ cum ita sint; quis illorum vel inscitiam, vel malam fidem, non miraretur, qui, insulsa opprobria temere effutientes, nescio quid *im-*
pii

*p*ii obijciunt Arti adeò honestæ, ut Deo non solum grata sit, sed ab Ipso infusa & dictata? Poetica quidem, perinde ac Religio, id perpeffa est, ut temporis decursu fabulis contaminaretur: verum istud illi non magis quam huic vitio vertendum est; nec quidquam exinde meritò queri possumus, nisi pravitate hominum optima quæque facillime corrumpi, & in deterius immutari.

Neque per eam magis stat, quod *immundis turpium Scriptorum carminibus* interdum conspurcata sit: in illos solummodo redundat infamia; hæc vero, tanquam virgo violata, vitatur, & vim patitur; dumque virtutem videtur lædere, ipsa, non minus quam virtus, læditur. Proprio agit impulsu, dum, nativa castitate pura & intaminata, veras virtutis illecebras aperit, non falsas vitio affingit; dum honesti amore mortalium animos accendit; atque Optimi Maximi opera describit, & laudes celebrat. Certe, sicut è cœlo descenderunt divinæ atque cognatæ Scientiæ, Poësis, & Musica; in cœlestibus, & ad honorem Numinis facientibus versari amant, naturali impetu sursum nituntur, & (ignis ad instar) æthereas quarunt sedes, unde prius fuerunt delapsæ.

Cum itaque Poetica & antiquitate & religione tam sit venerabilis; non minus redarguendi sunt, qui tanquam *nugatoriam* scilicet illam despiciunt, & *pueris* solummodo, vel *ado-*

8 *Oratio Inauguralis; sive*

lescentulis exercendam permittunt. Quam iniqua hæc sit calumnia, vel exinde licet perspicere, quod oporteat in hoc genere scribendi feliciter versatum non solum summo ingenii acumine, elegantia, & fulgore, præstare; sed & subactissimo iudicio maturum esse, atque omni literarum supellectile instructum. Nimirum oportet ut annales temporis, rerumque gestarum monumenta, evolvat; terrarum & regionum situs investiget; varios gentium mores intelligat; quicquid homines vel agunt, vel patiuntur, cognoscat; interiores mentis recessus atque aditus exploret; mundi compagem perlustret; universam denique naturam exhaustam habeat. Eruditionem *Homeri*, atque *Horatii*, nemo est certe qui non videat & collaudet: In *Virgilio* præcipue omne genus literaturam quis non miratur; utramque Philosophiam, Historiam, Geographiam, & Scientiarum omnium principem, Mathematicam? A *Lucretio* satis edocemur, optime convenire Physicam & Poeticam; atque omnino par esse, ut eadem hæc Schola * utrique destinetur: neque habent quod querantur superiores Philosophi, alteram alterius consortio dehonestari.

Præsertim, si in pulcherrimæ Artis *naturam* penitus inspiciamus; unde constabit, illam in se complecti quicquid in oratione soluta vel grande est, vel venustum, atque or-

* Schola Naturalis Philosophiæ.

namentis insuper suis & sibi propriis discriminari. Quæ quidem abunde exhibet, dum carminum harmonia aures animosque mulcet & delectat; rerum simulachra & depictas imagines menti fortius ingerit imprimitque; similia veris pulchre fingendo, veritatem illustrat, magisque amabilem reddit; & decora quadam licentia leges servat, quas videtur violare.

Despicitur forsan illa, vel minori saltem in pretio à quibusdam ideo habetur; quod tanta sit ubique *scriptorum turba*, nauseam doctis omnibus moventium, qui *Poetæ* scilicet salutaris affectant. Factum quidem ita esse, sentimus & excruciamur; nescio quo fato evenerit, ut nullum sit doctrinæ genus quod vel exerceant plures, vel intelligant pauciores: innumeri sunt qui, invita Minerva, & natura reclamante, nequissima assidue pangunt poemata; versus sæpenumero scribunt, qui nihil præterea scribere aggrediuntur; & studiorum fere omnium difficillimo versantur, qui ad nullum apti sunt & idonei. Damnandum est quidem profanum istud scripturientium vulgus, qui *nominis hujus honorem* nullo jure sibi audent arrogare; cum ille iis solummodo debeat, quibus est *mens divinior, atque os magna sonaturum*: hoc vero tantum abest ut sacræ Arti infamiæ notam vere iaurat, ut eidem potius in laudem cedat. Ex eo enim arguitur ingenita ipsius præstantia, quod tanquam impulsu

pulsu quodam Naturæ ab universis ambiatur, tam paucis licet sui copiam faciat. Sic Ingenii, Sapientiæ, & Religionis, speciem omnes sibi laborant obtendere.

Nec mirum est, quod tanta existimatione digna judicetur; cum cæteris disciplinis adeo antecellat, *utile dulci* tam suaviter admiscendo. Quippe experientia comprobatum est, vatum antiquorum lectione, præsertim vero imitatione, acui ingenia hominum, expoliri, & in altius tolli: multifaria eruditione, tam ad res sacras, quam humanas, spectante, repleti mentes, & locupletari; sublimium idearum, & verborum ardentium, tantam copiam suboriri, ut vel soluti sermonis eloquium mirum in modum exinde crescat & promoveatur. Quod nemo fane inficiabitur, apud quem quidquam valet hæc de re *Ciceronis* sententia & auctoritas: Qui in Poetis evolvendis se admodum profecisse aperte asserit, in eorum laudes fusc excurret & evagatur, iisque inter doctos primas tribuere videtur; dum à *summis*, inquit, † *hominibus eruditissimisque accepimus, cæterarum rerum studia & doctrina, & præceptis, & arte, constare; Poetam natura ipsa valere, & mentis viribus excitari, & quasi divino quodam spiritu inflari.* Causam hanc tanto ardore tuctur & exornat; ut Ars Oratoria nunquam magis effulnisse, vel sibi placuisse, videatur, quam cum Poeticæ laudibus exercitaretur.

† Pro Archia Poeta.

Quæ præterea omni cura ideo fovenda est, quod ad *virtutem* & *res arduas* animos incitet, illustrium virorum exempla immortalitati consecrando: Heroas enim non modo celebrat, sed facit; idque non *fingendo* tantum, sed revera *efficiendo*. Quid demum est illa aliud, quam mentis humanæ summus vigor; qui omnes ipsius nervos intendit, eidemque universam literaturam mira dulcedine conditam imprimit? *Voluptate* enim non exigua sui studiosos afficit; quæ à nihilo magis, quam à fecundissima ipsius *varietate*, profisciscitur. Nam cum Ars Oratoria, tanquam fluvius, magna quidem aquarum pompa atque ubertate profluens, uno tamen alveo contentus, fluctus volvat; Poetica, sicut Oceanus, in varios fluminum canales, in rivos, & fontes, & diversarum specierum scaturigines diffunditur. Quid jucundius, quam res, locos, hominesque perlustrare, venustius quam in pictis tabulis descriptos? Quem non delectant faceti Epigrammatum saies, Elegiarum suavitas, alterius Satiræ mordax lepor, alterius furor, utriusque acumen, atque acre ingenium? Quibus tamen prælucent audaces in rebus describendis Odarum colores, conceptus sublimiores, exquisitissima elegantia, amoena in carminibus varietas, & (quæ Lyricos à cæteris maxime discriminat) ista cogitandi luxuria, severissimo interim iudicio temperata, qua in novam subinde materiam expatiantur, res connectunt quas videntur segregare, & tanquam aliud

aliud agentes, ad primum institutum regrediuntur. Quem non juvat mundum videre in compendium à Dramaticis redactum? Vitam, mores, & consuetudines hominum à Comicis ob oculos positas? Tumultuantes potentiorum animos, vicissitudines fortunæ, exitusque mirandos & luctuosos, supplicia sceleris, & virtutis præmia, imo & bonorum nonnunquam infortunia, à Tragœdiarum scriptoribus in scenam producta? Quis voluptate non perfunditur; sive cum illis rideat, seu cum his doleat? Ea enim est vis Poeticæ; ut vel lacrimas eliciendo flentes delectet, & ex ipsa tristitia voluptatem exprimat. Vincit tamen hæc omnia Poema Epicum; ultimus ille humanarum virium labor, & meta studiorum, ultra quam progredi non possunt. Tanta est illius copia; ut, præter totum illud quod sibi est proprium, quo nihil grandius vel excellentius esse potest, reliqua omnia Poëcos genera ambitu suo insuper complectatur; idemque in hac Arte præstet, quod in Musica admirabilis illa Machina, quæ tot & tam diversis tiliarum ordinibus, uno eodemque spiritu inflatis, non tantum suam, sed & cæterorum, quæ uspiam sunt, instrumentorum, harmoniam exhibet.

Neque defunt nobis, qui singulis hisce studiis operam impenderunt, Auctores præstantissimi. *Martialem* habemus salsum & facetum; *Catullum* ingenio valentem, in versibus licet com-

componendis interdum duriores; *Ovidium*, *Tibullum*, & *Propertium*, in utroque uberes & profluentes. Animosum *Juvenalis* spiritum, divitem venam, & audacem in Satira furorem quicumque non miratur, nunquam amet, nunquam intelligat, urbanos atque aulicos lepôres, & mordaces risus, severissima simul & jucundissima virtutis præcepta, animadversiones in vitam hominum summo acumine, judicio, & sapientia, factas, quæ in *Horatii* Sermonibus, præsertim vero Epistolis, passim reperiuntur. Illum sicut in hoc genere omnibus præstare agnoscimus, ita in Lyricis non modo principem, sed fere solum, admiramur. Comoediam quod attinet, si nihil superesset præter ea quæ apud *Terentium* extant, pressissimam styli elegantiam, ingenii judicii que copiam nunquam deficientem, festivitatem popularibus jocis non abundantem, admirandas hominum, & humanæ naturæ, imagines, exquisitissimum denique in fabulis contexendis, & enodandis, artificium; satis esset cur maxime laudaremus & Comoediam, & *Terentium*. Si à Latinis, qui hodie extant, Scriptoribus parum exornatur Tragoedia; id ramen à Græcis abunde factum est. Testor *Sophoclis* fulmen, & vigorem; *Euripidis* grandem cothurnum, & sententiosam gravitatem; utriusque solertiam, qua legentium affectibus imperant, & pro libitu vel misericordiam, vel terrorem, incutiunt.

Cæterorum encomia, qui singula Poeseos genera,

genera, tum Græci, tum Latini, excoluerunt, ne delibare quidem hujusce exercitationis ratio & limites patiuntur. Unum tamen præterire nefas esset, qui omnium (ne *Homero* quidem excepto) maximus cum sit, agmen claudat; *Virgilium*, immortalem, nunquam pro merito laudandum, omni ex parte consummatissimum. Eclogarum simplicem & humiliorem venustatem, Georgicorum laboratam & castigatissimam elegantiam, pulcherrimas præterea descriptiones, diversissimam verborum copiam, amoena & utilia de rebus rusticis præcepta, & jucundissimos, pro re nata, in nobiliorem materiam excursus, quis est qui summopere non amet & amplectetur? Quis vero sine furore, & grata quadam lætitiæ, atque admirationis, infania, divinam *Æncida* potest evolvere? Quem non attonitum habet tam ardens ingenii flamma tam adulto judicio conjuncta, & tantum robur tanta pulchritudine exornatum? Nulli, absque injuria, opus hoc comparari potest; nisi isti, cum qua sola periturum est, mundi fabricæ. Ubi enim reperire est opus aliquod humanum, in quo tam justa sit partium harmonia, & singulæ partes tam venustæ? tam varia materiæ fœcunditas, sine minima vel rerum, vel verborum, luxuria? Infinitus esset, si quis recensere aggrederetur diversas, quæ ibi occurrunt, Heroum, aliorumque, imagines; morum discrimina, affectus conflictantes, pene quicquid concipi potest accuratissime descriptum, totam naturam evolutam & expli-

explicatam, ingentes rerum exitus, mirandas eventuum insperatorum vices, incitamenta virtutis, absolutissimum in orationibus eloquium, sublimem cogitandi, & scribendi, majestatem; artem denique perfectissimam, qua hæc omnia in simplicem unius Poematis machinam compinguntur.

Post *Virgilii*, aliorumque Poetarum, laudes, omnino tacendum esset; nisi ad Illum sponte converteretur oratio, qui *Virgilium*, aliosque Poetas, laudandi hanc nobis copiam fecit: ad Te (insignissime Vicecancellarie *) qui id præstitisti, donum hoc Poeticæ legatum, per multos retro annos quasi sepultum, resuscitando, & fixis tandem fundamentis stabiliendo. Ita utilitati publicæ invigilare didicisti; ita notum fecisti, nullos aliorum munificentiae tam fidos esse & sedulos dispensatores, quam munificos. Cæteras, quibus inclarescis, virtutes recensere, mihi non erat in animo; sed ea tantum de Te, quæ ad institutum nostrum spectant, commemorare. Patere solummodo ut Te diu superstitem exoptemus; ut istæ Tibi semper debeantur gratiæ, quas Poesis ipsa non sit solvendo.

* Is fuit Vir Reverendus D. Guil. Lancaster S.T.P. Coll. Regiæ. Præpos. & Univers. Oxon. Vicecan.

PRÆLECTIO

SECUNDA, & TERTIA.

De Natura & Origine Poetices in genere.

PRIUSQUAM diversas species Artis, quam discutiendam suscepimus, evolvere aggrediamur; è re erit (quò luculentius procedat doctrina) generalem ipsius, ut loquuntur Scholastici, ideam, & totum illud quod omnibus ejusdem partibus commune est, ob oculos ponere. Nemo est, quod sciam, qui adæquatam illius *definitionem* concinnaverit; hoc enī ab *Aristotele* quidem ipso, in definitionibus quantumvis versato, præstitum comperimus. Nihil interim, ex parte rei, quo minus id fiat videtur impedire. Ne itaque longis ambagibus, &

†

ad

ad institutum parum facientibus, immoremur; videtur Poetica in genere esse, *Ars, quicquid est, vel mente comprehendendi potest, metricis numeris imitans, vel illustrans; voluptatis hominum, atque utilitatis, gratia.*

Definitione, quam profert * *Vossius* (salva tanti viri reverentia) nullo modo contentus esse possum; qui Poeseos naturam in hoc statuit, quod sit *Ars metrica oratione imitandi actiones*. Inadaequata enim videtur esse hæc definitio; atque integram definiti naturam minime complecti. Quid enim? Nonne penes est Artem Poeticam, quicquid imitandum est, imitari? Nihilne vero imitandum est, præter actiones? Hoc quidem à *Dacierio*, Gallico illo *Aristotelis* Interprete, diserte asseritur: sententiam vero istam ab *Aristotele* non nisi perperam intellecto deduci, cuivis rem attendenti abunde manifestum fiet. Nimirum dicit summus ille Philosophorum, atque Criticorum Princeps, *imitatores imitari actiones*. Quis vero, nisi violatis argumentandi regulis ab eodem Philosopho traditis, exinde intulerit, *solas* actiones esse imitandas? Dicit quidem Ille, seu potius fingitur dicere, in versione *Gallica*, omnes, qui imitantur, imitari actiones; at lingua sua nil tale asserit; sed istud *Omnes* ab Interprete adjicitur. Hæc enim sunt Ipsius verba; μιμενται οἱ μιμηταὶ πράττοντας †.

* De Art. Poet. Natura, &c. p. 21. † Περὶ ποιητικῆς. Cap. 2.

Cæterum, si vera esset ista Versio; vitiosa nihilominus esset exinde facta Illatio. *Omnes* enim Imitatores possunt actiones, non tamen eas *solas*, imitari. At non opus est ut multis probemus, *Aristotelis* auctoritatem falso hic obtendi; cum dicat ipse, verbis non longo intervallo præcedentibus, μιμῶνται ἃ ἴδου, καὶ ἀκούουσι, καὶ παρὰ τοὺς νόμους *. Non igitur solas actiones, sed & mores, & affectus, imitandos esse judicavit. Certe, si per imitationem intelligatur actio, qua vera atque genuina, quam vocant, representatio menti imprimitur; non minus à recta ratione, quam à vera *Aristotelis* mente, ille aberraturus videtur, qui solas actiones imitandas esse contenderit. Non enim illas solummodo, verum etiam passionem, res, locos, homines, imitantur, tam Pictores, quam Poetæ. Quod quidem satis perspicue innuit *Horatius*, peritissimus ille *Aristotelis* Interpretes; dum vocem *imitari* eodem sensu usurpat, quo vocem *describere*, *pingere*, vel *sculperere*:

— *Molles imitabitur ære capillos* †.

Hoc præterea *Vossianæ* definitioni vitio vertendum est, quod, sicut *imitationis objectum* (quod jam dictum est) nimis arctum atque exiguum fingit, ita Poësin in *sola imitatione* consistere doceat; cum quædam sint illius species, quæ parum in imitatione, in illustratione

* Cap. 1. † De Arte Poet. V. 33.

multum, versantur; quod ex dicendis apertius constabit.

Artem esse Poeticam, satis liquet; neque est quod hac de re multis contendamus. Certas leges & regulas servat, ad rectæ rationis normam exigitur, ad certum denique finem & scopum collineat. Subit itaque mirari, quæ de causa illi, qui liberalium Artium, prout vulgo recensentur, numerum statuerunt, nullum inter eas Poesi, atque Oratoriæ, locum tribuerint. Reducendas forsan esse illas, partim ad Rhetoricam, partim ad Grammaticam, arbitrati sunt: Verum hoc commode fieri nequaquam potest. Nam præterquam quod Poetica & Oratoria in se sint digniores quam ut debeant, grandiores quam ut possint, aliis includi; Rhetorica in stylo tantum utriusque exornando tota versatur, & (ut obiter id adnotemus) prout à recentioribus tractatur, ad utriusque forsan damnum & corruptelam, potius quam decus vel honorem, tendit; de neutra vero plene, & ex professo, agit: Grammaticam verò quod attinet, ad illam non magis referendæ sunt hæ, quam aliæ omnes cujuscunque generis, disciplinæ; cum verba & voces, tam scriptæ, quam prolata, omnibus scientiis famulentur. Poeticam igitur esse *Artem*, inter *Vossium* aliosque omnes convenit; quid vero ab illa sit præstitum, non satis copiose indigitat vir maximus.

Integra, vero & omni ex parte absoluta, videtur esse definitio à nobis in medium prolata; utpote quæ totam Poeticæ naturam explicet, soli Poeticæ, omnibusque ejusdem speciebus, competat: omnes enim in imitatione, vel illustratione, vel utraque simul sumpta, semper versantur. Nimirum inter has aliquod discriminis intercedit: Qui rem pulchre imitatur, semper illustrat; at non vice versa valet regula. Res enim ad scientiam & disciplinam spectantes, cujusmodi sunt mentis ideæ, virtutes, vitia, mores, atque id genus multa, explicando illustramus; hæc vero explicantes eadem imitari, quis dixerit? Sed in omnibus Poëscos generibus, vel harum alteram, ut diximus, vel utramque, semper reperiri, extra omnem dubitationis aleam ponitur. Qui vel descriptionibus cujuscunque generis operam impendunt, vel affectus excitare & commovere conantur, vel Encomiis, vel Satiris, exercentur, vel acerrimum ingenii acumen ostentant, vel sublimiorem cogitandi, atque dicendi, majestatem affectant, vel in Ethicis carminibus versantur, semper imitantur aliquod, vel illustrent, vel utrumque eodem tempore semper præstant: Nisi forsan excipiendi sint brevium istarum, quæ moralia præcepta continent, sententiarum Scriptores; cujus generis sunt *Pythagoras*, *Phocyllides*, aliique; qui versus quidem scribunt, at vix poemata: cum eorum carminibus desit vis, atque elegantia poetica, ac stylus, & peculiare ingenium quod

Poetas à cæteris Scriptoribus discriminat. Itaque semper imitantur aliquod, vel illustrent, Poetæ; idque non tantum actiones, sed (quod in definitione asserere ausi sumus) quicquid est, vel mente comprehendi potest. Ampliandum est utique Poeseos objectum, atque ultra limites à *Vossio* præscriptos omnino extendendum: Quid enim uspiam est, vel excogitari aut fingi potest, quod describi nequit, vel illustrari? Atque ambitu suo quid non completitur capacissimum Poeseos ingenium?

Quæ cum in *imitatione*, magna ex parte, consistat; non abs re fore videtur, inter illam & *Picturam*, comparisonem quandam breviter instituere. Comparisonem hanc non ingreditur universa Poetica; sed ea solummodo ejusdem pars, quæ in *descriptionibus* exercetur: Ab iis enim dependet totum illud, quod utriusque commune est. Affectus quidem excitat tam Pictura, quam Poësis: illa vero *sola* descriptione id præstat; cum hæc aliis artibus, præter artem describendi, idem faciat. Hoc interim apprimè observandum existimo; *Poeticam* in *descriptionibus* multo *magis* consistere, quam *plerique homines arbitrantur*. Nam præter prolixiores illas, & de industria factas, quæ res, locos, hominesque depingunt; innumeræ sunt, quas non advertunt legentes, uno versiculo, interdum etiam uno verbo contentæ, quibus tota conceptuum venustas debetur; & quæ mirifica voluptate mentem

tem afficiunt, non alia de causa, quam quia sunt descriptiones, hoc est, vividam rei aliqujus imaginem animo ingerunt. Atque hinc est quod *metaphoricæ* locutiones, si maturo cum judicio earum delectus fiat, tam sint gratæ & elegantes: Omnis enim metaphora est brevis quædam Descriptio.

Sed ut ad *Picturam*, & *Poeticam* redeamus, inter se invicem comparandas: In hoc conveniunt; quod rerum imagines, multâ cum voluptate, menti imprimant, & quod oporteat utramque ad naturæ & verisimilitudinis normam institui. Tam arcta necessitudine inter se conjunguntur; ut, per metaphoram usitatissimam & naturæ convenientissimam, vulgo dicatur, Poesin res pingere, Picturam describere. Tam corpus, quam animam, utraque describit; in hoc vero discrepant, quod Pictura corpus, Poesis animam, magis exprimat. Manifestius est quam ut negari possit, vultus hominum per lumen atque umbram melius & fortius exprimi, quam per verborum colores, quantumvis elegantium, rei que describendæ convenientium. Quid? quod varii & peculiare corporis situs gestusque, confusa prælii turba & tumultus, quicquid vel horrorem, vel amœnitatem, locorum exhibet, ædificiorum prospectus, atque alia hujus generis, à Pictoribus multò perfectius effinguntur, quam à Poetis? quanquam describendi ars ad artem pingendi propius accedit, res hujusmodi, quam
hujus

hujus vel illius hominis vultum, imitando. Cur autem hæc omnia pingentium labore magis ad unguem exprimantur, quam describentium, in propatulo causa est. Cum enim sensutum sint objecta; eorum imagines tam sensibus, quam potentiae imaginatrici, in pictis tabulis revera exhibentur, idque secundum accuratissimas leges optices & proportionis: At vatis opere soli phantasiæ possunt repræsentari, per verba tantummodo & voces, ac memoriæ & recordationis auxilio. Harum quidem rerum descriptiones perquam venustæ & elegantes, ac naturæ optime congruentes, etiam apud Poetas reperiuntur: imo quamquam res non patitur, ut ea, de quibus nunc loquimur, per verba tam perfecte illustrentur, quam per artem istam, quæ materiam suam oculis fidelibus subjicit; tamen plus ingenii forsan, in iisdem pulchrè describendis, quam pingendis, exigitur. Verum interni mentis motus atque impulsus, actiones omnes, & passionibus, hominum insuper mores, indoles, & discriminantia ingenia, longe melius & accuratius à Poetis, quam à Pictoribus, adumbrantur. Hi id tantum passionum possunt imitari, quod in corpore se prodit, ac vultu & gestibus conspicitur; illi, interiores animi recessus investigantes, easdem describunt, quales in se sunt, ac in mente ipsa resident & conflictantur. Harum quidem imagines, etiam in tabulis pictis, (quatenus possunt exprimi) perpulchræ sunt sapissime, ac plane admirabiles: sed ad

summam, facta jam comparatione, atque omnibus ex utraque parte inter se collatis, Poësis Picturam, æque ac anima corpus, antecellit; cum illa animam, licet hæc corpus, penitius describat.

Poetica igitur cum sit *imitatio* quædam; qui illam exercent, non ideo appellantur *Poetæ*, Ποιηταί, quod à cæteris Scriptoribus discriminentur, *materiam*, quam exornant, tanquam prorsus *creando*, vel ex nihilo producendo: Tantum abest ut id præstent, ut exemplar à Natura propositum sibi semper sequendum statuunt. Ista vero *appellatio* iis *eminentiæ gratia* tribuitur, quia *inventione*, & res *excogitando*, ingenia sua illi *magis* exagitant, quam *alii* cujuscunque generis Auctores; quia in carminibus componendis tanta *symmetria* atque *harmonia* opus est; quia res tanta solertia *fingunt* & *comminiscuntur* Poetæ; materiam enim suam non solum decorant, sed magna ex parte *faciunt*; quia denique tanta est ars & labor, in poematum *machinis compingendis*, & variis eorundem partibus in *unam simplicemque actionem conflandis*. Nam dispositione partium Poetæ alios omnes facile superant; quod cuilibet in eorum scriptis versato satis constat. Verum omnibus, qui Poetæ appellantur, & sunt, nomen istud pari ratione non est ascribendum. Epicis enim, & Dramaticis, primo & potissimo jure, convenit; reliquis, non nisi per

per analogiam, (quod aiunt) tribuendum est. Quoniam illi, tam inventione, quam dispositione, maxime incalescunt; alii vero omnes alteram multo minus, alteram parum, exercent. Itaque non tantum diversi sunt Poetarum ordines, alii aliis dignitate superiores; verum etiam nonnulli sunt, qui non nisi sensu improprio Poetæ dicuntur: Quis enim uno eodemque nomine designaret *Martialem*, & *Virgilium*?

Dictum est, Poeticam *metricis numeris* munus suum obire. Hæc definitionis pars nequaquam omittenda est. De essentia enim Poeticæ, proprie sic dictæ, sunt metrici numeri; & quanquam (ut supra monuimus) possunt esse carmina, ubi non est poema, poema tamen sine carminibus esse non potest. A *Dacierio* igitur rursus dissentire cogimur; qui, alios quidem in ea sententia secutus, *factas* illas *narrationes soluto sermone* conscriptas, cujusmodi sunt, apud veteres, istæ *Luciani*, *Heliodori*, aliorumque, apud recentiores multæ, quæ à *Gallis* præsertim, & *Hispanis*, tanto in honore habentur, *Poemata* esse contendit. * Perelegantes quidem esse illarum nonnullas, & Auctorum ingenium atque iudicium satis indicare, imo & (excepto quod versuum modis careant) ad Poematis Epici naturam quam proxime accedere, non inviti fatemur. At si ipsa *Homeri Ilias*, & *Virgilii Æneis*, carminibus

* In Aristot. Poetic. Cap. 1.

spoliarentur; non amplius inter Poemata essent numerandæ; prout Poematis natura Scriptorum consensu statuitur, qui illud ex carminibus semper constare pro concessio habent.

Credunt quidem contrariam sententiam defendentes, illam *Aristotelis* ipsius auctoritate fulciri; qui docet, τὴν ἐποποιίαν constare μόνον τοῖς ψαλοῖς λόγοις, ἢ τοῖς μέτεροις. * Omnino instat vir doctissimus modo memoratus, quicquid è contra objiciatur, per ψαλὸς λόγος nihil aliud posse intelligi, quam simplicem prosam, sive orationem solutam; atque idcirco admisisse *Aristotelem* genus quoddam Poematis Epici carminibus destitutum. Diversam vero partem tuentur alii; atque ostendere aggrediuntur, per voces istas ψαλοῖς λόγοις designari orationem poeticam, non metri, sed harmoniæ, & rhythmi, expertem; quibus intelligit *Aristoteles* musicam, & numeros saltatorios. Volunt itaque hi interpretes in istis verbis, τοῖς ψαλοῖς λόγοις, ἢ τοῖς μέτεροις, particulam ἢ non esse *disjunctivam*, sed *expositoriam*. Argumenta, quibus utuntur, qui scire cupit, † *Vossium* consulat. Sed ut demus diversum sentientibus, id ipsum quod contendunt, scilicet *Aristotelem* (quod quidem verisimilius videtur) per ψαλὸς λόγος intellexisse orationem solutam; exinde tamen non sequitur, illum fictas hasce, de quibus nunc agimus, narrationes, neque prosam quæcunque ea sit,

* Περὶ Ποιητικῆς, Cap. 1. † De Artis Poeticæ natura p. 7, 8.

poematum speciebus adscripsisse. Quod ut elucescat ; in verum & genuinum alterius vocabuli sensum inquirendum est, nempe vocis ἐποποιία. Supponit *Gallicus* Interpres, absque ulla dubitatione, per illam nihil aliud designari præter Poema Epicum, sive artem illud contexendi : Demonstrat vero *Vossius* * latiore illi sensum tribuendum esse ; ita ut includat Poema Epicum, atque hoc etiam, de quo ambigitur, fictionis genus, metricis numeris destitutum. Hoc itaque voluit *Aristoteles*, Epopœiam esse Genus ; cujus altera Species est Poema Epicum ; altera, Narratio isthæc ficta, simplici sermone conscripta. Quæ cum ita sint ; licet concederetur, per ψιλὸς λόγος prosam solummodo ab illo intelligi ; non tamen exinde recte colligeretur, fictas hasce narrationes, vel ullam prosæ speciem, ad Poesin referri posse. Ad *Epopœiam* quidem recte reducuntur ; non vero ad *Poeticam*.

Essentialem igitur Poesi esse metricam modulationem, omnino concludendum est. Quæritur præterea, utrum eadem necessitate *fictio* illi adjungatur ? Volunt nonnulli, vatem dicendum esse neminem, nisi qui fabulas comminiscitur & exornat : His vero assentiri nequaquam possumus. Non est enim dubitandum, quin ii, qui carmina primi cecinerunt, verum aliquod, & oculis subjectum, celebraverint. Nimirum omnino credibile est, Artem

* Ibid.

hanc, perinde ac ceteras omnes, ab iis quæ faciliora fuerint, & discentibus magis obvia, initium sumpsisse: At certe facilius est, materiam jam existentem describere, quam ex ea novam materiam effingere. Poeticam ab amore originem duxisse credit *Vossius*: * Quod sane prorsus verisimile videbitur, cuivis cogitanti, affectum hunc humano generi coævum esse, omnibus ex natura inditum, & ad Poesin infundendam valde proclivem & idoneum. Veros itaque amores, aliaque vera, primo celebrarunt; deinde temporis progressu ad difficiliora ascenderunt, atque artificiosa commenta veritati admiscuerunt. Fuit igitur Poesis ante fictionem; atque etiam post hanc illi adhibitam, multi sunt Poetæ vere dicti, qui fictione vel parum, vel non omnino, exercentur. Qui fictionem quidem pulchre exercent, Vates sunt κατ' ἐξοχῶν, & superioris subfellii nominandi; quod si his *solis* istius nominis honorem deferamus, exiguus futurus est Poetarum numerus: Verum iis insuper adnumerandi sunt omnes, qui, nihil licet fingant, res tamen illustrant oratione metrica, stylo & spiritu poetico animata.

Quocirca mirari satis nequeo, asseruisse magnum † *Scaligerum*, Poesin ab *Historia differre sola dictione*. Poesin in genere proculdubio non intelligit; cum multæ sint illius species, quæ ab *Historia* toto cœlo distant, &

* P. 13. † Vide *Vossium* de Art. Poet. Natura. p. 11.

pene in nihilo cum ea conveniunt. Etiam Poema Epicum, licet in narratione multum consistat, materia tamen quam continet, dispositione partium, multisque aliis, præter dictionem, notis, ab Historia satis discriminetur. Vera forsan videtur esse ista *Scaligeri* sententia, quatenus unam solummodo Poematis speciem respicit; cujusmodi est illud *Lucani*, quod Poema Historicum dicendum est. Quanquam etiam hoc spiritu, & furore, poetico accendi potest; qui certe ad solam dictionem non sunt referendi, & Historiis nullo modo competunt.

Et si hisce vocibus, *Poesis*, & *Poetica*, sensu indiscreto plerumque utamur; tamen, si accurate loqui velimus, oportet illas à se invicem distingui. Per *Poema* enim (tertium illud vocabulum, quod in hujusmodi Dissertationibus sæpenumero occurrit) intelligendum est Opus Poetæ; per *Poesin*, Actionem; per *Poeticam*, Artem sive Habitum.

Quæ cum *harmoniam & numerosam modulationem* sibi necessario adjunctam habeat; ipsam cum Arte *Musica* conferre, ab instituto nostro non alienum videbitur. Præcipue, quando hæ Artes suavissimæ non solum necessitudine quadam naturæ inter se devinctæ sunt; sed de facto etiam sæpissime conjunguntur: id quod in Odis præsertim fit, & Actionibus Scenicis, sive Theatralibus; in quibus

bus Poësis & Musica sibi invicem amicissime auxiliantur, se invicem comitantur, commendant, & exornant. In hoc etiam conveniunt, quod iisdem ingeniis semper arrideant: De iis loquor, qui literis imbuti sunt; quoniam plurimi reperiuntur, Musicæ non solum amantes, sed & peritissimi, qui, ob eruditionis & doctrinæ inopiam, voluptatem istam nequeunt persentiscere, quam secum fert Poetica. Inter illos vero qui literatura iustructi sunt, qui harum Artium alteram amat, amat utramque; & qui alterius peritus est, vel utriusque est peritus, vel utriusque peritus esse cupit & exoptat. Quod proculdubio isti veterum fictioni ansam dedit, quæ Patronum & Poëtes & Musices eundem Apollinem commenta est; ac Musis eximiam in canendo dulcedinem & peritiam, lyram, & citharam, aliaque istiusmodi instrumenta, tribuit. Musicam sub Poetica, tanquam illius partem, comprehendere voluisse videtur *Aristoteles*: * & quanquam rem isto modo statuere, minus commodum videtur, cum Musica sit orationis experta; ut hæ tamen Artes species maxime cognatæ censeantur, res ipsa exigit. Aures sonorum numeris utraque mulcet & delectat; quanquam Musica modo longe perfectiori illud præstat, ad illam tamen Poetica multo propius hac ex parte accedit, quam solutus sermo, quantumvis sonorus & numerosus. In harmonia partium, earumque dispositione ambæ maxime consistunt; poli-

* Περὶ Ποιητικῆς Cap. 1.

tioribus

tioribus hominum ingeniis conveniunt, eademque politiora efficiunt. Tanta denique inter illas necessitudo intercedit; ut vox *canere* Poetis cum Musicis semper communis fuerit. Hoc vero inter illas interest, quod Poetica sit Musica longe excellentior; eo quod ad illam constituendam pleraque omnia eruditionis genera ex necessitate exigantur; quod illa animum, hæc sensus, præcipue afficiat; quod major denique sit utilitas ex illa, quam ex hac, redundans.

Unde admonemur demum ut inquiramus, quisnam sit Poeticæ *usus & finis*. Is autem duplex vulgo & vere statuitur; *docere* scilicet, & *delectare*. Ad ultimum igitur definitionis nostræ membrum discutiendum, tandem deventum est; quo asseritur, Poeticen institui *voluptatis hominum, atque utilitatis, gratia*: juxta *Horatianum* illud satis notum,

Aut prodesse volunt, aut delectare Poetæ.*

Hunc igitur esse duplicem ipsius finem, ut utile simul & dulce menti ingerat, inter omnes convenit; sed uter horum sit ejusdem finis *præcipuus*, etiamnum quæritur. Quisnam de facto *sit* præcipuus, ambigi forsan potest; sed quisnam *debeat* esse, nequaquam certe dubitandum est. In hac enim proculdubio, sicut & in aliis disciplinis, utile jucundo anteponendum est. Diversum quidem sentiunt ex hodiernis Scriptoribus nonnulli; voluptatem esse princi-

* De Arte Poet. V. 333.

palem Poeseos finem audacter asserentes. Neque diffitemur, ista illorum dicta scriptis eorundem optime convenire; cum in iis voluptati non solum præcipue studeant, sed eam legentibus propinent, etiam quatenus utilitati adversantem: testor turpia, quibus cœlestem Artem inquinaverunt, poemata. Quod si rectam rationem consulere, ejusque imperio consultum esse, volumus; quod prodest, magis quam quod placet, etiam in carminibus respiciendum esse, concedemus. Fateor quidem, omnino oportere, ut etiam in iis, quæ severissimi sunt ingenii, & sanctissima tradunt virtutis præcepta, jucundi magna ratio habeatur; hoc enim discriminatur Poeta à Philosopho, quod, licet utriusque sit virtutem edocere, illud tamen alter faciat methodo quidem pressiori, sed & duriori; dogmata sua inculta atque aspera, Magistri & Doctores more, definiendo, explicando, & præcipiendo; idem alter præstet, præcepta sua exemplis involuta, & mira voluptate temperata, tanquam aliud agens, insinuando. Fateor quoque, voluptatem à legentibus atque audientibus plerumque magis sentiri, quam utilitatem, etiam ubi à Scriptoribus minus proponitur: quia menti, & potentiæ imaginatrici, illa sese fortius imprimit; imo & concedo, debere Scriptores dare operam ut ita res habeat. Hisce tamen omnibus non adversantibus, utilitas præcipuus Poeseos finis esse potest, ac debet: debet vero voluptas illius causa adjungi, & tanquam illius
famula

famula vel ministra adhiberi. Quando infantibus medicamenta vel mellita, vel inaurata, porriguntur; illud solum advertunt ægroti (medicis quidem ipsis ita volentibus) oculos suos, vel gustum, splendore, vel dulcedine, oblectari: At non esse hunc finem præcipuum, à medentibus propositum, satis notum est.

Speçtat quidem hæc regula ad augustiores præsertim, & perfectiores, hujus Artis species; ac, præ cæteris, ad Poema Epicum, & Dramaticum. Neque enim contendimus, Epigrammata, Elegos, Versus amatorios, aliaque id genus carmina, ad homines in virtute erudiendos multum conferre. Quantum ad mores; sufficit, si hujusmodi scripta sint casta, & bonos mores non lædant: Nonnulla interdum scribunt Poetæ, non tam ut aliorum passionες commoveant, quam ut suis adblandiantur: Atque leviorum omnium istiusmodi carminum sicut voluptas præcipuus est, vel solus fortasse, effectus; ita à Scriptoribus vel præsertim, vel unice forsan, absque ulla culpæ macula, tanquam finis proponitur: Quanquam etiam ex minutioribus hisce id fructus petcipitur, quod legentium & scribentium ingenia exinde acuantur, & excolantur; id quod ex omnibus communiter Poeticæ speciebus commodum accrescit.

Si quærat, quinam sint *impulsus reconditi*, & interiora momenta, *istius voluptatis*,

C

quam

quam ex *Poesi* perſentimus; ſive quibus de cauſis mentes hominum hoc genere ſcribendi tantopere oblectentur: reſpondemus, colligi id aliquatenus poſſe ex iis, quæ jam antea à nobis ſparſim dicta ſunt, & quæ poſthac ſuper diverſæ materiæ argumentis forſan reſtant dicenda. Sufficiat impræſentiarum, nonnulla breviter delibare. In promptu ſatis cauſa eſt, cur grata ſit *numeroſa verſuum harmonia*; cum ſenſus ipſos afficiat ſuavitas iſta, quæ ex ſonorum diſpoſitione oritur: At multo majori voluptate perfunduntur ingenia hominum, per *rerum imagines pulchre depictas*, & mentibus *vivide impreſſas*. Cum enim veritatis omnes ex natura avidi ſimus; aliorum conceptus noſtris congruere, non niſi cum lætitiis quadam, vel gaudio, deprehendimus: quoniam exinde colligimus, noſtros eſſe veros, & rerum naturæ conſentaneos. Jucundior autem eſt iſta idearum aſſimilatio; quando oritur è ſubita, & ex improviſo facta, impreſſione: quoniam omnes impreſſiones, mentem vel dolore, vel lætitiis, afficientes, eo magis ipſam afficiunt, quo minus ſperatæ ſunt, & plerumque quo rapidiori motu perficiuntur; & eo ſunt languidiores, quo tardiores: quod ab experientia, non minus quam à ratione ipſa, ſatis comprobatum eſt. Cum igitur illæ ſint iſtiusmodi, quæ per Poëſin factæ ſunt; non eſt mirandum, Artem illam mentibus hominum tantam voluptatem ingerere: præſertim cum iſti, de quibus loquimur, conceptus tam
elegantia

eleganti verborum apparatu exornentur. Tribuenda est præterea hæc delectatio ingenito hominibus *imitationis* amor; cujus rationem reddere posthac suo loco conaturi sumus. Ab his principiis profluere videtur voluptas ista, quæ ex *descriptionibus*, ista etiam, quæ ex *fictione*, nascitur.

Quæ à *versatili cogitationum flexu*, & *inopinatis* earum *transitionibus*, oritur voluptas, sicut & ea quam ex rebus *mirabilibus* percipimus, *novitatis*, atque *varietatis*, studio deberi videtur: quo homines semper trahuntur; quia (cum imperfecta sit mortalium felicitas) res, quibus aliquandiu immoramur, nauseam nobis & fastidium movent.

Ad *commotionem affectuum* quod spectat; cur eorum *nonnulli* eo sint jucundiores, quo concitatiores, causa satis constat: sed ex *miserordia*, *terrore*, & *tristitia* ipsa, delectationem elici, plane admirabile videtur, atque unde id factum sit, difficile dictu. Et revera, ut hoc Argumentum pro merito excutiat; necesse est, intimas motuum animi causas penitus erui, atque ipsa felicitatis ac miseriæ humanæ fundamenta aperiri. Quod, cum integram sibi & justam Dissertationem dari postulet, intactum nunc temporis omittimus; de eo forsan fuse disceptaturi, quando ad *Tragædiæ* naturam specialius explicandam perventum fuerit.

Quæ-

Quænam ea sint, in quibus consistit *utilitas* Poëscos, à nobis jam antea breviter dictum est, atque omnibus satis notum. Neque minor est hujusce Artis dignitas; si ipsius *antiquitatem* respiciamus. Si ab amore cepit exordia (quod, *Vossio* assentientes, tanquam credibile supra proposuimus) religioni tamen prima incrementa & progressus debuit; eamque fere ab ipsis mundi primordiis celebravit: Imo & dubium est, in utro horum prius exercitaretur. Poësin religionis filiam nominat *Dacierius*: Et certum est, illam exercitam fuisse hymnis ferialibus, quæ in honorem Dei canebant primi homines diebus festis; iis præcipue, qui post collectas messes instituebantur, ad primitias fructuum Deo offerendas, ejusque laudes ob tanta beneficia decantandas. Progrediente tandem tempore, per nequitiam hominum factum est, ut Poësis, quæ à natura adhuc tota penderet, & Artis nomen sibi nondum adscisceret, varias sordes ac vitia contraxerit: A quibus ut purgaretur; cautum est tandem à viris sapientioribus, ut legibus & regulis constringeretur: Atque hinc demum orta est *Ars Poetica*.

Quinam illi fuerint, qui *carmina primi* cecinerunt, lis est inter doctos maxima. Illos inter se reperiendos fuisse, contenderunt *Græci*; qui eo semper fuerunt ingenio glorioso, ut literarum omnium, atque artium, originem sibi arrogarent: *Orpheo* igitur, *Lino*, & *Musæo*,
hunc

hunc honorem deferebant. Probat vero *Vossius* * verisimile esse, istos Triumviros Poeticæ nunquam revera existisse; & nomina ista non esse propria, sed communia, ab antiqua *Phœnicum* lingua derivata. Ut ut illud sit (neque enim nobis in animo est tantillam controversiam enucleare) cum eodem *Vossio* sentimus, prorsus verisimile esse, Poesin à Pastoribus (ad-jicere liceat, vel ab Agricolis) inventam fuisse; & in *Græcia* quidem, primitus celebratam circa montes, fontesque, à veteribus toties decantatos, *Heliconem*, *Parnassum*, *Aganippen*, *Hippocrenen*, *Pirenen*, aliosque; qui singuli idcirco Musis vel Apollini consecrabantur. At primam Poeseos originem *Græcis* nequaquam adscribendam esse, constat: Nam (ut differit vir doctissimus † jam memoratus) “ si
 “ rem ad sacræ Scripturæ lancem expendamus;
 “ satis patebit, eam gloriam potius deberi po-
 “ pulo Dei, ac terris illis, unde gentes omnes
 “ originem traxere. Quippe apud Israelitas
 “ sua vixit Poesis; non modo ante bellum
 “ Trojanum, sed etiam ante *Cadmi* in *Bæotiam*
 “ adventum, à quo *Græci* literas suas accepe-
 “ runt. Imo, ut fugerent nos, quæ de *Hebræo-*
 “ *rum* rhythmis, seu metris, dicuntur; *Musicæ*
 “ tamen antiquitas satis doceret, carminum ori-
 “ ginem Orientis populis deberi: Nec enim
 “ dubium, quin cantus prope cum Mundi in-
 “ cunabulis cœperit. Atque hoc etiam ex eo

* De Artis Poet. Natura p. 78, 79. † P. 80, 81.

- “ confirmatur, quod *Jubal*, ἀδελφεὸς καὶ θυγατρὸς
 “ καὶ Inventor, ipsius *Adami* trinepos fuerit. An-
 “ tiquitus vero iidem fuerunt Musici, ac Poetæ.

Verum ut Poeseos originem altius adhuc repetamus, (quæ enim jam dicta sunt, prima quæ celebravit *Argumenta*, ac primos ipsius *Auctores*, non primas ac immediatas ejusdem *Causas*, respiciunt) videntur immediata illius causæ fundari in isto omnibus ingenito *Imitationis*, atque *Harmoniae*, studio. Illas perperam assignare videtur *Vossius*, qui tres hæc sequentes statuit; nimirum *Naturam*, *Conatum rudem carminis*, & *Artis perfectionem* *. *Naturæ* vero nomine comprehendit, tum εὐφροσύνην, sive ingenii felicitatem; tum ὀρμήν, sive impetum, quem Furorem Poeticum vocamus. Hæc quidem omnia maximi esse momenti, atque ad verum Poetam constituendum apprimè necessaria, ultro concedimus; utrum vero pro causis efficientibus Poeseos (de iis enim & ille, & nos loquimur) habenda sint, id dubitamus. Ingenii quidem felicitas omnino exigitur, ut quis *præclarus* Poeta evadat; quærimus autem nos, quænam sint *causæ generaliores* Poeseos in genere; ad quam omnes, tam ingenii felicitis expertes, quam eodem valentes, ex naturæ propensione sunt proclives. Furor autem Poeticus non tam *causa*, quam *comes*, Poeseos censendus est: Neque Conatus rudis carminis est causa ejus, sed res ipsa potius, inchoata, & inferiori gradu imperfecta.

* P. 63. & seq.

Multo minus alicujus rei perfectio pro illius causa efficiendi haberi potest; quod etiam in terminis (quod aiunt) absurdum quoddam & præposterum sonat.

Petendum est igitur quod quærimus ex eo, quem diximus, Imitationis, atque Harmoniæ, amore: Huic principio referendum est, quod etiam apud gentes maxime barbaras conatus quidam Picturæ, Musicæ, & Poeseos, reperiantur. Quippe errant, qui illas gentibus solummodo politioribus, & per inventas artes excultis, competere existimant: illæ enim omnium sunt gentium; & humano generi, ex lege quadam Naturæ, conveniunt. Hoc igitur discriminis solummodo intercedit; quod ibi terrarum, ubi incolæ sunt moribus atque eruditione instructi, hæ artes etiam, limatæ sint & perfectæ; ubi illi sunt inculti, hæ quoque eodem modo se habeant. Eas vero ibi etiam locum habere, testantur cantilenæ rudes & indoctæ, barbara musicæ instrumenta; ac rerum, hominumque, imagines, horrida quadam imperitia depictæ; quæ omnia apud Indos, & propemodum feros Septentrionalium Nationum populos, inveniri, a peregre proficiscentium itinerariis accepimus.

Cur autem homines Imitationis tantopere sint amantes, non alia, quam hæc, videtur esse causa; quod studio naturali cupiant *scire*, & *posse*. Creare aliquod, vel ex nihilo producere,

Dei solius est omnipotentis : Cum igitur homines nequeant res ab origine facere ; ad istiusmodi potestatis exercitium, quam maxime possunt, accedunt ; quod nullo alio modo præstare valent, quam ea imitando, quæ jam facta sunt.

Quod Harmoniæ dediti sint, non est mirandum : quoniam ex iusta partium proportionem & congruentia oritur totum illud, quod pulchrum, formosum, vel venustum, appellamus. Ex illa mundi fabrica compingitur ; & quo singulæ res sunt perfectiores, eo magis in harmonia consistunt.

Atque hæc de *origine & causis* Poeseos breviter dicta sunt. De antiquitate illius, quatenus cum *oratione soluta* confertur, non est quod multa disseramus ; cum extra dubium videatur, orationem solutam priorem esse tempore & natura, licet posterior sit dignitate. Fuere quidem, qui Poësin antiquiorem esse contenderunt ; de honore illius forsitan solliciti, quæ falsis istiusmodi honoribus non indiget : At res ipsa, nec credi, nec quidem concipi, potest. Certissimum enim est, omnes, in discendo, a simplicioribus & facilioribus ad magis composita, & difficiliora, Naturæ ductu, ascendere : Homines igitur carmina prius eloqui, quam sermonem, perinde est ac si cursu, aut saltatione, valerent, priusquam pedibus possent insistere, vel humum certis vestigiis signare. “ Valde infirmum est argu-
men-

“ mentum (quod citat *Vossius*) * quo contra-
 “ riam sententiam adstruere laborat *Strabo*;
 “ quando ut antiquius esse carmen probet, sic
 “ scribit : *Etiam illud, quod oratio dicatur pe-*
 “ *destris, argumento est, orationem è sublimi,*
 “ *& quasi vehiculo, descendisse in humum.* No-
 “ bis contra videtur (ut scite idem *Vossius*) pe-
 “ destrem vocari, non quia ad eam velut è vehi-
 “ culo descenderint, sed quia ex illa velut ab hu-
 “ mo ascenderint : Nam ea quasi humi gradi-
 “ tur, si conferas cum carminis grandiloquen-
 “ tia : At non dubium, quin prius pedites si-
 “ mus, quam equites.” Qui plura velit, Ipsum
 consulat. *Artem* quidem Poeticam prius vi-
 guisse, quam *Artem* Oratoriam, sive celebres
 fuisse vates, priusquam præclaros oratores,
 ex historia literaria manifestum est ; at ho-
 mines carmina prius locutos fuisse, quam ser-
 monem solutum, fidem omnem & verisimi-
 litudinem prorsus superat.

De *Natura, & Industria*, in re Poetica, si qua
 moveatur quæstio ; sufficiet responsionem *Ho-*
ratianam adhibere, qua nulla præstantior exco-
 gitari potest :

† *Natura feret laudabile carmen, an arte,*
Quæsitum est ; Ego nec studium sine divite vena,
Nec rude quid profit video ingenium ; alterius sic
Altera poscit opem res, & conjurat amice.

Si vero ita res habet ; unde orta est, aut quo-
 modo vera est, ista sententia, quæ omnibus in

* P. 1, 2.

† De Arte Poet. V. 408.

ore versatur, *Poetam nasci, non fieri?* cum, *Horatii* iudicio, & nascatur Poeta, simul & fiat. Respondemus, per vulgare istud effatum hoc tantummodo intelligi debere, in *Poesi* vim naturæ *potius* exigi, & *plus* valere, quam artis laborem & cultum; licet utrumque ad præclarum vatem efformandum necessario exigatur. Carmina ingenium spirantia scribentem, artis licet prorsus indigum, laudamus sæpe numero, & admiramur; at igne & impetu Poetico carentem, legum & regularum quantumvis religiose tenacem, semper negligimus, vel damnamus. Illius quidem socordiam atque incuriam reprehendimus; hujus vero insulsam præceptorum observantiam, & castigatissimam hebetudinem, summo cum fastidio atque indignatione, spernimus, & averfamur. Quod autem *Horatius* ambo hæc pari prorsus necessitate exigi existimasse videatur, parum refert; cum non sit expectandum, ut quis præcepta, brevitate tanta, & versibus constricta, tradens, omnia rerum discrimina accuratius perpendat. Vigere etiam potest sententia modo memorata; quia fecunditas naturæ in *Poesi præcipue*, & magis quam in aliis omnibus Scientiis, sive Artibus, requiritur; quia denique ad illam constituendam exigitur ingenium quoddam *peculiare*, quod *raro* occurrit, & in paucis admodum deprehenditur.

Atque hinc etiam ex parte factum est; quod vatis *inspiratio* quædam, sive *afflatus divinus*,

mus, tribueretur. *Ex parte* inquam; quia hujus rei causa præcipua videtur esse Furor iste, sive Impetus pene plus quam naturalis, quam Græci *ὀνδυσιασμόν* appellant; quo Poetæ à cæteris Scriptoribus distinguuntur. Illos à Deo re ipsa agitaros non fuisse, (si illos excipiamus Poetas, qui ipsius consilia hominibus tradiderunt) neque hodie ab illo agitari, non opus est ut probemus: eosdem autem Numine fuisse afflatos, non solum Poetas dixisse, sed & Ethnicos revera credidisse, pro certo habendum est. Hinc oborta non vulgaris ista reverentia, qua celebres hujusmodi Scriptores populus prosequabatur: Hinc Sacros illos, & Divinos, nominabant: Hinc ista Musarum, & Apollinis, aliorumque nonnunquam Numinum, invocatio, quæ non nisi in Poeticorum operum exordiis reperitur.

In hujusmodi fabulis, quæ temporis progressu Poesi adhæserunt, atque etiamnum adhærescunt, examinandis, earumque sensu interiori investigando, tempus terere, nobis non volupe est. Id pensi illis relinquimus, qui Mythologi appellantur: Exponant illi (si ita visum est) quid sibi velit biceps iste *Parnassus*; novenus Musarum numerus; Equus ille alatus, cui nomen *Pegasus*; & qua ille de causa Fontem istum celeberrimum ungula sua aperuerit. Hoc solummodo observatum velim, esse hæc omnia sordes Poeseos, & à Gentilismi vitiis profluxisse; qui Poeticam, non minus quam Religionem, nugis suis puerilibus

dehonestavit: & par esse, ut nos, quibus clarior veritatis lux affulsit, ridicula huiusmodi, & usque ad fastidium decantata, commenta discamus tandem contemnere; & Poeticam, sicut & veram Religionem, à falsæ Religionis rudibus & quisquiliis expurgare.

Sunt & alia quædam leviora; quæ leviter tantum tacta præterire sufficiet. Lauro & hedera, apud veteres, coronabantur Poetæ; ut per istas plantas semper virentes, tam hyeme, quam æstate, indicaretur immortalitas ista, quam hi Scriptores & sibi conciliant, & aliis largiuntur. Musis consecrati fuerunt montes, silvæ, fontesque; quia, urbium fumos & strepitus evitantes, rus & solitudinem plerumque amant Poetæ; quo magis vacui, & à curis liberi, Arti suæ suavissimæ operam impendant;

Carmina secessum scribentis, & otia quærunt *:

quoniam etiam varia ruris amœnitas carmina ex iis, mira facilitate, elicit.

Quæri denique potest, ac debet, (neque certe levis est ista percunctatio) Ars Poetica, & Oratoria, quomodo convenient, & differant. Ut breviter & generaliter (quod aiunt) impræsentiarum respondeamus; *Eloquentia* utriusque communis est, & ita dividi debet, ut duplex sit Eloquentia, altera Oratorum, Poeta-

* Ovid. Trist. Lib. 1. Eleg. 1.

rum altera: Quæ igitur Elocutionem universam respiciunt, utrique Arti pariter conveniunt. Qualia sunt argumenta quibus tum Oratores, tum Poetæ, laudant homines, facta, res; quibus utuntur in adhortando, gratulando, consolando, & similibus; quibus iram, amorem, misericordiam, cæterosque affectus, concitant: Eodem modo mores distinguunt pro ætate, ac fortuna, vitæque conditione: Verborum, sententiarumque, luminibus tum Oratio, tum Poema, exornatur; in utroque dictio redditur sublimis, vel tenuis, item gravis, florida, vel aspera. Hæc enim omnia ad universam (ut dictum est) Elocutionem spectant; ex iisdem petuntur Inventionis locis; & vel Oratorum, vel Poetarum, exemplis illustrantur. De harum itaque Artium altera disceptantes vix fieri potest quin nonnulla excutiant, quæ utrique sunt communia. Multum nihilominus inter illas interest; & variis, præter metricos numeros, notis, Poesis ab Oratoria discriminatur; Stylo prorsus peculiari, Fictione, effusis Descriptionibus, Furore Poetico, & (ut cætera omittam) Licentia ista, quæ Oratoribus denegatur, & in qua bene exercenda, & iudicio attemperanda, Ars Poetæ plurimum conspicitur. Digna sunt hæc omnia, quæ accurato & speciali examine discutiantur; atque erit forsan, ut ea fuse aliquando tractemus.

Ad technicas metri leges, ac carminum pedes,

46 *De Natura & Origine, &c.*

des, variasque eorum species, quod attinet; Grammaticis id operis damus, ut syllabarum quantitatem & scansionem (quam vocant) metiantur, Dactylos, & Spondæos, Trochæos, & Iambos, Versus Heroicos, Elegiacos, Alcaicos, Sapphicos, Anapæsticos, aliosque plurimos, quibus abundat Poeseos fecunditas, expendant. Non, quod contemnenda nobis ista videantur; sed quod Pueris, non Academicis, sint explicanda. Neque nostri est instituti, in arena tam sterili atque arida versari, vel circa exteriorem Poeseos corticem ludere; sed ipsius penitissimos recessus rimari, & non tam de verbis, quam de rebus, differere.

PRÆLECTIO

Q U A R T A, &c.

De Stylo Poetico.

CUM nobis propositum sit, istam, quæ à Poetis usurpatur, scribendi, atque cogitandi, rationem discutere; oportet ut in primo limine hoc præmoneamus, plurima esse, ad argumentum, quod præ manibus habemus, spectantia, quæ verbis vix sunt assequenda, sed multo commodius mente possunt concipi, quam dictis proferri. Verum esse hoc constabit, cuius exploratum habenti, Poesis quam sit delicatæ atque elegantis naturæ; quam varia sint illi rerum, vocumque, discrimina, intervallis perquam exiguis dislita, & tenui admodum filopendentia; in quibus tamen tota sæpenumero cogitationum, ac styli, elegantia vertitur: quæ,
animo

animo licet satis distincte concipiantur, sermone tamen (præ verborum defectu) nequeunt explicari. Ingenio Poetico valentibus, vatum optimorum lectione exercitatis, & ea quæ legunt diligenter animadvertentibus, usu veniet ut hæc omnia probe calleant: Grandiora illa, sed & crassiora, quæ Dissertationis materies fieri possunt, pro virili exponemus.

Priusquam progrediamur; observare expedit, tam arctum esse, vel saltem debere esse, nexum inter *scribere & cogitare*; ut fieri nequeat quin de Stylo differentes nonnulla ad modos cogitandi spectantia obiter perstringant. Oportet igitur, ut nos nunc temporis id faciamus: De *Stylo* tamen Poetico *præcipue* agimus; de Cogitationum venustate fusius & enucleatius disceptare proxima vice statuentes, eique Argumento integram Dissertationem destinantes.

Styli nomine intelligimus, scribendi rationem, cuilibet Scriptori, vel Arti, & Disciplinæ, propriam; sive illud, per quod Scripta, & Scriptores, à se invicem maxime discriminantur. Consistit autem ipsius venustas in verba ita deligendo, atque inter sese connectendo, ut Conceptus animi & dilucide innotescant, simul & pulchre exornentur. Poetis plurima est Styli diversitas; quoniam unaquæque Artis divinæ species dictionem sibi pene

pene propriam habet; quas singulas in hac Dissertatione recensere, & breviter tantum delibare, statuimus; de iis forsan prolixius disceptaturi, quando ad istas species seorsim examinandas pervenerimus. De Stylo Poetico *in genere* præsertim nunc agitur; quo Vatum scripta à prosa, sive soluta oratione, distinguuntur.

Is autem adeo *peculiaris* est, & à nudo sermone tantum discrepat; ut plurimæ sint *locutiones apud Poetas usitatissimæ*, & in primis *elegantes*, quæ *scriptis prosaicis* usurpatæ etiam *Grammaticæ leges violant*, & non sine solœcismo admitti possunt. Harum multa sunt exempla; quæ perpetua observatione ad certas regulas reducenda sunt. Non abs re erit, eorum nonnulla in medium proferre. Adjectiva, & Participia, ad situm, vel partem, corporis, spectantia, eleganter regunt Accusativum Nominis sequentis; per imitationem Græci idiomatis. V. G. * *Stratus membra sub arbuto*; *Ære caput fulgens*; *Saucius ora*; *Lacerum crudeliter ora*; aliaque istiusmodi.

Adjectiva neutrius generis, numero singulari, interdum etiam plurali, pro Adverbiis usurpantur. Ut, † *Triste micans*; *Dulce ridentem Lalagen amabo*, *Dulce loquentem*; *Cometa ferale rubens*; *Torva tuentem*; atque id genus plurima.

* † Horat. & Virgil. *passim*.

Multa Adjectiva Genitivum regunt, modo loquendi prorsus poetico. ^a *Irritus incepti; Non modicus voti; Melior dextræ; Pubes lata laborum; Egregius linguae; Prævus togæ; Inglorius ausi; Anhelus laboris; Integer vitæ, scelerisque purus; Lassus maris, & virarum, militiæque; Seri studiorum; Fortunatus laborum; Fessi rerum; Trepidum rerum;* atque innumera idem prorsus sonantia. Sæpiissime etiam, & pari elegantia, regunt modum infinitivum. ^b *Orpheus blandus ducere quercus; Superare pugnis nobilis; Celer sequi; Vultus nimium lubricus aspici; Durus componere versus; Adria facilis moveri; Fortis tractare serpentes; Doctus Phæbi dicere laudes; Cantare periti;* & similia.

Adjectiva numerum, vel multitudinem, denotantia, una cum Substantivis suis, singulari numero efferuntur. Ut, ^c *Populus frequens; Multa rosa; Innumera ovis; Quam multo repetet Græcia milite; Licet illi plurima manet lacrima.*

Ut alias denique observationes omittam; quædam Adjectiva, quæ vulgari sermone Substantivis suis conveniunt, in genus neutrum, & numerum pluralem, convertuntur; substantiva autem in casum genitivum. Ut, ^d *Ultima mundi; Ardua montis; Cuncta terrarum; Prospera rerum; Dura rerum; Aspera ponti;*

^{a b c d} Horat, & Virgil. *passim.*

Acuta belli; Strata viarum; Opaca locorum;
plurimaque eodem pertinentia.

Infinitus essem; si cuncta, quæ sub hisce regulis comprehendere possunt, exempla recensere conarer; cum Poetarum optimorum fere omnem paginam compleant, præsertim Lyricorum: Quia Lyricum genus scribendi dictione gaudet omnium maxime poetica, & peculiari; quod colligere est ex eo, quod pars maxima exemplorum, quæ supra adduximus, ex Odis *Horatianis* citentur. At multæ sunt præterea *locutiones omnino poeticæ*; quæ licet in *nullam seriem, sive censum*, possint redigi, legentibus tamen *sparsim occurrunt*; & dignissimæ sunt, quæ eorum mentibus penitus infigantur. Cujusmodi sunt apud *Virgilium* innumera;

— *dederatque comam diffundere ventis* *.

*Ut cum carceribus sese effudere quadrigæ,
Addunt se in spatia, & frustra retinacula ten-*
dens

Fertur equis auriga, neque audit currus habenas †.

Et multa apud *Juvenalem*;

*Sic laudamus equum, facilis cui plurima palma
Fervet, & exultat rauco victoria Circo: ||*

* *Aneid.* Lib. 1. V. 323.

|| *Sat.* 8. V. 58.

† *Georg.* Lib. 1. V. 512.

*Nobilis hic, quocunque venit de gramine, cujus
Clara fuga ante alios, & primus in aequore
pulvis.*

Præcipue vero apud Lyricorum Principem ;

^a ——— amat
Janua limen.

^b ——— & ademptus Hector
Tradidit fessis leviora tolli
Pergama Graiis.

^c Qua pinus ingens, albaque populus,
Umbram hospitalem consociare amant
Ramis, & obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo.

^d Quis multa gracilis te puer in rosa
Perfusus liquidis urget odoribus,
Grato, Pyrrha, sub antro ?
Cui flavam religas comam,
Simplex munditiis ?

^e Vivet extento Proculeius ævo,
Notus in fratres animi paterni ;
Illum aget, penna metuente solvi,
Fama superstes.

^f Brachia, & vultum, teretesque furas,
Integer laudo ; fuge suspicari,
Cujus octavum trepidavit ætas
Claudere lustrum.

^a Horat. Lib. 1. Od. 25.

^b Lib. 2. Od. 4.

^c Od. 3.

^d Lib. 1. Od. 5.

^e Lib. 2. Od. 2.

^f Lib. 2. Od. 8.

Sed supersedendum est exemplorum citatione; quanquam ea, quæ adduximus, nullam confido cuiquam molestiam fecisse: cum suavissima sint elegantiae poeticæ specimina, & ad illud quod hac de re dictum velim illustrandum apprime conducant. Omnia allegare, quæ huc referenda sunt, quid aliud esset, quam eorum, quæ ab optimis Viribus scripta sunt, maximam partem recitare? In hac enim loquendi ratione, quæ sibi propria est, Styli poetici venustas potissimum consistit: Ut eam igitur penitus intelligant, sibi que familiarissimam habeant, omnibus summa ope nitendum est, qui Arti, qua de agimus, amoenissimæ operam impendunt.

Neque linguæ Latinæ & Græcæ solummodo convenit, quod Stylus Poeticus nudæ orationi tam sit dissimilis, & tot eloquii discrimina sibi propria habeat: Omnibus linguis idem accidit; tam hodiernis, quam antiquis; tam nostræ *Anglicanæ*, quam aliis. Atque hinc fit, quod quamlibet linguam discen- tibus longe plura occurrant difficilia, in Poetis, quam in prosæ Scriptoribus, evolvendis. Cur autem illis usitata sit tanta varietas dictio- num, à pedestri sermone semotissimarum, hæc videtur esse causa; quod Poesis, cum sit peculiaris quædam cogitandi ratio, scribendi etiam, & loquendi, rationem non minus peculiarem affectet, ut à soluta oratione, quan- tum fieri potest, discriminetur. Æquum est

præterea, ut, cum brevibus carminum cancellis constricta sit, major illi, quam prosæ, diversitas dictionis concedatur; per quam istius difficultatis incommodo aliqua ex parte possit subveniri.

Atque hæc sunt omnia pure poetica, quæ perpulchra sunt, dum versibus includuntur; si vero in prosam resolverentur, omnino inepta essent & incongrua; materiam vatum sparsam; & luxatam agnosceres atque, ut loquitur *Horatius*,

—— *Invenias disjecti membra Poetæ* *.

Aliæ sunt locutiones quam plurimæ, quæ, licet pro omnino poeticis non sint habendæ, carminibus tamen multo potius, quam libero sermoni, conveniunt: Et licet ab Oratore, vel etiam Historico, recte forsan possint usurpari, dummodo parce & caute adhibeantur; si tamen frequentius occurrant, vitia sunt in oratione non levia, atque *ambitiosa* nimis *ornamenta*. Quales sunt istæ; *Campus pinguis sanguine*; *Vela vento turgida*; *Duces sordidi pulvere honesto*, vel *non indecoro*; & similia.

Quamquam autem hæ, de quibus adhuc egimus, dictiones, vel omnino, vel præcipue poeticæ, ad carminis venustatem, maxime, & præ cæteris, conducunt; potest tamen venustum car-

* Lib. I. Sat. 4. V. 62.

men compingi ex iis solis, quæ tum soluto, tum metrico, sermoni sunt communes: Id quod sæpissime, & non sine laude, factum est. Sufficiat autem unum allegare exemplum, ex *Horatianis* Odis desumptum;

*Sæpius ventis agitatur ingens *
Pinus, & celsæ graviore casu
Decidunt turres, feriuntque summos
Fulmina montes.*

Istis versibus, perpulchris licet, nulla est phrasis, nulla vox, quæ prosæ non conveniat. Observandum est autem, hæc quoque, & his consimilia, verbis transpositis, metro spoliata, ab elegantia sua penitus excidere. Quanquam enim verba singula, in se spectata, à prosaica elocutione minime abhorrent; est tamen nescio quid discriminantis ingenii, quod Poesin à pedestri oratione eousque distinguit, ut quæ metro ligata magnopere legentibus arrident, eadem soluta displiceant, & inconcinna videantur; licet istius rei nulla sit causa, quæ verbis possit enunciari.

Hoc etiam Stylo Poetico pene peculiare accedit; quod sæpissime rem exprimat, rem ipsam non *aperte nominando*, sed *speciale aliquod concomitans* solummodo, vel *adjunctum*; per quod mens ad rem integram concipiendam, grata quadam conceptuum grada-

* Horat. Lib. 2. Od. 10.

tionem, & mira cum voluptate, deducitur. Ut apud *Virgilium*,

* *Depresso incipiat jam tum mihi taurus aratro*

Ingemere, & sulco attritus splendescere vomer.
alibi;

† ——— *prunis lapidosa rubescere corna.*

atque eodem libro;

|| *Impositos duris crepitare incudibus enses.*

Hæ quidem, atque hujusmodi, ad descriptionum classẽm possunt referri; sunt tamen descriptiones brevissimæ, atque imperfectæ; quanquam (si ita loqui liceat) eo ipso sunt perfectiores, quod sint imperfectæ. Nolunt enim mentes hominum omnia sibi ob oculos ab aliis poni; sed jucundum est ipsis quædam sine verbis concipere, & à dictis ad non dicta transire.

Alia sunt non pauca, quæ *paraphrastica* locutione, & brevibus, sive uno & altero carmine contentis, *descriptionibus*, exprimere malunt Poetæ, quam nude & simpliciter proferre. Norunt omnes exiguas illas (de fustioribus enim hic non loquor) temporis matutini, nocturni, meridiani, & vespertini, descriptiones: ut,

* Georg. Lib. 1. V. 45.

|| V. 540.

† Georg. Lib. 2. V. 34.

^a *Oceanum interea surgens Aurora reliquit.*

^b *Vertitur interea cælum, & ruit Oceano nox.*

^c *Nunc etiam pecudes umbras & frigora
captant,*

Nunc virides etiam occultant spineta lacertas.

^d *Et jam summa procul villarum culmina
fumant,*

Majoresque cadunt altis de montibus umbræ.

Hyemis etiam, Æstatis, Veris, & Autumni; ut,

^e *Vere novo, gelidus canis cum montibus humor
Liquitur, & Zephyro putris se gleba resolvit.*

^f — *Jam venit Æstas*

Torrida, jam læto turgent in palmitæ gemmæ.

Aliarumque rerum innumerabilium: Quæ apud Poetas admodum venustæ sunt; à prosaicis vero Scriptoribus si usurparentur, omnino ineptæ essent & ridiculæ.

Amant præterea Poetæ (quod etiam iis peculiare est) homines, locos, fluvios, montesque, variis nominibus, à quolibet eorum *Adjuncto* desumptis, denotare; quod adeo notum est, ut exemplis (quæ innumera sunt) non opus sit. Iisdem etiam usitatissimum est, *specialia* pro *generalibus* usurpare; ut apud *Virgilium*;

^a Æneid. Lib. 11. V. 1. ^b Lib. 2. V. 250. ^c Eclog. 2. V. 8.

^d Eclog. 1. V. 83. ^e Georg. L. 1. V. 43. ^f Eclog. 7. V. 47.

* — *Ve.*

* — *Vestro si munere tellus
Chaoniam pingui glandem mutavit arista,
Poculaque inventis Acheloia miscuit uvis.*

Et alibi ;

† — *Quot Ionii veniant ad littora fluctus.*

Apud Horatium ;

^a — *Tristitiam & metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare ventis. —*

alio loco ;

^b — *Nec mare Caspium
Vexant inaequales procellæ.*

& paulo post ;

^b — *aut Aquilonibus
Querceta Gargani laborant.*

Huic modo scribendi non exigua inest elegantia ; quæ exinde oritur, quod mentes hominum amœna rerum specialium varietate, quæ novum quiddam subinde repræsentant, mirum in modum releventur, & recreentur ; iisdem vero perpetua generalium, quæ semper sunt eadem, repetitio ingrata sit, & legentibus displiceat.

Quamquam videri forsan potest, solutam

*Georg.1.V.7. †Georg.2.V.108. †Hor.Lib.1.Qd.6. †Lib.2.Od.9.
orationem

orationem habiliorem esse ad conceptus exprimendos, eo quod nullis metri vinculis constringatur; certissimum tamen est, Poësin rerum imagines melius & fortius animo imprimere; idque elegantissima quadam brevitate, quam elocutio prosaica nequaquam potest æquare. Quamvis innumera sint istius generis, identidem occurrentia, exempla; nullum tamen magis idoneum proferri potest, quam *Horatianum* illud;

* — enitescis

*Pulchrior multo, juvenumque prodis
Publica cura.*

Locutio prorsus Poetica; & non tantum pulcherrima & venustissima, sed etiam ad rem penitus exprimendam aptior, ullâ, quam solutus sermo potest suppeditare.

Stylo præterea Poetico pene peculiare sunt *descriptiones*. Fatendum est quidem, in scriptis etiam prosaicis multas reperiri; sed istæ, vel male, vel caute admodum, adhibentur; vel scripta ipsa sunt istiusmodi, ut ad Poeticæ naturam quam maxime accedant, & ab ea descriptiones suas mutuentur. Describunt quidem optimi Historici, res, locos, homines, quibus descriptis opus est; id vero faciunt, non tam ornamenti gratia, quam ex necessitate; quo luculentius narrationis series legentibus innotescat. Nonnulla etiam describunt Oratorum optimi, quando ad affe-

etuum commotionem illud conducit. At neque hi, neque illi, in effusiores descriptiones evagantur, solummodo decorationis causa; quod sapissime, & non sine summa laude, faciunt Poetæ; qui hujusmodi depictionibus utuntur, non tantum ut passiones excitent, sed ut ingenium etiam oblectent; & vel generalia, vel specialia, vel breviter, vel prolixius, pro re nata describunt. Ad hanc quidem artem laudabiliter exercendam, maturo judicio opus est; & nihilo magis se prodit puerile ingenium, quam descriptiones è materia quam tractat minime subnascentes, & ad rem parum facientes, tantum ostentationis causa, subnectendo. Iis vero nihil pulchrius, si recto cum judicio earum delectus fiat; nihil Poeticæ convenientius; pauca eisdem magis peculiaria. Prosæ enim Scriptores non tantum nolunt describendi artem æque exercere, ac Poetæ; sed revera etiam non possunt. Nam cum Poesis in imitatione maxime consistat; inest illi ea vis describendi, quæ concipi tantum potest, verbis minime explicari, quæque soluto sermoni omnino deest. Potuit Historicus prodigia, sive portenta, quæ *Julii Caesaris* mortem comitabantur, posteris tradere; at fieri nequii, ut verbis æquaret istam eorum descriptionem plane admirabilem, quam apud *Virgilium* comperimus. Inter ea, v. g. recensere potuit stupendam *Ætnæ* eruptionem; at nullas voces potuit excogitare,

cogitare, quæ illam menti æque representa-
rent, ac versus isti;

* — *Quoties Cyclopum effervere in agros
Vidimus undantem, ruptis fornacibus, Æt-
nam,
Flammarumque globos, liquefactaque volvere
saxa?*

Si id præstare voluisset Historicus, quod fa-
cit idem *Virgilius*, quarto *Æneidos* libro; nar-
rare proculdubio potuisset primo limine, v. g.
Didonem amore jam antea concepto *Ænean*
perdite amâsse. Sed nullus sermo metri ex-
pers specialem atque interiorem morbi, quo
laboravit, naturam ita potest animo ingerere,
ut ea, quæ in istius narrationis initio admi-
ramur carmina:

† *At Regina, gravi jamdudum saucia cura,
Vulnus alit venis, & cæco carpitur igni.*

Quæ autem in sequentibus leguntur nulla
certe prosæ vis valet assequi. Illud, e. g.
quod post victimas Diis oblatas, & oracula con-
sulta, subnectit Poeta:

|| *Heu! vatum ignaræ mentes! quid vota
furentem,
Quid delubra juvant? est mollis flamma
medullas
Interea, & tacitum vivit sub pectore vulnus.*

* Georg. 1. V. 471. † *Æneid.* Lib. 4. V. 1. || V. 65.

Admiranda quidem tota est ista descriptio;
& vim Poeseos, quatenus à soluto sermone
distinctæ, satis indicat. Paucula exinde de-
sumpta jam citatis liceat adjicere. Reginam
amore ægram & pereuntem describens Poeta,
antedictis hæc subjungit:

** Nunc eadem, labente die, convivias quærit;
Iliacosque iterum demens audire labores
Exposcit, pendetque iterum narrantis ab ore.*

Et, quibusdam interjectis:

*† Sola domo mæret vacua, stratisque relictis
Incubat; illum absens absentem auditque vi-
detque;
Aut gremio Ascanium, genitoris imagine capta,
Detinet, infandum si fallere possit amorem.*

Inter ea, quæ infelicis ejusdem Reginae mor-
tem prædixere, monita, referre potuit solu-
tus sermo funebrem Bubonis cantum; at neu-
tiquam æquare duorum, qui sequuntur, ver-
sum ineffabilem elegantiam:

*‖ Solaque culminibus ferali carmine bubo
Sæpe queri, & longas in fletum ducere voces.*

Quamquam exemplorum plus satis forsan ad-
duxi; unum tamen nequeo non adjicere, quod
omnem laudem atque admirationem prorsus
excedit. *Tityi* descriptionem intelligo, apud
Inferos poenas dantis, sexto *Æneidos* libro:

* V. 77.

† V. 82.

‖ V. 462.

* Nec

* *Necnon & Tityon, terræ omniparentis alu-*
num,

Cernere erat : per tota novem cui jugera cor-
pus

Porrigitur ; rostroque immanis vultur obunco
Immortale jecur tundens, fœcundaque pœnis
Viscera, rimaturque epulis, habitatque sub alto
Pectore ; nec fibris requies datur ulla renatis.

Ex dictis abunde, uti arbitror, constat ; Stylo poetico eam vim inesse, ad res pulchre & juxta naturæ normam describendas, quæ solutæ orationi deest, quantumvis facundæ & eleganti.

Observandum est præterea, *figu-*
rativas locutiones multo frequentius *Prælectio*
quinta.
in Poeticis, quam in Prosaicis, scrip-
tis occurrere ; iisdemque multo satius con-
venire. Quia Poesis in verborum & senten-
tiarum decoratione, in descriptionibus con-
cinnandis, rerumque imaginibus menti ex-
hibendis, multo magis consistit. Quanquam
enim fucata, & nimis splendida respuit or-
namenta ; eam tamen, ex natura sua, soluto
sermone ornatiorem esse, res indicat. Ex iis,
qui vulgo recensentur, Tropis, & Figuris,
multi *nunquam*, alii non nisi *raro* admodum,
& *parce*, orationi liberæ adhibentur ; alii in-
terim eidem optime conveniunt ; *Ironia*, v. g.

* V. 595.

Admiranda quidem tota est ista descriptio; & vim Poeseos, quatenus à soluto sermone distincta, satis indicat. Paucula exinde desumpta jam citatis liceat adjicere. Reginam amore ægram & pereuntem describens Poeta, antedictis hæc subjungit:

** Nunc eadem, labente die, convivia quærit;
Iliacosque iterum demens audire labores
Exposcit, pendetque iterum narrantis ab ore.*

Et, quibusdam interjectis:

*† Sola domo mæret vacua, stratisque relictis
Incubat; illum absens absentem auditque videtque;
Aut gremio Ascanium, genitoris imagine capta,
Detinet, infandum si fallere possit amorem.*

Inter ea, quæ infelicitis ejusdem Reginae mortem prædixere, monita, referre potuit solutus sermo funebrem Bubonis cantum; at nequitiam æquare duorum, qui sequuntur, versuum ineffabilem elegantiam:

*‖ Solaque culminibus ferali carmine bubo
Sæpe queri, & longas in fletum ducere voces.*

Quamquam exemplorum plus satis forsan adduxi; unum tamen nequeo non adjicere, quod omnem laudem atque admirationem prorsus excedit. *Tityi* descriptionem intelligo, apud *Inferos* poenas dantis, sexto *Æneidos* libro:

* V. 77.

† V. 82.

‖ V. 462.

* Nec

* *Necnon & Tityon, terræ omniparentis alu-*
num,

Cernere erat : per tota novem cui jugera cor-
pus

Porrigitur ; rostroque immanis vultur obunco
Immortale jecur tundens, fœcundaque pœnis
Viscera, rimaturque epulis, habitatque sub alto
Pectore ; nec fibris requies datur ulla renatis.

Ex dictis abunde, uti arbitror, constat ; Stylo poetico eam vim inesse, ad res pulchre & juxta naturæ normam describendas, quæ solutæ orationi deest, quantumvis facundæ & eleganti.

Observandum est præterea, *figu-*
rativas locutiones multo frequentius *Prælectio*
quinta.
 in Poeticis, quam in Prosaicis, scrip-
 tis occurrere ; iisdemque multo satius con-
 venire. Quia Poesis in verborum & senten-
 tiarum decoratione, in descriptionibus con-
 cinnandis, rerumque imaginibus menti ex-
 hibendis, multo magis consistit. Quanquam
 enim fucata, & nimis splendida respuit or-
 namenta ; eam tamen, ex natura sua, soluto
 sermone ornatorem esse, res indicat. Ex iis,
 qui vulgo recensentur, Tropis, & Figuris,
 multi *nunquam*, alii non nisi *raro* admodum,
 & *parce*, orationi liberæ adhibentur ; alii in-
 terim eidem optime conveniunt ; *Ironia*, v. g.

* V. 595.

Metonymia, Synecdoche, & Metaphora. Harum vero ultima præcipue carmini magis, quam prosæ, convenit; propter causam modo allatam. Sunt quoque ex Tropis, & Figuris, nonnulli, adeo omnibus noti, & naturæ convenientes; ut vel in colloquiis, & sermone communi, quotidie, etiam à vulgo, usurpentur: Cujus generis sunt Tropi modo memorati, alique. Metaphoris quidem nihil pulchrius, vel venustius; si in iis deligendis maturum judicium cum ingenii acumine jungatur: hoc est, si ex natura ipsa petantur hæ figurativæ dictiones, si ideas connectant sibi invicem revera cognatas, si sensus denique alienus à vero & proprio parce detorqueatur. Iisdem vero nihil ineptius, nihil magis ridiculum, vel absurdum; si in earum delectu contra hæc leges peccetur: quod à Scriptoribus præsertim neotericis, atque hodiernis, non sine insigni eorum opprobrio, sapissime factum est.

Elegantissimum, & rerum naturæ optime congruentem, metaphorarum usum nihil magis indicare potest, quam istæ quæ ab animalibus, atque etiam ab hominibus, ad plantas & arbores transferuntur. Quia cum illis vita quædam, (ea scilicet, quæ vegetativa dicitur) tribuatur, & revera insit; facillimus ab iis ad ea, quæ sensu maxime proprio *viventia* appellantur, fieri potest transitus. Atque hinc fit, quod non solum in Poetarum, verum etiam in omne genus prosæ Scriptorum, libris, quin & in familiar

miliari sermone, de *vita & morte* arborum atque herbarum, de earum etiam *sanitate & morbis*, tam variæ occurrant locutiones. Quintiam *passiones, & affectus* humani, iis sæpe numero attribuuntur: Vulgo enim dicuntur plantæ (ut alia omittam) hoc vel illud solum *amare*, vel *odisse*: Et apud *Virgilium* hæc de iis legimus;

* *Sponte sua quæ se tollunt in luminis auras,
Infæcunda quidem, sed læta, & fortia, surgunt.*

Et paulo post;

† *Exuerint silvestrem animum, cultuque frequenti,
In quascunque voces artes, haud tarda sequentur.*

Atque alibi eodem libro;

‖ *Inque novos soles audent se gramina tuto
Credere, nec metuit surgentes pampinus Austros.*

Aliæ sunt multæ, diversi generis, *Metaphoræ*; quæ licet audaciores possint videri, & revera sint, naturæ tamen optime congruunt, & perelegantes omnino censendæ sunt. Ut *Virgilianum* illud;

‡ *Insequitur nimbus peditum;*

* Georg. 2. V. 47.
Lib. 7. V. 793.

† V. 51.

‖ 332.

‡ Æneid.

Et alibi,

^a — *It toto turbida cælo
Tempestas telorum, & ferreus ingruit imber.*

Omnes tamen hujusmodi sublimiores Metaphoræ summo cum judicio sunt usurpandæ; quia maximum est periculum, ne nimis duræ fiant, & Stylus per illas turgidus & ventosus evadat.

Quoniam de figurativis dictionibus verba jam facimus; de iis, qui puerorum manibus vulgo teruntur libris, Artis Rhetoricæ elementa tradentibus, paucula quædam nequeo non adnotare. Multa sane in iis reperiuntur utilia, & observatu dignissima: At certe non opus est, ut Ars, acuendis & excolendis adolescentulorum ingeniis destinata, tam aspera & salebrosa doctrinæ methodo tractetur, tot spinosas, & è Logica peritas, definitiones tradat, quas pueri nequeunt intelligere, nedum memoriæ mandare. Neque tot divisionibus Troporum & Figurarum, sibi invicem subjectis, opus est: Quas cum didicerunt tyrones, judicio nondum valentes, opuscula sua hisce floribus (quos vocant) decorare conantur, cosque materiæ, quantumvis invitæ & reluctanti, maximo nisu & labore, ingerunt; quibus imperite & nimis copiose adhibitis, vi-

^a Lib. 12. V. 283.

tiatur Stylus, non exornatur. Uſu hæc omnia melius venient, quam doctrina: Et qui optimis Auctoſibus aſſueſcunt, eos legunt, intelligunt, & pro merito amant, omnes, quæ revera pulchræ ſunt & venuſtæ, figurate loquendi rationes nequeunt non penitiſſime cognoscere, & Stylo ſuo, prout res exigit, adaptare; earum licet nomina & definitiones ne fando quidem inaudiverint.

Uſitatum eſt omnibus cujuſcunque generis Scriptoſibus, rem *unam eandemque diverſis* nonnunquam *loquendi modis* eodem tempore exprimere; eiquæ varietati non exigua ſæpenumero ineſt elegantia. Poetis vero iſta magis conceſſa eſt licentia, quam aliis Scriptoſibus; & ab iis frequentius uſurpatur; idque propter cauſam ſupra memoratam, quia nimirum eorum opera in ornamentis & decoratione magis verſantur. At in hac licentia exercenda, ſummo iudicio & cautela opus eſt; ne ex pravo ipſius uſu Stylus per nimiam luxuriam Lectoſibus diſpliceat. Quid hac ex parte ſit vitioſum, quid pulchrum & laudabile, non poteſt melius perſpici, quam facta, ſuper hoc Argumento, inter *Virgilium* & *Ovidium* comparatione. Uterque eundem conceptum variis modis ſæpe exhibet; id vero alter ſemper pulchre, alter ſæpenumero perperam, facit. *Ovidius* rem *prorſus eandem* multis, & nonnunquam *parum diverſis*, exprimit diſtinctionibus: *Virgilius* rem *in genere unam* il-

lustrat, *varias* ipsius *species* vel *adjuncta* referendo, quibus singulis voces *plane diversas* tribuit. Utriusque pauca, ex multis, exempla proferamus. Apud *Ovidium* hæc legimus:

* *Omnia pontus erant, deerant quoque littora ponto.*

Alio loco,

^a *O! ego quantum egi! quam vasta potentia nostra est!*

Et versu pene proximo,

^b — *sic est mea magna potestas.*

Libro sexto *Niobe* felicitatem suam collaudans, & sese supra modum efferens, hæc jactat;

† *Sum felix; quis enim negat hoc? felixque manebo;*

Hoc quoque quis dubitat? tutam me copia fecit; Major sum quam cui possit Fortuna nocere; &c. Excessere metum bona jam mea, &c.

Sed, ut alia omittam, *Narcissum* contemplemur, apud eundem *Ovidium*, seipsum perditæ amantem. Ut ostendat Poeta, eundem hominem esse & amatum, & amatorem; verborum sumptibus sane non parcit:

^d *Cunctaque miratur, quibus est mirabilis ipse; Secupit imprudens, & qui probat ipse probatur.*

* *Metamorph. Lib. 1. V. 292.* ^a *Lib. 2. V. 521.* ^b *V. 522.*
^c *Lib. 6. V. 193.* ^d *Lib. 3. V. 424.*

Dumq;

*Dumq; petit, petitur; pariterque accendit &
ardet: &c.*

Atque oculos idem qui decipit, incitat, error.

Et postea, tanquam nihil adhuc egisset, mutata solummodo persona, *Narcissum* ipsum sic loquentem inducit:

** Ille ego sum, sensi; nec me mea fallit imago;
Uror amore mei, flammæ moveoque, feroque;
Quid faciam? roger? anne rogem? quid de-
inde rogabo?*

Quod cupio mecum est; inopem me copia fecit.

Hæc quidem ultima sententia ad *Ovidium* ipsum, mutato aliquantum sensu, optimo jure potest referri; quem *inopem fecit* tanta & tam inutilis verborum *copia*. Quanto rectius hic, qui nil molitur inepte! *Virgilium* intelligo; qui sane laudem istam *Horatianam* multo potius, meo quidem judicio, meretur, quam ille, cui laus ista destinabatur. Quanto rectius unam eandemque rem diversis modis exprimunt hæc, quæ sequuntur, divini Vatis carmina, de insitione & inoculatione arborum!

*† Et sæpe alterius ramos impune videmus
Vertere in alterius; mutatamque insita mala
Ferre pyrum, & prunis lapidosa rubescere cor-
na.*

*‡ Inseritur vero ex fœtu nucis arbutus horrida;
Et steriles platani malos gessere valentes,*

* V. 463.

† Georg. 2. V. 32.

‡ V. 69.

*Castaneæ fagos; ornusque incanuit albo
Flore pyri, glandemque sues fregere sub ulmis.*

Facta, super hoc argumento, inter *Ovidium* & *Virgilium* comparatione; cui non nauscam movent alterius nugæ, toties & usque ad fastidium repetitæ? quem non afficit mirifica voluptate alterius fœcunda, sed castigata, elegantia, & in describendo amœnissima varietas? Ille nimis verborum ostentat, iudicii parum; hic verborum satis, iudicium prorsus admirabile; & plura non adjicit, non quod nequeat, sed quod nolit. Hic mira arte eandem rem, vel eundem conceptum, sub speciebus aliquantum diversis menti repræsentat, diversas ejusdem species & adjuncta (ut modo diximus) referendo: Ille rem eandem, vel conceptum, sub eadem specie decies exhibet, verbis solummodo immutatis; quorum luxuriante copia Stylum laxat & enervat, Lectorem obruit, obtunditque. Tòtum *Ovidii* Stylum nequaquam improbatum velim; in quo plurima occurrunt laude dignissima, & nonnulla *Virgilio* ipso haud indigna. Cujusmodi hæc sunt carmina, ex iis, quæ filiorum *Niobes* fata describunt, desumpta:

* *E quibus Ismenos, qui matris sarcina quondam*

*Prima suæ fuerat, certum dum flectit in orbem
Quadrupedis cursus, spumantiaque ora coercet;
Hei mihi! conclamat: medioque in pectore fixa*

* *Metamorph. Lib.6. V. 225.*

*Tela gerit, frænisque manu moriente remissis,
In latus à dextro paulatim defluit armo.*

At multis in locis eidem Vati ista (quam modo diximus) scribendi luxuria nequit non impu-
tari: Quapropter eorum inscitiam satis mirari
non possum, qui illius Stylum cum *Virgiliano*
audent conferre. Sed de hac, atque aliis Aucto-
rum inter se comparationibus, alibi forsan, &
commodiori loco, agetur. Liceat impræsen-
tiarum, quoniam è *Virgilii* Georgicis insignem
locum modo citavimus, citato unum & alte-
rum non minus insignem adjicere; quia Styli
Poetici vim & elegantiam nihil magis osten-
dere potest, quam ea quæ scribit consumma-
tissimus ille Vates, etiam in materia maxime
simplici & ignobili. De agricultura præcepta
tradens, inter alia, hæc præcipit:

** Sape etiam steriles incendere profuit agros,
Atque levem stipulam crepitantibus urere
flammis.*

*Sive inde occultas vires & pabula terræ
Pinguia concipiunt; sive illis omne per ignem
Excoquitur vitium, atque exudat inutilis hu-
mor:*

*Seu plures calor ille vias, & cæca relaxat
Spiramenta, novas veniat quæ succus in herbas;
Seu durat magis, & venas astringit hian-
tes, &c.*

Nihil certe pulchrius; nisi locus iste, in

* Georg. Lib. 1. V. 84.

quo de variis insitionis & inoculationis arborum modis suavissima traduntur præcepta :

* *Nec modus inferere, atq; oculos imponere simplex :*

*Nam qua se medio trudent de cortice gemmæ,
Et tenues rumpunt tunicas, angustus in ipso
Fit nodo sinus ; huc aliena ex arbore germen
Includunt, udoque docent inolescere libro.
Aut rursus enodes trunci resècantur, & alte
Finditur in solidum cuneis via : deinde feraces
Plantæ immittuntur ; nec longum tempus, &
ingens*

*Exiit ad cælum ramis felicibus arbor,
Miraturque novas frondes, & non sua poma.*

Veniam mihi datum iri confido, hæc exempla alleganti ; quia naturæ sunt non vulgaris, eo ipso quod circa materiam maxime vulgarem versentur. Non enim sum nescius, absurdum fore, in hoc argumento tractando, omnia, quæ cogitanti occurrunt, optimorum Poetarum carmina recitare : Hoc enim quid aliud esset, quam eorum opera pene integra transcribere ? Sed non abs re existimavi, ista ex Georgicis *Virgilianis* specimina citare ; ut ostendatur, quanta sit vis & Poeseos & *Virgilii* ; cum materiam in se adeo inveniustam & ignobilem consueque exornare & honestare valeat, ut eam reddat omnibus jucundissimam, omnibus in æternum admirandam.

Evitandam esse, quantum id commode fieri potest, *eorundem verborum repetitionem*, præceptum est, non ad Poetas solummodo, sed ad omnes communiter Scriptores, spectans. Quia legentis auribus, animoque, displicent iidem soni frequentius recurrentes: (manifestum est, hic excipi istas vocum repetitiones, quibus elegancia quædam inest; ut in *Epizeuxi*, & *Anadiplosi*.) Sunt tamen, qui hoc vitium nimis caute fugiendo, in gravius sæpe incidunt; vocum varietati studendo, obscuri fiunt, (vitium in scribendo omnium maxime evitandum) & verba à vera significatione detorquent. Id nunquam faciunt optimi auctores; sed eadem vocabula repetere malunt, quam voces sensu non suo usurpare: Quod in *Virgilii* operibus sæpe occurrit observandum. Verisimile est quidem, solum elegantiae studium verborum diversitatem invenisse: Si enim utilitatis solummodo haberetur ratio; una tantum vox uni conceptui tribueretur. Quamlibet linguam discuntibus maximam molestiam facit, vel uni ideæ multa vocabula, vel uni vocabulo multas ideas, destinari. Neque evitanda est *δυσφωνία* in iisdem tantummodo verbis repetitis, sed plerumque (non enim semper valet regula) in vocibus etiam diversis *eodem sono* terminatis: Quales sunt istæ apud *Juvenalem*;

— *tardâ per densa cadavera prorâ.*

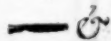
In versibus quidem componendis, *sonorum*
magna

magna habenda est ratio; & enitendum, tam ut aures mulceantur, quam ut ingenium & iudicium delectentur. Quanquam enim prorsus contemnendi sunt *versus inopes rerum, nugæque canoræ*, quarum omne pretium sono debetur; errant tamen ex altera parte, qui res solas attendunt, & sonorum dispositionem negligunt. Quod quidem fecere quamplurimi, præsertim è nostratibus; ut *Couleius*, aliique, istius, & superioris sæculi; qui cogitationum solummodo venustati studentes, carminum modos vel neglexere, vel parum intellexere. *Drydenus* tandem ille noster Poësi *Anglicanæ* numeros, & harmoniam, & stylum accuratorem, addidit: Unde factum est (id enim unum defuit) ut Poësis *Anglicana* nunc temporis, nisi de nobismet ipsis iniqui nimis iudices sumus, cæteris omnibus *Europæ* gentibus palmam præripiat.

In verborum tam dispositione, quam delectu, multum cavebant antiquorum vatum optimi; multa illi inest elegancia, quæ, licet inobservata forsan sit, mentem nihilominus mira voluptate afficit. Cuivis, vel minime attendenti, constabit, multum interesse, una eademque vox, an hoc, an illo, loco in carmine disponatur. Iste versus *Virgilianus* v. g.

Abstulit atra dies, & funere merfit acerbo,

quantum in pejus immutatus esset; si ita efferreretur,

— & acerbo funere merfit !

Innumera sunt istiusmodi exempla; quæ supervacaneum esset allegare. Hic vero observandum, gratos sonos inesse non iis solummodo carminibus, quæ omni prorsus asperitate carent, atque æquabili prorsus cursu fluunt & labuntur; sapissime enim exigitur nonnihil asperitatis; potest ab ea Poema nimis abhorrere, & ista de causa aures lædere. Quocirca vehementer errant multi, qui hac ex parte *Ovidium*, *Claudianum*, aliosque, *Virgilio* præstare existimant; nimirum quia in eorum versificatione minus asperitatis reperitur. Cum revera ea ipsa de causa vituperandi sint isti Scriptores; eosque *Virgilius* non minus versificatione antecellat, quam aliis omnibus, quæ ad Poetam constituendum requiruntur. Styli ejus parte longe maxima nihil suavius, nihil volubilius, vel profluentius: Et si eundem in scribendo non semper servat tenorem, id facit (ut alia de re supra diximus) non quod nequeat, sed quod nolit; quia legentibus multo gratius est, & jucundius, tenorem aliquantum immutari, eique nonnihil asperitatis interdum admisceri. Periodos etiam, & sententiarum clausulas, jucundissima varietate terminat *Virgilius*; plerumque quidem versu desinente; at nunc hoc, nunc illo, nunc alio, pede carminis; prout exigit *εὐφωρία*. Et quanquam leve hoc forsan videri potest; in hac tamen varietate recte disponenda

da non exiguus est labor, plurima elegantia. Artem hanc minus exercent *Ovidius*, *Claudianus*, *Statius*, aliique; qui etiam ista tantopere jactata carminum suavitate à *Virgilio* maxime superantur, quodocunque visum est *Virgilio*, materia, quam tractat, id exigente, suavitati isti studere. Falluntur enim, qui *Ovidii* negligentiam laudi illi ducunt, & carmina eo facilius ac dulcius fluere existimant, quo minori cura componuntur; quia scilicet (ut illi inquit) ex natura magis quam ex studio proveniunt. Omnis enim in scribendo excellentia naturæ simul, & labori, debetur; Ex natura sæpenumero eo magis proficisci videtur carmen, quo magis elaboratur; at præ negligentia durum atque injucundum effunditur. Ut unum solummodo ex innumeris exemplum proferam; ubi reperire est in eorum, quos jam diximus, vatum scriptis, carmina *Virgilianam Orphei* & *Eurydices* fati descriptionem dulcedine & numeris superantia, imo vel propemodum æquantia? Suavissima est tota ista descriptio; hisce autem v. g. carminibus nihil dulcius:

* *Illa quidem Stygia nabat jam frigida cymba:
Septem illum totos perhibent ex ordine menses,
Rupe sub æria, deserti ad Strymonis undam,
Flevisse, & gelidis hæc evoluisse sub antris,
Mulcentem tigres, & agentem carmine quercus.
Qualis populea mærens Philomela sub umbra*

* Georg. Lib. 4. V. 506.

*Amifſos queritur fœtus, quos durus arator,
Obſervans, nido implumes detraxit; at illa
Flet noctem, ramoque ſedens miſerabile carmen
Integrat, & mœſtis late loca queſtibus implet.*

Hæc, atque ejusdem ingenii quam plurima dum leguntur; quis iſta *Virgilii* in *Daphnide* ſuo carmina *Virgilio* ipſi non attribuit?

** Tale tuum carmen nobis, divine poeta,
Quale ſopor feſſis in gramine, quale per æſtum
Dulcis aquæ ſaliente ſitim reſtinguere rivo.*

Et poſtea:

† *Nam neque me tantum venientis ſibilus Au-
ſtri,
Nec percuffa juvant fluctu tam littora, nec quæ
Saxoſas inter decurrunt flumina valles.*

Quantum ad verſus iſtos, qui ſono & nume-
rorum fluxu rem, de qua agitur, ſenſibiliter
(quod aiunt) *exprimunt*; utrum illud caſu,
an conſilio fiat, non eſt operæ pretium diu in-
quirere. Certiſſimum eſt, ſæpiſſime fieri vix
poſſe, ut res aliter eveniat; propter quorun-
dam verborum vim ad conceptus ſono ex-
primendos, & admirandum Poæſeos ingenium
in verbis iſtis ſibi invicem connectendis. Ex
hoc fonte ſolummodo ſæpiſſime profluunt de
quibus agitur verſus: at non eſt dubium interea,
quin illos de induſtria nonnunquam faciant
Poætæ. Utcunque illud ſit; certiſſimum eſt,

* Ecl. 5. V. 45.

† V. 82.

multa istius generis reperiri carmina, & vim admirabilem atque elegantiam Styli Poetici maxime arguere. Notum est omnibus istud *Virgilii*;

* *Sternitur, exanimisq; tremens* procumbit humi bos;

ut bovis castu percussu tardus casus, pondus, & sonus ex utroque factus, exprimerentur. Eodem libro, in cursus navalis descriptione, hæc occurrunt:

† *Ille inter navemque Gyæ scopulosque sonantes
Radit iter lævum interior, subitusque priorem
Præterit, & metis tenet æquora tuta relictis.*

Quid melius ad exprimendam navem, æmulam prætereuntem, & è loco angusto in apertum mare celerrimo motu elapsam? Ultimo præsertim carmine; in quo verba celeritate sua se invicem protrudere, atque impellere, videntur? Altera ejusdem descriptionis parte, idem conceptus sic menti ingeritur:

‖ *Agmine remorum celeri, ventisque vocatis,
Prona petit maria, & pelago decurrit aperto.*

Quibus deinde subjungitur venustissima ista, inter hanc navem & columbam volantem, facta comparatio; cujus pars ultima volatum, celerrimum simul & æquabilem, sic mire exprimit:

* Æneid. Lib. 5. V. 481.

† V. 169.

‖ V. 211.

* — *Mox aëre lapsa quieto
Radit iter liquidum, celeres neque commovet
alas.*

E contra verò hæc quis non laudat, navis
ingloriæ, & à scopulis gravia passæ, inhone-
stam tarditatem mirum in modum expri-
mentia?

† *Cum sævo à scopulo multa vix arte revulsus,
Amisissis remis, atque ordine debilis uno,
Irrisam, sine honore, ratem Sergestus agebat.*

Isto versu quid tardius? quid simul ingeniosius?
Sed plane admirabile est, imo admirationem
omnem excedit, istud ejusdem *Virgilii*, Gigan-
tes describens montes montibus superstruentes.

‖ *Ter sunt conati imponere Pelio Ossam
Scilicet, atque Ossæ frondosum involvere O-
lympum.*

Quanto nisu laborant carmina! — *Conati im-
ponere — Pelio Ossam* — Nulla facta elisione
vocalium, *difficillime procedit*, & quasi titubat,
versus; ut *laboris Gigantum stupenda imago*
menti exhibeatur. Istis autem verbis, *atque*
§ *Ossæ frondosum involvere Olympum*, inesse vi-
detur *redundantia* quædam syllabarum; ut
idem ædificantium *nissus*, simul & *altior* insu-
per, atque *altior*, montium *superstructio* expri-
matur.

* V. 216. † V. 270. ‖ Georg. Lib. 1. V. 281.

Hæc itaque cum ita sint, cum Poesis, per vim suam naturalem, sono & carminum numeris res imitetur; quanto illi vituperio sunt digni, à spiritu poetico quantum distant, qui ei vim inferunt, conceptus verbis & numeris contrarium quiddam sonantibus opprimendo? Quod tamen faciunt non pauci, rapidum fluminis cursum tarda versificatione describentes; ruris amœnitatem, bellicosa & nimis duriter sonora; prælii tumultum, tranquilla & dulcisona; carminibus amatoriiis, quicquid molle & dulce est exigentibus, dictionem asperam atque hirsutam adhibentes; & mille istiusmodi vitiis divinam artem dehonestantes. Hæc, cæteraque omnia in scribendo vitia devitabit, quicumque *Virgilium* amat, & intelligit. Quapropter, ad singulas hujusce Dissertationis partes illustrandas, ex illo citata carmina in medium proferuntur. Neque est quod quis queratur, illorum tantam copiam recitari; cum ad intimas Poeseos veneres penitus aperiendas nihil magis possit conducere. Illum igitur summa cura & diligentia evolvite, Juvenes Academici, quicumque jucundissimæ Artis amore accendimini; *Virgilii* opera, usque dum mentibus vestris penitus insigantur,

Nocturna versate manu, versate diurna.

Versus istos mutilatos quod attinet
qui in Æneide passim occurrunt;
sentiunt non pauci, illos à Poeta con-
sulto factos fuisse, & Stylo Poetico venusta-
tem

*Prælectio
 sexta.*

tem quandam adjicere. Inducor tamen potius ut credam, hiatus istos indicia esse operis imperfecti; quî à *Virgilio* adimpleti fuissent, si divino Poemati ultimam manum adhibuisset. Georgica *Æneide* emendatiora esse, omnes fatentur; in iis vero nullum carmen truncatum comperimus; atque eorum, quæ in *Æneide* leguntur, unum sensu etiam mancum relinquitur. In loco quidem uno & altero, videtur forsân istius abruptiois rationem quandam reddi posse; quia nimirum res, qua de agitur, per eam melius exprimitur: ut in isto hemistichio:

* *Italiam non sponte sequor.*—

Quanquam (ut obiter id notemus) *Æneæ* mens obstinata, atque actio sese à regina abrupte avertendi, vix minus exprimi potuisset per orationem isto pede carminis finitam; licet versus deinceps integer excurrisset. Certe istorum hiatusum partis longè maximæ nulla prorsus ratio reddi potest; ideoque, in quo sita sit eorum elegantia, non facile est perspicere. Fateor equidem, nonnullis defectibus decorem quendam & pulchritudinem inesse; cuiusmodi sunt syllabarum quantitates parum legitimæ, quas carminibus suis nonnunquam, sed parce, infert *Virgilius*; unde grata quidam regularum violatione legentes reficit & delectat. Sed quanquam loquela aliquantulum blæsa, vel nævus minutior, vel perexi-

* *Æneid. Lib. 4. V. 361.*

guā oculorum inclinatio, pulchras quasdam decet, easque pulchriores reddit; certe tamen vel minime claudam esse, vel mancam, nulli formosæ formam potest augere.

Quicquid vero hac de re statuendum sit, (nolo enim quidquam audacter nimis vel arroganter asserere) certissimum est Scriptores hodiernos (nostrates præcipue) in *Virgilio* hîc imitando licentiam usurpare nequaquam sibi permittendam; in Poematis suis, tam Anglicano quam Latino sermone conscriptis, multos versus de industria imperfectos relinquentes. Hoc quidem præ ignavia sæpe committunt; nonnunquam verborum, vel etiam ingenii, defectu; partem enim carminis sæpe faciunt, quia totum nequeunt; interdum etiam venustatis, atque elegantix, studio. Isti vero hiatus, in ista poemata admissi, mihi quidem legenti molestiam semper faciunt; imo absurdi ut plurimum (ne dicam ridiculi) videntur. Huic tamen vitio *Virgilii* scilicet auctoritas obtenditur; at dato illum quædam carmina ex consilio manca reliquisse, nequaquam sequitur nostris Scripto-ribus idem licere. Eadem illis, ac *Virgilio*, concedetur licentia; si poema scribent cum *Æneide* conferendum. Secum interim reputent velim, inter Poema Epicum, & exiguum in Poesitentamen, multum interesse; vel etiam, si Poema Epicum scripserint, permagnam tamen esse inter se & *Virgilium* discrepantiam.

Neque

Neque minus ejusdem audaciæ insimulandi sunt, qui eadem *Virgilii* auctoritate freti, *quantitatis leges* arroganter nimis violant. Opere in longo, laboris pleno, & summæ dignitatis, non tantum permixta, sed elegans est ista licentia, dummodo modeste ac parce usurpetur; sed quid hoc ad rem, quando de minoribus Poeseos speciebus agitur? Frustra hîc, vel *Virgilii* auctoritas allegatur, vel utilissima ista Figura, quæ *Cæsura* dicitur. Quod si non solum in *Æneide*, verum etiam in *Georgicis*, imo in *Eclogis* hac licentia interdum utitur immortalis ille Vates; ad *Virgilium*, tanquam Poetarum Principem, atque Arbitrum Poeseos, pertinebat jus & potestas istas leges pro re nata suspendendi; at certe nos jus ejus invadere, ipsius exempli imitationem præ nobis ferendo, perinde est, ac si subditus aliquis auctoritatem Regis exercere auderet, eique facto auctoritatem istam obtenderet. Hæc interim licentia nobis penitus non est interdicta; sed nec nobis æque ac *Virgilio* concedenda; multo minus eam audacius & frequentius, quam ipse *Virgilius*, usurpare debemus.

In Stylo Poetico vix quidquam difficilius; vel majoris momenti, reperlemus, quam verum atque elegantem *Epithetorum* usum. Supervacua eorum turba fere nihil vitiosius; ad fastidium lectoribus movendum nihil aptius. Luxuriant vero, & male adhibentur; nisi Sub-

stantivis suis vel ideas *penitus novas & distinctas* addunt; vel saltem Substantiva *illustrant*, eorumque sensum *explicant & exornant*. Atque etiam observatis hisce regulis, redundantia esse possunt; quod fit, quando nimia eorum copia abundat poema. Utriusque Epithetorum generis exempla quaedam proferemus; quorum ita delectum faciemus, ut præter *illustrationem rei*, quam *probare* aggredimur, multæ etiam *aliæ* Styli Poetici vices *obiter*, atque *insuper*, innotescant.

Prioris igitur generis, eorum scilicet quæ Substantivis suis ideas *prorsus novas, & distinctas* addunt, in iis quæ sequuntur carminibus, manifesta occurrunt exempla. In Virgiliana descriptione, nunquam satis laudanda, pestis inter pecudes sævientis, tertio Georgicorum libro hæc legimus :

* *Sæpe in honore Deum medio stans hostia ad
aram,—*

Inter cunctantes cecidit moribunda ministros.

Et quibusdam interpositis :

† *Labitur infelix studiorum, atque immemor
herbæ*

Victor equus.—

Et postea :

* V. 486.

† V. 498.

*

^a Tum

^a Tum vero ardentes oculi, atque attractus ab
 alto
 Spiritus, interdum gemitu gravis; imaque
 longo
 Ilia singultu tendunt; it naribus ater
 Sanguis, & obsessas fauces premit aspera lingua.

Et in sequentibus:

^b Ecce! autem duro fumans sub vomere taurus
 Concidit, & mixtum spumis vomit ore cruorem,
 Extremosque ciet gemitus: it tristis arator,
 Mærentem abjungens fraternamorte juvencum,
 Atque opere in medio defixa relinquit aratra.

In ista vero Orphei & Eurydices fati descriptione supra memorata:

^c Illa, quis & me, inquit, miseram, & te perdidit, Orpheu?

Quis tantus furor? en! iterum crudelia retro
 Fata vocant, conditque natantia lumina somnus.
 Jamque vale; feror ingenti circumdata nocte,
 Invalidasque tibi tendens, heu! non tua, palmas.

In hisce exemplis duo tantum Epitheta ater, scilicet, & duro, alterius sunt generis, de quo mox dicetur. Reliqua vero contemplanti, cui non manifestum est, in istis locutionibus, cunctantes ministros, equus infelix studiorum, ardentes oculi, aspera lingua, defixa aratra, cæterisque omnibus, Epitheton novam ideam adjicere, à

^a V. 505.

^b V. 115.

^c Georg. Lib. 4. V. 493.

generali natura Substantivi penitus diversam, & e *specialibus* rei descriptæ adjunctis & circumstantiis subnascentem?

Alterius speciei ista sunt Epitheta, quæ ad *generalem* Substantivorum naturam *propius accedunt*, cum ea tamen non *penitus* coincidunt; & ad eam *explicandam* atque *illustrandam* usurpantur, conceptum licet *prorsus novum* & *distinctum* non adferant. Ut in eadem, quam modo laudavimus, *Virgiliana* descriptione:

* — *Timidi damæ, cervique fugaces,
Nunc interque canes, & circum tecta vagantur.*

Æncidos etiam libro primo:

† *Nimborum in patriam, loca facta furentibus
 Austris,
Æoliam venit; hinc vasto rex Æolus antro
Luctantes ventos, tempestatesque sonoras
Imperio premit. —*

Hiscæ dictionibus *timidi damæ, cervi fugaces, & tempestates sonoras*, Epitheta ad *universalem* Substantivorum naturam *prope accedunt*; quippe adjuncta exprimunt iis *semper convenientia*. Sunt itaque speciei diversæ ab istis locutionibus, *tristis arator, natantia lumina, invalidas palmas*, cæterisque modo recitatis; quæ ideas exhibent ab *universali* Subjectorum natura *omnino distinctas*, iisque conveniunt tan-

* Lib. 3. V. 539.

† Æncid. Lib. 1. V. 55.

tum *pro hic & nunc*, ut loquuntur Scholastici. Quæ sunt istius generis, eleganti varietate mentem magis oblectant, quam ea, de quibus nunc agimus; in his vero recte deligendis, plus forsan laboris impenditur, plus iudicii exigitur. Nam quanquam huiusmodi Epitheta generali Substantivorum naturæ sunt contermina, quoniam iis (ut modo diximus) *semper competunt*; cum iis tamen (quod etiam adnotavimus) non *penitus coincidunt*, sed conceptum *aliquatenus*, licet non *prorsus, diversum* exhibent. Istæ enim voces, *timidi damæ*, & *tempestates sonoræ*, non sunt ejusdem generis, ac *ignis calidus*, vel *frigidum gelu*; (quæ quidem pene idem sonant ac *calidus calor*, vel *frigidum frigus*, atque admodum absurdæ sunt, ut posthac ostendetur) sed adjuncta exprimunt *specialiora*, & *minus essentialia*; ideoque in *quovis argumento* non sunt *ex æquo* temere usurpanda, sed in iis solummodo, quibus conveniunt *pro natura materiæ, quam tractamus*. E. G. Ex eo quod *Virgilius* dixerit *timidi damæ*, *cervique fugaces*, non sequitur istas voces *semper* bene conjungi, quandocunque *damæ* vel *cervi* fit mentio. Ille istis Epithetis usus est, quia exprimunt rem de qua loquitur admirandam; scilicet pestem, omnibus bestiis communem, omnes ita pares & concordēs reddidisse, ut etiam quæ natura *timidæ* sunt & *fugaces* eadē gaudentium consortia non refugerint. Neque ex eo quod dixerit idem Vates, *Lucentes ventos, tempestatesque sonoras*,

sequitur eadem Epitheta iisdem verbis *semper* recte adjici: Ab illo ibi usurpata sunt; quia *Æolum* ventis imperantem describenti conveniebat animo suggerere, quam sit difficile reluctantibus imperare.

Hæc dum mecum reputo; non possum quin credam, codicem istum, qui *Gradus ad Parnassum* inscribitur, atque alios istiusmodi libros, discantibus haud mediocriter officere. Ibi enim indiscreta Epithetorum, vorumque synonymarum, congeries puerorum oculis uno intuitu exhibetur; qui, cum ad id iudicii nondum pervenerint, ut verba recte possint seligere, ea excerpunt, quæ carminum hiatus postulant, de eorum non tantum elegantia, sed & sensu, parum solliciti. Unde factum est, ut, hisce subsidiis freti, ignaviæ sæpenumero se dedant, confundant sibi ideas, & iudicia corrumpant. Nihil habent, quod sententiæ suæ obtendant hosce libros tuentes, nisi illos tyronibus laborem levare, qui alioqui (inquiunt) adeo gravis esset & molestus, ut adolescentulos a discendo deterreret. Atqui ante excogitata hæc adminicula, non minus, quam hac nostra ætate, viguit Poesis; & multo satius videtur, discantibus, à præceptoribus, vel etiam à condiscipulis, quam ab istis fasciculis, subsidium dari. Neque illis ulla ex parte noceret, huiusmodi librorum copiam sibi denegari; efficeret solummodo, ut optimorum Poetarum lectione sese sedulo exercerent, ingeniorum

geniorum nervos intenderent, & judicia maturarent. Si usurpandi sunt hi codices; adultis potius videntur Poetis, quam tyronibus, legendi; quia iudicium illis suppetit, in verborum delectu faciendo. Illi vero puerilia istiusmodi adminicula aspernantur: Omnibus itaque collatis, videtur cum re Poetica non male actum iri; si *Gradus ad Parnassum, Flores Poetarum, Elegantiæ Poeticæ*, reliquique id genus *Theauri*, ignibus traderentur, vel in æternum aboliti evanescerent. Sed è diverticulo in viam.

Alia quidem sunt Epitheta, quæ naturæ sunt *adeo generalis*, ut Substantivis suis *semper* convenient, *quandocunque Poetice describuntur*; nec tamen iis sunt adnumeranda, quæ supra diximus, quæ cum Subjectis suis *penitus coincidunt*. Ut apud *Virgilium*:

* *Jamque rubescebat radiis mare, & æthere
ab alto*

Aurora in roseis fulgebat lutea bigis.

Et apud *Ovidium*;

† — *Ecce! vigil nitido patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores, & plena rosarum
Atria.*—

Istis Epithetis, *lutea, roseis, vigil, purpureas*, &c. semper fas est uti, *quandocunque Auroram serenam* describimus. De generalibus *Noctis*, &

* *Æneid. Lib. 7. V. 25.* † *Metamorph. Lib. 2. V. 112.*

quatuor *Anni Temporum* descriptionibus, aliisque eodem reducendis, idem potest observari.

Sunt etiam nonnulla, quæ ad duo ista, quæ supra statuimus, Epithetorum genera *medio quodam modo* se habent; quæ Subjectis suis conceptus *penitus diversos* non adjiciunt, ad *generalem* tamen ipsorum naturam multo *minus accedunt*, quam alterum istud genus, quod modo memoravimus. Hujus speciei videntur esse illa, quæ in sequentibus continentur versibus, ex eadem *Virgiliana* pestis pecudum descriptione desumptis;

* *Hinc letis vituli vulgo moriuntur in herbis,
Et dulces animas plena ad præsepia reddunt.*

Et postea:

† *Non umbræ altorum nemorum, non mollia
possunt
Prata movere animum; non qui per saxa
volutus
Purior electro campum petit annis.*

Plerumque, at non semper, *letæ sunt herbæ, mollia prata, puri annes, & dulces vitulorum animæ.*

Hæ sunt in Epithetis deligendis observandæ leges; & raro, aut nunquam, violandæ. Ea vero inserere, ut carminis solummodo hia-

* Georg. Lib. 3. V. 494.

† V. 520.

tum adimpleant, quando prorsus inutilia sunt & supervacanea, & res, qua de agitur, per istas voces nec promovetur, nec augetur, nec illustratur, vitium est in scribendo fere maximum, & fieri vix potest ut quis in gravius incidat. Hinc *sterilis* & *jejunus* Stylus red-
ditur; *relaxatur* sensus, & *enervatur*. Hoc tamen turpissimum crimen sæpenumero admit-
tunt, non modo tyrones, & *inter discipulo-
rum cathedras plorantes*; sed è Scriptoribus
etiam antiquis nonnulli, ex hodiernis non pau-
ci. In paraphrastica Psalmorum Davidis versi-
one hæc, inter alia, scribit *Buchananus*.

* *Dum procul à patria, mæsti, Babylonis in oris,
Fluminis ad liquidas forte sedemus aquas;*

Duobus versibus interpositis sic pergit :

*Flevimus, & gemitus luctantia verba repressit,
Inque sinus liquidæ decedit imber aquæ.*

Non opus fuit, ut vel *semel*, multo minus, quinque versiculorum spatio, *bis*, admoneremur *aquam esse liquidam*; rem ita habere, jamdu-
dum nōrunt omnes; neque per istud Epithe-
ton vel minime illustratur res, quam descri-
bit Poeta. Hoc nomine non raro peccat *Ovi-
dius*, ut in isto versu :

† *Eque sagittifera prompsit duo tela pharetra.*

Plura exempla allegare non opus est. Exiguum

* Psal. cxxxvii.

† Metamorph. Lib. 1. V. 468.

quidem

quidem mihi scrupulum ideo injici fateor, quod ab *Horatio*, & *Virgilio* pauca usurpentur Epitheta, quæ redundantia videntur; atque ista de causa dixi supra, regulam allatam raro admodum, aut nunquam, violari debere. Sed quicquid de iis Epithetis statuendum sit (*Horatium* enim vel *Virgilium* improbare, mihi religio est) certum est, illos licentiam hanc sibi, non nisi parce, ac raro, permittere; atque istius forsan seculi Scriptores *Homerum* tanta superstitione venerabantur, ut etiam vitia illius interdum imitanda esse duxerint. Hac igitur exceptione nullatenus obstante, (& quænam est regula, quæ nullam admittit?) quæ de Epithetorum usu propositæ sunt, leges summa cura debemus observare. Adnotandum etiam, voces *meus*, *tuus*, & *suus* (quæ quidem Epitheta proprie non dicuntur) per Scriptorum ignaviam ita perperam usurpari, ut adimpleatur solummodo carmen, misere vero jejunum & languidum fiat. Ut apud *Ovidium*, in fabula de *Phaetonte*:

* — *Balenarumque prementem
Ægeona suis immania terga lacertis.*

† *Tum pater ora sui sacro medicamine natī
Contigit.* —

Et postea;

‖ *Vixque suis humeris candentem sustinet axem.*

* Lib. 2. V. 9, 10.

† V. 122.

‖ V. 297.

In versibus præcipue pentametris, maximo inserviunt usui *meus*, *tuus*, & *suus*, ad ultimum pedem carminis constituendum; quo languidius, vel insulsius, nihil fingi potest.

Dixi, Scriptores optimos *Homeri* etiam vitia interdum forsan imitatos fuisse. Si enim in *Homerum* ipsum fas sit criticum agere; non dictu facile videtur, qua ille de causa Epithetis abundat, quorum pars non exigua inutilis forsan & supervacua censenda est; vel in quo consistit elegantia hujusmodi locutionum,

^a ——— Δοῦν παρὰ νηὶ μελαίνῃ.

^b Θῆν' ἐφ' ἀλὸς πολιῆς, ὄρεων ἐπὶ ὄνοπα πόντον.

^c ——— λευκῶλεν Ἡρῇ.

^d ——— βοῶπις πότνια Ἡρῇ.

aliarumque innumerarum, quæ legentibus perpetuo occurrunt. Id vero percunctari tantum audeo; non ausus contra Poetarum antiquissimum, & pene principem, quidquam statuere.

E contra vero, non minus falluntur, qui *perpauca Epitheta* volunt usurpari, eorumque usum arroganter nimis damnant; cum certo certius sit, ea ad res describendas apprimè commoda esse & idonea, imo Styli Poetici venustatem fere maximam in iis consistere. Per ea menti exhibentur idæ *quali-*

^{a b c d} Iliad. & Odyss. passim.

tatum

tatum in concreto (ut loquuntur Logici) iis-
que non minus inest fulgoris & venustatis,
quam iis quæ *in abstracto* exprimuntur. Eo-
rum magnam copiam scriptis suis intermiscere
Poetarum optimos, ac in primis *Virgilium*,
ex modo dictis abunde constat. Quanquam
autem sufficere videntur exempla jam allata,
liceat tamen locum insignem allegare, in quo
pene unumquodque Substantivum Epitheton
sibi conjunctum habet, quod sensum maxime
exornat & commendat. Carmina ista intel-
ligo, quæ sexto *Æneidos* libro, in celeberrimæ
Orci descriptionis introitu, conspiciuntur:

* *Vestibulum ante ipsum, primisque in fauci-
bus orci,*

*Luctus, & ultrices posuere cubilia curæ;
Pallentesque habitant morbi, tristisque senec-
tus,*

*Et metus, & malesuada fames, & turpis ege-
stas,*

*(Terribiles visu formæ!) letumque, laborque,
Tum consanguineus leti sopor, & mala mentis
Gaudia, mortiferumque adverso in limine bel-
lum;*

*Ferreique Eumenidum thalami, & discordia
demens,*

Vipereos crines vittis innexa cruentis.

In medio ramos annosaque brachia pandit

*Ulmus opaca, ingens; quam sedem somnia
vulgo*

Vana tenere ferunt, foliisque sub omnibus hærent.

Paucos tantum comperimus istius Poetæ versus, Epithetis omnino carentes; multi duobus, nonnulli tribus, condecorantur. Imo pluribus eidem Substantivo adjectis, nulla conjunctione interposita, non exigua interdum inest elegantia; ut

* *Monstrum horrendum, informe, ingens.*—
† — *Loricam ex ære rigentem,*
Sanguineam, ingentem.—

Non magis denique laudandus est Stylus, Epithetis, vel nullis, vel paucis admodum, exornatus, quam corpus ex ossibus tantum & nervis compositum: Et sicut hoc pulchrum ac formosum censetur, quando nec macie confectum est, nec obesum nimis & carnosum; ita illius venustas conspicitur, quando Epithetis, reliquisque istiusmodi adjunctis, nec indiget, nec nimium abundat. In Stylo, verba & substantiva ossibus & nervis in corpore ideo comparanda esse existimo; quia illis revera plus roboris ac virium, licet non plus venustatis, quam Epithetis inest; quapropter, quandoque fortiter, & summa cum ἐνέργεια, res sunt exprimendæ, ab Epithetis omnino abstinendum est. Ut apud *Virgilium*;

* *Æneid. Lib. 3. V. 658.* † *Lib. 8. V. 621, 622.*

* *Aude, hospes, contemnere opes, & te quoque
dignum
Finge Deo.—*

atque alibi ;

† *Est hic, est animus lucis contemptor, & istum
Qui vita bene credit emi, quo tendis, honorem.*

Et post finitam clypei *Æneæ*, à *Vulcano* facti,
descriptionem, in æternum admirandam, li-
brum *Æneidos* octavum hisce versibus claudit
immortalis Poeta :

|| *Talia per clypeum Vulcani, dona parentis,
Miratur, rerumque ignarus imagine gaudet,
Attollens humero famamque & fata nepotum.*

Ultimo carmine nihil fortius, vel majori cum
pondere, potest exprimi ; quia nullum illi Epi-
theton inseritur. Cujus rei hæc videtur esse
causa ; quod idæ ac voces *in concreto* adjunctæ
sint tantum earum quæ *in abstracto* efferun-
tur ; necesse est autem, ut ea, quæ sustinent,
fortiora sint iis quæ sustinentur. Eadem de
causa, quando res hoc modo exprimendæ sunt,
voces *synonymæ* prorsus sunt evitandæ : Eo
enim fortior est Stylus, quo brevior & pres-
sior ; verborum autem varietas attenuat ma-
teriam, ac proinde labefactat. Poetæ procul-
dubio, magis quam Oratori, concessa est Epi-
thetorum, vocumque synonymarum, copia ;

* Lib. 8. V. 364. † Lib. 9. V. 205. || Lib. 8. V. 729.
quia

quia Poetica in rerum coloribus exhibendis, in descriptionibus, & decoratione, magis versatur. Utrique vero cavendum est, ne redundant hæc vocabula, quantumvis elegantia, & suaviter sonora; Stylo enim luxurianti ac verboso, tam soluti, quam metrici, sermonis, nihil in scribendo vitiosius reperiemus.

Fieri quidem potest, ut quis fallatur in Epithetorum, quæ legenti occurrunt, numero dijudicando; quia ignorat forsan, *quid sit* vera *Epitheton*. Non enim (ut multi arbitrantur) omnibus *Adjectivis*, & *Participiis*, convenit ista appellatio; sed iis solummodo, quæ Substantivis adveniunt, *ornamenti* tantum & *decorationis* causa, non vero ad rem, qua de agitur, exprimendam necessario exiguntur. Ut istis versibus *Virgilianis*;

* *Diverso interea miscentur mœnia luctu;*
Et magis atque magis (quanquam secreta pa-
rentis

Anchisæ domus, arboribusque obtecta recessit)
Clarescunt sonitus, armorumque ingruit horror;

nullum inest Epitheton: Istæ enim voces, *diverso*, *secreta*, & *obtecta*, non sunt Epitheta; sed alterius istius generis Adjectiva, & Participia.

* *Æneid. Lib. 2. V. 298.*

Restat, ut diversas Stylorum, quibus utuntur Poetæ, species recensamus; in quo quæque consistat, cuinam materiæ, ac poemati, quæque applicanda sit, breviter ostendamus. Ab omnium dignissima, ac nobilissima, par est ut ordiamur: Stylum *Sublimem* intelligo; cui proprium est, res conceptusque grandes & magnificos, dictione non vulgari, verborum majestate, pompa, & sono, exprimere. Poemati Epico hic Stylus præcipue convenit; deinde Odarum nonnullis; proxime ab his Tragœdiæ; Satiræ etiam severiori; omnibusque minoris notæ Carminibus, quæ Heroicum quiddam, vel Tragicum, sapiunt. Interdum denique, & summa cum laude, in hunc Stylum excurrunt alia quædam poemata; ut Georgica, cæteraque omnia, quæ præcepta, vel philosophiam, tradunt; quando nimirum in materiam nobiliorem, ab argumento tamen quod tractant subnascentem, digrediuntur. Comœdiæ vero, humiliori Satiræ, & Carmini Pastorali, minus convenit sublimitas: Elegiis raro admodum, & parce, adhibetur. In Comoedia quidem, excipiendus est forsan locus ille *Terentianus*, quem respicere videtur istud *Horatii*,

* *Interdum tamen & vocem Comœdia tollit:*

Forsan vero non tam sublimis censenda est

* De Arte Poet. V. 93.

ista *Chremetis* delitigatio, quam iracunda, & furorem Tragicum, potius quam Comicum, spirans. Ad Carmen vero Pastorale quod spectat, si quis objiciat *Virgilii* Eclogam quartam Stylo sublimi pene integram efferri; respondeamus, fateri Poetam, se à rebus rusticis ad grandius argumentum transire, eique poemati excusationem quandam præmittere :

*Sicelides Musæ, paulo majora canamus;
Non omnes arbuta juvant, humilesque myricæ.*

Neque præterea à sublimitate penitus abhorret Poema Pastorale; de quo argumento, commodiori loco, fusius agemus.

Hujusce, de quo nunc agimus, Styli unum & alterum ex innumeris specimen proferre sufficiat. Secundo *Æneidos* libro, *Venus* mortali filio Deos in excidium *Trojæ* conjuratos, & in urbe diruenda tunc temporis occupatos, commonstrans, hoc quod sequitur Styli sublimis exemplum edit :

** Non tibi Tyndaridis facies invisæ Lacenæ,
Culpatæve Paris; Divûm inclementia, Divûm,
Has evertit opes, sternitque à culmine Trojam.*

Et paulo post :

*† Hic ubi disjectas moles, avulsaque saxis
Saxa vides, mistoque undantem pulvere fumum;*

* *Æneid.* Lib. 2. V. 601.

† V. 608.

*Neptunus muros, magnoque emoti a tridenti
Fundamenta quatit, totamque à sedibus urbem
Eruit; hic Juno Scaëas sævissima portas
Prima tenet, sociumque furens à navibus ag-*
men

Ferro accincta vocat.

*Jam summas arces Tritonia (respice) Pallas
Insedit, nimbo effulgens, & Gorgone sæva.
Ipse Pater Danaïs animos, viresque secundas
Sufficit, ipse Deos in Dardana suscitât arma.*

Et paucis interjectis :

** Dixerat; & spissis noctis se condidit umbris.
Apparent diræ facies, inimicaque Trojæ
Numina magna Deûm.*

Et libro ultimo, *Ænean* cum *Turno* dimicare parantem sic introducit Poeta :

*† At pater Æneas, audito nomine Turni,
Deserit & muros, & summas deserit arces;
Præcipitatque moras omnes, opera omnia rum-*
pît,
Latitia exultans, horrendumque intonat armis.

Hujus Styli exempla fere omnem *Æneidos* paginam complent. In *Odis Horatianis* multa etiam reperiuntur, v. g.

*‖ Justum & tenacem propositi virum,
Non civium ardor prava jubentium,*

* V. 620.

† Lib. 12. V. 697.

† Lib. 3. Od. 3.

*Non vultus instantis Tyranni,
Mente quatit solida; neq; Auster*

*Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna Jovis manus:
Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinæ.*

Et quanquam *Claudiano* usitatum est, Stylo potius ventoso turgescere, quam sublimi consurgere; veram tamen sublimitatem ille *Vates* sæpe assequitur. Ut in celeberrima ista descriptione victoriæ, à *Theodosio* Imperatore reportatæ, coeli & ventorum beneficio:

** Te propter, gelidis Aquilo de monte procellis
Obruit adversas acies, revolutaque tela
Vertit in autores, & turbine reppulit hastas.
O! nimium dilecte Deo; cui fundit ab antris
Æolus armatas hyemes, cui militat æther,
Et conjurati veniunt ad classica venti.*

Inter hanc quidem, & *Virgilianam*, sublimitatem discrimen aliquod intercedere, manifestum est; minus justis & accuratis sunt *Claudiani* conceptus & dictiones, à vitiosa scribendi atque cogitandi ratione minori intervallo distant, etiam quando optime facit ille Poeta.

Huic Stylo præsertim convenit, audacem esse ac figurativum; Metaphoris præcipue, &

* De Tertio Consulatu Honorii.

Hyperbolis, abundare; in quibus recte usurpandis, summa cura & judicio opus est. Ei opponitur, ex altera parte, Stylus ventosus, turgidus, & ridicule grandiloquus; iis usitatissimus, qui spiritu, at non vere Poetico, multum valent, judicio parum; verbis vel inaniter & supra materiam sonoris, vel duriter & contra naturam compositis, vel absurde metaphoricis, vel nimis audacter hyperbolicis, constans. Exempla extant apud *Claudianum* innumera; v. g.

* *Sol, qui flammigeris mundum complexus habenis,*

*Volvis inexhausto redeuntia secula motu,
Sparge diem meliore coma; crinemque reperi
Blandius elato surgant temone jugales,
Efflantes roseum frænis spumantibus ignem.*

Alibi:

† — *compagne soluta*

Fulgidus umbroso miscebitur axis Averno.

Alio etiam loco:

‖ — *Clypeus nos protegat idem,*

Unaque pro gemino desudet cardine virtus.

Et apud *Statium*; in ipso operum initio:

² *Quæ super imposito moles geminata Colosso
Stat Latium complexa forum, &c.*

* In Probin. & Olybr. Consulat.

† De Raptu Proserp. Lib. 1.

‖ In Eutropium. Lib. 2.

‡ Equus Max. Domit.

Ut alios omittam, apud *Casimirum* :

* ——— *Currite candidis*
Horæ quadrigis.——

Et alibi :

† *Anni nubibus insident,*
Incertis equitant lustra Favoniis,
Cæco secula turbine.

Plurima extant istiusmodi apud eundem Poetam ; cui placere videtur durius scribendi genus, & naturæ minus accommodum.

Sublimi, ex altera parte, Stylus humilis opponitur ; qui interdum recte, interdum male, usurpatur. Recte ; quando familiari, vel saltem facili, modo loquendi exprimuntur communes vitæ humanæ conceptus. Materix è medio sumptæ, Comoediæ, Satiræ humiliori, & Epistolis, hic Stylus præcipue competit : omnibus etiam Poematibus nonnunquam, prout res exigit, adhibendus est. Infinitus est exemplorum numerus :

|| *Quî fit, Mæcenæ, ut nemo, quam sibi sortem*
Seu ratio dederit, seu fors objecerit, illa
Contentus vivat, laudet diversa sequentes ?

Et apud eundem Poetam :

* Lib. 1. Od. 3.

† Od. 7.

|| Hor. Serm. 1. Lib. 1.

* *Prima dicte mihi, summa dicende Camæna,
Spectatum satis, & donatum jam rude quæris,
Mæcenas, iterum antiquo me includere ludo.
Non eadem est ætas, non mens, &c.*

Plura adjicere supervacaneum esset ; Comœdiæ *Terentianæ*, *Horatii* Satiræ atque Epistolæ, hoc Stylo fere integræ componuntur, illiusque consummatissimam elegantiam ostendunt.

Pastoralium etiam Poematum humilis est Stylus ; sed ab eo, cujus exempla modo protulimus, multum diversus. *Altera* est Styli humilis species, quæ Comœdiis, Satiris, & Epistolis, *altera*, quæ Bucolicis, convenit. Illa communissimos vitæ humanæ, morumque hominum, ac specialius vitæ urbanæ, hæc peculiare vitæ rusticæ conceptus, exhibet ; illa laxior & liberior est, hæc dulcior & elaboratior. Plura hac de re nobis restant dicenda ; quando ad amœnissimum hoc Poetices genus seorsim tractandum pervenerimus. Observandum in præsentia, medium quendam esse Stylium inter sublimem & humilem, omnibus hujus Artis speciebus interdum congruentem. Ut *Ovidianum* istud ;

† *Arma gravi numero, violentaque tela par-
bam*

Edere, materia conveniente modis.

* Epist. 1. Lib. 1.

† Amorum Lib. 1. Eleg. 1.

*Par erat inferior versus; risisse Cupido
Dicitur, atque unum surripuisse pedem.
Quis tibi, sæve Puer, dedit hoc in carmina ju-
ris?*

Pieridum vates, non tua, turba sumus.

Innumera ejusdem generis exempla apud Poetas reperiemus; præcipue in Georgicis *Virgilianis*, quæ medio hoc, quem diximus, Stylo maxima ex parte concinnantur. Hoc enim in primis observandum arbitror, materiam simplicem conceptus & dictiones ignobiles nequaquam semper exigere; sed inter humile argumentum, & humilem scribendi modum, multum interesse. De semente, & messe, cæterisque rebus rusticis, præcepta tradere, argumentum tenue ac vulgare est; at non idcirco cogitandi & scribendi ratione vulgari atque ignobili tractandum: Quanquam enim præcepta tradit, elegantissima tamen ista possunt esse præcepta; & quanquam circa res exiguas versatur, in ornamentis tamen, & descriptione, plurimum consistit. Comœdiæ vero, & laxiores Satiræ, vitam solummodo communem, & mores hominum, prorsus respiciunt; ideoque Stylo humili præcipue utuntur.

Vitiosus est iste Stylus, & perperam usurpatur; quando res naturæ, vel sublimis, vel saltem non vulgaris, sermone repenti atque inhonesto exprimuntur. Ut apud *Ovidium* de Deorum concilio loquentem:

* — tenu-

* — *tenuere silentia cuncti.*

Et in descriptione Phaetontis curru Solis abrepti :

^a *Succutiturque alte, similisque est currus inani.*

^b *Nec scit qua sit iter, nec si sciat, imperet illis.*

Et libro quarto, postquam recte dixisset ;

^c *Ad nomen Thisbes oculos jam morte gravatos
Pyramus erexit, —*

Sententiam sic misere claudit,

— *visâque recondidit illâ.*

Alio etiam loco ;

^d *Sensit abesse dolos, numerumque accessit ad
harum.*

Libro denique septimo ;

^e — *agisque
Carminibus grates, & Diis auctoris horum.*

Hisce exemplis quid ineptius, quid insulsius, fingi aut excogitari potest? Et sane *Ovidio* tam turpem negligentiam vix ignoscimus; qui, cum ingenio maxime valuerit, à foedis huiusmodi vitiis abstinere potuit, si curam in scribendo vel minimam adhibuisset.

^a Metamorph. Lib. 1. V. 204. ^b Lib. 2. V. 167. ^c V. 171.
^d Lib. 4. V. 144. ^e Lib. 2. V. 447. Lib. 7. V. 148.

Alia est Styli species, qui *acer*, vel *mordax*, dicitur. Satiræ hunc præcipue convenire res ipsa indicat: Exemplum tamen ejusdem magis idoneum nullibi reperiemus, quam apud *Virgilium*;

* *Cantando Tu illum? aut unquam tibi fistula
cera*

*Juncta fuit? non tu in triviis, indocte, solebas
Stridenti miserum stipula disperdere carmen?*

Verbis, magis quam rei conceptæ, acumen hîc inesse manifestum est. Sensus est solummodo, Pastorem, de quo loquitur Poeta, Cantatorem fuisse nequissimum; at acerrimæ sunt voces istæ, *in triviis, stridenti, miserum, stipula, disperdere*; & conceptuum vim atque elegantiam, mirum in modum, promovent. E contra vero, in conceptibus tantummodo totum acumen nonnunquam vertitur; ut isto etiam *Virgiliano* carmine,

† *Qui Baviium non odit, amet tua carmina,
Mævi.*

Nihil acius, vel magis satiricum, potest concipi; at verborum sensu illud omnino consistit; verbis ipsis seorsim sumptis, nihil istiusmodi deprehendimus. Alterum igitur istud, quod è *Virgilio* modo protulimus, exemplum, *Styli* mordacis, proprie dicti, specimen pror-

* Eclog. 3. V. 25.

† V. 90.

sus censendum est; quia *Stylo* tantum, non *Sensu*, totum illud, quod acre est, conspicitur. Mirum forsân merito videri potest, Satiræ tum *Styli*, tum *Conceptuum*, specimina, non aliunde depromi, quam è scriptis Poetæ omnium dulcissimi, & genere scribendi prorsus diverso exercitati: Sed ille ingenio eoque valuit, ad omnia ita natus fuit, ut, etiam reluctante suavissima ipsius indole, quidvis præstare potuerit. Indicio sunt hæc, quæ citavimus, exempla, illum palmam Satiricis debitam mereri potuisse, si istud scribendi genus affectasset; & apud *Juvenalem* ipsum, prout mihi quidem res videtur, nihil comperimus, quod *Virgilianam* in his acrimoniam superare possit.

Stylus *Floridus* is dicitur, qui Tropis, & Figuris, ac præcipue Metaphoris, exornatur. De vero, & pravo, Troporum ac Figurarum usu, jam antea à nobis dictum est. Itaque, ne actum agamus, observandum tantummodo, quodvis Poematis genus figurativas dictiones recte admittere, iisque multum commendari, materia eas exigente, & maturo judicio earum delectum faciente; hunc vero Stylum Odis sublimioribus præcipue, deinde Poemati Epico, convenire.

Est etiam Stylus facilis, & durus; brevis, & prolixus; latus, & pressus; celer, & tardus; perspicuus, & obscurus; dulcis, mollis, &

& æquabilis; asper etiam, salebrosus, & injucundus. Quænam sit uniuscujusque natura, cuinam materiæ, ac poemati, unusquisque præcipue competat, partim ex iis colligi potest, quæ per integram hanc Dissertationem sparsim jam diximus, & ex iis quæ protulimus exemplis; partim, res ipsa adeo manifesta est, ut explicatione, vel exemplis, non indigeat. Breviter tantum observamus, Stylum perspicuum *semper* esse laudabilem, obscurum & injucundum *semper* vitiosum; facilem vero & durum, brevem & prolixum, laxum & pressum, celerem & tardum, dulcem etiam & mollem, asperum & salebrosum, *interdum recte, interdum perperam*, usurpari, prout conveniunt, vel non conveniunt, istæ scribendi rationes, materiæ, vel argumento, quod ornare aggredditur Poeta. Observandum etiam, Stylo aspero & duriori, verbis antiquis ac desuetis perire interspersis, majestatem quandam inesse; quæ Tragoediæ præsertim, ac Poematis Epici, gravitatem & sublimitatem multum promovet; parce tamen, & summo cum judicio, usurpandam esse hanc licentiam; & cavendum esse, ne per illam nimis durus atque asper Stylus fiat: Elegias præcipue, & quædam Poemata Pastoralia, Stylum prorsus mollem ac dulcem exigere, & ab asperitate omnino abhorrrere: *unam* denique *eandemque appellationem* huic vel illi *cogitandi* rationi interdum attribui, quæ *scribendi*; ut *sublimis, humilis, acer, elegans, &c.* interdum etiam aliter se rem habere;

bere; de *conceptu* enim *celeri* vel *tardo*, de *conceptu brevi* vel *prolixo*, &c. neminem unquam differentem audivimus.

Omnes cujuscunque generis *Stylōs*, qui laudem merentur, *Elegantia* ingreditur, & pervadit, iisque pretium adjicit: Quid sit *Elegantia*, five in quo natura ipsius consistat, in ipso hujusce Dissertationis limine jam ostendimus.

Quanquam autem unumquodque Poematis genus *Stylum* habet sibi, præ cæteris, convenientem; non tamen idem *ab initio usque ad finem* servandus est scribendi tenor, sed variari debet, sublimior esse, vel demissior, dulcior, asperior, brevior, vel prolixior, &c. pro varietate materiæ, quæ diversis Poematis partibus occurrit exprimenda. In describendis, quæ supra memoravimus, prodigiis, dictione brevissima hosce versus includit *Virgilius*:

* *Vox quoque per lucos vulgo exaudita silentes
Ingens; & simulacra modis pallentia miris
Visa sub obscurum noctis; pecudesque locutæ,
Infandum! sistunt amnes; terræque dehiscunt;
Et mæstum illacrimat templis ebur; æraque
sudant.*

At verbis proxime sequentibus, ut ingentis Fluvii inundationem exprimat, in *stylum* profluentiorem sic excurrit:

* Georg. Lib. 1. V. 476.

* *Proluit*

* *Proluit infano contorquens vortice silvas
Fluviorum Rex Eridanus, camposque per omnes
Cum stabulis armenta tulit.*—

Multum etiam vituperandi sunt, qui per integrum poema semper sublimes esse volunt, & magnifici: In iis quoque operibus, quæ naturæ sunt maxime sublimis, nonnulla occurrunt, quæ simplicissima dictione debent exprimi; quia splendidam, vel grandem, nec admittunt, nec merentur.

Id demum adnotandum arbitror, Stylum *Comædiæ* non esse Poeticum, sed elegantissimum potius *Profæ* genus: Et quidem absurdum efficit rem aliter se habere; cum *Comædiæ* sermo sit familiaris, & ad vitam communem spectans. Hac de causa, nonnulli (referente *Horatio*) dubitârunt, an hæc *Dramatis* species pro poemate sit habenda:

† *Idcirco quidam, Comædia, necne, poema
Effet, quæsi vere; quod acer spiritus, ac vis,
Nec verbis, nec rebus, inest, nisi quod pede certo
Differt sermoni sermo merus.*

Et sane nil habet Poeticum Stylus veteris *Comædiæ*, præter pedes & mensuras, easque à soluta oratione parum discrepantes; ab iis vero, quas supra recensuimus, locutionibus *Poesi* propriis & peculiaribus non minus abstinet, quam reliqua cujuscunque generis scripta

* V. 48.

† Lib. 1. Sat. 4. V. 45.

prosaica. Quod igitur Poeticum habet Comœdia, non in dictione, sed partim in sermone metrico, præcipue vero in rerum fictarum inventione, in arte, & dispositione partium, consistit.

Non interim sum nescius, gravissimam moveri posse de Comœdiis, à nostratibus lingua *Anglicana* exaratis, quæstionem; nimirum, utrum illæ poemata proprie sint dicendæ, cum prosaicæ omnino sint, & numeris metricis careant, quos omni poemati essentiales esse, Tractatu præcedenti statuimus? Certe major est dubitandi ratio de popularium nostrorum Comœdiis, quam de Græcis, & Latinis; quoniam hæ carminum mensuris manifeste constant, parum constrictis licet, & *sermoni propioribus*; illæ vero oratione soluta prorsus conscribuntur, excepto quod Actuum clausulæ disticho uno, vel altero, plerumque terminentur. Quæri etiam potest, utrum, è contra, recte faciant Poetæ *Gallici*, Comœdias integras carmine heroico, atque adeo numeris rythmicis, contextentes? Has vero atque hujusmodi percunctationes, una cum earum solutionibus, in præsens tempus omittimus; de iis commodiori loco disceptaturi, quando nimirum ad justam de Comœdia seorsim tractanda Dissertationem perventum fuerit.

Quoniam de *Stylo* nunc differimus, & cogitandi

gitandi rationem discutere, Tractatu proxime sequenti statuimus; Proposito nostro consensaneum est, quænam sit *necessitudo*, inter *venustatem dictionum*, & *venustatem conceptuum*, inquirere; siue quinam sit nexus inter pulchre scribere & pulchre cogitare; quam vim in se invicem exerant; & quomodo alterum ab altero afficiatur. Mediæ enim est naturæ hoc examen inter hanc & sequentem Dissertationem; &, tanquam *Medium* (quod aiunt) *Participationis*, hanc illi conjungit.

Fieri igitur prorsus non potest, ut quis dilucide, vel ornate, *scribat*, nisi eodem modo simul *cogitet*. Si tibi ipsi obscura in animo concipis; næ felix faustusque censendus es, si eadem mihi reddis perspicua. Et conceptus si sit invenustus; id tantum præstat vox splendens ei adhibita, ut utrumque ridiculum efficiat. Sicut vestimenta pretiosa formæ inhonestæ conjuncta inhonestiorem eam reddunt; dedecorant ipsam, & ab eadem dedecorantur. Ex altera etiam parte, vix ac ne vix evenire potest, ut qui dilucide, vel ornate cogitat, eodem modo non scribat; dummodo linguam, qua utitur, recte ac plene intelligat, & in optimorum Auctorum scriptis evolvendis versetur. Dum loquimur, vel scribimus, cogitationum, sicut lucis, claritas sese continere nequit; sed quaquaversum diffunditur: & illa mentes, velut hæc oculos, hominum, naturæ suæ vi & proclivitate, ingreditur

H

ditur. Res perspicue conceptas verba sponte, & (si *Quintiliano* credimus) pene ex necessitate quadam, tanquam umbra corpus, sequuntur. Et si quid pulchri, vel sublimis, à nobis cogitatum est: ejusdem naturæ voces aptæ & congruæ ultro subnascentur, si modo istas voces adhibere cupimus. Dico, si illas adhibere cupimus; quia nequaquam asseritur, istiusmodi locutiones istiusmodi conceptus (vel nobis inivitis) necessario comitari; neque proculdubio sensu tam arcto verba sua intelligi voluit *Quintilianus*. Potest esse interdum conceptus venustus, vel sublimis, & locutio (Scriptore quidem ipso id volente) simplex & inornata: quia nonnunquam illius venustas vel sublimitas hujus simplicitate non modo ostenditur, sed plurimum etiam commendatur. Ut in ista sacri Scriptoris brevi narratione, à *Longino* laudata, tanquam illustrissimo sublimitatis exemplo: *Dixit Deus, Fiat lux; & lux facta est.* Apud *Horatium*:

* — *Sapere aude,*

Incipe.—

Et apud *Virgilium*;

† *Ostendent terris hunc tantum fata, neque
ultra*

Esse sinent.—

In quibus, aliisque non paucis, exemplis, prorsus

* Lib. 1. Epist. 2. V. 40.

† *Æneid.* Lib. 6. V. 869.

inornatæ sunt voces ; conceptus vero venusti & sublimes. Sic nonnullæ laudantur formosæ, quæ maxime amabiles videntur, quando inexcultæ sunt, & simplices munditiis : sic regum majestas venerabilis interdum summe conspicua ostenditur ; quando, deposita regali purpura, vulgari veste induitur. Ita revera se habent voces ad conceptus, ut vestes ad corpora ; quapropter, ut melius illustretur quod hac de re dicendum restat, comparisonem hanc omni ex parte sequi visum est.

E contra vero *alii*, iique multi, conceptus pulchri & grandes ejusdem naturæ voces semper exigunt ; absque iis dedecorantur, & minori in pretio habentur. Ut in istis, quæ ex *Ovidio* supra citavimus, Styli repentis atque inhonesti exemplis ; aliisque quam plurimis. Sicut *multis* etiam vere formosarum, imo earum *partim maxime*, minuitur pulchritudo, si absint ornatus & vestium elegantia : & *plerumque* grandiores videntur reges, etiam à natura ad majestatem compositi, quando ostro imperiali, quam cum minime spectabili amictu, vestiuntur.

Sed quanquam cogitata vel venusta esse possunt, vel sublimia, dum verba iis convenientia simplicia sunt & inornata ; tamen vice versa nequaquam valet regula : verba vel venusta, vel sublimia, esse nequeunt, nisi venusta, vel sublimia, sint cogitata. *Veram* venustatem, & *veram* sublimitatem, hic intelligo ; quia, si con-

ceptus non sunt venusti, id quod in dictione pulchrum censetur, *falso* tantum *splendore* conspicitur; sicut amictus splendidi, inhonestam formam vestientes, non sunt *vere* splendidi, hoc est, non sunt elegantes, quia eam non decent, cui adhibentur. Et si conceptus non sunt sublimes; id, quod in dictione magnificum censetur, pro ridicule turgida grandiloquentia habendum est. Excipitur unum solummodo Poematis genus; quod, licet nullo *Latino* nomine vere possit enunciari, linguis tamen hodiernis, per totam *Europam* vigentibus, satis notum est: Poema *jocosum* vel *ironicum* intelligo; in quo deprehenditur quædam ingeniose nugandi licentia, res exiguas magnificis vocibus efferendo. Omnibus autem scriptis, in quibus serio res agitur, semper valet regula.

Quanquam vero voces pulchræ pulchras cogitationes non *faciunt*; eas tamen multum *commendant*, earumque pulchritudinem *adau- gent*: sicut cultus & ornatus, licet formam vultui, vel corpori, *dare* non possint; à natura tamen datam *adjuvant* ut plurimum, eique novas verneret & illecebras adjiciunt. Hoc ut elucescat; innumera ex optimorum Poetarum scriptis proferri possunt exempla, quæ nullibi non reperiuntur. Postquam *Sergesti* navim, quam supra memoravimus, fractam & mutilam egregie descripsisset *Virgilius*; ipsam altero remorum ordine truncatam serpenti
I
faucio

faucio comparare, pulchre proculdubio conceptum fuit. At comparationis istius venustatem quantum in melius promovit Poeta, dum expressam dedit modo sequenti, prorsus admirabili!

* *Qualis sæpe viæ deprensus in aggere serpens;
Ærea quem obliquum rota transit, aut gravis ictu*

*Seminecem liquit, saxo lacerumque, viator:
Nequicquam longos fugiens dat corpore tortus;
Parte ferox, ardensque oculis, & sibila colla
Arduus attollens; pars vulnere clauda retentat*

Nexantem nodos, seque in sua membra plicantem.

Aristæi Pastoris in subterranea *Cyrenes*, *Nymphæ* fluvialis, penetralia ingressum, idem *Vates* sic describit:

† — *Simul alta jubet discedere late
Flumina, qua juvenis gressus inferret; at illum
Curvata in montis faciem circumstetit unda,
Accepitque sinu vasto, misitque sub amnem.
Jamque domum mirans genitricis, & humida regna,*

*Speluncisque lacus clausos, lucosque sonantes;
Ibat, & ingenti motu stupefactus aquarum,
Omnia sub magna labentia flumina terra
Spectabat diversa locis &c.*

* *Æneid. Lib. 5. V. 273.*

† *Georg. Lib. 4. V. 359.*

Pulchre quidem concipiuntur, & finguntur omnia: Has autem ideas vere poeticas vocibus lectissimis plurimum exornari, quis est qui non videt; & perfectissimam Auctoris artem, atque ingenium, vehementer non amat, simul & admiratur? Locutionum igitur venustate valde promovetur venustas eorum quæ mente concipimus; idque de omnis generis cogitatis, vel pulchris, vel sublimibus, asserendum est; de *comparationibus* vero præcipue, & *descriptionibus*. Ex adverso, cogitationes elegantes & sublimes ad vocum elegantiam & sublimitatem plurimum conferre, ex se adeo manifestum est; ut probationis, vel exemplorum, non indigeat. Cum conceptibus animentur voces, & (ut loquuntur Scholastici) *informentur*. Summa igitur rei hæc est: Conceptus pulchri, & dictiones (tanquam forma corporis, & vestimenta) se invicem adjuvant & exornant. In quo consistat cogitationum ipsarum pulchritudo, proximum est ut inquiremus.

PRÆLECTIO

OCTAVA, &c.

De Conceptuum Venustate; sive Elegantia, & Sublimitate.

DISSERTATIONE præcedenti, de *Stylo Poetico* verba fecimus. A *diçtione* ad *res* nunc transimus; de pulchre *cogitandi* ratione differere statuentes; in quo consistat elegantia, vel sublimitas, venustarum cogitationum, inquirere; causas & fundamenta earum aperire; diversas denique earundem species recensere.

Atque in hisce rebus discutiendis, Argumentum (quod omnes, ni fallor, fatebuntur) perdifficile aggredimur: In materia igitur tam recon-

dita sicubi cespitavero; non est, uti confido, quod veniam desperem.

Dictionem carminibus propriam à soluto sermone multum differre, Dissertatione præcedenti fuscè ostendimus; at *pulchre cogitandi* modo (si fictionem solummodo excipiamus) non est tanta inter Poetas & Oratores discrepantia. Quæ igitur in hoc Tractatu occurrunt dicenda, utrique arti fere sunt communia; & ad conceptus, tum prosa, tum versibus, expressos, referenda: Fere eadem est venustas cogitationum, utrum prosa, an versibus, exprimantur. At quoniam de Poetica agere nostri est instituti; visum est omnia, quæ ad præceptiones nostras illustrandas alleganda sunt, exempla è Vatum celebriorum penu depromere.

Ut *ingeniose conceptum* perfecte definiant, multum, frustra que, laborant Scriptores; vel perfecte definiri non posse, aperte declarant. Inter hos eminet *Couleius* ille nostras; qui *Ingenium* (istud enim verbum, vocum latinarum inopia, usurpare cogimur, ad *illud quod ingeniose concipitur* exprimendum) non aliter quam *negativis* definiendum esse, diserte asserit. At (pace doctiorum dixerim) non minus facile est, hanc vocem, atque hanc ideam, definitione *positiva* (quam vocant) & adæquata explicare; quam alias non paucas, quibus definitiones adhibemus maxime logicas, & de quibus notiones valde perspicuas nos componere
jactita-

jaſtitamus. Nihil aliud igitur videtur eſſe *Ingenium*, ambitu latiffimo ſumptum; quam *Conceptus ita ad naturæ & rectæ rationis normam efformatus, ita lucide, acute, vivide, vel magnifice, animo impreſſus; ut voluptatem, vel admirationem, eliciat.*

Diximus *Ingenium ambitu latiffimo ſumptum*: Vox enim iſta ſenſu *vulgari* atque *exiguo* hic non accipitur, ut nihil præter *jocosos lepôres*, vel *facetias*, ſignificet; ſed *omnes* complectitur cogitationes *venuſtas*; quicquid *elegans*, vel *ſublime*, in animo concipitur.

Definitionis membrum iſtud, *Conceptus ad naturæ & rectæ rationis normam efformatus*, pro ejuſdem *Genere* habendum eſt; pars reliqua pro *Differentia*. Per partem enim iſtam priorem intelligitur *ſolide* vel *ſapienter conceptum*: Illud autem eſt duplex; cujus altera ſpecies, eſt *ſimpliciter conceptum*; altera, *venuſte*. Omne igitur *ingenioſum eſt ſolide conceptum*; licet omne ſolide conceptum non ſit ingenioſum.

Iſtud Definitionis *Genus* aſſignare, omnino neceſſe fuit; ut *verum ingenium à falſo & ſpurio* diſtinguatur. Cogitationes vere *venuſtæ* rerum veritati, naturæ, & rationi, ſemper congruunt: Si huic fundamento non innitantur, ab hoc fonte non profluant, ad hanc amuſſim non exigantur; ad illud quod à neotericis, præſertim *Gallicis*, Scriptoribus, *falſus ſplendor*

122 *De Conceptuum Venustate;*

dor * dicitur, prorsus sunt rejiciendæ: quod pueris forsan, (vel judicii expertibus, placere potest; ab eruditis vero, sagacibus, & recta ratione utentibus, semper despicitur. Ab iis *Horatianum* istud oraculi loco habetur, semperque habebitur;

† *Scribendi recte sapere est & principium & fons.*

Conceptus sunt imagines, sive picturæ, rerum; sicut voces conceptuum; imagines autem, & picturas, catenus tantum veras esse, quatenus res, vel homines, vere repræsentant, omnes norunt. Neque jure objici potest *Virgilianum* istud,

|| — *Terræque, urbesque recedunt,*

multaque similia; in quibus res exprimuntur, non ut *sunt*, sed ut *videntur*. Id enim ipsum Poetis, sicut & Pictoribus, propositum est, id illis negotii datum, ut omnia sub ista facie repræsentent, qua *apparent*: Hoc dum præstant, recte, & juxta severissimæ rationis regulas, cogitant; *vere* enim, in pingendo, vel describendo, id *exprimitur*, quod ita exprimitur ut *re ipsa* esse *videtur*. Nec *Metaphoris*, *Hyperbolis*, *Ironiis*, imo vel *Æquivocis* locutionibus, recte usurpatis, neque etiam *Commentis* & *Fabulis* poeticis, à recte cogitandi norma aberratur: Inter *falsitatem* enim & *fictio-*

* *Le faux brillant.*
Lib. 3. V. 72.

† *De Arte Poet.* V. 309.

|| *Æn.*

nem,

nem, inter id quod *vere falsum* est (si ita loqui liceat) & id quod *falsi* tantum *speciem* induit, permultum interest. Tropis istis & fictionibus recta ratio, tanquam fundamentum, substernitur; veritate sustinetur apparens ista falsitas; quæ veritatem exornat, non destruit. Manifesta fient hæc omnia ex iis quæ per totam hanc Dissertationem differenda sunt, & ex iis, quæ adducentur, exemplis. Expedit impræsentiarum, unum & alterum falsi ingenii specimen hic allegare; ut inter verum, & falsum, discrimen indicetur.

Multa effutiunt Scriptores, quæ vel *communi sensu plane carent*; ridiculi licet nescio quid nitoris præ se ferant. *Pyrami & Thisbes* fatum quidam misere decantans, ensen dicit, infelicis amatoris *cruore* tinctum, tanquam *culpæ* suæ conscium, *erubuisse*. * Imo potius erubescat Poeta; pudeat illum elegantiae suæ, vel pueris irridendæ. Dicit alius, nescio quis, ejusdem farinae Scriptor, amatoribus ideo grande esse *ingenium*, quod *Venus falso* mari orta sit. Et innumera sunt, præcipue, *istiusmodi* tenues facetiæ, quæ fictis *Numinum Ethnicorum* nominibus, & adjunctis, originem debent.

Magnopere sibi placent neotericorum multi, per omnes *Europæ* gentes, hisce nugis luden-

* Vide Praefationem *Boilovii* operibus præmissam.

do; in epigrammatibus præsertim, ac versibus amatoriiis: Neq; desunt etiam, qui, grandiora poemata contexentes, ab iis temperare non possunt. Multi sunt nostratium, atque inter illos nonnulli famam haud mediocrem, idque iusto jure, adepti, præcipue sæculi præcedentis Poetæ (hodie enim minori in pretio sunt hi lepôres) quorum abundant opera nitentibus hisce, de quibus loquimur, scribendi maculis. Nec antiqui, ac nominatim *Ovidius*, ab iis penitus abstinent. Nequeo hic prætercundo non perstringere mille ineptias, quæ ab hodiernis Scriptoribus effunduntur, de *pularum oculis*; qui cum multis diverforum generum malis, tum etiam spurio ingenio, ansam infelicitèr dedere.

Alia est species, quæ cum priori quidem non coincidit, contra ipsam *rationis veritatem* peccando; at *pulchre & accurate* cogitandi leges violat: & quanquam non falsi *conceptus*, falsi tamen *ingenii*, specimen exhibet. In Troade *Senecæ*, *Hecuba* dolens quod, *Trojæ* excidio, *Priami* jaceret inhumatum cadaver, luctum suum sic exprimit:

— Ille, tot regum parens,
Caret sepulchro Priamus, & flamma indiget,
Ardente Troja.— *

Quid frigidius in materia tam grandi & sub-

* Act. 1. Scen. 1.

limi; quam leve istud dictum, flamma funebri caruisse *Priamum*, cum *Troja* flammis nimium abundaret? Quanto melius de re eadem *Virgilius*!

* *Hæc finis Priami fatorum, hic exitus illum Sorte tulit; Trojam incensam & prolapsa videntem*

Pergama; tot quondam populis, terrisque, superbum,

Regnatorem Asiæ: jacet ingens littore truncus, Avulsumque humeris caput, & sine nomine corpus.

Grandia sunt omnia; majestatis plena, & argumento congruentia. Noluit Poeta, in re tam seria & magnifica, exiguis facetiis ludere; quarum innumeræ apud *Ovidium* reperiuntur. Ab ista quidem culpa *Virgilius* semper abhorret; ab eadem non minus abhorreere debuerat *Seneca*; cum Poema Epicum nil sublimius spiret, quam Tragedia.

Magnum aliquod sonat, fateor, celebre istud *Lucani*;

† — *Cælo tegitur, qui non habet urnam.*

Verum est quidem, quod *asserit* Poeta; falsum, quod *ingeniose assertum* voluit. In honorem militum insepultorum hoc dictum est: Et licet concedamus, cœlum & stellas materiam esse

* *Æneid.* Lib. 2. V. 554.

† Lib. 7.

126 *De Conceptuum Venustate;*

ære ac marmore pretiosiores; hoc tamen sepulchrum, sicut & mors ipsa, omnibus nimis commune est; &, non obstante Stoico hoc *Lucani* effato, certe honestius est tumulo componi, quam sub dio jacere, feris & alitibus prædam; quæ quidem ipsa animalia idem cœli tegumentum, quod Heroes insepulti, mortua fortiuntur.

Accidit nonnunquam, ut cogitandi veritas falsitati admisceatur; sive ut conceptus partim sit verus, partim falsus. E. G. in Epigrammate isto satis noto, à neoterico quodam conscripto:

* *Lumine Acon dextro, capta est Leonilla sinistro;*

*Et potis est forma vincere uterque Deos.**

Blande Puer, lumen quod habes concede sorori;

Sic Tu cæcus Amor, sic erit Illa Venus.

Concinnum hoc videtur, & revera est; partes interim ejusdem sibi invicem male constant: Si enim Deos forma jam vincant *Acon* & *Leonilla*; quantulum honoris consequentur, si ille *Cupido*, hæc *Venus* fieret? Præterea rationi plane repugnat, adolescentulum sorori oculum dare, vel velle, vel posse. Inest nihilominus hisce versiculis spiritus vere epigrammaticus; ultimo præsertim carmine pene nihil ingeniosius. Sicut enim in argumentan-

* Antholog. Poem. Ital.

do ex falsis præmissis elici potest vera conclusio; ita in literis humanioribus, cogitatum perquam elegans è male cogitatis potest educi. Neque habet quis quod objiciat, in hac comparatione conjungi res inter se parum convenientes: cum omnis venustas, non solum in severiori, verum etiam in politissima literatura, Dialecticæ regulis & præceptis fundetur.

Quæ supra allegavi, pauca sunt falsarum elegantiarum exempla. Differt itaque *ingenium* à *conceptu simpliciter solido*, tanquam adamas exquisitissime politus à rudi, vel minus polito: Et sicut gemma politissima non desinit esse gemma; ita *conceptus*, eo quod sit elegantissimus, non desinit esse *solidus*. Adamanta à cæteris omne genus lapidibus *soliditate*, non minus quam *splendore*, discriminari, nemo non novit: Eadem est igitur inter verum & falsum ingenium discrepantia, quæ inter gemmas orientales, & nitentes lapillos qui nostris *Britanniæ* rupibus inveniuntur.

Quædam extant carmina (quo pacto id evenerit, nescio) non merito, sed suffragiis solummodo, & famæ populari, omne suum (quod revera nullum est) pretium debentia. Celebrerrimum istud *Sanazarii* in urbem *Venetias* Epigramma quis nescit? Opus tam diu laudatum quis ausit improbare?

*Viderat Adriacis Venetam Neptunus in undis
Stare Urbem, & toti ponere jura mari.*

*Nunc mihi Tarpeias quantumvis, Jupiter,
arces*

Objice, & illa tui mœnia Martis, ait:

*Si pelago Tyberim præfers, Urbem aspice
utramque;*

Illam homines dices, hanc posuisse Deos.

Doctorum judiciis, eo, quo par est, obsequio, memet semper subjicio; sed ut libere eloquar quod sentio, sæpe miratus sum fortunam *Sannazarii*, qui sex versiculis nihil præstando, non modo tantum famæ, sed (quod solidius) tantum auri, adeptus fuerit. Numerosa quidem sunt carmina; accedit species, sive cortex, epigrammatis; fictio insuper poetica, de *Jove*, & *Neptuno*. Hæc si demas (& hæc sola nihil agunt) quid aliud, quæso, dicit Poeta, quam Urbem *Venetias* Urbem *Romam* antecellere? Nude & simpliciter asserit, illam, potius quam hanc, videri Diis conditoribus debere originem. Ubi hic acumen? Quid falsum? Quid facetum? Formam tantum epigrammatis videmus; ne umbram quidem ingenii.

Prima, ac princeps, ingenii species ea est proculdubio, quæ sine fictionum poeticarum subsidio ipsi rerum veritati penitus innititur. Mirum in modum mihi placuit quod de illa scribit celeberrimus Poeta Gallicus*, in Præfa-

* *Boilevius.*

tionem operibus suis præfixa. Operæ pretium certe erit, ipsius verba latinitate donare. Si quis, inquit, ex me quærat, quid sit falsum hoc, & facerem, quod mentes hominum tanta voluptate afficit; respondeo, est delicatum nescio quid, cujus effectum sentire melius possumus, quam naturam explicare. Consistit tamen, prout mihi quidem videtur, in conceptuum & vocum veritate. Mens humana, ex Naturæ instituto, plena est & referta innumeris, iisque confusis, veritatis ideis; quas sæpissime, ex parte tantum, & imperfecte, percipit: Nec quicquam ei gratius est, vel jucundius, quam harum aliquam plenius sibi evolvi, sive magis perspicuam dari. Quid est igitur Conceptus novus, splendens, vel insolitus? Non est (uti opinantur ignari) Conceptus, quem nemo unquam habuit, nec habere potuit: est, è contra, Conceptus, qui omnibus communis esse debuit, & quem felicioris cuidam ingenii contrigit feliciter exprimere. In hoc igitur consistit pulchre dictum & conceptum, quod rem ab omnibus cogitatam, *modo* penitus novo, eleganti, & vivido, exprimat. Ad examen vocemus e. g. celebre istud responsum *Ludovici* duodecimi ad quosdam è consiliariis suis, qui illum hortabantur vindictam ab iis sumere, à quibus ipse, Dux adhuc *Aurelianensem*, sub regis præcedentis fascibus, iniqua sustinuerat: *Rex*, inquit, *Galliæ injurias non ulciscitur, quas passus est Dux Aurelianensem*. Quis fit, quod prima facie dictum hoc legentes

I feriat?

130 *De Conceptuum Venustate ;*

feriat? Quia nimirum veritatem menti ingerit universis notam, & primo intuitu agnitam, eamque multo melius exprimit, quam Dissertatio moralis; nempe, non debere potentem principem, ad summum imperium jam evectum, ea quæ antea facta sunt respicere, & se solum afficientia, &, quando ipse privatus fuerat, facta; sed horum omnium oblivisci, & ad rempublicam curandam se totum convertere. Hactenus Vir clarissimus; qui argumentum hoc videtur feliciter explicasse.

Multi sunt præterea Conceptus, omnino veri & perelegantes; rerum veritate fundati, accedente etiam fictione poetica. Ut in Epigrammate Martialis *ad Luciferum, de adventu Cæsaris*, nocte adventum istum præcedente, conscripto. Post primam compellationem;

* *Phosphore, redde diem; quid gaudia nostra moraris?*

Cæsare venturo, Phosphore, redde diem:

Paucis interjectis addit;

Quid cupidum Titana tenes? jam Xanthus & Æthon

Fræna volunt; vigilat Memnonis alma Parens.

Dein subjicit:

* Lib. 8. Epigr. 21.

*Tarda tamen nitidæ non cedunt sidera luci ;
Et cupit Ausonium Luna videre Ducem.*

Verum est, vehementer aliquod cupientibus tempus longum videri : Et postquam hac de causa lunæ & siderum tarditatem incusasset Poeta ; quid elegantius quam, ut principem ulterius laudaret, aliam istius tarditatis causam assignare ; lunam scilicet & stellas (quæ apud Poetas sensibus valent) ideo cunctari, ut Cæsarem viderent, Romam triumphali pompa ingredientem ? Mentem deinde aliò flectit, & Epigramma sic claudit :

*Jam Cæsar, vel nocte veni ; stent astra licebit,
Non deerit populo, Te veniente, dies.*

Ingeniosum hoc, sed paulo audacius : Modestior est in eadem materia Lyricorum Princeps :

** Lucem redde tuæ, Dux bone, patriæ ;
Instar veris enim, vultus ubi tuus
Affulsit populo, gratior it dies,
Et soles melius nitent.*

Non dicit adventu Cæsaris diem fieri, sed augeri tantum ; hoc est, gratiorem esse, & lucidiorem videri : Et reipsa verum est, homines lætitia perfosos omnia quaquaversum læta sibi in animo effingere.

Alia sunt Cogitata, quæ poeticæ licet fictioni magis debeantur, quam præcedentia ;

* Lib. 4. Od. 5.

132 *De Conceptuum Venustate ;*

pro veris tamen & elegantibus omnino habenda sunt. Ut apud eundem *Martialem* in Epitaphio *Canaces* : Post morbum, quo interiit puella, hisce versibus pulcherrimè descriptum ;

* — *horrida vultum*

*Inficit, & tenero sedit in ore lues ;
Ipsaque crudeles ederunt oscula morbi,
Nec data sunt nigris tota labella rogis :*

Sic pergit Poeta ;

*Si tam præcipiti fuerant ventura volatu,
Debuerant alia fata venire via :
Sed mors vocis iter properavit claudere blanda,
Ne posset duras flectere lingua Deas.*

Hæc, atque innumera, ficta licet sint, sanæ tamen rationi minime adversantur ; & non tantum veniam, sed laudem, vendicant.

*Prælectio
nona.*

In hisce autem omnibus, & similibus, exemplis, magnopere cavendum est, ut aliquod saltem veri, tanquam fundamentum, substernatur. Quod quidem, in isto è *Martiale* jam citato specimine, reipsa deprehendimus. Si puellæ, cujus interitum deflet, revera vox fuerit dulcis, & ad persuadendum proclivis ; id certe passa est severissima ratio, ut Poeta tum laudem, tum dolorem, exprimens (cum utrique permis-

* Lib. 11. Epigr. 92.

sum sit, res supra ipsissimam veritatem aliquantum evehere) hoc assereret, vocem adeo suavem vel fatorum crudelitatem mollire potuisse, si modo apertum eidem iter fuisset; atque, ea de causa, mortem istam corporis partem præoccupasse, ut eloquii tam blandi aditus præcluderetur. Hucusque progredi Poetis concessum est; at profecto haud multis passibus ulterius progrediendum. Fateor enim lubricis nos vestigiis nunc insistere: Istud *Martialis* dictum extremus est forsan veritatis etiam poeticæ limes, & à falsa cogitandi licentia exiguo intervallo dissitus. Utcunque illud sit; certissimum est, ingeniosis hisce commentis substratum aliquod in rerum natura dari oportere; neque fas esse, ut fictio fictioni superstructa innitatur. Quod tamen sæpissime fit; ab iis præcipue, qui de Diis Græcis, & Romanis, cæterisque fabulis antiquis, rotidem & tam bella venditant figmenta. Isti solummodo usui hodie inservire debent exauctorata Ethnicorum numina, ut Comparationibus interdum, aliisve Allusionibus, materiam præbeant: Atque in iis etiam caute eorum facienda est mentio, non tanquam nunc existentium, sed tanquam eorum, quæ aliquando extitisse fingebantur. Ad summam; omnes, etiam levissimos, ingenii lusus, rebus ipsis fundari oportet: Rejiciendæ sunt autem inopes nugæ, quæ absque ulla vel rei, vel hominis, illustratione, vel explicatione, laude, vel vituperio, fiunt;

134 *De Conceptuum Venustate;*

& id tantum agunt, ut Inventor quam sit acutus & callidus, ostendent.

Quanquam vocibus, conceptibusque venustis, nihil habet rerum natura pulchrius vel amabilius; fieri tamen potest, ut nimia eorum copia, varietate specierum quantumvis discriminatorum, abundet oratio, vel poema. Quicquid igitur exornandum sumpseris; ne sit opus *totum ingeniosum*. In pretio gemmæ semper sunt habitæ, semperque habebuntur; vestem interim gemmis, etiam diversorum generum, quaquaversum onustam & coopertam, quis non rideret, potius quam laudaret? Neque Apiciorum elegantissimo, peritissimoque, placeret convivium, ferculorum lautissimis integrum constans. Nec minus de Poesi, quam soluta Oratione, valet hoc præceptum; eidem rationis fundamini innixum, utrum huic, an illi, referatur. Fœcundior quidem, & ornatior est Poetica; sed luxuriam semper odit recta ratio, sive prosa, sive carminibus, res agatur. Vis magna eorum, quæ maxime sunt exquisita & jucunda, gustum, oculos, mentem, non oblectat, sed nimis cito fatiat; nec voluptate, sed fastidio, afficit: & quod reipsa pretiosum est, idem abundando fit ridiculum. Vitioso hoc scribendi genere tollitur ista delectatio, quam percipit mens humana exinde provenientem, quod ab excellentibus ad mediocria, & vice versa, sese convertendo, mirum in modum reficiatur, & recreetur; & quod admiratione

tionem ex improvise facta percellatur; quorum neutrum evenire potest, si omnia ubique splendeant. Nihil itaque absurdius sibi quisquam potest proponere, quam opus pulchre dictis & conceptis, quantum id fieri potest, plenum & refertum concinnare. A vocibus quidem, & cogitatis, nimium vulgaribus, è trivio petitis, vilibus, inhonestis, & (ut loquitur *Longinus* *) τῆς ὕλης ἀδοξοτέροις, infra argumenti dignitatem demissis, omnino & semper abstinendum est; ab *inhonestis*, & *abjectis*, inquam, non semper ab *inornatis*, & *humilibus*. Per materiam, quam tractat, non licet Scriptori, ab initio usque ad finem, sublimi esse, vel eleganti; neque id patitur natura singulorum, quæ occurrunt dicenda: vel, etiamsi pateretur, propter causas tamen supra allatas, nihilominus valeret regula. Naturam imitentur Scriptores, mundi poema, vere, atque æstate, condecorantem: Jucunda quidem sunt omnia; at minus grata, imo inamœna, esset rerum facies, si prata floribus tota tegerentur: *virent* ubique, & *rident* prata; non ubique *florent*. E solo apto & idoneo flores nascuntur; atque eodem modo debent institui poematis ornamenta, ut è materia ultro suboriri videantur, auxiliante tantum Scriptore, non cogente. Artem quidem imitari debemus, artem etiam haud levem exercemus, in iisdem ornamentis ita disponendis, immiscendis, atque

* Περὶ ὕψους, Sect. 43.

136 *De Conceptuum Venustate;*

inter sese ordinandis; ut perite interspersa se invicem commendent, sibi que invicem veneres adaugeant: Id quod in floribus digerendis & componendis faciunt, qui hortos curant, vel ferta & corollas contexunt.

* — *Candida Nais*

*Pallentes violas, & summa papavera carpens,
Narcissum, & florem jungit beneolentis anethi.
Tum casia, atque aliis intexens suavibus herbis,
Mollia luteola pingit vaccinia caltha.*

Postea; †

*Et vos, ô lauri, carpam, & te, proxima myrte;
Sic posita quoniam suaves miscetis odores.*

Quod in scribendo *Venustum* est, in duas species dispartendum videtur; *Elegans* scilicet, & *Sublime*. Posteriori certe prius nequaquam includitur: Elegans enim est sapissime, quod sublime nullo modo dicendum est. Quæri potest tantummodo, è contra, utrum omne sublime non sit elegans? Videtur profecto non esse: Vel si aliter res sit statuenda; diversæ speciei ista sapissime est elegantia, quæ sublimitati conjungitur. *Pulchrum* quidem semper, quod *Sublime*: Pulchra etiam à Poetis Pallas depingebatur; at pulchritudo quædam propria illi fuit, venerabilis, majestate repleta, horrore quodam amabili temperata; à Veneris denique forma omnino diversa, cui omnes adfuerunt molles illecebræ, omnes

* Virg. Ecl. 2. V. 46.

† V. 54.

elegantia; sublimitatis parum. Utcunque illud sit; progrediente hac Disceptatione, ea visum est examinare, tum quæ harum specierum alteri tantum, tum quæ utrique simul, conveniunt.

Nobilem illam, & felicem, in concipiendis grandibus & excelsis rebus, animi magnitudinem quod attinet, quæ à *Longino* τὸ περὶ τὰς νήσεις ἀδρεπὴ ἔσθλον, appellatur; de illa acquirenda nulla tradenda sunt præcepta. Quia Naturæ donum hæc est mentis præstantia, arte licet multum promovenda. Felicem hanc indolem † *Virgilius* describit, ejusdemque, eodem opere, insigne edit exemplum.

*Me vero primum dulces ante omnia Musæ,
Quarum sacra fero, ingenti percussus amore,
Accipiant, cælique vias & sidera monstrent &c.*

*Sin has ne possim naturæ accedere partes,
Frigidus obstiterit circum præcordia sanguis;
Rura mihi, & rigui placeant in vallibus amnes,*

Flumina amem, silvasque inglorius.—

Dum se simulat dubitare an sibi insit hæc vis animi, eam facto probat sibi inesse; eodemque facto, quid sit, ostendit.

De *Impetu* etiam isto, quem nominat idem *Longinus* τὸ σφοδρὸν, καὶ ἐν θυσιαστικὸν πάθος, idem Περὶ ἱψέως. Sect. 8. † *Georg.* 2. V. 475. ‡ *Περὶ ἱψέως.* Sect. 8. statu-

138 *De Conceptuum Venustate;*

statuendum est; nimirum quod Naturæ beneficio debeat, & quod præceptis regi tantum possit, non acquiri. Id solummodo præstare possumus, ut exempla quædam proferamus, & de iis nonnulla observatu digna adnotemus. Primum sit Virgilianum istud sexto Æneidos libro *; quod, dum Sibyllæ vaticinantis ἐνδοσιασµὸν describit Poeta, ipse ostendit suum:

*Ventum erat ad limen; cum virgo, poscere
fata*

*Tempus, ait: Deus, ecce! Deus. Cui talia
fanti*

*Ante fores subito non vultus, non color unus,
Non comptæ mansere comæ; sed pectus anhe-
lum,*

*Et rabie fera corda tument; majorque videri,
Nec mortale sonans; afflata est numine quan-
do*

*Jam propiore Dei. Cessas in vota, precesque,
Tros, ait, Ænea? Cessas? —*

Et post finitas Æneæ preces:

† *At Phœbi nondum patiens immanis in an-
tro*

*Bacchatur Vates, magnum si pectore possit
Excussisse Deum; tanto magis ille fatigat
Os rabidum, fera corda domans, fingitque pre-
mendo.*

* V. 45.

† V. 77.

Post finitum denique Sibyllæ responsum ;

* *Talibus ex adyto dictis Cumæa Sibylla
Horrendas canit ambages, antroque remugit,
Obscuris vera involvens : ea fræna furenti
Concutit, & stimulos sub pectore vertit Apollo.*

Una est hæc Enthusiasmi, vel τῆς πάθος poetici, species ; ea scilicet, quæ τὸ θαυμαστόν, sive grande aliquod, insolitum, & portentosum, animo fortiter, & multa rapiditate, imprimens, *admirationem* excitat ; & Græcis ὄρεξις, Latinis *impetus*, vel *furor* poeticus, dicitur. Aliæ autem sunt species, quæ *dolorem*, *misericordiam*, *terrorem*, incutiunt ; *cæterosque affectus* commovent & peturbant : His speciebus si minus inest *Enthusiasmi*, quam isti modo memoratæ, plus certe inest *Pathetici*. Et quoniam *Commotione Affectuum* nihil habet Ars Poetica insignius ; liceat huic parti aliquantisper immorari. Dulcis est sceminea ista *Phyllidis* ad *Demophoontem*, apud *Ovidium*, querela ; & ad misericordiam eliciendam admodum proclivis.

† *Credidimus blandis, quorum tibi copia, verbis ;
Credidimus generi, nominibusque tuis ;
Credidimus lacrimis : an & hæc simulare do-
centur ?
Hæ quoque habent artes ; quaque jubentur,
eunt.*

* V. 98.

† Ovid. Epist. 2. V. 49.

*Diis quoque credidimus ; quo jam tot pignora
nobis ?*

Parte satis potui qualibet inde capi.

Hac quidem arte felix fuit *Ovidius* ; passionum
conflictus, ac naturam ipsam, expressit ; & τὸ
παθητικὸν feliciter assecutus est. Multa hujus
rei, tum ipsius *Epistolis*, tum *Metamorphoseôn*
libris, extant exempla. Ut alia prætereamus,
testis sit *Medea*, amore *Iasonis* jam correpta.

** Concipit interea validos Aetias ignes :
Et luctata diu, postquam ratione furorem
Vincere non potuit ; Frustra, Medea, repugnans,
Nescio quis deus obstat, ait ; mirumque, nisi hoc
est,*

*Aut aliquod certe simile huic, quod amare vo-
catur.*

*Nam cur jussa patris nimium mihi dura viden-
tur ?*

*Sunt quoque dura nimis : cur, quem modo deni-
que vidi,*

Ne pereat, timeo ? Quæ tanti causa timoris ?

Excute virgineo conceptas pectore flammæ,

Si potes, infelix ; si possem, sanior essem.

Sed trahit invitam nova vis ; aliudque cupido,

Mens aliud suadet ; video meliora, proboque,

Deteriora sequor.

Dubiam deinceps amoris cum pudore, ratio-
nis cum affectu, luctam mirè exprimit *Poeta* ;
idemque multis aliis in locis facit. Scio,

* *Metam. Lib. 7. V. 9.*

contra hoc ipſum, quod jam citavi, nonnulla à quibuſdam objici; & comparari *Ovidium* cum *Apollonio Rhodio*, & cum *Virgilio*, cuſdem generis argumentum tractantibus. Neque diffiteor *Ovidio*, etiam quando optimum ſe præſtat, ſublimitatem plerumque deeſſe, ad quam quidem natus non fuit; & venuſtiſſimis ipſius dictis, ac conceptibus, vitia ſua plerumque immiſceri, luxuriam, rerum earundem repetitionem, nugæ intempeſtivas, & rationi parum congruentes, ſtylum denique laxum, & minus caſtigatum. Integra illi interim maneat laus ſua; quam ſane maximam meretur, naturam *vere*, ut plurimum, licet non ſemper *accurate*, exprimendo.

Quod ſi, ſuper hoc argumento, Scriptorem culpæ penitus expertem conſulere volumus; *Virgilium* ipſum adeamus: qui, cum omni bene ſcribendi genere, tum affectibus præcipue deſcribendis, & commovendis, cunctos facile ſuperat: Quarto præſertim *Æneidos* libro, qui *Tragædia* quædam *Epica* jure nominari poteſt. Cum nullum ſit opus, cujuſcunque auctoris, linguæ, ſeculi, quod varios affectuum ætus, & tumultus, ita mirifice animo imprimat; expediet forſan partis admirandi huiusce libri, quatenus paſſiones reſpicit, brevem quandam analyſin dare.

Principio, quid ſit *Amor* docet infelix regina, ſororem alloquens:

* *Anna*

* *Anna ſoror, quæ me ſuſpenſam inſomnia ter-
rent ?*

*Quis novus hic noſtris ſucceſſit ſedibus hoſpes ?
Quem ſeſe ore ferens ? quam forti pectore, &
armis ?*

Paucis deinde interjectis :

† *Anna (fatebor enim) miſeri poſt fata Sichæi
Conjugis, & ſparſos fraterna cæde penates ;
Solus hic inflexit ſenſus, animumque labantem
Impulit ; agnoſco veteris veſtigia flammæ.*

Amori autem *Pudor* adverſatur, & vim ſuam
ſic exercit ;

* *Sed mihi vel tellus, optem, prius ima debiſcat,
Vel Pater omnipotens adigat me fulmine ad
umbras,*

*Pallentes umbras Erebi, noctemque profundam ;
Ante, pudor, quam te violem, aut tua jura re-
ſolvam.*

Apud *Ænean*, fugam tantum ornantem, mul-
tum quidem queritur regina, injuriam cum illo
expoſtulat, metum, ac dolorem ſuum exprimit,
eique miſericordiam commovere aggreditur :

‖ *Diſſimulare etiam ſperavi, perfide, tantum
Poſſe nefas ? tacitusque mea decedere terra ?
Nec te noſter amor, nec te data dextera quon-
dam,*

Nec moritura tenet crudeli funere Dido ? &c.

* V. 9. † V. 20. ‖ V. 25. ¶ V. 305.

Sed

Sed audito Æneæ responso, immotum animi propositum aperte enunciantis ; à precibus & lacrimis, ad *indignationem*, ad *iracundiam*, ad *furorem* adigitur.

* *Talia dicentem jamdudum aversa tuetur,
Huc illuc volvens oculos, totumque pererrat
Luminibus tacitis, & sic accensa profatur.
Nec tibi Diva parens, generis nec Dardanus
auctor,
Perfide ; sed duris genuit te cautibus horrens
Caucasus, Hyrcanæque admorunt ubera tigres.*

Per totam istam orationem (cujus singulae partes pro merito laudari nequeunt) exclamando, interrogando, Deos hominesque incusando, virum minis & diris proscindendo, ita sævit, & ardet iracundia ; ut nunquam placari posse videatur. Quid igitur Dido in scenam rursus producta ?

† *Improbe Amor, quid non mortalia pectora cogis ?
Ire iterum in lacrimas, iterum tentare precando,
Cogitur, & supplex animos submittere amanti.*

Sororem deinde orat, atque obtestatur, & preces ei mandat, ad Ænean deferendas ; quibus nihil submissius, nihil magis patheticum, vel ad *misericordiam* commovendam magis idoneum.

* V. 362.

† V. 412.

* *Hunc*

* *Hunc ego si potui tantum sperare dolorem,
Et perferre, soror, potero. Misera hoc tamen
unum*

*Exequere, Anna, mihi; solam nam perfidus
ille*

*Te colere, arcanos animi tibi credere sensus;
Sola viri molles aditus, & tempora nôras.*

I, soror; atque hostem supplex affare superbum.

Præcedenti oratione, hæc opprobria indignans
effuderat:

† *Nusquam tuta fides: ejeētum, littore egen-
tem,*

Excepi, & regni demens in parte locavi;

Amissem classem, socios à morte reduxi.

Heu! furiis incensa feror &c.

His quæ sequuntur quantum dissimilia!

|| *Non ego cum Danaïs Trojanam excindere
gentem*

Aulide juravi, classemve ad Pergama misi,

Nec patris Anchisæ cineres, manesve revelli:

Cur mea dicta negat duras demittere in aures?

Eadem præcedenti oratione, hoc modo sævierat:

* — *Neque te teneo, neque dicta refello.*

I, sequere Italiam ventis; pete regna per undas;

*Spero equidem mediis (si quid pia numina pos-
sunt)*

Supplicia hausurum scopulis &c.

* V. 419.

† V. 373.

|| V. 425.

* V. 380.

Alia

Alia voce nunc utitur :

* *Quo ruit ? extremum hoc miserae det munus
amanti;*

*Expectet facilemque fugam, ventosque feren-
tes.*

*Non jam conjugium antiquum, quod prodi-
dit, oro;*

*Nec pulchro ut Latio careat, regnumque relin-
quat :*

*Tempus inane peto, requiem, spatiumque furori,
Dum mea me victam doceat fortuna dolere.*

Ingenio & humanitate vacuum esse necesse est, cui misericordiam simul & admirationem non movet, quem dolore simul & voluptate non afficit, dulcis ista & suavissima querela; qua nihil habent perfectius ars, & natura.

Nisi pulcherrima hæc, & jucundissima essent omnia; merito vereretur, me in iisdem citandis prolixiorum justo videri. Sed cum nullus uspiam sit liber, qui *Virgilianum* hunc Commotione Affectuum possit æquare; ignoscite, quæso, Academici, admiranda hæc exempla vobis in memoriam revocanti.

Quæ à *Longino* † *φαντασίαι*, & à quibusdam, (referente eodem Auctore) *ειδωλοποιίαι*, dicta fuerunt, à Latinis *Visiones*, vel *Imaginationes*, & ab hodiernis Scriptoribus *Imagines*, appellantur.

* V. 492

† Περὶ ὁράσε. Sect. 15.

Hujusmodi vero fit impressio: “Quum quis ea-
 “rum, quas dicit, rerum imagines adeo efficaci-
 “ter cogitatione depingit sua; ut affectuum ve-
 “hementia, velut instinctu quodam numinis,
 “extra se raptus, cernere eas oculis, ipsisque osten-
 “dere auditoribus, videatur.” Ita enim *Longinus*;
 * *Ἰδίως δ' ἐπὶ τῶν κεκράτηκε τένομα, ὅταν ἂν λέγῃς*
ᾧ ἐνθουσιασμῷ καὶ πᾶσι βλέπειν δοκῇ, καὶ ᾧ ὅψιν
τιδῇ τοῖς ἀκροῖσι. In iis autem, quæ, verbis pro-
 xime sequentibus, de hisce imaginibus dicit
Longinus, fateor, me vel illius mentem non
 capere, vel illius placitis (salva tanti Aucto-
 ris reverentia) non assentiri. *Ὡς δ' ἑτερόν τι*, in-
 quit, ἡ ῥητορικὴ φαντασία βέλεται, καὶ ἑτερόν ἢ ποιη-
ταῖς, οὐκ ἂν λάθοι σε. εἰ δ' ὅτι τὸ μὲν ἐν ποιήσῃ τέλος
εἰς ἐκπληξιν, τὸ δ' ἐν λόγοις ἐναργεία. Quæ para-
 phrastica versione sic exprimit *Tollius*; “Ne-
 “que vero latere tibi arbitror, aliud oratoriám
 “intendere, aliud poeticam visionem; uti nec
 “illud, poeticæ id esse propositum, ut eorum,
 “qui audiunt, animos terrore percellat; ora-
 “torix vero, ut quicquid dicitur, non tam
 “dici videatur, quam sub aspectum ipsum
 “subjici: Hanc, Evidentiam, sive Illustratio-
 “nem, Illam, Consternationem recte appella-
 “veris.” Fateor, inquam, hæc mihi scrupu-
 lum injicere. Videtur enim, neque verum esse,
 imagines à Poetica impressas terrore solo
 animos percellere; cum Poetica omnibus
 imaginibus abundet; neque Arti Oratoriæ
 proprium esse, vel peculiare, efficere, ut quic-

* Ibid.

quid dicitur, non tam dici videatur, quam sub aspectum ipsum subjici; cum illud non tantum Poeticæ conveniat, sed Poeticæ magis conveniat, quam Oratoriæ. Nullum profecto videtur esse, hic, inter Poeticam & Oratoriam discrimen; nisi quod *illa* omnes, quæcunque sint, imagines, *melius & fortius*, imprimat: *Omnes* autem ab *utraque* vere imprimuntur. Quanquam in *Longinum* lucubrationes satis prolixas multi scripsere; Nemo omnium hunc nodum attigit: Itaque, si fallor, spero mihi facile ignotum iri, quia defuere doctorum monita, quæ errori obviam venirent. De his autem quicquid sit statuendum; imagines, tum ab Oratoria, tum à Poetica, impressas, hoc convenire fatentur omnes, quod mentem subita atque inopinata admiratione feriant. Ad hanc rem illustrandam, ex *Euripide* Orestis verba recitat *Longinus*^a, se matrem & Furias oculis jam tum obversatas videre, exclamantis. Quod hisce carminibus optime imitatur *Virgilius*^b:

Eumenidum veluti demens videt agmina Pen-
theus,

Et solem geminum, & duplices se ostendere
Thebas:

Aut Agamemnonius, scenis agitatus, Orestes,
Armatam facibus matrem, & serpentibus atris,
Cum fugit, ultricesque sedent in limine Diræ.

Et quoniam insignis hujusce loci facta est men-

^a Ibid.

^b *Æneid. Lib. 4. V. 469.*

148 *De Conceptuum Venustate ;*

tio ; breviter adnotandum hic occurrit, imagines melius impressas nullibi reperiri, quam per totam istam *Didonis*, ab amore gravia patientis, & prodigiis territæ, descriptionem. Unam tantummodo illius partem allego ; quam ideo potissimum, & præ cæteris, allegandam censeo, quod de re sensibus subjecta ibi non agatur, sed de nuda mentis idea, quæ tamen animo non minus imprimitur, quam si res sensibus subjecta depingeretur : quod imaginem omnino admirandam esse indicat.

* — *Agit ipse furentem*

*In somnis ferus Aneas ; semperque relinqui
Sola sibi, semper longam incomitata videtur
Ire viam, & Tyrios deserta quærere terra.*

Ut rem verbo complectamur ; omnis conceptus, pulchræ descriptioni annexus, pro imagine habendus est. Neque exemplum insignius potest proferri, quam Homericum istud, de Astyanacte pueropatrem armis terribilem perhorrescenti.

† Ως αἰπὼν δ' παῖδ' ὅς ὀρέξατο παῖδ' ἴμος Ἐκτωρ,
ΑΨ' δ' ὁ παῖς πρὸς κόλπον ἐϋζώνοιο τιθῆναι
Ἐκλινθεῖν ἰάχων, πατὴρ δ' φίλος ὄψιν αὐτοχθὲς :
Ταρσέσσας χαλκὸν τε, ἰδίῃ λόφον ἱπποχαίτῳ,
Δεινὸν ἀπ' ἀκροτάτης κόρυθ' ὀνείων ἰαυήσσας.

Cui addi potest Virgiliana ista descriptio, ex innumeris excerpta :

* V. 465.

† Iliad. Lib. 6. V. 459.

* — *Viridi factam Mavortis in antro
Procubuisse lupam, geminos huic ubera circum
Ludere pendentes pueros, & lambere matrem
Impavidos; illam tereti cer vice reflexam
Mulcere alternos, & corpora fingere lingua.*

Atque ista nocturnæ navigationis imago ab eodem Poeta expressa septimo Æneidos libro*, nunquam fatis laudanda.

*Aspirant auræ in noctem; nec candida cursum
Luna negat; splendet tremulo sub lumine pontus.
Proxima Circææ raduntur littora terræ,
Dives inaccessos ubi Solis filia lucos
Assiduo resonat cantu, tectisque superbis
Urit odoratam nocturna in lumina cedrum,
Arguto tenues percurrentes pectine telas.
Hinc exaudiri gemitus, iræque leonum
Vincla recusantum, & sera sub nocte rudentum;
Setigerique sues, atque in præsepibus urfi
Sævire, ac formæ magnorum ululare luporum.*

In aream nimis latam excurrerem;
si singulos examinarem cogitandi, *Prælectio
Decima.*
scribendique, modos, & flexus, quibus
variatur poema, vel oratio: Cujusmodi sunt
interrogationes, exclamationes, diversa troporum ac figurarum dispositio, voces eleganter repetitæ, sententiæ eleganter imperfectæ, mutilatæ, minus connexæ, apostrophe, prosopopœia, mutatio numerorum, personarum, ca-

* Æneid. Lib. 8. V. 630.

† V. 8.

150 *De Conceptuum Venustate ;*

suum, temporum, aliaque quam plurima ; quæ
tum ad conceptus, tum ad stylum, possunt re-
ferri. Horum cum numerus non minus sit
infinite, quam exquisita elegantia ; fieri vix
potest ut omnia regulis exponantur, exem-
plisque illustrentur. De eorum nonnullis, pau-
ca *Longinus* ; multa, libri Rhetorices elementa
tradentes : Cætera quod attinet, præceptorum
defectum abunde compensatum dabit felix in-
genium, & in optimis auctoribus evolvendis
experientia.

Inter multa, quæ doctorem opera hone-
stant, sive prosa sive versibus exarata, per-
pauca tantum invenimus *Antithetis* venustiora.
Cujus rei in propatulo causa est ; nimirum,
quod Contraria inter se collata se invicem com-
mendent, sibi que invicem lucem offundant.
Insignis est *Virgilianus* iste locus, elegantissi-
mam Ironiam, simul & Antithesin, eodem tem-
pore exhibens :

* *Egregiam vero laudem, & spolia ampla re-
fertis,*

*Tuque, puerque tuus, magnum & memorabile
nomen ;*

Una dolo Divum si fœmina victa duorum est.

Huic Antithesi gemella est ista apud *Ovidium* ;

† — *Quæ gloria vestra est ;
Si juvenes puerum, si multi fallitis unum ?*

• *Æneid. Lib. 4. V. 93.*

† *Metamorph. Lib. 3. V. 654.*

Conceptus hoc modo oppositos, maximo cum pondere, animo imprimi, iisque vim plurimam & ἐνεργείαν inesse, quis est qui non sentiat?

Eleganter etiam scribit, & cogitat; qui *totum* illud, quod ipse concipit, & aliorum mentibus cupit imprimere, verbis non profert; sed res interdum ex parte tantum exprimit.

** Dixerat; atque illam media inter talia ferro
Collapsam aspiciunt comites, ensaque cruore
Spumantem, sparsasque manus.—*

Didonem sibi mortem inferentem isto modo describit *Virgilius*. Si mediocris fuisset Poeta; descripisset proculdubio actionem reginæ se ipsam interficientis, ensam totis viribus adactum, sanguinem exilientem, & corporis partem, cui vulnus infligebatur. Quanto melius tacentur, ac premuntur, hæc omnia, & per effectus solummodo, atque adjuncta, menti ingeruntur! Extat autem hujus generis exemplum omnino admirandum, quarto ejusdem *Maronis* Georgicorum libro.

† *Illiquidem, dum te fugeret per flumina præ-
ceps,*

*Immanem ante pedes hydram moritura puella
Servantem ripas alta non vidit in herba.*

At chorus æqualis Dryadum clamore supremos

* *Æneid. Lib. 4. V. 663.*

† *V. 456.*

152 *De Conceptuum Venustate;*
Implerunt montes; flerunt Rhodopeia ar-
ces, &c.

Quid concinnius? Quid ingeniosius? Epi-
grammati autem consueque convenit, sensa ani-
mi in legentium, vel audientium, mentes
insinuare tantum, non aperte injicere; ut in
illo cogitandi, ac scribendi, genere totus in-
geniose concepti cardo sapenumero vertatur.
Ita e. g. *Martialis*:

* *Pexatus pulchre, rides mea, Zoile, trita;*
Sunt hæc trita quidem, Zoile; sed mea sunt.

Acutum hoc prorsus, & facetum! Sed quam
insulsum scomma effutiisset Poeta; si simpli-
citer, quantumvis vere, asseruisset, vestes, quas
induebatur *Zoilus*, alienas fuisse, non suas.
Sed, ne contra leges à me jam propositas ipse
peccare videar, *verbum* super hoc argumento
non amplius addam; præterquam quod nonnul-
la, quæ † alibi, & loco forsan minus commodo,
adnotavi, huc potius transferenda existimem;
nimirum, *nolle mentes hominum omnia sibi ob*
oculos ab aliis poni; sed jucundum esse ipsis
quædam sine verbis concipere, & à dictis ad non
dicta transire.

Quoniam *Transitionis* mentionem fieri con-
tingit; subit hic observandum, *Transitionibus*
perite factis, in omni genere scribendi, vix

* Lib. 2. Epigr. 58.

† Pag. 56.

sive Elegantia, & Sublimitate. 153

quidquam vel venustius esse, vel difficilius. Consistit autem hoc Arcanum, vel in diver-
tendo ad rem prorsus novam, celeriter, ex im-
provviso, & auditore, vel lectore, nil tale ex-
pectante, ut ista excitetur voluptas, quæ ex
admiratione oritur; materia interim ita dis-
posita, ut insperato quodam nexu præceden-
tia cum sequentibus conjungantur: vel ab
hoc ad illud impercepto transitu dilabendo,
& conceptus parum dissimiles ita subnectendo,
ut ab hoc ad illud mens facile deducatur, do-
nec eo paulatim deventum sit, ut à re primi-
tus proposita quam longissime distet. Sicut
Iridis colores, ad oras, sive margines, sibi invi-
cem ita affines sunt & contermini, ut ubi ille
esse desinit, hic incipit, dictu sit difficile, imo
dici non possit; à parte tamen remotiori ma-
ximè discriminantur. Exemplo magis illustra-
bitur, quod dictum velim. Oden decimam
nonam, libro tertio, sic incipit *Horatius*;

*Tyrrhena regum progenies, tibi
Non ante verso lene merum cado,
Cum flore, Mæneas, rosarum, &
Pressa tuis balanus capillis
Jamdudum apud me est, &c.*

Eandem sic claudit:

*Non est meum, si mugiat Africis
Malus procellis, ad miseras preces
Decurrere, & votis pacisci,
Ne Cypriæ, Tyriæque, merces*

Addant

154 *De Conceptuum Venustate;*

Addant avaro divitias mari:

Tunc me biremis præsidio scaphæ

Tutum per Ægeos tumultus

Aura feret, geminusque Pollux.

Hæc, si in se tantum spectentur, quanto distant intervallo! Cogitationum autem per totam Oden progressum si quis perspiciat, elegantissimum esse nexum fatebitur. Principio, potentem amicum ad coenam vocat Poeta; “ Et omnia, inquit, tibi jamdudum apud me parata sunt. Linque paulisper urbem, opes, negotia; Jucundum est, ut plurimum, viris principibus exiguis pauperum mensis, varietatis ergo, sese recreare: Rei politicæ aliquantisper obliviscere, nec de civitate nimis sis anxius: Futura Deus celat mortales; præsentia prudentes curemus; cætera temporis decursuvolvuntur, & redire nequit præteritum: Incerta est Fortuna; æquam laudo, de iniqua non queror, paupertate & virtute contentus: Sollicitudo comes est individua divitiarum; ego divitiis carens, careo etiam solitudine. *Non est meum, simugiat Africis Malus procellis,*” & reliqua modo recitata. Catena quam gracili, & pulchre celata, connecuntur omnia!

Interdum quidem res exigit, ut manifesta & aperta sit transitio; sæpenumero autem aliter se res habet. Utriusque specimen sequentia dabunt carmina: Transitionis, scilicet, hinc

ex professo, illinc ex improvise, factæ. Postquam *Turnus*, oratione undecimo *Æneidos* libro habita, cum *Drance* aliquandiu litigaverat, & summa cum indignatione hæc verba effuderat ;

* *Nunquam animam talem dextra hac, absiste moveri,
Amittes ; habitet tecum, & sit pectore in isto :*

Ad Regem sic transfert sermonem ;

*Nunc ad Te, & tua, magne Pater, consulta re-
vertor.*

*Si nullam nostris ultra spem ponis in armis,
Si tam deserti sumus, ut semel agmine verso
Funditus occidimus, nec habet fortuna regres-
sum ;*

*Oremus pacem, & dextras tendamus inermes.
Quanquam ô ! si solitæ quicquam virtutis adef-
set ;*

*Ille mihi ante alios fortunatusque laborum,
Egregiusque animi, qui, ne quid tale videret,
Procubuit moriens, & humum semel ore mo-
mordit.*

Exigebat regi debita reverentia, ut ad illum à *Drance*, solenni quadam forma, digrederetur oratio : Inopinata autem est transitio ab istis vocibus *dextras tendamus inermes*, ad istas *Quanquam ô ! si solitæ quicquam virtutis adefset* : Per illam à contrario ad contrarium subito

156 *De Conceptuum Venustate;*

rapiuntur mentes hominum: Quod vim eloquii maxime ostendat, ac legentium animos nunquam non ferit, & percellit.

A factis etiam ad facta in narrationibus eleganter transire, artis est non mediocris: Multa sunt specimina, in *Nasonis* *Metamorphoseon* libris, ratione operis id exigente, quorum partim concinna, partim dura, & coacta, ne dicam ridicula, inveniuntur.

Huc præterea referri possunt poetici quidam, sed alterius generis, Excursus; quibus Poeta ad rem prorsus novam, & à materia quam tractat alienam, repentino flexu breviter divergit, allusione aliqua, vel comparatione facta; deinde ad institutum regreditur. Exemplis quod volo manifestius fiet. Varia urbis incommoda *Juvenalis* describens, hæc aliis subjungit:

* — *Rhedarum transitus arcto
Vicorum inflexu, & stantis convicia mandræ,
Eripiunt somnum Druso, vitulisque marinis.*

Propositum illi fuit, vitæ urbanæ molestias recensere; & inter alias, rhedarum in vicis impedimenta commemorans, Drusi ignaviam atque oscitantiam, obiter, & tanquam aliud agens, acerrime perstringit. Eodem modo, senectutis mala enumerans, cæteris hæc adjicit;

* Sat. 3. V. 236.

* — *Cir-*

* — Circumsilit, agmine facto,
*Morborum omne genus; quorum si nomina
quæras*
*Promptius expediam, quot amaverit Hippia
mæchos,*
Quot Themison ægros Autumno occiderit uno,
*Quot Basilius socios, quot circumscripserit
Hirrus*
Pupillos &c. —

Satiræ quidem hæc præcipue conveniunt: Et nihil habet ista scribendi ratio falsius, vel ingeniosius.

De *Comparisonibus*, pro merito argumenti, hic differere non licet; cum illius tanta sit copia, ut integram, & sibi propriam, Dissertationem poscat. Illis quidem prave factis nihil deterius; at pulchre concinnatis nihil melius, nihil laudabilius. Omnibus scribendi, dicendi, cogitandi, generibus hæc conveniunt; & res non modo exornant, sed sæpenumero etiam explicant. Ex natura ipsa profluere semper debent, neutiquam cogi, vel è longinquo peti. Quapropter nequaquam sunt imitandi, qui consimiles, nescio quas, ideas prius effingunt, quam materiam, cui applicandæ sunt, excogitaverint. Non tamen idcirco crimen hoc admittere censendi sunt, qui comparationes contexunt, rebus illustrandis qua-

158 *De Conceptuum Venustate;*

quaversum non congruentes. Tantum abest, ut hoc sit statuendum; ut elegantissimæ nonnunquam sint Comparationes, quæ uni solummodo rei descriptæ adjuncto conveniunt. Ita v. g. *Virgilius*, octavo *Æneidos* libro:

**Dixerat; & niveis hinc atque hinc Diva
lacertis*

*Cunctantem amplexu molli foveat: ille repente
Accepit solitam flammam; notusque medullas
Intravit calor, & labefacta per ossa cucurrit.
Haud secus atque olim tonitru cum rupta co-
rusco*

Ignea rima micans percurrit lumine nimbos.

Inter amorem & fulmen, si undiquaque res perspiciatur, parum est congruentiæ: Hoc tamen haud obstante, elegantissimum esse exemplum modo allatum, periti, ni fallor, omnes judicant.

In comparationibus concinnandis, nostri temporis Scriptores antiquos longe antecellere videntur; imo novum iis usum indidisse, quem antiqui ignoravere. Illi hæc Poematis ornamenta Descriptionibus fere tantummodo, illustrationis causa, admiscuerunt; eadem felicissime usurpant recentiores, non solum describendi, atque illustrandi gratia, sed sensu etiam faceto, Epigrammatico, Satirico, & Comico, quem *Ovidius*, *Martialis*, *Juvenalis*,

Horatius, & Terentius, parum intellexerunt. Specimina hic allegare non licet; quæ tamen innumera allegare possem, si linguas, quibus scripta sunt, ac præcipue nostram vernaculam, latinis hisce exercitationibus fas esset intermiscere. Debent quidem Tragici, & Epici, à lepidis hisce allusionibus penitus abstinere; quia omnes facetias contemnunt grandiora hæc & severiora Poemata. In iis usurpandæ sunt simplices tantum Comparationes, quæ illustrationi solummodo inserviunt. Harum apud *Homerum, & Virgilium*, pulcherrima extant exempla; quanquam (ut verum fateamur) materiæ in iis excogitandis inopia laborare videntur antiquorum etiam optimi: In præliis v. g. descriptis, nimis frequenter recurrunt Leo, Taurus, Serpens, Aquila, cæteraque ejusdem famæ ferocia animalia, variatis licet aliquantum, ut par est, rerum circumstantiis. Seculis autem sequioribus, major est copia, propter artium, scientiarum, ac præcipue religionis, incrementum; quæ omnia, non solum utilitati hominum, verum etiam his, de quibus agitur, & quidem omnibus ingenii ornamentis, materiam abunde suppeditant.

De Comparationibus quibusdam *luxuriantibus* si quid quæratur, quæ à re proposita longo excursu evagantur, inter veteres ab *Homero*, inter recentiores à *Miltono*, plurimum usurpatæ; fateor quidem ego, eas mihi tales videri, ut nec laudari jure possint, imo nec defendi.

Cum

160 *De Conceptuum Venustate ;*

Cum tamen à duobus modo memoratis viris longe maximis usurpatæ fuerint ; easdem dam-
nare nequaquam audeo : Sed liberum cuique
suum est iudicium.

Apud veteres, perpauca, si bene memini,
fere nullæ, Comparationes Tragoediis inve-
niuntur : Apud nostrates, nullum est scribendi
genus, quod iis abundat magis, quam Tra-
gœdia ; & sæpenumero quidem, venustissimas
esse illas, non est inficiandum. At diversæ pror-
sus sunt multæ ; istæ, scilicet, quæ à personis,
vehementissimo affectuum æstu laborantibus,
interdum fiunt ; imo à ferme morientibus, &
extremam animam efflantibus ; quibus nihil ab-
surdius esse potest, vel venia indignius.

Et quoniam istius erroris mentionem hic
fieri contigit ; observandum est præterea, bel-
los conceptus, prout istæ voces *vulgo* usurpan-
tur, nec passionibus rapide commotis conve-
nire, neque ad eas commovendas aptos esse
& idoneos. Id præstant belli conceptus, ut
in rebus describendis, vel illustrandis, iudicio
& potentiæ imaginatrici placeant ; non ut af-
fectus vehementer excitent. Iracundia, do-
lore, vel cupiditate, laborans, animi æstum ita
semper exprimit, ut de pulchre dictis & cogi-
tatis parum sollicitus videatur ; & istas veneres
si captare fingatur, lectori, vel auditori, nullam
passionem elicit, præter indignationem, aucto-
ris inscitiae neutiquam ignoscentem.

tus

tus eo elegantius exprimuntur, quo simplicius; elegantia hic adest, quando omnia absunt laborata ornamenta; & artis est maxima, naturam ita exhibere, ut nulla ars conspiciatur. Sunt quidem, quæ hic etiam non modo admittuntur, sed & exiguntur *figuræ*, istæ nimirum, quæ varios passionum situs, rapidissimos earundem fluxus & refluxus, animo imprimunt: quia homines iis agitati isto modo revera cogitant & loquuntur, Artem licet Rhetoricam penitus ignorent. Metaphoris vero, antithetis, aliisque id genus decorationibus, parce admodum hic utendum; si eas solummodo metaphoras excipiamus, quibus interdum utuntur oratores, furore eloquii iracundiam spirantes. Quod ideo adnotavi, ne *Longino* viderer adversari; qui de metaphorarum multitudine locutus, maxime iis tunc opus esse dicit, ^α ἐνθα τὰ πάλῃ χαμαὶ ῥέει δὴ καὶ ἔλαύνεται, καὶ πλὴν πολλῆς θείαν αὐτῶν ὡς ἀναγκαῖαν ἐν ταῦτα συναρπάζεται. Exemplum allegat *Demosthenes*. Commovetur quidem, & vehementer fulminat Orator; at diversa hæc est passio, ab iis de quibus nunc agimus, nec tam à natura, quam ab arte, proficiscitur: quanquam hic etiam minime audaces sunt Translationes, sed à sensu literalis parum detortæ. Regulam proculdubio tanquam *generalem* nequaquam proposuit *Longinus*; neque fieri potest ut oratores passionibus æque agitentur, ac Tragoediarum,

* Περὶ ὕψους. Sect. 32.

162 *De Conceptuum Venuſtate;*

vel Poematum Epicorum, perſonæ; quæ multo ſimplicius atque impenſius dolent, gaudent, & irafcuntur: Vel ſi eodem modo, & pari impetu, illi agitantur; certe à metaphoris, ab earum ſaltem congerie & multitudine, abſtineant, neceſſe eſt.

Priusquam huic Diſſertationi finem imponam; vellem, diverſas conceptuum ſpecies, quæ hætenus intactæ reſtant, catenus exponere, quatenus, in argumento tam tenui, perſpicuæ nobis & diſtinctæ ſuppetunt ideæ, ac voces ideis congruentes. De *acumine* utriuſque Satiræ, tum *jocoſæ*, tum *ſeveræ*, atque idcirco de cogitatis *ſaliſis, facetis, & mordacibus*, nonnihil ſupra diximus; exempla etiam nonnulla protulimus.

*Prelectio
Undecima.*

Sunt quoque conceptus *delicati*; cujus natura in hoc conſiſtit, quod non ſint *acuti*, ſed *concinni, & exquisitiſſimo artificio contexti*; nec mentem *ſubita admiratione feriant*, ſed *æquabili voluptate tardius permulceant*. Ad Hippolytum ſcribens *Phædra Ovidiana*, Epistolæ initio, juvenem perditæ amatum ſuaviſſimis verſibus ſic aggreditur:

* *Qua, niſi Tu dederis, caritura eſt ipſa, ſalutem*

Mittit Amazonio Creſſa puella viro.

* Ovid. Epist. 4. V. 1.

Adeo

Adeo hoc venustum est; ut *Ovidio* facile ignosceremus, si idem *prorsus*, & absque *ulla mutatione*, dixisset, nono *Metamorphoseon* libro; Sic enim ad Fratrem *Byblis* scribit:

* *Quam, nisi Tu dederis, non est habitura, salutem*

Hanc tibi mittit amans.——

Ubi infelix omisso vocis *ipsa* emphasin tollit, & elegantiae haud mediocriter officit. Apud eundem *Ovidium*, *Helena Paridi* suadere simulans, ut ab incepto desistat, eodemque opere formam ejus laudare cupiens, & suae quam sit conscia ostendere, illius etiam amorem non improbare, suumque simul tacite fateri, ac subdole insinuare; haec omnia mire praestat uno versiculo;

† *Disce, meo exemplo, formosis posse carere.*

Nihil ingeniosius uspiam reperies. Tot venares continet simplex carmen, rebus adeo gravidum est & refertum, ut diutinam mentis moram patiatur, imo efflagitet. Variæ sibi invicem succedentes ideæ subnascuntur; quas ego aliis (ne istam iis voluptatem, nimis explicando, praeripiam) plenius pro arbitrio evolendas relinquo. Ad *delicati* genus referenda est etiam celebris ista, & toties jure laudata, *Horatii* ad *Augustum* compellatio; qua Epistola sic incipit:

* V. 529.

† Epist. 19. V. 97.

* *Cum tot sustineas, & tanta regotia solus,
Res Italas armis tueris, moribus ornes,
Legibus emendes; in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Cæsar.*

Non minus ingeniosa, quam urbana atque aulica, salutatio.

Conceptus *fortes* ii sunt; qui, licet nec *acuti* sint, nec *improvisi*, nec *delicati*, *solidi* sunt tamen, rebus pleni, magno cum pondere breviter expressi, & in mentem penitissimam adacti. Ut apud *Virgilium*:

† *Disce, Puer, virtutem ex me, verumque
laborem,
Fortunam ex aliis.*—

Quippe errant, qui *grave & severum* cum *ingenioso* stare non posse existimant. Effatis maxime moralibus, & philosophicis, plurima sæpe numero inest elegancia: Quapropter venustæ sunt omnino *Sententiæ*, quæ apud *Virgilium*, aliosque, tum narrationi, tum præcipue orationibus, intertextæ inveniuntur. Undecimo *Æneidos* libro, de rerum summa, post cladem acceptam, oratione solenni supra memorata, *Turnus* cum rege & magnatibus deliberat; & pacem ideo non esse eligendam contendit, quod vires sibi ad bellum redintegrandum adhuc sufficiant. Sententia, quam observare ve-

* Lib. 2. Epist. 1.

† *Æneid.* Lib. 12. V. 435.

lim, melius & commodius perspicietur, verbis proxime præcedentibus & subsequen-
tibus simul allegatis.

* *Sin & Trojanis cum multo gloria venit
Sanguine, sunt illis sua funera, parque per om-
nes*

*Tempestas ; cur indecores in limine primo
Deficimus ? cur ante tubam timor occupat ar-
tus ?*

*Multa dies, variusque labor mutabilis ævi,
Rettulit in melius ; multos alterna revivens
Lusit, & in solido rursus fortuna locavit.
Non erit auxilio nobis Etolus, & Arpi ?
At Messapus erit &c.*

Conceptus *Reflexi*, qui, plurimum à neotericis,
ab antiquis rarius, usurpantur, interdum qui-
dem admodum laudandi sunt ; sæpius vitu-
perandi. Scriptori cuidam è nostratibus haud
assentior, dicenti, unum solummodo hujus ge-
neris elegantix exemplum *Virgilii* operibus
extare ; istud scilicet de *Orpheo Eurydicen* re-
spiciente :

† *Cum subito incautum dementia cepit aman-
tem,*

Ignoscenda quidem, scirent si ignoscere Manes !

Quia ad hanc speciem potius referenda vide-
tur, celebris sententia secundo *Æneidos* libro ;

‖ *Una salus victis, nullam sperare salutem.*

* Lib. 11. V. 419.

† Georg. 4. V. 488.

‖ V. 354.

166 *De Conceptuum Venustate;*

Sicut & suavissimi versus isti Eclogæ octavæ;

* *Sævus amor docuit natorum sanguine matrem*

Commaculare manus : crudelis tu quoque mater ;

Crudelis mater magis, an puer improbus ille?

Improbus ille puer, crudelis tu quoque mater.

Quam elegans, quam dulcis est, querula ista conceptuum & vocum repetitio ! Quam exinde manifestum est, *Virgilium* levioribus hisce ingenii lusibus *Ovidium* longe superare potuisse, si ad majora assurgere non maluisset ! Huc etiam reduci potest *Ovidianum* istud :

† *Si, nisi quæ facie poterit te digna videri,
Nulla futura tua est ; nulla futura tua est.*

In hoc consistit horum elegantia, quod subito reflectantur, & quasi reverberentur, motus animi ; & è novitate, atque admiratione, orta voluptas eliciatur. Sunt autem multi lusus hujusmodi, qui cogitationes non reflectunt ; quia nulla ipsis inest cogitatio. Iis, qui *nominales* tantum sunt, maxime assuescunt tyrones ; sibi que mirifice placent, opuscula sua, præsertim prosaica, hisce lusibus verborum suffarcinantes ; qui ad ingenii corruptelam plurimum hodie conducunt.

* V. 47.

† Ovid. Epist. 15. V. 39.

Isti porro conceptus, præcedentibus quidem maxime affines, qui *Repugnantia* cujusdam specie consistunt, interdum venusti sunt, sæpius ridiculi. Pulchre *Martialis* ad *Cæsarem*:

* *Vox diversa sonat, populorum est vox tamen una;*

Cum verus patriæ diceris esse Pater.

Minus feliciter *Ovidius*:

† *Non ego poscenti quod sum cito tradita Regi,
Culpa tua est; quamvis hoc quoque culpa
tua est.*

Priori exemplo videtur tantum inesse *repugnantia*, quæ solidæ veritati innititur. Posterius ad *veram contradictionem* nimis prope accedit; imo vereor, ne penitus pertingat: Per multis quidem hujuscemodi facietiarum, (quibus etiam magnopere gaudent, & recreantur, hodierni Scriptores) applicari potest notum istud *Martialis* dicterium;

|| *Pauper videri Cinna vult, & est pauper.*

Contradictiones esse videntur, & sunt; (quæ sane nova & miranda est ingenii species!) vel si non sint *contradictiones*, inania sunt tantummodo verborum tintinnabula, *voces, & præterea nihil.*

* Lib. de Spectac. Epigr. 3.
Epigr. 19.

† Epist. 3. V. 7.

|| Lib. 8.

Utcunque hodierni ingenii pars haud exigua *sonorum lusibus* debeat, idque non modo *familiari colloquio*, in quo sane tolerabiles hæ nugæ vix ac ne vix censendæ sunt, sed & in scriptis, iisque interdum severioris naturæ; verbis nihilominus hoc modo abuti, sive *vocum æquivocarum strepitu* plausum aucupari, quam ineptum sit & insulsum, apud omnes communi ratione præditos adeo in confesso est, ut non sit operæ pretium, argumento tam vili atque inhonesto immorari. Inanibus hisce leporibus veteres minus dediti fuere. Istud enim Terentianum, **Inceptio est amentium haud amantium*; & Ciceronianum, prout à *Juvenale* recitatur,

† *O fortunatam, natam, me consule, Romam;*
aliaque nonnulla, *tinnitus* licet sint *verborum*, quos à tantis Scriptoribus dictos nollem; iis tamen nullus inest *duplex sensus*, nulla *æquivocatio*. Ovidio quidem istud suum

|| *Injustaque justa peregit,*]

ægre ignoscimus. In hisce etiam puerilibus, non est diffitendum, multum fuisse *Plautum*: qui, ea de causa, censuræ istius *Horatianæ* acumen videtur meruisse:

² *At proavi nostri Plautinos & numeros, & Laudavere sales; nimium patienter utrumque,*

* Andr. Act. 1. Scen. 3. † Sat. 10. V. 122. || Metam. Lib. 2. V. 627. ² De Art. Poet. V. 270.

(*Ne dicam stulte*) *mirati.*—

Fatendum est præterea, *Terentium*, aliosque optimos Scriptores, in *jocularare* istud *malum* semel atque iterum incidisse. Sunt etiam pauca hujus generis facetiæ, quæ *purae equivocationes* non sunt habendæ; quando nimirum non vocum solummodo, sed & conceptuum, quædam est similitudo; è quibus coalescentibus ingenium aliquod interdum, sed rarius, potest crui. Atque hæc sunt, quæ de conceptuum *elegantia*, tum vera, tum falsa, dicenda nobis videbantur.

De *Sublimitate*, seorsim sumpta, non opus est, ut multis disseramus; quia de illa sparsim, atque obiter, quædam jam dicta sunt, cum aliis coincidentia. Restat nihilominus, ut istam Dissertationis nostræ partem separatim, sed breviter, tractemus. Ut sublimitatis natura explicetur, & quo modo, & qua de causa, mentes afficit, ostendatur; nihil satius præstare possumus, quam hac de re quid senserit *Longinus*, * non quidem ipsius verbis, neque nuda etiam versione, sed quoad rerum summam, paucis exhibere. Quid est illud, quo ita impelluntur divinissimorum hominum spiritus, ut in scriptis, quod accuratum est, delicatum, & ad vulgares regulas exactum, minus curent, *Sublimitati* præcipue studentes? Nimirum ho-

* *Περὶ ὑψους.* Sect. 35.

minem ingenio excellenti finxit Natura; cumque in mundum introduxit, ut omnium, quæ ibi fiunt, spectator sit & iudex; spectator quidem non otiosus, sed in hanc scenam productus, ut ipse, tanquam pugil vel athleta strenuus, gloriam spiret. Idcirco mentibus nostris ab origine ingeneratur cupido, atque amor inextinguibilis, eorum omnium, quæ maxime grandia & divina videntur. Universum hoc ipsum videmus immensæ humanæ mentis expansioni non sufficiens: Ultra cœlos progrediuntur cogitationes nostræ, ultra cancellos omnia terminantes:

* — *Vivida vis animi pervincit, & extra
Procedit longe flammantia mœnia mundi.*

Et profecto, si quem contemplemur, cuius vita integra toto cursu nihil habet, nisi quod grande est & illustre; exinde illud facile perspiciemus, ad quod nati sumus. Hinc est, quod non admiremur exiguos fontes, rivulosque; dulcis licet & pellucida sit eorum aqua, imo & usibus nostris apprime accommoda. Sed admiratione maxima percellimur, quandocunque spectamus Rhenum, Nilum, Danubium, atque ipsum supra omnia Oceanum. Absque ulla commotione videmus parvam, quam ipsi accendimus, flammam, lumen suum diu conservantem; sed attoniti intuemur subitos, qui cœlo interdum accenduntur, ignes, minimo

* Lucræt. Lib. 1. V. 73.

licet temporis spatio durent, & nascentes, ut plurimum, evanescant. Nec quidquam comperimus in rerum natura mirabilius, quam montis *Ætnæ* caminos; qui ex profundis nonnunquam cavernis lapides eructant, saxa, & flammarum diluvia.

* — *Horrificis juxta tonat Ætna ruinis:
Interdumque atram prorumpit ad æthera nubem,*

*Turbine fumantem piceo, & candente favilla,
Attollitque globos flammarum, & sidera lambit.
Interdum scopulos, avulsaque viscera montis,
Erigit eructans, liquefactaque saxa sub auras
Cum gemitu glomerat, fundoque exæstuat imo.*

Ex hisce omnibus concludendum, iis, quæ hominibus non solum utilia sunt, sed & necessaria, nihil mirabile sæpenumero inesse; quia vulgaria sunt, & acquisitu facilia: sed quæ insolita sunt, & extra rerum ordinem posita, admirationem menti ingerere.

Sublimi oppositam esse turgidam grandiloquentiam, & in quo illa consistat, alibi ostendi, de *Stylo Poetico* agens: neque hic quidquam repeto. Ibi etiam observatum est, *Sublime* cum *Simplici* stare posse, *Grandi* licet potissimum conveniat: & utriusque prolata sunt exempla. Quæ enim de vocibus differuntur, conceptibus quoque *interdum* applicari posse,

* *Æneid. Lib. 3. V. 571.*

in ipso huiusce Dissertationis limine adnotavimus. Illud porro nunc observandum duco; falli illos, qui Sublimitatem *exultationi, triumphis, & magnificis descriptionibus*, præsertim, si non unice, convenire existimant: cum revera nihil sæpe sit sublimius iis conceptibus, qui *miserericordiam, & terrorem*, incutiunt. Unum, sed insignissimum, utriusque specimen, ex eodem fere loco desumptum, allego. *Turnus*, re male gesta, & omni spe penitus abjecta, morti jam destinatus, ad *Futurnam* sororem, quam ab inutili erga se amoris officio dissuadere conatur, heroicam hanc querimoniam effundit.

* — *Sed quis olympo*

Demissam tantos voluit te ferre labores?

An fratris miseri letum ut crudele videres?

Nam quid ago? aut quæ nunc spondet fortuna salutem?

Vidi oculos ante ipse meos me voce vocantem

Murranum, quo non superat mihi charior alter,

Oppetere ingentem, atque ingenti vulnere vitum.

Occidit infelix, nostrum ne dedecus Ufens

Aspiceret: Teucris potiuntur corpore, & armis.

Exscindine domos (id rebus defuit unum)

Perpetiar? dextra nec Drancis dicta resellam?

Terga dabo? & Turnum fugientem hæc terra videbit?

Usque ad cone mori miserum est? Vos ô mihi, Manes,

*Este boni; quoniam Superis aversa voluntas.
Sancta ad vos anima, atque istius inscia culpæ
Descendam, magnorum haud unquam indignus
avorum.*

Quem non mirifice afficit, quem non ad misericordiam, atque admirationis, furorem quendam adigit, magnanimus dolor, & sublimitas infelicitatis? Neque minus sublimis iste est terror, quem postea incutit Furia, à Jove ad eundem *Turnum* demissa, ut funestum illi omen ferret:

** Postquam acies videt Iliacas, atque agmina
Turni,
Alitis in parvæ subito collecta figuram,
Quæ quondam in bustis, aut culminibus desertis,
Nocte sedens, serum canit importuna per umbras;
Hanc versa in faciem Turni se Pestis ad ora
Fertque, refertque sonans, clypeumque everberat alis.*

Hæc legenti nonne coit sanguis? nonne tremor & gelidus sudor totum occupant? Cui non applicari possunt, quæ de *Turno* ipso subjicit Poeta?

*† Illi membra novus solvit formidine torpor;
Arrectæque horrore comæ, & vox faucibus
hesit.*

Quum huic muneri obeundo manum animumque primum applicarem ; ſtatueram de *Licentia Poetica* uſe, & ſeorſim, diſceptare. Id vero conſilii nunc repudio ; quia iſti argumento jam ſatis feciſſe videor, in iis Diſſertationibus, quas de veritate ac falſitate tum Stylorum, tum Conceptuum poeticorum, eorumque elegantiae & ſublinitatis, inſtitui. Quibus oſenſum eſt ; Poetis, tametſi peculiare iis ſit ingenium, iisſque multa in cogitando & ſcribendo ſint licita, quæ aliis denegantur, nihil tamen permittendum eſſe, niſi quod veritatis, ſolidæque rationis fundamentis innititur : Secundum *Horatianum* iſtud ;

* — *Pictoribus, atque Poetis,
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.
Scimus, & hanc veniam petimusque damusque
viciffim :*

*Sed non ut placidis coeant immitia, non ut
Serpentes avibus gementur, tigris agni.*

Quod reſtat ; orandi eſtis, Academici, ut quæ in difficillima hac materia à me tentata ſunt, æqui bonique conſularis.

* De Arte Poet. V. 9.

PRÆLECTIO

DUODECIMA.

*De Epigrammate, aliisque levioris
Poeticæ speciebus.*

VARIAS species Poeticæ exponere statu-
entibus, à levissima visum est ordiri;
ad alias deinde seriatim progredi, donec ad Poe-
ma Epicum, sive Heroicum, ascendendo, per-
venerimus.

Epigrammati præcipue destinatur hæc Dis-
sertatio. Sed quoniam alia sunt quædam mi-
nutiora Poemata, de quibus non est tanti fusc
& sigillatim differere; pauca hic de iis, una cum
Epigrammate, obiter adnotabimus.

De

De historia Epigrammatis, & origine, tum rei, tum vocis, hæc accepimus: Consueſſe antiquos ſtatuis Deorum atque Heroum *Inſcriptiones* quasdam breves inſculpere; quæ ἐπιγραφαὶ & ἐπιγράμματα nominabantur. Hinc facti ſunt in iſtas Inſcriptiones, tanquam lemmata, ſive argumenta, breves quidam luſus poetici; qui & ipſi demum Epigrammata dicti fuere. Notum eſt iſtud in Praxiteleam Veneris ſtatuum:

Γυμνὴ δ' οἶδε Πάρις με, καὶ Ἀγχίσης, καὶ Ἀδωνίς·
Τὲς τρεῖς οἶδα μόνους, Περξίτελης δ' ἐπὶ πόθεν;

Progrediente tempore, alia iſtius generis poemata, de qualibet materia conſcripta, Epigrammata tandem nuncupata ſunt; propter eorum naturam iis affinem, quibus iſtud nomen primitus imponebatur.

In multas ſpecies à nonnullis Epigramma diſpertitur; in majus, minus, par, ſimplex, compoſitum, ex propoſitis aliud deducens &c. Sed tam varia & minuta diſcriminatione non opus eſt; cum de quovis argumento componi poſſint hi verſiculi. Quidam ſunt Satirici, Ut apud *Martialem*:

* *Quem recitas meus eſt, O Fidentine, Libellus;*

Sed, male cum recitas, incipit eſſe tuus.

* Lib. 1. Epigr. 39.

Et alibi :

* *Quid, Te, Tucca, juvat vetulo miscere Fal-
lerno*

In Vaticanis condita musta cadis ?

Quid tantum fecere boni tibi pessima vina ?

Aut quid fecerunt optima vina mali ?

*De nobis facile est ; scelus est jugulare Fal-
lernum,*

Et dare Campano toxica sæva mero.

Convivæ meruere tui fortasse perire ;

Amphora non meruit tam pretiosa mori.

Præcipuum forsan, atque optimum, hoc est
hujus Poematis genus : Quia in acumine præ-
sertim consistit ingenium Epigrammatis ; Acu-
tum autem semper, quod Satiricum. Sunt ta-
men alia quam plurima Epigrammatum argu-
menta. Quædam præcedentibus penitus op-
posita : Panegyrica scilicet ; quorum multa ex-
tant apud *Martialem*, in *Domitianum Cæsarem*,
aliosque. Celebre est etiam *Virgilianum* istud.

Nocte pluit tota, redeunt spectacula mane ;

Divisum imperium cum Jove Cæsar habet.

Et Inscriptio ista à neoterico quodam facta,
vestibulo palatii regis Galliæ affigenda ;

*Non orbis gentem, non urbem gens habet ullam,
Urbisve domum, dominum nec domus ulla, parem.*

Cui tametsi non insit ingenium, quod epigram-

* Lib. 1. Epigr. 19.

178 *De Epigrammate, aliisque*

maticum vulgo censetur; climax tamen adeo exquisita est & admirabilis, ut summam, quam adepta est, laudem jure mereatur. Amatoria sunt alia; Ut istud, ex Anthologia Italarum Poetarum excerptum:

*Me lætis Leonilla oculis, me Lydia torvis
Aspicit; hæc noctem nuntiat, illa diem.
Has Cytherea meo stellas præfecit amor;
Hæc meus est Vesper, Lucifer illa meus.*

Quod quidem ipsissimam Epigrammatis formam exhibet; elegans etiam & ingeniosum videtur; vereor tantum, ne contra veram rationem peccet. Alia sunt, de quavis re, facto, eventu, composita; quæ ad nullam classem possunt reduci. Ut istud *Martialis*, de Ravenna aquæ inopia laborante:

** Callidus imposuit nuper mihi caupo Ravennæ;
Cum peterem mixtum, vendidit ille merum.*

Et de puero stiria jugulato;

*† Quid non sæva sibi voluit Fortuna licere?
Aut ubi mors non est, si jugulatis, aquæ?*

Græcum etiam Epigramma;

*Χρυσὸν ἀνὴρ εὐρὼν ἔλιπε βρόχον, αὐτὰρ ὁ χρυσὸν
Ὅν λίπεν εὐρὼν, ἤψεν ὃν εὐρε βρόχον.*

Huic etiam deesse videtur spiritus vere epigrammaticus; quia nullus inest ingenii flexus,

* Lib. 3. Epigr. 57.

† Lib. 4. Epigr. 18.

sed nuda tantum & simplex facti narratio :
Hoc tamen nullatenus obstante, tam venuste,
tam mira brevitate conceptus & voces sibi in-
vicem opponuntur, ut vix quidquam concin-
nius uspiam reperiamus. De diversis Epigram-
matum argumentis hoc unum præterea obser-
vo, quædam esse seria, ad religionem & res
sacras spectantia. Quocirca adnotandum hic
occurrit, cum τὸ θαιμασιόν sit argumentum Poe-
ticæ præ omnibus conveniens, nihil illi ube-
riorem materiam suppeditare, quam religio-
nem Christianam, miraculis abundantem. Poe-
mata supremi ordinis hinc optime hauriri
posse, alibi forsan, de *Poesi sacra* disceptantes, o-
stendemus ; Epigrammata autem in ista mirabi-
lia recte compingi posse, res ipsa indicat. Quan-
quam enim ludicra sunt plerumque, & nugæ ap-
pellantur ; interdum tamen sublimitatem spirant,
iisque optime congruit sublimitas. Hujus generis
multa *Martialis* scripsit : Istud e. g. ad *Domiti-
anum*, de Templo Fortunæ, atque Arcu Trium-
phali, quem sibi erigi jussit Imperator :

* *Hic, ubi Fortunæ reducis fulgentia late
Templa nitent, felix area nuper erat.
Hic stetit, Arctoi formosus pulvere belli,
Purpureum fundens Cæsar ab ore jubar.
Hic lauro redimita comas, & candida cultu,
Roma salutavit voce, manumque, ducem.
Grande loci meritum testantur & altera dona ;
Stat sacer, edomitæ gentibus, arcus ovans.*

* Lib. 8. Epigr. 65.

180 *De Epigrammate, aliisque*

Hic gemini currus numerant elephanta frequentem;

Sufficit immensis aureus ipse jugis.

Hæc est dignatus, Germanice, porta triumphis;

Hos aditus urbem Martis habere decet.

Alibi etiam de Pompeio, & filiis:

** Pompeios juvenes Asia atque Europa, sed ipsum*

Terra tegit Libyes, si tamen ulla tegit:

Quid mirum, toto si spargitur orbe? jacere

Uno non potuit tanta ruina loco.

De natura Epigrammatis proprie dicti in genere, si quæatur; peculiare illi ingenium in sale, argutia, acumine, faceria, potissimum consistit. Mixtum, vel multiforme, esse non debet; sed ad unum duntaxat scopum collimare, unum & simplex ingenii punctum attingere, quod fortiter, & acute, ultimo versiculo, semper exprimendum est. Observanda in primis hæc est regula: si ultimum carmen sit languidum, obtusum, vel ullo modo vitiosum; damnum est integrum Epigramma, sint reliqua omnia quantumvis venusta.

Est hæc generalis natura Epigrammatum; à qua tamen excipienda forsitan sunt nonnulla, quæ non tam acuta vel faceta, quam dulcia & mollia, vel alio aliquo modo elegantia, censentur. Horum unum & alterum supra recitata sunt; utrum hæc pro Epigrammatibus

* Lib. 5. Epigr. 75.

proprie dictis sint habenda, an potius ad aliam Poeticæ speciem releganda, non multum laboro. Certum est alia quædam esse, eaque pulcherrima, poematia, paucis versibus constantia, præter Epigrammata. Quædam exant apud *Martialem*, quibus istud nomen recte applicari non potest: Multa etiam, quæ à vobis, *Academici*, Tempore *Quadragesimali* in *quæstiones philosophicas* facta sunt carmina, non sine insigni vestra laude componuntur; neque in honorem vestrum mediocriter cederet, delectum eorum probe fieri, & typis evulgari. Horum pars maxima verissime sunt Epigrammata; acuta cum sint, & faceta. Alia, sunt Descriptiones, Allusiones, vel Fictiones poeticæ, perquam elegantes & venustæ; Epigrammata appellantur, necne, parum refert. Neque est cur mirum hoc videatur: nec jure objici potest, materiam vos ideo affectare Poeticæ ineptam atque inhabilem, ut ingenii vestri sagacitatem ostentetis; regis cujusdam exemplo, qui fontibus miro artificio factis locum de industria elegit, aquæ minime accommodum, ad quem non nisi prægrandi sumptu aqua derivari potuit, eo nimirum consilio, ut quam ipse fuerit potens & magnificus, ostenderet: Nam utcunque inter se diffidere videantur Poesis & Philosophia; hæc illi materiam præbet fecundissimam: cum mentem tanta, & tam varia, idearum supellectile instruat, cogitationes etiam tot novis & diversis modis reflectat.

Elogia insuper, & *Inscriptiones*, huc sunt reducendæ: *Epitaphia* non minus. Quorum omnium elegantia concinnæ brevitati præcipue debetur: Nullum iis adsit Epitheton proprie dictum; nulla vox synonyma. Horum alia sunt metrica: Alia medio quodam modo se habent inter Profam & Poësin; Metro quidem carent, sed dictiones poeticas optime admittunt.

Pulchra sunt sæpenumero hæc exigua. Quibus etiam addi possunt *Emblemata*, sive *Symbola*; h. g. Imagines quædam pictæ, vel sculptæ, rem quamlibet, vel actionem, per metaphoram exprimentes, una cum imperfecta sententiola subscripta, mentem componentis insinuans tantum, & ex parte explicans, cætera legenti relinquens evolvenda. Pictura, corpus; Sententia subscripta, anima Emblematis appellatur. Hæc componere est pure poeticum: plurima iis sæpe inest cogitatio, plurima venustas; imo actio poetica iis continetur. Extat elegantissimi cujusdam Scriptoris Gallici* de hoc genere Inventionis (quod apud Gallos præcipue viget) prolixa & accuratissima Dissertatio; generalem illius definitionem, varias species, regulas quibus in hisce symbolis concinnandis observatis opus est, fuse explicans; discrimen inter vera & falsa osten-

* P. Bouhours. Entretiens d' Ariste & Eugene. Dial. ult.

dens; permulta denique amborum exempla allegans. Ex iis unum excerpam, unde Emblematis tum natura, tum elegantia, innotescet. Ut regis Galliæ, bellum meditantis, quam arcana fuerint consilia, & hostibus simul funesta, exprimeretur; pingebatur Sol nube obvolutus, cum hoc hemistichio subscripto:

—*Tegiturque, parat dum fulmina.*—

Prorsus neotericum, ni fallor, hoc est genus Inventionis; & antiquis penitus ignotum. Et quanquam, more Gallorum, plus ei forsan attribuit Scriptor supra memoratus, quam res patitur; admodum elegans tamen, & ingeniosum, idem esse, omnino fatendum est.

Sed ut ad Epigrammata redeamus; Quicquid hujusmodi scribis, *esto brevis*. Optima fortasse ea sunt, quæ versum octavum non excedunt; ad cætera, nimis brevitas esse non possunt. Hanc tamen regulam tanquam universalem, haud proponimus. Quædam, eaque venusta, extant proluxiora; è quibus unum à nobis, hac ipsa Disceptatione, citatum est.

Quod ad metri rationem; apud Latinos, de iis enim præcipue nunc agimus, versus hexametri & pentametri huic generi scribendi præ cæteris conveniunt: non tamen ut alii omnes excludantur; commode enim admittuntur Iambi, & Hendecasyllabi.

Hendecasyllaborum Poematum multa, Odae potius appellantur, & sunt, quam Epigrammata: Alia naturam utramque participare videntur. Utrisque nihil habet Ars Poetica suavius vel elegantius. Hoc genere scribendi princeps censetur *Catullus*; quem tamen alii, tam recentiores quam antiqui, felicissime secuti sunt; imo quidam forsan superavere. In hoc consistit illius natura, quod laxa & libera videatur, res jocosas, ac praesertim amatorias, ut plurimum tractet, serias tamen nonnunquam, ut Epitaphia, & hujusmodi; semper sit mollicula, tenella, delicatula; vocibus diminutivis gaudens; versibus etiam repetitis, & pene in orbem redeuntibus.

Minutis hisce poematiis, praesertim Epigrammate, difficile est dictu, antiqui, an recentiores, laudem magis mereantur. His certe quidam sunt Ingenii flexus, & diversae facies, quas illi ignoravere; sed de summa rei quidquam statuere non audeo. Hoc interim statuendum; verum esse, quod omnibus in ore versatur, *Inest sua gratia parvis*; gratia aliquoties non parva. Mole licet exigua haec sint omnia; re tamen exigua non sunt aestimanda: Ut haec recte componantur, multum non modo acuminis, & vigoris ingenii, sed solidi etiam iudicii, & rectae rationis, exigitur.

* *In tenui labor, at tenuis non gloria.*—

Interdum etiam haud mediocris ipse est labor; sed tunc quoque operæ pretium est, hisce opusculis istum laborem impendere. De quibus sæpe possumus asserere, quod de apibus idem *Virgilius*:

† *Ingentes animos angusto in pectore versant.*

* Georg. 4. V. 6.

† V. 83.

PRÆLECTIO

DECIMA TERTIA.

De Elegia.

MATERIAM hanc, ni fallor, pauci admodum fuisse tractandam susceperere; Illius quidem mentionem faciunt, breves quaedam in eandem stricturas adjiciunt, *Scaliger*, alique: Sed nemo est, quod sciam, si *Vossium* excipiamus, melioris famæ Scriptorum, qui de hac Specie Poetices (suavissima licet, & pulcherrima, atque institutione, & præceptis dignissima) justam Dissertationem adornaverit. Inventor illius quisnam extiterit, se nescire fatetur *Horatius*:

* *Quis tamen exiguos elegos emisit Auctor,
Grammatici certant; & adhuc sub iudice lis est.*

* De Art. Poet. V. 77.

Neque

Neque sane multi ponderis ista est percunctatio. Elegiæ nomine vulgo, & præcipue, indigitatur Poema lugubre, mortem deflens vita recens functi; interdum etiam de alio quovis argumento, tristi, & querelis idoneo, compositum. Carmen aptum *conquestionibus* genus hoc appellat *Scaliger*:

* — *Neu miserabiles
Decantes elegos;*

inquit *Horatius*, ad *Tibullum* scribens, optimum Elegiarum Scriptorem. Hoc quidem satis indicat ipsum vocis etymon; vel ab ἔλεος, vel (ut alii rectius interpretantur) ab ἔ particula dolentis, & λέγειν derivatæ; non ab εὖ λέγειν: ut nonnulli perperam arbitrantur, quia scilicet quorum mortem lugemus, eos laudibus & elogiis plerumque honestamus. Certe funeribus antiquissime, & à prima ipsius origine, adhibitum fuisse hoc poematis genus, satis constat. Istud igitur celeberrimi Vatis Elegiaci, in alterius ejusque elegantissimi Vatis Elegiaci mortem compositum, *Ovidii* nimirum in mortem *Tibulli*, appellationem istam sensu maxime proprio sibi vendicat. Quod innuit ipse Scriptor hisce versibus;

† *Flebilis indignos Elegiæ solve capillos;
Ah! nimis ex vero nunc tibi nomen erit.*

Quibus interim supponit; alia fuisse diversi

* Lib. 1. Od. 33.

† Ovid. Amor. Lib. 3. Eleg. 9.

aliquatenus ingenii Poemata, præter funebria, ad Elegiarum censum redacta. Quod quidem diserte asserit *Horatius*;

* *Versibus impariter junctis querimonia primum,*

Post etiam inclusa est voti sententia compos.

Unde edocemur, res, non tantum non funebres, sed nullo modo mœstas vel infelices, imo lætas & secundas, Elegiis, progressu temporis, celebratas fuisse. *Ovidiani* Amorum libri, *Tibulli* quoque, & *Propertii*, Poemata, *Elegiæ* inscribuntur; res autem minime tristes, imo nec serias, interdum canunt hi Poetæ: ac præsertim *Ovidius*, qui hisce nonnunquam carminibus lascivit nimis, & liberius æquo lætatur. Quod si originem, & vocis, & rei, quæ de nunc agitur, respiciamus; non nisi sensu penitus detorto hujusmodi scripta *Elegiæ* dicuntur: Diversorum igitur argumentorum poematibus, carminum tamen ratione, & scribendi modo convenientibus, idem nomen indiscrete imponebatur.

Ansam certe Elegiis dedere duo præcipue argumenta, *Mors*, & *Amor*; quam bene isthæc conveniant, quanto intervallo inter se dissideant, non est meum nunc temporis inquirere. Poetarum supra dictorum amatoria sunt pleraque omnia; huic tamen scribendi generi

* De Arte Poetic. V. 75.

pene omnigena congruit materia; præsertim, si serio res agatur. De contemptu divitiarum, ruris amœnitate, aliisque eò spectantibus, quædam, magna saltem ex parte, concinnantur Elegiæ; amoribus quidem, ut plurimum, interspersis. Nonnullæ extant, sed paucæ, apud *Tibullum*, & *Propertium*, quarum argumentum neque Mors est, neque Amor; quæ tamen in primis, ac præ cæteris, hisce carminibus semper tractata sunt. Elegia itaque eo nomine integerrima & consummatissima censi debet, quæ utrumque eodem opere involvit; illa nimirum, qua mortem Corinnæ, Deliæ, vel Lycoridis suæ, deflet Poeta; vel mortem virginis, sive juvenis, amore confecti. Inter alia vero amatoria, ea proxime ab his verissima habentur Elegiaca, quæ mœsta sunt & querula; cujusmodi quidem materies raro deest amanti-bus. Sunt tamen nonnulla de amoribus, generis penitus diversi; sed ea (ut supra adnotavimus) ad Elegiarum censum minus commode reducuntur. Quædam læta, imo exultantia; Ut apud *Ovidium*:

* *Ite triumphales circum mea tempora lauri.*

Quædam Satirica: Ut illud, quo anum quandam describit idem Vates, & sic execratur;

† *Dii tibi dent nudosque lares, inopemque senectam,
Et longas hyemes, verpetuamque sitim.*

* Amor. Lib. 2. Eleg. 12.

† Lib. 1. Eleg. 9.

Alia aliis modis jocosa; ut apud eundem *Ovidium* non pauca.

Elegiarum multæ sunt Epistolæ; quod nemini ignotum esse potest, Poetarum modo memoratorum scriptis vel minime versato. Atque hic, loco non alieno, breviter observandæ veniunt *Ovidianæ* Heroidum Epistolæ; (prout vulgo nominantur, quoniam à Fœminis principibus, & historia poetica celebratis, pleræque scribuntur) & si quæ sunt aliæ ejusdem generis: quia naturam Elegiacam, non tantum metri, sed ingenii etiam, ratione, participant. *Nasonis* operum omnium optima hæc, atque elegantissima, merito existimantur: sicut *Tristium* libri, Elegiæ licet verissimæ sint, omnium pessimi sunt habendi. Epistolarum quibusdam præcipue nihil delicatius: Specimina aliàs dedi; neque hic, vel iisdem repetitis, vel novis allegatis, opus est. Discrepant Heroidum Epistolæ ab his inter Elegias numeratis, eo quod illæ, historia fabulosa materiam suppeditante, a personis ab Auctore distinctis scribi fingantur; hæc suo ipsius nomine ad amicos suos, vel amicas, scribantur. Hoc animadverso, & prolixitatis insuper ratione habita, si hæc excipiamus, inter hanc & illam speciem parum interest. Itaque, ut ad Elegiam vulgo dictam redeamus: Illi maxime proprium est, tam re, quam voce, mollem esse, & dulcem; æquabili tenore leniter fluere, & numerosa versuum harmonia aures mulcere.

cere. Omnis absit asperitas ; quicquid salebrosum est, vel inamœnum : Nam, ut suavissime *Propertius* ;

* *Carmina mansuetus lenia quærit Amor.*

Conquestionibus etiam nihil sæpe jucundius. Queruli à poetis avium cantus dicuntur ; ut ab *Ovidio* :

† *Et latere ex omni dulce queruntur aves.*

Quam jucundus est dolor poeticus, & elegantia querelarum ! Morbum suum, terra peregrina ægrotus, sic deflet *Tibullus* :

‖ *Ibitis Ægeas sine me, Messala, per undas,
O ! utinam memores ipse, cohorsque, mei !
Me tenet ignotis ægrum Phæacia terris ;
Abstineas avidas, mors modo nigra, manus.
Abstineas, mors atra, precor ; non hic mihi mater,*

*Quæ legat in mæstos ossa perusta sinus :
Non soror, Assyrios cineri quæ dedat odores,
Et fleat effusis ante sepulchra comis.*

Ejusdem Poetæ mortem, eodem morbo jam extincti, sic luget *Ovidius*, Elegiam alloquens :

² *Ille tui Vates operis, tua fama, Tibullus,
Ardet in extructo corpus inane rogo.*

* Lib. 1. Eleg. 9. † Amor. Lib. 3. Eleg. 1.
Eleg. 3. ² Amor. Lib. 3. Eleg. 9.

‖ Lib. 1

*Ecce Puer Veneris fert everfamque pharetram,
Et fractos arcus, & sine luce facem.
Aspice, demissis ut eat miserabilis alis,
Pectoraque infesta tundat aperta manu.*

O suavem tristitiam! O dulces querimonias!
Dum ille sic moritur, illius mortem hic de-
flet; quam justo jure uterque fit immortalis!
Qui Elegias sic scribunt, & sic merentur, ii
sunt qui Elegiis minime indigent. *Descriptio-
nes* quædam Elegiacæ non minus amabiles
sunt & jucundæ; ut in eadem *Tibulli*, de cam-
pis Elysiis.

** Hic choreæ, cantusque vigent; passimque va-
gantes*

*Dulce sonant tenui gutture carmen aves.
Fert casiam non culta seges, totosque per agros
Floret odoratis terra benigna rosis.*

*Ac juvenum series, teneris immista puellis,
Ludit, & assidue prælia miscet Amor.*

Huic præterea Poemati nihil insit Epigramma-
ticum, nihil Satiricum, nihil Sublime. Neque
falsa vel faceta, nec acris vel mordax, neque
grandis vel magnifica, est Elegia; sed lævem,
tersam, humilem esse, id sibi laudi ducit. Non
tamen inhonesta, vel abjecta, sed concinna,
sed elegans, sed amabilis, ista est humilitas.

Perpauca hodie scripta poetica Elegiæ ap-

* Lib. 1. Eleg. 3.

pellantur; ea nimirum sola, quæ funeribus decorandis inserviunt. Multa tamen habemus Elegiaca, prout vox ista à veteribus sensu latiori, quem modo explicavimus, usurpatur; multa sunt, eaque elegantissima, de amoribus conscripta; aliaque moesti & dulcioris ingenii poemata.

Apud veteres, versus hexametri & pentametri Elegiis adeo sunt peculiare, ut hoc genus metri Carmen Elegiacum vulgo nominetur; neque ulla est poetica modulatio mollior, vel ad suavitatem magis composita. Hisce quidem, aliisque, argumentis numeros herocos non infeliciter adhibent nostrates; lingua vernacula utentes.

Inter antiquos qui hodie extant, Elegiaci Scriptores fere omnes sunt Latini. Fuere quidem antiquiores, inter Græcos, *Callimachus*, *Philetas*, aliisque; quorum omnium Scripta, exceptis quibusdam fragmentis, temporis naufragio periere. Quæ de illis supersunt veterum monumenta, & testimonia, quicumque scire cupit, doctissimum *Vossium*, & alios, consulat; mihi non est propositum, de factis, rebusque historicis, differere.

Inter Latinos, præcipue eminent *Ovidius*, *Tibullus*, & *Propertius*; quibus interdum *Catullus* adnumeratur. Id vero minus commode: Hendecasyllaborum præcipue, aliorumque car-

minum joci & lascivia, & eleganti de Argonautis Poemate, *Catullus* laudem adeptus est; Nihil extat illius ullo modo Elegiacum, si de-
 mas tantummodo quorundam versuum men-
 suras. Atque hi etiam adeo sunt incompositi,
 ut versus dici vix mereantur; adeo duri sunt,
 & asperi, ut salvis auribus, imo & dentibus,
 legi vix possint. Princeps hoc genere censetur
Ovidius, neque forsan immerito; quia illum,
 Elegiarum numero, nemo æquavit, elegantia
 quis superavit? Roga quidem: Liceat enim du-
 bitare, utrum illo pressior & emaculatio non
 fuerit *Tibullus*. Unum præsertim crimen *Ovi-*
dio vix ignoscendum est, mihi quidem into-
 lerabile videtur; perpetuam intelligo, & fasti-
 diosissimam, repetitionem vocum, *mei, tui, &*
sui, ultimo pede carminis pentametri. Multo
 laudabiliores essent hi versus, si voces istæ in
 istum pedem rarissime admitterentur; quod
 quidem, si modo iis componendis cura adhi-
 beretur, facile posset fieri. Sed pentametro-
 rum Ovidianorum pars sexta, ad minimum,
 languidis istis pronomibus terminatur; quo
 nihil incuriosius, insulsius, vel ad nauseam
 movendam aptius, excogitari potest. Hujus
 vitii rarius insimulandi sunt *Tibullus*, & *Pro-*
pertius; in aliud tamen uterque, ac præcipue
Propertius, sæpe incidit, à quo abstinet
Ovidius; Versum scilicet pentametrum ver-
 bis trium, vel plurium, syllabarum finien-
 do: cum omnino exigit *εὐρωπία*, ut dissyllabis
 versus isti terminentur. Unum, exiguum licet,
 prout

prout nunc extat, Scriptorem Elegiacum, nefas esset prætermittere ; si idem ille sit (qualis profecto multis notis non esse videtur) qui *Virgilii* carminibus æternam famam adeptus est. Immortalis enim sit Poeta necesse est, de quo immortalium Poetarum optimus hæc scripsit ;

** Pierides vos hæc facietis maxima Gallo,
Gallo, cujus amor tantum mihi crescit in ho-
ras &c.*

In Bucolicis *Virgilii* hæc legimus ; de quâ specie Poematis, proxima à nobis instituenda est Dissertatio.

* Eclog. 10. V. 72.

PRÆLECTIO

DECIMA QUARTA.

De Poemate Pastorali.

HOC etiam genus Poetices, nemo est ex antiquis Scriptoribus, qui ex professo discutiendum suscepit; imo, qui vel ejusdem, in præceptis tradendis, unquam meminert. De eo quidem pauca latine recentiores Critici; hodierni quoque nonnulli hoc examine ingenium suum atque eruditionem nuper exercuerunt; de Poemate Pastorali multa ac varia differentes, eidemque (meo certe judicio, quod tamen aliorum judiciis subjectum velim) plura & præclariora tribuentes, atque in eodem explicando plus pulveris excitantes, quam argumenti pondus & meritum patiuntur: quanquam interim esse hanc scribendi speciem perquam elegantem,

&

& nullo modo contemnendam, neutiquam inficior. Exigit ordo instituti nostri, ut nos etiam hac in materia aliquantulum versemur: Ea feligere visum est, quæ cogitanti verissima atque præstantissima videbantur; nullo discrimine vel factò, vel noto, inter ea quæ ab aliis jam observata sunt, & quæ à nobis nunc occurrunt observanda.

Primis mundi seculis, quando vitam simpliciore, atque adeo innocuam magis, agebant mortales; ante urbes conditas, & elaborationes vivendi artes inventas: non solum rure, sed casulis, potius quam domibus, utebantur. Felici ea tempestate, florere omnes dulci otio; terram colere, & greges atque armenta curare, unum illis datum fuit negotium: oves, aliaque pecora, indiscrete pascebant viri & foeminae. Hinc amorì præcipue, hinc carminibus, abunde materies. Quin & provec-tiore mundi ætate, postquam numero crevere populi, & moenibus atque oppidis extructis, vitam, quam nos vocamus civiliorem, introducere; tunc etiam, multo temporis spatio, maximo in honore habebantur Agricola & Pastores; non solum vulgus hominum, sed divites quoque & potentes, imo & principes, utriusque etiam sexus, rure agentes, rebus hisce rusticis, præsertim pastoritiis, operam impendebant. Patet hoc ex historia sacra Patriarcharum primævorum, *Mosis, Jacobi, & Rachelis,*

198 *De Poemate Pastorali.*

lis, aliorumque : ex Ethnicorum etiam scriptis ;
ut apud *Virgilium* :

* *Nec te pæniteat pecoris, divine Poeta,
Et formosus oves ad flumina pavit Adonis.*

Atque alibi, ut plura omittam :

† *Quem fugis, ah ! demens ? habitarunt Dii
quoque silvas,
Dardaniusque Paris.*—

Ex dictis non est difficile colligere, Pastoralis Poeticae origo quænam fuerit. Quanquam *Scaligero* assentiri non possum, statuenti hanc esse speciem omnium antiquissimam, (Lyrica enim, ut alibi ostendemus, iste honor deferendus est) tamen valde antiquam esse, non est diffitendum. Carmina quidem primi compingebant Pastores ; ea vero non pastoralia : odas & hymnos primum cecinerunt : Admodum interim vetusta sunt pastoralia ; ex libris sacris, *Canticum Canticorum Salomonis* ad istam classem omnino reducendum est : Quin & ex eo non pauca, ad verbum expressa, in Idyllia sua *Theocritus* transfudit ; usus proculdubio versione LXXII Interpretum, quibus contemporaneus fuit ille Poeta.

Ingenium hujus Poematis dulce est, facile, ex natura ipsa profluens, & præ cæteris simplex. Non tamen adeò simplex, (quod

* Eclog. 10. V. 17

† Eclog. 2. V. 60.

multi

multi perperam arbitrantur) ut vulgo soli Pastorum, & miseræ atque insciæ plebi conveniat; & ut conceptus prorsus rusticos tantummodo eliciat. Scena quidem Bucolicorum (istud enim vocabulum cum Pastoralibus synonymum usurpatur, habita tantum ratione diversorum, quæ pascebantur, pecorum) semper debet rure institui; nec quidquam naturæ rusticis contrariæ unquam admittendum est; imo hisce Poematiis, de quacunque materia conscriptis, agrestes atque silvestres ideæ & descriptiunculæ semper debent identidem intermisceri: possunt tamen intermisceri aliæ penitus diversorum generum, eæque supra vulgus longe elevatæ. Immerito igitur à non paucis redarguitur *Virgilius*, quod philosophiam interdum, imo & sublimitatem, Bucolicis suis intersperferit. Cum ex antiquis pastoribus multi (ut modo diximus) melioris, nonnulli supremæ, conditionis extiterint; non est mirum, fuisse quosdam doctos, & philosophos. Falluntur qui asserunt, e. g. Eclogam *Virgilii* quartam, & sextam, non esse vere pastorales; eique Poeticæ speciei nihil sublime convenire, nihil non simplex & rusticum. Pastoralia sunt ista Virgiliana; sed generis à vulgo pastoralium diversi: Est quoque sublimitas quædam, Bucolicorum ingenio satis congrua; sublimitas nimirum philosophiæ, & religionis, non belli & armorum, neque vitæ aulicæ, vel urbanæ. Quare igitur divinum istud, *Sicelides Muse*, multis nominibus plane divinum, pro

non pastorali habeatur, nequaquam video: Musæ rusticæ invocantur; canuntur silvæ; ad rus spectant plurima; ruri nihil contrarium. Sublime quidem est argumentum; sublimes & conceptus, & voces; sublimiora omnia, quam ipse Poeta ratus fuerat. Veram enim esse Theologorum opinionem, illum ex Sibyllinis oraculis Christi jam tum nascituri *γερβλτα* ignarum cecinisse, nullus dubito; cum multi sint versus, Messiae naturam & regnum manifestissime describentes, & Codicis sancti vaticiniis penitus germani. * Quid autem convenientius, quam pastoralibus à Poetarum optimo cani sacra ista natalitia, quæ pastoribus primum cælitus annunciabantur? Nullius vero est momenti quod obijcitur, de bello & navigatione tanquam poemati bucolico parum congruentibus, quæ tamen utraque tangit Poeta hisce versibus;

† *Alter erit tum Tiphys, & altera quæ vebat*
Argo
Delectos heroas; erunt etiam altera bella,
Atque iterum ad Trojam magnus mittetur
Achilles:

Non enim sunt hæc poematis argumenta; hæc memorat tantum vates, non canit: Ignota autem cruditis pastoribus esse non potuit Expeditio Argonautica, per universum orbem celeberrima; multo minus bellum Trojanum,

* Vide Cl. *Bulli* Primitiv. & Apostol. Tradit. p. 20, 21.

† Eclog. 4. V. 34.

cujus causa & origo Pastor fuit. Rebus quidem bellicis *versari*, alienum est a pastoralibus; aliud autem est prorsus, earum *mentionem* tantum *facere*. Idem semper dicendum de Bucolicis *Virgilii*, quodocunque Martis, & telorum meminit: Hoc solum Eclogæ decimæ loco excepto;

* *Nunc insanus amor duri me Martis in armis,*

Tela inter media, atque adversos detinet hostes:

Quem quidem scrupulum mihi exiguum injicere fateor; quia persona loquens miles inducitur, & rebus bellicis versatur. Advertendum est autem, non esse eundem & pastorem: quod satis aperte declarat ipse, *Arcadas* sic alloquens, & vitam sibi agrestem optans tantum:

† *Atque utinam è vobis unus, vestrique fuisset*

Aut custos gregis, aut maturæ vinitor uvæ:

Talis si esset, repugnarent quidem sibi invicem idæ; & armatum pastorem quis toleraret? Quod si interrogatur, Quare igitur in bucolico poemate inducitur princeps persona non bucolica, imo ab istis moribus alienissima? satis erit reponere: Ita visum fuit *Virgilio*, & nihil absurdi, vel incongrui, res ipsa involvit.

* V. 44.

* V. 35.
*

Hoc

Hoc enim modo se habet. *Gallus* militia occupatus, castris aliquantisper relictis, rus & solitudinem petit, ut amoris, quo laborat, adblandiatur: Ei in consolationem veniunt Pastores, Nymphæ, Sylvanus, Pan, atque ipse etiam Apollo. Elegantissima hæc omnia, & vere pastoralia: Eiusdem quoque ingenii integrum est poema, exceptis duntaxat duobus, quos supra recitavi, versiculis: Hos si demas; vel *Galli* ipsius querela tota est rustica, è rure petitis conceptibus. Tantum igitur abest, ut quibusdam Criticis assentiens, Eclogam hanc pro non pastoralis habeam; ut omnium, quæ extant, pulcherrimam potius existimem. Sexta *Virgiliana*, quam modo memoravi, philosophica est quidem, & religiosa; istam vero sublimitatem cum Bucolicis stare posse, supra ostendimus. De quarta etiam supra dictum est. Cæteræ *Maronis* omnino sunt pastorales: quanquam illud nequaquam indicat etymon vocis *Eclogæ*; quæ idem sonat, quod *Delectus* poematum *cujuscunque argumenti* ex pluribus *excerptorum*: Vox quoque *Idyllum* significatione sua nil bucolicum includit; neque omnia *Theocriti* sunt, istius generis: Sunt autem εἰδύλλια, voce ab εἶδος derivata, variæ solummodo poematum species.

Fatendum est nihilominus, eo magis pastoralia hæc esse poemata, quo simpliciora; & multo minus istius ingenii hæc esse carmina,

* *Aspice*

* *Aspice convexo nutantem pondere mundum,
Terrasque, tractusque maris, &c.*

quam hæc quæ sequuntur,

† *Forte sub arguta confederat ilice Daphnis,
Compulerantque greges Corydon & Thyrsis in
unum,
Thyrsis oves, Corydon distentas lacte capellas.*

Elegans tamen esse debet ista simplicitas; est enim & rustica quædam elegantia. Pastores & pastorias in theatrum dramatice productos interdum videmus: E quamvis pedum manibus gerant personæ, pileisque stramineis tegantur; concinni tamen & culti sunt habitus rurales, & inhonesto agrestium vulgo penitus ignoti. Politæ hujusce rusticitatis plurima apud *Virgilium* exempla occurrunt; quodocunque præcipue de amore res agitur. Unum ex omnibus proferre sufficiet: *Nisam* pulcherrimam, sed & crudelem, *Damon* misere deperiens, hoc modo secum conqueritur;

|| *Sepibus in nostris parvam te roscida mala
(Dux ego vester eram) vidi cum matre legen-
tem;*

*Alter ab undecimo tum me jam ceperat annus,
Jam fragiles poteram à terra contingere ramos:
Ut vidi! ut perii! ut me malus abstulit error!*

* Virg. Ecl. 4. V. 50.
V. 37.

† Ecl. 7. V. 1.

|| Ecl. 8.

Querela vere agrestis: sed quid dulcius? quid amabilius?

Humilis enim licet sit stylus proprie pastoralis; non tamen abjectus est, lusus, vel inornatus, neque Comoediae dictionem, quæ quidem prosaica est, referens, nec Satiræ jocosa, quæ ad solum sermonem proxime accedit; sed suavis & amoenus, eleganter & poetice humilis:

** O tantum libeat mecum tibi sordida rura,
Atque humiles habitare casas, & figere cer-
vos!*

Decent etiam hoc poema locutiones Antiquæ rarius interspersæ, Ænigmata, Proverbia, & Fabulæ nonnunquam supersticiosæ.

Dialogis plerumque concinnantur Bucolica: Quibus etiam debet exigua quædam Actio Dramatica compingi, Scena ruralis obiter descripta, Interlocutores diversas personas sustinentes, Certum aliquod Argumentum propositum. Non enim (ut multi hodie existimare videntur) quivis Dialogus, de re qualibet, Poema Pastorale censendus est, dummodo pastores loquantur, & ovium crebra fiat mentio: Sed plus laboris, plus artis & iudicii, hic exigitur, quam plerique arbitrantur; neque ullum est scribendi genus minus tolerabile, si male, imo

* Ecl. 2. V. 28.

vel mediocriter tantum, perficiatur. Quis sine fastidio legit multa Poemata Pastoralia, quæ vocantur, à nostratibus, tam Latine quam Anglice conscripta, Principum, aliorumque, funera misere desolentibus? Unum si legis, legis omnia; unus enim omnibus tenor. Thyrsin rogat Daphnis, quid doleat? ambiguus, utrum capellæ deerraverint, an Amaryllis, vel Neæra, amanti minus faverit. Respondet ille, nihil horum esse in causa; sed Pana, vel Phyllida, vel quemvis alium, è vivis excessisse. Itane vero? inquit Daphnis; Credideram certe, immortalem fuisse Pana: vel, Iniquum est mori Phyllida. Versibus deinceps alternis defuncti mortem uterque luget, & laudes celebrat: Quæruntur aves, oves, silvæ, montes, fluvii; omen edidit strepitans cornix; è cœlo tacta quercus decidit: Et miseranda sane sunt omnia.

Tot & tam varia sunt argumentis Bucolica, quot humanæ naturæ affectus; imo omnia Poescos genera aliquatenus participare possunt; hoc semper cauto & proviso, quod scenæ agrestis ratio habeatur, nec ulla sint cogitata rusticis contraria. *Epigrammatico* simile quiddam habent nonnullæ ex brevibus istis, inter certantes pastores, ingenii stricturis; ut apud *Virgilium*;

* *Fraxinus in silvis pulcherrima, pinus in hortis,*

* Ecl. 7. V. 65.

206 *De Poemate Pastorali.*

*Populus in fluviiis, abies in montibus altis :
Sapius at si me, Lycida formose, revisas ;
Fraxinus in silvis cedit tibi, pinus in hortis.*

Ecloga secunda tota est *Elegiaca*, querimoniam amatoriam continens ; quintæ etiam pars altera, Daphnidis mortem deflens. Multæ sunt cantilenæ, multa de tibiis, & fistulis ; quæ omnia ad *Ode* speciem quandam possunt reduci. Nihil obstat quo minus Ecloga tertia exigua quædam *Comædia* ruralis dici queat ; inferioris conditionis agrestium mores, ineptias, vitia, lites & jurgia, optime exprimens : Quibus etiam non pauca vere *Satirica* intermiscuntur, quorum exempla alibi protulimus. Priori parte Eclogæ octavæ *Tragica* est Damonis querela, quæ sic definit ;

** Præceptis aerii specula de montis in undas
Deferar ; extremum hoc munus morientis habeto.*

Heroicum autem sapiunt sublimes Eclogæ quartæ voces, & conceptus ; de quibus supra.

Quæ ex hoc Poescos genere oritur delectatio, amœnissimis ruralium scenarum descriptionibus præcipue debetur ; & amoris primæ istius simplicitatis, qua, ab origine, beati fuerunt mortales, & quam indoles humana, quantumvis corrupta & depravata, nunc etiam de-

fiderat. Rus, & simplicitatem istam, conjunxi; quia de facto olim conjungebantur. Ingenitus est nobis amor vitæ rusticæ: Natura enim Arte est jucundior: quia prior illa; & quia Dei opera perfectiora sunt, & magis varia, quam hominum. Quin & Ars ipsa tunc placet maxime, quândocunque Naturam exprimit. Sic Architectura minus admirationis, multo minus voluptatis, animo ingerit, quam Poetica, eique germana Pingendi scientia; quoniam illa prorsus est Artis, hæ Naturam quoque imaginibus exhibent. Et quanquam ars alia aliam artem potest describere; mentem tamen multo magis oblectat, quando describit naturam. Jucundum est quidem, in pictis tabulis contemplari magnifica ædificia; at quanto jucundius, mista & confusa videre, silvas, flores, fluvios, montes, fumantia villarum culmina, aves, greges, armenta, pastores, & agricolas! Quanto tamen porro esset jucundius; si describere posset pictura, florum odores, querulos avium cantus, boum mugitus, & balatus ovium, aliaque plurima, quæ non oculis, sed auribus, cæterisque sensibus, sunt subjecta! Cum itaque rus sit naturæ, urbes artis & consuetudinis; mirum non est, quod illud sit his amœnium. Indigenæ ruris, à rerum primordiis, omnes sumus; illius igitur amantes

*—*documenta damus, qua sumus origine nati;*
ut de re minus vera *Ovidius*. Ii enim etiam qui

* V. 59.

† Ovid. Metam. Lib. I. V. 415.

vitam urbanam eligunt, ex humanæ indolis propensione diligunt rusticam. Ita ingenio. fiffime *Horatius*:

* *Nempe inter varias nutritur silva columnas,
Laudaturque domus, longos quæ prospicit a-*
gros;

Naturam expellas furca, tamen usque recur-
ret.

Quinetiam, qui urbem ruri anteponunt, id faciunt non ex re ipsa, sed *per Accidens* tantum, quod aiunt Scholastici; vel propter vitia sua, & errores; vel propter incommoda quædam vitæ rurali *interdum* adhaerentia, ut quod amicorum elegantium consortio indigeant; vel propter negotia & fortunam; non eorum causa, quæ ex natura sunt rustica. *Horatii* urbani quis non miseretur, sic exclamantis;

† *O rus, quando ego te aspiciam? quandoque*
licebit

Nunc veterum libris, nunc somno, & inertibus
horis,

Ducere sollicitæ jucunda oblivïa vitæ?

Virgilium quis non amat simul & admiratur, ruris laudes millies repetendas canentem, libro *Georgicorum* secundo? Cum igitur & rus, & primæva simplicitas, naturæ humanæ etiam nunc arrideant; *Poeseos* Pastoralis amœnitatis unde subnascatur, in proclivi est discernere.

* Lib. 1. Epist. 10. V. 21.

† Lib. 2. Sat. 6. V. 56.

Hoc genere scribendi, omnium qui nunc extant, ordine & tempore, Princeps jure censetur *Theocritus*; illum *Virgilius* imitatur, ab illius Idylliis multa transfert in sua; ab ejusdem tamen norma interdum ausus recedere, sublimia Bucolicis admiscendo. *Theocriti* si verius sunt Pastoralia; *Virgilii* forsan præstantiora sunt Poemata. Dixi, *forfan*; quia ingeniosissima sane, & pulcherrima sunt *Theocriti* Idyllia; atque inter primos numerari debet ille Poeta. Illius versificatione præsertim (quod partim dialecti Doricæ suavitati, partim Scriptoris ingenio tribuendum est) nihil dulcius, vel musicâ plenius. Legatur e. g. quod primum Lectori se offert, ipsum Initium Idyllii primi.

Θ. Ἀδύ τι τὸ ψιθύρισμα, καὶ πίτυς, αἰπόλε τένα,
Ἄ ποτὶ ταῖς παγαῖσι, μέλισσ' ὄεται· ἀδύ ὃ καὶ τὸ
Συρίσδες. μετὰ Πᾶνα τὸ δεύτερον ἄθλον ἀποι-
σῇ &c.

Ἀι. Ἀόιον, ὃ ποιμάν, τὸ τιὸν μέλ' ὅ, ἢ τὸ καταχέει
Τῷ ἀπὸ τᾶς πέτρας καταλείβεται ὑψόθεν ὕδωρ.

Ἄικα ταὶ Μῶσαι τὰν οἰῖδα δῶρον ἄγωνται,

Ἄρνα τὸ σακίταν λαψῇ γέρας· αἱ δ' ἔκ' ἀρέσκη

Τῷαῖς ἄρνα λαβεῖν, τὸ ὃ τὰν οἶν ὕπερον ἄξει.

Θ. Λῆς, ποτὶ τᾶν νυμφᾶν, λῆς, αἰπόλε, τᾶδε καθ-
ίξας &c.

Postea Daphnidis infelicem amorem deflens
Thyrsis, suavissima canit carmina; quorum ini-
tium tantum, ut supra, recitabimus.

Πᾶ ποκ' ἄρ' ἦδ' ὄκα Δάφνις ἐτάκετο ; πᾶ ποκα,
(νύμφαι;

Ἡ κατὰ Πηνειῷ καλὰ τέμπεα, ἢ κατὰ Πίνδῳ;
Οὐ γδ' δὴ ποταμοῖο μέγαν ῥέον εἶχετ' Ἀνάπῳ,
Οὐδ' Ἀιτνας σκοπιάν, οὐδ' Ἀκιδ' Ἰερόν ὕδωρ.

Versus melle dulciores! Quos imitatur, nec
æquat, * *Virgilius* ipse, istis Carminibus;

*Quæ nemora, aut qui vos saltus habuere,
puellæ &c,*

Inter Græcos quid præstiterint, ut nunc leguntur, *Bion & Moschus*, norunt omnes eruditi: Inter Latinos periere prorsus, servatis tantum nominibus, *Calphurnius Siculus*, & *Aurelius Olympius Nemesianus*. De Syringe, sive Fistula pastoritia, antiquitus usurpata; de avenarum, sive calamorum forma, numero, & dispositione; de primorum etiam hujus Poeseos Inventorum nominibus, aliisque istiusmodi, pro instituti mei ratione, penitus taceo: Quicumque de his sollicitus est, Historiæ Poeticæ scriptores consulat. Hoc tantum observamus, inter omnes convenire videri, in *Sicilia* primum, & præcipue, hoc Poema floruisse.

Quod quidem nostræ ætatis Scriptoribus minus convenit; propter immutatam prorsus à primis mundi sæculis rerum, & vitæ humanæ, conditionem. Cum enim, extra plebem miseram atque inhonestam, nulli nunc sint pa-

* Ecl. 10. V. 9.

stores; nimis dura & coacta videtur Prosopopœia, vel pastoribus, qui nunc sunt, elegantiam aut eruditionem, quantumvis exiguam, affingere, vel divites & doctos sub pastorum specie inducere. De facto hæc omnia veritati esse contraria; universis notissimum est; ideoque nullus fictioni restat locus: Ac proinde ipsum hujus Poematis fundamentum tolli videtur, prout nostris quidem temporibus accommodatur. Hoc autem seposito, sunt ex recentioribus, qui tum Latine, tum linguis quique vernaculis, pastoralia non infeliciter scripsere. Quæ ab Italis quidem, & Gallis, scribuntur, carent plerumque bucolico ingenio: Urbani, & tantum non aulici, sunt pastores; aliaque sunt absurda, & contra naturam peccantia. Multo laudabilior *Spencerus* nostras: Est etiam inter hodiernos unus, & alter, mercedem pastorem jure meritus.

PRÆLECTIO

DECIMA QUINTA.

De Poemate Didactico; seu Præceptivo.

SCIENTIÆ cum sit avidissima humanæ naturæ indoles, nec minus eodem tempore dignitatis suæ conscia; hinc fit quod cupiat, ex altera quidem parte, dari sibi præcepta; ex altera vero, eadem non morosius obtrudi, sed suavius insinuari: ut qui docendi provinciam suscipit, discantis & ignorantiam tollat, & ingenio simul adblandiatur. Quo mollius & urbanius traduntur monita; eo gratius accipiuntur, eo penitus mentibus infiguntur. Vel tyronibus obsequium quoddam præstandum est; & hoc etiam sensu valet effatum *Juvenalis*,

I

* *Maxi-*

* *Maxima debetur puero reverentia.*—

Atque hinc est quod instituta, versibus expressa, tam sint jucunda. Tanti etiam sunt; ut integram & distinctam Poeseos speciem constituent. De aliis illius speciebus multa præcepimus: Eo tandem devenit, ut de præceptis tradendis tradenda jam sint præcepta. Et in hoc argumento tractando, minimum est periculum ne doctorum scrinia compilemus: Imo ne unum quidem hac in materia scriptorem unquam vidi, præter elegantissimum Auctorem Tentaminis in *Georgica Virgilii, Drydenianæ* eorum Versioni præmissi, & lingua nostra vernacula exarati: Qui sane de isto genere Didactici Poematis adeo feliciter disseruit; ut illum sequi vix minus sit difficile, quam *Drydenum* sequi, vel *Virgilium*.

Ex dictis patet, aptissimum esse Poeseos ingenium documentis concinnandis; quæ, versibus involuta, & animo jucundius ingeruntur, & memoriæ fidelius mandantur. Leges, religiosæque dogmata, metricis numeris antiquitus dabantur; & fuere iidem Theologi, qui & Poetæ. Bene etiam à nonnullis hodie cautum est, ut res quædam sacræ carminibus, in discipulorum usum, breviter exprimantur: Verius hoc modo

† — *pueris dant crustula blandi*
Doctores, elementa velint ut discere prima;

* Sat. 14. V. 47.

† Hor. Sat. 1. Lib. 1. V. 25.

214 *De Poemate Didactico;*

Cum ipsa, quæ docentur, elementa *sint* ista crustula. Etiam *Grammatica* vulgaris metrica est; Et quanquam, si nomen solummodo *carminum* tolleretur, pedestris esset sermo; hoc nihilominus indicatur, viguisse, & vigere, opinionem, præceptionibus idoneam esse Poesin. Optandum quidem foret, modo minus aspero traderentur regulæ, non solum *Rhetoricæ*, sed *Dialecticæ* etiam, & *Philosophiæ*, omniumque indiscrete scientiarum: Non quidem ut excludantur *voces technicæ*, & *termini* qui vocantur *artificiosi*; hi enim omnibus scientiis, ex rerum necessitate, adhærescunt: At certe potest fieri, ut in disciplinis instituendis invitentur potius tyrones, quam absterreantur. His autem, quæ ad rem nostram minus pertinent, obiter tantum, & in transitu, animadversis: Quatuor occurrunt Didacticorum Poematum genera: Ea nimirum, quæ ad Mores; ad Philosophiam Naturalem; ad vitæ humanæ Negotia, & Oblitamenta; ad ipsam denique Poesin, sive Artem Poeticam, spectant.

De iis, quæ *Moribus* formandis inserviunt, non est quod multum laboremus. Hæc (ut alibi adnotavi) præter carminum mensuras, nihil habent Poeticum; atque ideo inter Poemata vix sunt numeranda. Hujusmodi sunt *Pythagoræ* *Χρυσᾶ Επη*, *Theognidis* *Γνώμαι*, & *Phocylidis* *Ποιήματα Νουθετικόν*. Nulla sunt memoratu digna inter Latinos, vel Nostrates, hujus classis *Moralia*: Quæ sane Poesin parum sapiunt

ſapiunt; præterquam quod vita, ad virtutis normam exacta, optimum referat atque elegantiffimum Poema.

Rerum vero *Naturalium* indagatione nihil magis *nitet in carmine*: Hoc argumentum verſibus adornantes, politiffime ratiocinantur; & canunt, quæ explicant. Optime conveniunt Poëſis & Philoſophia, ea nimirum, quæ Phyſica appellatur; cum hæc illi tam abunde præbeat materiam deſcriptionibus, & ingenii flexibus accommodam, & idearum, vorumque, vartibus propriarum, fœcundiſſimam. Quid magis Poeticum, quam *canere*

* — *errantem Lunam, Soliſque labores,
Unde hominum genus, & pecudes, unde imber,
& ignes,*

Unde tremor terris, qua vi maria alta tumefcant

*Objicibus ruptis, ruruſque in ſeipſa reſidant;
Arcturum, pluuiasque Hyadas, geminosque
Triones:*

*Quid tantum Oceano properent ſe tingere ſoles
Hyberni, vel quæ tardis mora noctibus obſtet?*

Quid melius convenit Poemati, quam Creatoris Optimi Maximi opera evolvere, & pro re nata celebrare? Quænam ei aptior materia, quam motus, & moles, corporum cœleſtium, origo fulminis, aliorumque meteororum, ani-

* Virg. *Æneid.* Lib. 1. V. 746. & *Georg.* 2. V. 479, &c.

216 *De Poemate Didactico;*

malium anatomia, terræ motus, æstus maris, vis magnetica, colores, & soni, aliaque innumera, è fœcundissimo Naturæ sinu deprompta? De *Arato* apud Græcos, & de *Manilio* apud Latinos, taceo impræsentiarum; cum hoc genere scribendi instar omnium sit *Lucretius*. Creatorem quidem adeo non celebrat, ut è medio tollat; pro sua tamen philosophandi ratione, philosophicum prorsus scripsit Poema. Laudem certe sinceriores meritis fuisset; si Philosophiæ veræ, & Theologiæ, studuisset, ac magis excoluisset Poeticam: nam, hac etiam ex parte, venia in multis indiget. Quod in versificando plerumque asper sit, & durus, seculi potius vitio tribuendum est (cum *Ennium* inter & *Virgilium* medius floruerit) quam Argumenti, quod tractandum susceperat. Illud enim (quæcunque hac de re vulgaris sit sententia) numeros suaviores non patitur tantum, sed & eligit. Haud eo minus philosophica, quo magis dulcia, & æquabilia, ista sunt *Virgiliana*, quorum partim alibi, aliaque de causa, à nobis citata sunt, de glebis incensis;

* *Sive inde occultas vires, & pabula terræ
Pinguia concipiunt, sive illis omne per ignem
Excoquitur vitium, atque exudat inutilis humor;*

*Seu plures calor ille vias, & cæca relaxat
Spiramenta, novas veniat qua succus in herbas:
Seu durat magis, & venas astringit hiantes,*

*Ne tenues pluviæ, rapidæve potentia ſolis
Acrior, aut Boreæ penetrabile frigus adurat.*

Ipſe etiam *Lucretius* interdum numeroſior eſt,
& magis compoſitus; non ſolum, quando Ve-
nerem alloquitur, ut verſibus iſtis ſuaviſſimis;

** Te, Dea, te fugiunt venti, te nubila cæli,
Adventumque tuum; tibi ſuaves dædala tellus
Summittit flores; tibi rident æquora ponti,
Pacatumquenitet, diffuſo lumine, cælum:*

Verum etiam interdum, quando corporum
principia, rerum cauſas, & Naturæ phæno-
mena, exponit. Multum certe illi debet *Vir-
gilius*; qui tamen verſificationem ab eo acce-
ptam, mirum in modum, expolivit, & limavit.

Illud quoque *Lucretio* objiciendum eſt; quod
in digreſſiones fabuloſas, & figmenta poetica,
nunquam excurrat. Sunt quidem illi ſuæ di-
greſſiones; eæ vero non fabuloſæ, ſed phi-
loſophicæ potius quam poeticæ; quæ idcirco
argumentum non ſatis varium reddunt, & di-
verſum, neque lectorem recreant ſatis, &
oblectant. Etiam excuſus ſunt philoſophici,
ſed & impii; nimirum contra providentiam,
religionem, & immortalitatem animæ, com-
poſiti: Unum ſi excipias, de Peſte Athenienſi;
qui deſcriptionem quidem poeticam continet,
non tamen fabulam. Fatendum eſt ſane, Vatem
hunc ſcholæſtice nimis argumentari, non ſatis ce-

lare philosophum, sed nimis simplicem & inornatum exhibere. Conjungendæ quidem fuerunt Philosophia & Poesis; sed hæc illi præluere debuerat: Quod & factum fuisset, si *Virgilius* materiam hanc sumpsisset exornandam. Contrarius vero *Lucretius*; Philosophus magis ille, quam Poeta; laudabilis tamen & Poeta: *Virgilius*, in Georgicis, Poeta magis, quam Agricola; laudabilis tamen & Agricola.

In hujusmodi opere instituendo, quid impedit quo minus fictio poetica, & rerum naturalium explicatio, ita interdum miscerentur, ut in *Virgiliana* descriptione fulminis, Cyclopum officina fabricati?

* *Tres imbristorti radios, tres nubis aquosæ
Addiderant, rutili tres ignis, & alitis Austri:
Fulgores nunc terrificos, sonitumque, metumque,
Addiderant operi, flammisque sequacibus iras.*

Fabricationem fulminis fingit Vates, materiam, & adjuncta, vere explicat Physicus; præcellit autem Poesis, substernitur tantum Philosophia.

Inter neotericos, nullum est, quod sciam, hujus generis, notatu dignum Poema; præter *Sphæram Buchanani*, opus, ni fallor, haudquam contemnendum. Cum autem experientorum subsidio maxime provec̃ta sit no-

* *Æneid. Lib. 8. V. 429.*

ſtris temporibus naturalis philoſophia; non minus proculdubio promoveretur hæc ſpecies Poeticæ, ſi eadem ætas, quæ *Boyleum* tulit, *Halleum*, & *Newtonum*, tuliffet etiam *Virgilium*; & niſi antiquis, quanto præſtantes ſumus Philoſophi, tanto deteriores eſſemus Poetæ. Exant quidem apud nos * *Specimina* quædam poetica, de *Sanguinis Circuitu*, de *Machina Pneumatica*, de *Microſcopio*, & *Teſcopio*, aliſque quibuſdam huiusmodi: Sed *Deſcriptiones* hæc ſunt breves tantum, ad *ſpeciem Poeticæ*, qua de nunc agimus, nequaquam reducendæ. Hoc ſolummodo præterea obſervandum, eſſe hæc quidem de Naturali Philoſophia veriffime *Didactica*, minus *Præceptiva*: Docent quidem, non præcipiunt.

Utrumque autem præſtant, quæ proxime occurrunt diſcutienda; ea nimirum, quæ *vitæ humanæ negotia*, atque *oblectamenta*, reſpiciunt. Hæc inter, præcipue eminent Georgica *Virgiliana*, de Rebus Ruſticis, de Agricultura, de Arborum, Pecudum, atque Apum cura, jucundiſſimas, ſimul & utiliſſimas, præceptiones tradentia. Quæ ex his oritur delectatio, ruris utilitati, atque amœnitati, plurimum debet. *Heſiodum* in his ſecutus eſt *Virgilius*; ſicut in Bucolicis *Theocritum*, in *Æneide Homerum*; omnes quidem (niſi forſan excipiendus ſit *Theocritus*) ſuo quemque ſcribendi genere, exupe-

* Muſæ Anglicanæ. Vol. 1. & 2.

rans, potius quam imitans; sed *Hesiodo*, præceteris, longe præstantior. Simplex prorsus Senex *Ascræus*, rudis & impolitus; Elegantissimus *Virgilius*, & supra quam dici potest, venustus. Ex illius igitur Georgicis haurienda sunt nobis omnia, super hoc Argumento adnotanda.

Illud itaque in primis cavendum, ea eleganti cum judicio esse seligenda, quæ ex natura sua *nitent in carmine*; non ut omittantur gravissima præcepta, sed ut per rerum adjuncta maxime poetica exprimantur.

* *Jam vinctæ vites, jam falcem arbuta reponunt;*

Jam canit extremos effectus vinitor antes:
Sollicitanda tamen tellus, pulvisque movendus;
Et jam maturis metuendus Jupiter uvis.

Pluribus non opus est: Omnia hujusmodi exempla allegare, quid aliud esset, quam integra Georgica transcribere? Hanc sibi regulam proponens, multus est Poeta in describendis affectibus atque ingeniis diversis Arborum, Pecudumque; Taurorum pugna; Republica, consiliis, & bellis Apum, aliisque.

Interdum etiam, ut varietur erudiendi forma, & gratiora sint lectoribus documenta;

* Georg. 2. V. 416.

docet quæ debent fieri, describendo quæ jam facta sunt.

* Quid dicam, jacto qui semine cominus arva
Insequitur, cumulosque ruit male pinguis are-
næ?

† Quid, qui, ne gravidis procumbat culmus ari-
stis,

Luxuriem segetum tenera depascit in herba?

Atque alibi;

|| Et quidam seros hyberni ad luminis ignes
Invigilat, ferroque faces inspicat acuto;
Aut dulcis musti Vulcano decoquit humorem,
Et foliis undam trepidi despumat abeni.

Aliis etiam modis variat præcipiendi ratio-
nem; nonnunquam edicendo, quæ futura sunt
mala & incommoda, si quis secus fecerit:

^a Quod nisi & assiduis terram insectabere rast-
ris,

Et sonitu terrebis aves, & ruris opaci
Falce premes umbras, votisque vocaveris im-
brem;

Heu! magnum alterius frustra spectabis acer-
vum,

Concussaue famem in silvis solabere quercu.

Nonnunquam, quæ ipse experientia observa-
verat, enarrando;

* Georg. I. V. 104.
† V. 155.

† V. 111.

|| V. 291.

* Semi-

* *Semina vidi equidem multos medicare serentes,*

*Et nitro prius, & nigra perfundere amurca &c.
Vidi lecta diu, & multo spectata labore,
Degenerare tamen.—*

Præceptiones hisce modis sub diversa facie exhibendo, Lectorem, etiam nil tale animadvertentem, mirifice reficit, & oblectat; atque huic arti plurima inest, quantumvis inobservata, elegantia.

Quæ vero hoc Poema omnium maxime exornant, & voluptate perfundunt, crebræ sunt, & pulcherrimæ *Digressiones*; quibus in nobiliorem, sive jucundiorē, materiam, ex Argumento tamen, quod tractat, ultro subnascētem, identidem excurrit, & evagatur Poeta. Interdum in *historiam*, & *antiquitatem*, sive originem rerum, de quibus agitur: Ut

† *Ante Jovem nulli subigebant arva coloni &c.*

Er alibi:

‖ *Prima Ceres ferro mortales vertere terram
Instituit &c.*

Interdum in *vitæ humanæ conditionem*; Ut

² *Optima quæque dies miseris mortalibus ævi
Prima fugit, subeunt morbi, tristisque senectus &c.*

* V. 193.

† V. 125.

‖ V. 147.

² Georg. 3. V. 66.

Nonnunquam in *Astronomiam*, & *Naturalem Philosophiam*; cujus unum è Georgicis specimen supra dedimus: Cui unum præterea nequeo non adjicere; insignissimum cum sit, & iis etiam, quæ supra observata sunt, fidem faciat; posse, nimirum, Naturalem Philosophiam carminibus dulcissimis institui, neque asperam & duram versificationem, qualis plerumque est *Lucretiana*, necessario exigere. De læto corvorum strepitu, tanquam signo cœli sereni, locutus Poeta, sic pergit:

* *Haud equidem credo, quia sit divinitus illis
Ingenium, & rerum fato prudentia major:
Verum ubi tempestas, & cœli mobilis humor
Mutavere vias, & Jupiter humidus Austris
Densat erant quæ rara modo, & quæ densa, re-
laxat;*

*Vertuntur species animorum; & pectora motus
Nunc alios; alios, dum nubila ventus agebat,
Concipiunt: Hinc ille avium concentus in agris,
Et lætæ pecudes, & ovantes gutture corvi.*

Sæpe etiam in *fabulas*, & *fições* digreditur; ut in pulcherrimam istam de Orpheo & Eurydice: Sæpius in *descriptiones poeticas*; cujusmodi istæ sunt *Italiæ*, & *Scythiæ*, hujus hyemis, illius veris perpetui; *Vitæ Rusticæ*; Signorum varias cœli tempestates futuras indicantium; Prodigiorum mortem *Cæsaris* prædicantium; Pestis denique inter pecudes sæ-

* Georg. 1. V. 415.

224 *De Poemate Didactico;*

vientis; De qua miror, Auctorem Tentaminis *Anglicani* in *Georgica*, supra memorati, hoc observasse, videri *Virgilium*, omnes nervos intendisse, ut *Pestis Atheniensis* apud *Lucretium* descriptionem æquaret; cum succedens præcedenti videatur non minus superior, ingenii & judicii elegantia, quam inferior dignitate argumenti; & *Pestis Virgiliana* tanto antecellere *Lucretianam*, quanto pecudes cedunt hominibus. Ad summam, operum omnium *Virgilio* perfectissimum Poema hoc merito existimatur: Quinetiam pro omnium, quæ hodie extant, & quæ unquam forsân extitere, exquisitissimo, elegantissimoque, jure habendum est.

Inter Neotericos, nullum extat hujus generis Scriptum memorabile, præter *Rapini* libros de Hortis, laudem non exiguam meritos; & Poema de Vino *Ariconiano*, Auctoris inter Nos haud ita pridem versati: Qui si usus fuisset lingua *Virgilii* vernacula, *Virgilio* minori intervallo proximus successisset. Quamdiu per sermonis nostri inconstantiam licitum fuerit, florebit proculdubio *Georgicon Anglicanum*;

— & honos erit huic quoque Pomo.

Quantum ad *Oblectamina* vitæ rusticæ, *Venationem*, *Piscatum*, *Aucupium*, & hujusmodi; optima sane sunt hæc Didacticorum carminum argumenta, & materiæ penitus poeticae foecundissima. Hujus generis Specimina tantum quædam, sive Tentamina habemus, eaque

à recentioribus conſcripta; excepto *Gratii Cynegetico*; qui fortunæ, potius quam naturæ, vel artis, beneficio multum debere videtur; nimirum quod vixerit Auguſti temporibus, & quod dixerit *Ovidius*,

Aptaque venanti Gratius arma dabit.

Oppiani Ἀλιευτικά, & Κύνηγετικά inter Veterum ſcripta vix ſunt numeranda; cùm mediæ potius ſint ætatis.

Novis hic præceptis, de ſcribendi & cogitandi modis, non opus eſt; eadem quæ ſupra de *Georgicis*, in his etiam ſunt obſervanda. Imo in iis quæ de *Arte Poetica* componuntur, eadem ſunt obſervanda; quantum ad rei ſummam, & diverſitatis argumenti ratione habita.

Quæ de *hac Arte* ſcribuntur præceptiva, ſatis nota ſunt omnibus; neque ulla certe dignior eſt, vel habilior, Poſſeos materies, quam Poëſis. Ex antiquis ſola reſtat, ſed aliis omnibus major, *Horatianâ* ad *Piſones* Epistoła; opus, quod ad unguem habere debent omnes Poeticæ ſtudioſi: opus, in quo ita certant ingenium & iudicium, tam in præceptis traditis, quam in modo tradendi; ut utrum ſit ſuperius dici non poſſit. E recentioribus, in eadem arena feliciter verſati ſunt celeberrimus ille * Poëta *Gallicus*, & plures è noſtratibus, † lingua

* Boilovius.
Popius, &c.

† Honoratiſſ. Comes de Roſcommon, Inſigniff.

quique vernacula usi, & de eruditissimis optime meriti.

Atque hæc sunt, quæ ex vatum operibus colligi queunt, Didacticorum Poematum species: Quibus adnumerari posset *Ovidianum* de *Arte Amandi*; sed hoc propter materiam levem, neque satis honestam, prætermittimus. Multo minus eo nomine ignoscendi sunt, inter recentiores, *Claudius Quillettus*, & *Hieronymus Fracastorius*; qui utinam argumenta censuræ minus obnoxia sumpsissent exornanda.

Illud interim adnotandum, de re qualibet institui posse hoc Poema; de negotiis & oblectamentis, non rusticis tantum, sed & urbanis; imo de vita communi, & civili consortio: Præcipue vero de Artibus, & Scientiis. Atque inter has, quænam potius convenirent poeticis præceptionibus, quam Poesi cognatæ Artes, Pictura, & Musica? In priori præsertim, quam suavia documenta de colorum dispositione & discrimine; de umbra & lumine; de pulchritudinis illecebris; de variis, qui istam ideam compingunt, conceptibus; de forma viris, & foeminis, propria; de passionibus expressis; de prospectibus rusticis, de ædificiis, præliis, aliisque innumeris; de natura denique imitationis, & vi artis pictoriæ! Quanta hic inventionis copia! quam bellæ descriptiones, comparationes, & fabulæ poeticæ! quam facilis transitus à pictura ad pictum!

tum! quam pulchræ igitur digreſſiones ad Hiſtoriam, ad Nympharum celebrium, & Heroum, encomia, vel ad quodlibet etiam argumentum! Arduam ſatis futuram eſſe hanc provinciam, haud inficior; ſed non minus verum, quam vulgare, eſt dictum; *Difficilia quæ pulchra*. Honeſta ambitione accendatur, qui huius ſibi ingenii eſt conſcius; novum aliquod aggrediatur; *Virgilianum* iſtud animo verſans, quod in *Georgicis* extat, quæ modo diſcuſſimus;

* — *Tentanda via eſt, qua me quoque poſſim
Tollere humo, victorque virum volitare per ora.*

*Georg. 3. V. 8.

PRÆLECTIO

DECIMA SEXTA.

Habita in THEATRO ante Comitia Philologica Jul. 10. 1713.

De Poesi Lyrica.

ARGUMENTUM hoc, à me utcunque tractandum, non solum in se semper nobile, ac venustum; sed præcipue etiam tempestivum hodie censendum est: Die nimirum festo & felici, quo Pax, Reginae optimæ atque potentissimæ auspiciis, Europæ reddita, odis, & musica, hic loci celebratur. Neque ulla Poeticæ species lætitiæ, & triumphis, & principibus decantandis, æque convenit, ac illa quæ Lyrica appellatur:

** Quem virum, aut heroa, lyra, vel acri
Tibia sumis celebrare, Clio?*

* Hor. Carm. Lib. 1. Od. 12.

Pati-

Patiamini itaque, Academici, Vosque illustris quaquaversum Hospitum Corona, quoniam mihi etiam partes meæ demandantur, patiamini juvenum elegantissimorum carmina, & orationes, tantisper expectare; dum Poeseos Lyricæ quænam sit origo, & antiquitas, quodnam peculiare ac discriminans ingenium, qualis & quam varia materies, quænam denique, inter veteres, & recentiores, hoc genere scribendi discrepantia, mecum breviter exquisiveritis.

Antiquissimum esse hoc Poema, satis constat. Primus instrumentorum Musicæ inventor Jubal in sacris literis memoratur: nec dubium est, quin istis instrumentis carmina fuerint adjuncta. Imo ab Auctore Judæo * antiquitate venerabili, licet in sanctum Codicem non admissio, edocemur, eosdem qui *Musicam excogitaverunt, versus etiam in scriptis recitasse*. Poeticam ipsam ab Hymnis ferialibus, quos in honorem Dei, post collectas messes, primi homines canebant, originem traxisse, alibi ostensum est: Odarum igitur origo eodem tempore investigatur, quo ipsius Poetices. Et profecto, si internos motus, atque impulsus, mentis humanæ attendamus; ab ipsa rerum natura verisimillimum videtur, Poeticam, gaudium eliciendo, & res, vel personas, celebrando, primo erupisse, atque adeo Musicæ

* *Siracide. Eccl. Cap. xlv. v. 5.*

fuisse conjunctam. Celeberrimo *Mosis* * Cantico, sive Ode, nihil antiquius extat Poeticum : Cæteros, qui apud sacros Auctores extant, Hymnos, integrum etiam Psalmorum Librum, vetustos admodum esse, adeo notum est, ut probatione non indigeat.

Ad ingenium carminis Lyrici, & propriam indolem, quod attinet; est hoc genus Poeticæ omnium maxime Poeticum. Et sicut Poesis ipsa est scribendi, & cogitandi, ratio, à soluto sermone, ita hæc est illius species à cæteris, prorsus diversa. Dictionem illi esse penitus peculiarem, & à prosa maxime distinctam, de Stylo agens, alio loco ostendi : Conceptus solos nunc respicimus. Sunt autem ii omnium audacissimi, ἐνθουσιαστικώτατοι, & à vulgaribus cogitatis remotissimi. Quod igitur unius Odæ initio cecinit *Horatius*, ad omnes non incommode potest referri :

† *Odi profanum vulgus, & arceo.*

Sunt etiam Lyrica laxa, libera; Methodum fugere videntur, Methodum utcumque sibi in animo Scriptor proponat; Transitiones affectant, quæ nulla arte fieri videntur, nihilo licet plus artis insit; sententiarum nexus, & copulas, negligere amant; Exclamationibus gaudent, & frequenti Musarum invocatione; modo abrupto, atque improvviso, Poema incipiunt,

* Deut. xv.

† Lib. 3. Od. 1.

& finiunt; & furore quodam divino, atque usitatis legibus & regulis superiore, ab hoc ad illud devolant, & transiliunt, nulla à loquendi formulis venia vel obtenta prius, vel petita.

Unde demum suggeritur, quod Lyricis maxime proprium est; ista scilicet Licentia, qua in Excursus, & Digressiones, plerumque evagantur. A *Pindaro* hoc acceperunt, qui post illum florere; quin & hæc scribendi ratio, cuilibet Odæ applicata, Pindarica vulgo nominatur. Quamquam illius Inventor iste Vates nequaquam est habendus: Constat enim, ad illum, sicut & Græcos alios, literas à populis orientalibus, à Judæis scilicet, & Phænicibus, derivatas fuisse. Ea autem fuit indoles eloquentiæ orientalis, non solum Metaphoris, atque Hyperbolis audacissimis, abundare; sed in prolixas etiam Digressiones excurrere; quæ plurimæ in sacris Libris extant observandæ. Poetam Thebanum sæpe imitatur *Horatius*; Pindaro etiam ipso interdum magis Pindaricus. Ut in isto Poematio, cujus initio prosperam navigationem *Virgilio* precatur, navem alloquens;

* *Sic te Diva potens Cypri &c.*

versu octavo absoluto, in audaciam, & scelera hominum, acerrime invehitur; atque istud argumentum ad finem usque Odes non admodum brevis producit. Similiter de Arbore scri-

* Lib. 1. Od. 3.

bens, cujus casu propemodum oppressus fuerat,

* *Ille & nefasto te posuit die &c.*

paucis interjectis hæc subjicit;

*Quam pene furvæ regna Proserpinæ,
Et judicantem vidimus Æacum,
Sedesque descriptas piorum; &
Æoliis fidibus querentem
Sappho puellis de popularibus;
Et Te sonantem plenius aureo,
Alcæe, plectro, dura navis,
Dura fugæ mala, dura belli.*

In eorum deinde laudes expatiatur; iisque Oden claudit elegantissimam. Est certe quod queramus, istorum Poetarum fragmenta tantum quædam superesse; qui duarum, earumque præstantissimarum, Poeseos Lyricæ specierum Inventores extitere. Vago hoc modo scribendi, Argumentum aliquod initio propositum tangit Poeta, deinde ad alia digreditur;

† — *Cætera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruscum
In mare, nunc lapides adesos
Sirpesque raptas, & pecus, & domos,
Volventis una, non sine montium
Clamore, vicinaque silvæ;
Cum fera diluvies quietos
Irritat amnes. —*

* Lib. 2. Od. 13.

† Lib. 3. Od. 29.

Nihil enim effroenati hujusce Odarum generis naturam melius exprimit, quam *Horatianum* istud; quod ejusdem eodem tempore insignissimum edit exemplum. Cui insuper adjici potest, quod de Poeta Thebano idem *Horatius*;

* *Monte decurrens velut amnis, imbrēs
Quem super notas aluere ripas,
Fervet, immensusque ruit profundo
Pindarus ore.*

Ab iis, quæ à nobis jam dicuntur, sunt proculdubio qui inducantur ut credant, Poema Lyricum omnium esse Scriptori facillimum; quia scilicet tanta ei licentia conceditur: cum revera, si brevitatem excipiamus, omnium sit difficillimum, sicut & venustissimum. Non solum ingenii flamma perpaucis concessa, fulgore, spiritu, sublimitate, atque elegantia, ad insolitos hosce conceptus eliciendos, opus est; sed exquisitissimæ etiam artis est & judicii, luxuriantem videri, nec tamen esse, & leges specie tenuis transgredi, re servare. Fieri enim potest ut qui hoc igne ardet Scriptor, judicio interim castigatissimo temperetur; atque id Poetæ præstent, quod nequeunt Amatores, ut *cum ratione insaniant*.

Ex Digressionibus quidem, illæ mihi minus placent, quæ à re principio proposita *penitus*

* Lib. 4. Od. 2.

aberrant,

aberrant, & ad eandem *nunquam* regrediuntur; quam aliæ, generis multum diversi. Defendendæ proculdubio Illæ sunt; imo & nonnunquam plurimum laudandæ: Non enim semper cogitur Poeta uni Argumento, à quo exordium ceperat, ad exitum usque immorari; ideoque Transitiones Hæ potius dicendæ sunt, quam Digressiones. Quæ autem mihi multo laudabiliores videntur, eæ sunt, quæ, *arrepta occasione* ab *Adjuncto* aliquo, vel *Circumstantia*, Rei propositæ, ad *aliam* transeunt, non tamen à principe materia *penitus* alienam; qua *aliquantisper* ludunt, deinde *arrepta* similiter ab aliquo Illius *Adjuncto occasione*, ad *primum Institutum* inopinatò *revertuntur*. Ex ipsius *Horatii* carminibus commodius specimen allegare nequeo, quam ex Ode à Poeta nostrate * haud ita pridem conscripta; qui, cum vita functus sit, sine invidia laudari potest. Venu-
stissimam Oden intelligo in obitum celeberrimi *Pocockii*; † qua, itinera illius in Terram Orientalem facta commemorans, hæc canit:

*Quin nunc requiris tecta virentia
Nini ferocis, nunc Babel arduum,
Immane opus! crescentibusque
Vertice sideribus propinquum!
Nequicquam; amici disparibus sonis
Eludit aures nescius artifex,
Linguasque miratur recentes,*

* Insigniss. *Edmundo Smith* ex *Æde Christi*.
Anglicanæ. Vol. 2.

† *Muse*

*In patriis peregrinus oris.
Vestitur hinc tot sermo coloribus,
Quot Tu, Pococki, dissimilis Tui
Orator effers &c.—*

Quam eleganter ab Instituto divertit, ut Babel, & linguas confusas, pulcherrime describat; inde quam eleganter redit ad laudes Viri, linguarum peritia insignissimi! Postea, illum *foelis* vaticinia interpretatum fuisse, arte quam delicata insinuat; exinde ansam arripit, Diem terribilem, quem mundo minatur Propheta, describendi, inde etiam ad Senis doctissimi elogi-um redeundi!

*Ac sicut albens perpetua nive
Simul favillas, & cineres sinu
Eructat ardenti, & pruinis
Contiguas rotat Ætna flammæ :
Sic te trementem, te nive candidum,
Mens intus urget, mens agit ignea
Sequi reluctantem foelem
Per tonitru, aereasque nubes.*

*Annon pavescis, dum Tuba pallidum
Ciet Sionem? dum tremulum polo
Caligat astrum, atque incubanti
Terra nigrans tegitur sub umbra?
Quod agmen! heu! quæ turba sequacibus
Tremenda flammis! quis strepitantium
Flictus rotarum est! O Pococki
Egregie! O animose Vatis
Interpres abstrusi! O simili fere
Correpte flamma!—*

Admi-

Admiranda rerum, vocumque, sublimitas & elegantia; admirandi conceptuum transitus; admiranda prorsus omnia.

Hoc etiam *suum* habet Poesis Lyrica, (voce quidem ipsa illud indicante) quod Musicæ modulationibus *præ cæteris* gaudeat. *Præ cæteris*, inquit; quia non necesse est cantari Odas *omnes*; recitantur quamplurimæ; nec iis *solis* convenit Musica; Elegiis apud Antiquos Tibiæ fuerunt adhibitæ: Hodie aliis nonnunquam Poeticæ speciebus, soluto etiam Sermoni, sæpe & non sine insigni laude, Musica adaptatur: Apud veteres autem Odis *præcipue* conveniebat. Hinc carminibus Lyricis multæ suboriuntur Idææ sibi propriæ; Hinc toties commemorantur istiusmodi Instrumenta, imo & compellantur:

* — *Age dic Latinum,
Barbite, carmen.*
† — *Nec turpem senectam
Degere, nec cithara carentem.*
|| — *Si neque tibus
Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Lesbourn refugit tendere barbiton.*

Quæ carminibus elegantiam haud exiguam adjiciunt.

De Musica Antiquorum, pauca admodum

* Hor. Lib. I. Od. 32. † Lib. I. Od. 31. || Lib. I. Od. I. nobis

nobis ab iis traduntur. Præcipuorum, quibus utebantur, Instrumentorum, Lyrae scilicet, & Tibiæ, Descriptionem quicumque scire cupit, *Vossium* adeat, aliosque. Sed de *Compositionum* (quod aiunt) musicarum apud veteres natura & præstantia, vel silent Scriptores, vel parum loquuntur. Mihi quidem verisimile videtur, fuisse illas nostris hodiernis simpliciores, minus artificiosas, nec tanto partium numero & concentu compositas. Quia istius Artis, ejusque peritorum, (quorum vix ulla posteris traduntur nomina,) rarissima extant apud antiquos encomia; Instrumentorum quidem apud Lyricos, tanquam Poeticæ Adjunctorum, crebra fit mentio; sed vix credibile est, veterum scriptis tam pauca de arte Musica dici potuisse, si seculis istis, æque ac recentioribus, illa florisset. Sicut igitur Poesi Lyrica iis longe inferiores sumus, ita scientia cognata eisdem longe antecellimus: & sicut nobis nulli sunt *Horatii*, ita illis nulli fuerunt Musici, iis æquales, qui per totam Europam nunc vigent, vel nuper viguere, nulli * Orpheo nostro Britanico comparandi, neque † Successori illius, honoribus Academicis hodie exornato.

Quæ Odis tractanda sunt Argumenta, *Horatii* pleraque omnia hisce versibus complectitur.

‖ *Musa dedit fidibus divos, puerosque deorum,*

* Insignif. Henr. Purcell.

‖ De Arte Poet. V. 83.

† Insignif. Guil. Crofts Mus. D.

Et pugilem victorem, & equum certamine primum,

Et juvenum curas, & libera vina referre.

Heroas, & Triumphos, præcipuam esse materiam illis habilem, supra adnotatum est; eam igitur primam statuit *Horatius*. Temporis autem cursu, eodem carmine decantata sunt Amores & Convivia; quæ quidem utraque huic Poemati optime conveniunt. Utriusque generis multa sunt apud *Horatium*; nec quidquam extat suavius, vel elegantius. Imo non semel innuit ille Vates, levia solummodo Lyricis cani debere, & sibi excusatione opus esse, quandocunque ad majora audet ascendere.

* *Nos convivium, nos prælia virginum &c.*

Et post recitatam *Junonis* orationem,

† *Non hæc jocose conveniunt lyrae;*
Quo Musa tendis?—

Modeste autem hæc, atque hujusmodi, non critice, dicta sunt; nec de Lyricis in genere, sed de suis solummodo, loquitur Poeta; quæ tenuia esse, & grandibus inidonea, eleganti quadam verecundia asserit. Ode enim natura sua ad sublimitatem in primis composita est; ipsius etiam *Horatii* quibusdam nihil sublimius. Quis sine furore legit immortale istud;

|| *Motum ex Metello Consule civicum &c. ?*

* Lib. 1. Od. 6.

† Lib. 3. Od. 3.

|| Lib. 2. Od. 1.

*Jam nunc minaci murmure cornuum
 Perstringis aures; jam litui strepunt;
 Jam fulgor armorum fugaces
 Terret equos, equitumque vultus.
 Audire magnos jam videor duces
 Non indecoro pulvere sordidos;
 Et cuncta terrarum subacta,
 Præter atrocem animum Catonis.*

Vel illud?

** Descende Cælo, & dic, age, tibia,
 Regina, longum, Calliope, melos &c.*

Vel etiam illud?

† Qualem ministrum fulminis alitem &c.

Multaque præterea ejusdem Poetæ, grandia omnino, & sublimia?

Versibus tamen supra recitatis unum Argumentum omisit, lyricis optime conveniens, & ab ipso lyricis optime celebratum; illud nimirum, quod ad res serias, & mores spectat: Quod tamen omnium non modo utilissimum, sed forsitan & elegantissimum, existimandum est. Multa habent illius Odæ huc pertinentia:

*‖ Equam memento rebus in arduis
 Servare mentem &c. —*

* Lib. 3. Od. 4.

† Lib. 4. Od. 4.

‖ Lib. 2. Od. 3.

* *Cedes coemptis saltibus, & domo;
Villaque flavus quam Tiberis lavit
Cedes, & extructis in altum
Divitiis potietur hæres.*

Alibi etiam;

† *Eheu! fugaces, Posthume, Posthume,
Labuntur anni &c. —*

Et ut innumera ejusdem ingenii omittam, de
Avaritia hæc canit;

|| *Crescit indulgens sibi dirus hydrops,
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit venis, & aquosus albo
Corpore languor.*

Odis hisce moralibus sæpe intersperguntur
vitæ rusticæ, mediocris fortunæ, aliorumque
istiusmodi, laudes; quorum omnium amœnissi-
mæ sunt descriptiones.

^a *Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum;
Nec leves somnos timor, aut cupido
Sordidus, aufert.*

Sublimes itaque possunt esse Odæ, vel humi-
liores; jocosæ, vel seriæ; tristes, vel lætæ:
Satiricæ etiam interdum; nunquam Epigram-
maticæ. Ingeniosæ sunt quidem; sed ab isto

* Ibid. † Od. 14. || Od. 2. * Lib. 2. Od. 16.

ingenii flexu, quod Epigrammati proprium est, penitus abhorrent. Innumera, quæ à quibusdam Scriptoribus fiunt, Odarum discrimina, una cum asperrimis eorum nominibus, si quis percurrere exoptat; *Vossium*, *Scaligerum*, aliosque consulat. Mihi quidem non minus supervacanea videntur, quam molesta: cum quodlibet argumentum celebrare possit Lyrica Poesis, modo tantum, & scribendi atque cogitandi ratione superius descripta; atque hæc sint, quæ diximus, præcipua eorum capita.

Unde ista oriatur Voluptas, quæ hac specie scribendi excitatur, colligi potest ex iis, quæ alia Disceptatione delibata sunt, de Voluptate Poetica in genere, ejusque causis interioribus, prout internis animi motibus fundantur, & à principiis humanæ Naturæ, & humanæ Felicitatis, petuntur. Hoc tantum nunc porro observandum; quæ ibi dicta sunt Poesi Lyricæ præ cæteris applicanda esse: quia præter Styllum præcipue floridum & figurativum, tanta est illi carminum suavitas & varietas; tanta etiam diversitas conceptuum; tanta brevitatis elegantia; vis tam fortiter impressa; Transitiuum & Excursuum tam rapida celeritas; Spiritus denique tam ardens & sublimis: Quæ omnia menti nunquam non jucunda esse alibi ostendimus, ejusque rei causas investigare conati sumus.

De antiquis hujus generis Scriptoribus, non est mei instituti, Historicum agere. Græcorum multos, tum Viros, tum Fœminas, *Vossius* enumerat; quorum omnium fragmenta tantum quædam restant, si Poemata excipiamus *Pindari*, & *Anacreontis*. De Illo supra dictum est: Hujus adeo exigua sunt opera, & peculiare ingenium adeo notum, ut Disceptationem minimam exigant, laudem licet plurimam mereantur. *Anacreonta* Lyricæ venustatis ducem nominat *Vossius*. Inter veteres Latinos, nullus est nobilis, præter *Horatium*; Ille autem unus multis major: Certe nullam habet literatus Orbis Poematum silvam, illius Odarum libris elegantia comparandam.

Ut ad inferiora tandem descendamus; nulum est scribendi genus, quo ab Antiquis Neoterici magis superantur. Quandocunque illos imitari aggrediuntur, id optime faciunt, illorum linguam usurpantes. Latina enim multa à Recentioribus feliciter scribuntur. Felix sæpe *Casimirus*; sæpius tamen durus, turgidus, & inaniter grandiloquus. Cujusmodi unum specimen suggerit solenne, quod hodie celebratur, gaudium. Pacem recens factam canit Poeta; & postquam non male sic incepisset,

*Jam

* *Jam minæ sævi cecidere belli,
Jam prophanatis male pulsa terris
Et salus, & pax—* sic pergit

— *niveis revisit
Oppida bigis.*

Postea ;

† *Grandinat gemmis, riguoque cælum
Depluit auro.*

Sonora quidem sunt carmina ; sed *communi sensu plane carent*. Alia autem Ode bene idem Poeta ; nisi forsan aliquantulum audacius :

|| *Vive, jucundæ metuens juventæ,
Crispe Lævini ; fugiunt avaræ
Mensum lunæ, nimiumque volvi
Lubricus Æther.*

Hæc certe optima, quæ paucis interpositis sequuntur :

*Quod tibi larga dedit hora dextra,
Hora furaci rapuit sinistra ;
More fallentis tenerum jocosæ
Matris alumnum.*

Hannæio nostro id unum defuit, quo minus

* † Casimir. Lib. 1. Od. 1.

|| Od. 5.

Horatio soli secundus posteris traderetur, quod plura non scripserit. Quæ autem Lyrica Neoterici linguis quique vernaculis, Galli, Itali, Angli, componunt, Odarum veterum ingenium, atque elegantiam, nequaquam assequi videntur. Quæ à nostratibus conscripta *Pindarica* appellantur, adeo sunt enormia plerumque, futilia, atque inepta; ut animadversionibus criticis non sint dignanda. Poema, ab omnibus tum metri, tum rationis, legibus solutum, quantumvis interim insulsum & ridiculum, quicumque suffarcinat, belle secum agi existimat, si modo portentosam prolem *Pindaricam* nominaverit: quod utinam in immeritum *Pindari* opprobrium non ultra dici, docti paterentur. Quæ etiam hodie, & vulgo, *Cantilenæ* appellantur, & Instrumentis adaptantur, lætæ, ut plurimum, tolerari nequeunt, utcunque placeant cantatæ; imo optimi Concentus pessimis sæpissime conjunguntur carminibus; tanquam vera Poesis & vera Musica stare simul non possint; id quod in opprobrium Musicæ non minus dicitur, quam illud modo memoratum in opprobrium *Pindari*. Licet certe nunc sperare, hæce, ut & alias omnes, ingenuas Artes, auctum indies, & promotum iri; seculo nimirum felici, quo, ut Dissertationem hanc finiamus, sicut & incepimus, Pacem scilicet respicientes, quam celebramus, & Poesin Lyricam, quam breviter tractavimus;

* *Jam Fides, & Pax, & Honor, Pudorque
Priscus, & neglecta redire Virtus
Audet, apparetque beata pleno
Copia cornu.*

* Hor. Carmen Seculare.

P R Æ.

Q 3

PRÆLECTIO

DECIMA SEPTIMA.

ET

DECIMA OCTAVA.

De Satira.

FELICES sane Scriptores, qui, Argumentum ab aliis multoties eventilatum tractantes, quicquid ab iis præclare vel inventum est, vel explicatum, in breve quoddam, & accuratum compendium, redegerint; novum etiam aliquod de suo, non improbandum, insuper adjecerint. Utrum hoc à me, hujusce Tractatus progressu, præstitum fuerit, penes vos, eruditissimi Auditores, judicium esto. Dabo quidem operam, & me quod attinet, & illos qui hoc labore me antecesserunt. Multi enim præ-

præter *Horatium*, *Quintilianum*, cæterosque antiquos, de hac specie Poematis multa differere; Doctissimus *Casaubonus*, *Scaliger*, *Vossius*, *Dacierius*, aliique.

Materiam hanc discutientibus, in ipso limine objicitur offendiculum: De voce enim *Satira*, & illius scriptione, plurimum ambigitur. Cujus dubitationis causa constabit ex iis, quæ de hujus Poematis incerta historia, ac natura, hic sunt dicenda. Poesin Satiricam, qualis apud Græcos viguit, à Satira Romana maxime differre, non est inficiandum: Neque tamen inter illas tantum discriminis intercedere videtur, quantum nonnulli arbitrantur. Poema Satyricum apud Græcos generis fuit Dramatici; tanquam *πάρεργον* usurpatum, Tragœdiæ annexum; ut mentem mœrore Tragico ægram hilaritate quadam recrearet, reficeretque. Ita enim *Horatius*:

* *Carminē qui Tragico vilem certavit ob hircum,*

*Mox etiam agrestes Satiros nudavit, & asper
Incolumi gravitate jocum tentavit; eo quod
Illecebris erat, & grata novitate, morandus
Spectator.*

Fuit Scena, ruralis; Personæ, Satyri, & agrestia Numina; interdum etiam Homines rustici ad-

* De Arte Poet. V. 220.

miscabantur; Argumentum levius, jocosum, didiceris & scommatibus abundans; Stylus, medio quodam modo inter Comicum & Tragicum institutus. Atque hæc fuit *Poesis Satyrica* Græcorum; *Satira* vero, prout nunc extat, prorsus *Romana* est: Si *Quintiliano* credimus, dicenti * *Satira quidem tota nostra est*: Et *Horatio*, † qui *Ennium* Græcis intacti Carminis Auctorem nominat; Satiræ nimirum, ut plerique Interpretes existimant. Illam nihilominus Latinis esse propriam diserte negat *Scaliger*; & est sane quod dicta ista *Quintiliani*, & *Horatii*, explicatione temperentur: ut ex inferius dicendis luculentius innotescet. Qui hanc Poesin à Græcis non esse derivatam, sed prorsus Romanam contendunt, vocem *Satira* litera i non y scribendam volunt; atque Etymon illius non esse *Satyrus*, sed *Satur*; ut sit *Satira* quasi *Satura*, sicut *Maximus* quod olim *Maxumus*. Significat autem *Satur*, idem quod varia materie repletus; ut *Lanx Satura*, i. e. omne genus frugibus & opsoniis referta; & *Lex Satura*; nam *Leges saturas* (referente || *Dacierio*, nuncuparunt, quæ plura capita, aut plures titulos complectebantur; ut *Legem Juliam*, *Papiam*, *Poppæam*, quæ dicebatur *Miscella*, quod idem est cum *Satura*: Unde profecta est & illa locutio, per *Saturam* legem ferre; cum non rogatis ex ordine Senatoribus, non collectis, nec dinumera-

* Institut. Lib. 1. Cap. 10.

† Lib. 1. Sat. 10, 66.

|| Præfat. in Horatii Satiras. De Orig. & Progressu Satiræ Romanæ.

tis sententiis, omnes simul & promiscue sententiam ferebant: quod proprie dicebatur per Saturam sententias exquirere: quomodo post Lælium locutus est Salustius. Neque hic constiterunt: etiam Libros quosdam hac appellatione insigniverunt; ut Pescennius Festus, qui Historias Saturas, vel per Saturam, nobis dedit. Hæc Dacærius. Fuit igitur Satira, prout ad scribendum metaphorice referebatur, Poema argumenti miscellanei, res multas, & diversas, complectens: secundum istud Juvenalis:

* Quicquid agunt homines, votum, timor, ira,
voluptas,
Gaudia, discursus, nostri est farrago libelli.

Ita tamen ut materia ista, utcunque varia, acris esset ut plurimum, & mordax, vitia atque ineptias hominum, vel jocosius, vel severius, perstringens. Ante ludos scenicos Romam advectos, celebres fuere versus Saturnini, & Fescennini; rudes quidem illi, & impoliti, contumeliosi, & parum pudici: Unde Horatius,

† Fescennina per hunc inventa licentia morem
Versibus alternis opprobria rustica fudit.

Postea vero, excultis multum, & emollitis Romanorum moribus, castigatiores & minus injuriosi hi versus evaserunt; mordaces tamen, ut antea, & jocosæ, id primæ institutionis re-

* Sat. I. V. 85.

† Lib. 2. Epist. I. V. 145.

‡

tinentes,

tinentes, quòd crimina vitæ humanæ infectarentur. Ex his conflatum Poema *Satira* tandem nominabatur, propter farraginem & varietatem materiæ, ut modo diximus: Accessere insuper Musica, & Saltatio; Qua de causa, & quoniam etiam dialogis res agebatur, Dramatis speciem quandam *Satira* referebat; nec quidquam præterea adhuc exitit apud Romanos, ad Drama tam prope accedens. Inventa tandem à Græcis Tragœdia & Comoedia: Populus rerum novitate mirifice delectatus; Neglecta aliquandiu *Satira*; Restituta demum, & Comoediæ, Exodii cujusdam loco, addita. Atque hoc modo per annos aliquot se res habuit: Natus tandem *Ennius*, Vir ingenio, atque impetu Poetico, vere præditus. Is secum perpendens, reprehendi, atque irrideri, vitia hominum, in ludis theatralibus, populo quantopere placuerit; idem eventurum fore ratus est, si ejusdem argumenti Poema, alia tamen forma, atque extra scenam compositum, institueretur. Fecit illico periculum; & *Satiras* sub ea, qua nunc extant, specie conscripsit: præterquam quod non solis Hexametris, sed variis carminum generibus uteretur. Ex iis, quæ adhuc supersunt, hujus Vatis reliquiis facile est perspicere, vir quantus fuerit; neque ad ejusdem honorem parum confert, quod multa ex illius scriptis *Horatius* & *Virgilius* transtulerint in sua. *Ennio* successit *Satirarum* Scriptor *Pacuvius*; cujus opera, demptis quibusdam, iisque incertæ fidei, fragmentis,

men
 pit:
 resta
 quib
 pera
 hic
 tum

Pr

non
 niun
 id e
 cere
 cilu
 pron
 que
 form
 iis,
 non
 cieri
 sum
 rati
 dum
 vene
 sigill
 fuit
 paba
 Cyn

mentis, periire omnia. Hunc *Lucilius* excepit; cujus etiam fragmenta tantum nonnulla restant: sed quid bene, quid male præstiterit, quibus de causis & laudandus fuerit, & vituperandus, abunde docet *Horatius*; cujus verbis hic citatis non opus est. Observandum tantummodo, ista illius verba de Satiris *Lucilianis*,

* — *Quid, cum est Lucilius ausus
Primus in hunc operis componere carmina morem?*

non ita esse intelligenda, quod primus omnium iste Poeta Satiras omnino scripserit; id enim illo priores (ut supra monitum) fecere *Ennius*, & *Pacuvius*: Sed quod *Lucilius* hoc Poema expoliendo, & in melius promovendo, novam ei faciem dederit, eamque sub ista, qua *Horatii* temporibus floruit, forma primus exhibuerit. Illius enim Satiras ab iis, quas *Horatius* composuit, forma diversas non fuisse, contra *Casaubonum* contendit *Dacierius*. Unam utcunque Satiræ speciem ad summam & perfectissimam elegantiam ab *Horatio* perductam fuisse, pro certissimo habendum est; de hac, atque altera specie quæ *Juvenali* potissimum adscribenda est, posthac sigillatim agemus. Tertiæ cujusdam generis fuit Satira *Varronis*, quæ & *Menippea* nuncupabatur; à *Menippo* Philosopho apud Græcos Cynico, cujus doctrinam, & mores, *Varro* imi-

* Sat. 1. Lib. 2. V. 62.

ratus est. Fuit hoc operis genus farrago quædam, non solum omnigenis fere carminibus, sed versibus, & soluto sermone, simul constans; cujusmodi est *Petronii* Satyricon. *Varronis* etiam, præter exiguas quasdam reliquias, sive fragmenta, nihil Poeticum nunc extat: Illum interim Romanorum eruditissimum nominat *Quintilianus*.

Sensu minus arcto antiquitus usurpata fuit Vox *Satira*; non ut Poemati solummodo mordaci, & vitia perstringenti, conveniret; sed iis etiam, quæ virtutis & præcepta traderent, & laudes celebrarent. Imo & iis, quæ nunc extant, & vulgo appellantur, *Horatii*, *Juvenalis*, & *Persii*, aliorumque Satiræ, in quibus præcipue propositum est crimina, ineptias, & errores insectari, multa intersperguntur virtutis & dogmata, & encomia. *Horatii* Sermonum hujusmodi Moralia fere omnem paginam complent: Apud *Juvenalem* etiam plurima: Ut

* *Permittas ipsis expendere numinibus, quid
Conveniat nobis, rebusque sit utile nostris:
Charior est illis homo, quam sibi.*—

Et postea:

*Monstro, quod ipse tibi possis dare; semita certe
Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.*

Interdum etiam vitia perstringentes, id fa-

* Sat. 10. V. 347.

† V. 363.

ciunt modo Ethico, imo & Theologico, potius quam Satirico. Plane divinum est istud *Persianum*:

* *O curvæ in terras animæ, & cælestium inanes!*

A vera religione, magis quam philosophia, hæc depromi videntur; & non tam Stoicum, quam Christianum, sapere.

Non obstantibus tamen, quæ à *Casaubono*, *Dacierio*, aliisque, ut supra, differuntur, de etymo hujus Poematis; verisimilis, potius quam prorsus vera, ista opinio existimanda est: Neque ulla satis constat causa, quo minus *Satyrus*, potius quam *Satur*, huic voci originem dederit. Una certe constat, cur nonnulla *Horatii*, *Juvenalis*, & *Persii*, à Satyrorum moribus, & consuetudine, desumi videantur: & sane doleo macerorque, Scriptores, cætera jure laudatissimos, crimina interdum docere, quæ reprehendunt; & virtutis encomia celebrantes, ea interdum effutire, quæ, salva virtute, legi, vel audiri, non possunt. Hanc igitur litem de *vocis derivatione*, (quæ quidem in hac controversia eo minus contemnenda est, quod per illam *rei natura* plurimum explicetur) cum *Vossio* potius in medio relinquendam, quam cum *Dacierio* fidenter dirimendam, judico.

In Auctoris enim novissime memorati Dissertatione perlegenda, miror quid illum mo-

verit, ut hæc, quæ sequuntur, tanta cum fiducia affirmaret. * “ Est autem, inquit, Satira quædam
 “ Poeseos species, aliis quam Romanis prorsus
 “ incognita; nec ulla cum Satyrica Græcorum
 “ Poesi cognatione conjuncta: Quæ tamen
 “ quorundam doctorum opinio fuit”. Sane
 quidem, inquam ego; fuit, & est, opinio quorundam, imo multorum, pene dixeram omnium, doctorum; atque inter illos ipsius *Dacieri*; qui, dum ista modo recitata asserit, sui videtur oblivisci. Ex iis enim, quæ non à nobis tantum, sed & ab illo, differuntur, abunde patet, fuisse saltem *cognationem* aliquam inter Satiram Romanam, & Satyricam Poesin Græcorum; quin & illam ab hac originem suam traxisse. De Satyrica Græcorum ita doctissimus *Vossius*: † “ Quales vero personæ, talis &
 “ sermo: Nempe plurimum lascivus, ridiculus,
 “ mordax. Carpebant enim hominum vitia, ac
 “ scommatibus risum populo ciebant. *Horatius*
 “ *tius* in Arte;

“ || *Verum ita risores, ita commendare dicaces*
 “ *Conveniet Satyros, ita vertere seria ludo.*

Quid vero? Nihilne hic cognationis saltem cum Satira Romana? Lascivum esse, ridiculum, & mordax, carpere hominum vitia, ac scommatibus risum populo ciere, nihilne continent Satiræ Romanæ conveniens? Eandem

* De Orig. & Progress. Satiræ Romanæ. † Instit. Poet. Lib. 2. Cap. 19. P. 97. || V. 225.

quidem prorsus Poematis speciem non fuisse, sed sub diversa facie exhibitam, ultro concedimus: At certe aliquod, imo multum, inter utramque intercedit necessitudinis; imo hæc illi causam, atque originem, dedit.

*Praelectio
decima
octava* Hæc sunt, quæ de etymologia vocis, de historia, origine, & progressu *Satiræ*, breviter dicenda videbantur.

Quantum ad ingenium illius, & diversas species; *Vossio* nequaquam assentiri possum, hæc scribenti. * "Cum autem bifariam exagitentur vitia humana, aperte, vel occulte; posterior modus longe est *Satiræ* convenientior: Sane si metrum exceperis, à natura *Satiræ* magis abeunt *Juvenalis* & *Persius*, quam in dialogis *Lucianus*, vel in *Cæsari-bus* suis *Julianus*. Nam illi magis lædunt, quam ludunt; increpant, magis quam pungunt. Hi vero falsi ubique, & lepidi, ac festivi." His enim si fidem adhibemus; unica est *Satiræ* forma proprie dictæ, *Horatiana* scilicet: Et per hanc censuram damnantur penitus *Juvenalis* & *Persius*, & è Satiricorum numero ablegantur. Cum revera hoc potius modo res sit statuenda. Satira in genere est Poema, vitia atque ineptias hominum reprehendens: estque duplex; jocosa; qualis est *Horatii*; & seria; qualis est *Juvenalis*: illa occulta est, hæc aperta: Illa ridet ut plurimum, lascivit,

* Institut. Poet. Lib. III. Cap. 9. pag. 41.

& nugatur: Hæc urit crimina, secat, & flagris proscindit. Hæc tantum abest ut debeat excludi, ut, me quidem iudice, species sit præstantior; & magis mihi placet, fateor, *Juvenalis* furor vere poeticus, ardens spiritus, atque animosum ingenium, quam *Horatii* risus, & sales, elegantissimi licet suo genere, atque omni laude dignissimi. De utraque specie nobis agendum erit: Quam utramque vere exprimit, & discriminat, *Persius*, diversum *Lucilii* & *Horatii* ingenium sic exhibens:

* — *Secuit Lucilius urbem*

*Te Lupe, te Muti, & genuinum fregit in illis.
Omne vaser vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, & admissus circum præcordia ludit,
Callidus excusso populum suspendere naso.*

Eundem, prout mihi videtur, cujus modo memineram, errorem errans *Vossius*, Satiram dicit "non tam quævis vitia culpæ, quam ea, "ob quæ homines ridemus." † Quod si verum est, inter Vates Satiricos *Juvenalis* vix erit numerandus: Quanquam enim interdum ridet, plerumque serio agit; rarius jocos, plerumque flagello, utitur: Immo ridens etiam ab *Horatio* maxime distinguitur; Risus est alterius generis; non aulicus atque urbanus, sed mordax & malignus; qualem describit *Virgilius*:

Olli subridens mista Mezentius ira.

* Sat. I. V. 114.

† Pag. 40.

Quæ autem, tanquam in rem suam, ex *Horatio* citat *Vossius*, ipsi adversantur potius, quam auxilium ferunt. * “Nempe eadem, inquit, materies Satiræ, ac veteris Comœdiæ : “ Unde *Flaccus*;

† “ *Si quis dignus erat describi, quod malus, aut fur,*
 “ *Aut mæchus foret, aut sicarius, aut alioqui*
 “ *Famosus, multa cum libertate notabant.*

Sunt igitur Fures, Mœchi, & Sicarii, minoris notæ viriorum insimulandi, atque irridendi tantummodo ?

Eadem porro semita progrediens Vir insignissimus, hoc modo disceptatur. || “ Dictio, inquit, *Satyræ* laudatur, non tam poetica, quam pedestris, ac sermoni similis, penesque ex-temporalis. ^a Præceptum hoc non satis observat *Juvenalis*; cujus dictio epica: multoque minus hac sibi parte cavit *Persius*; qui grandi scribit stylo. Atqui nihil æque ornat *Satyræ*, quam idea veritatis ac simplicitatis: “ Cui translationes audaces adversantur.” Pro concessio hic sumit, esse *Satirarum* unicum genus, (si ita loqui liceat) illud nimirum quod *Horatius* excoluit: Quod Petirio principii est, ut loquuntur Scholastici, & à veritate alienissimum. Quod asserit verum est quidem de una *Satiræ* specie, *Horatiana* scilicet; non autem de omni *Satira*. Cum igitur *Juvenali* vitio vertit, quod

* Ibid.

† Lib. i. Sat. 4.

|| pag. 43.

^a pag. 44.

hoc præceptum de dictione pedestri non observaverit, omnino dormire videtur Vir maximus. Potuit pari jure, de Dramate loquens, regulam hanc tanquam fundamentum posuisse, debere omne Poema Dramaticum stylo humili, & pene extemporali, institui; ac deinde pari gravitate dixisse, *Præceptum hoc non satis observat Sophocles*. Nam revera inter duas Satiræ species vix minor est, quam inter Comœdiam & Tragœdiam, discrepantia. Sed plane attonitus obstupesco, quid illi in mentem venerit, ut, opinionem suam argumentis muniens, debere nimirum pedestrem esse stylum Satiræ, hæc diceret; * *Hinc Horatius in Arte*:

“ *Non ego inornata, & dominantia nomina solum,*

“ *Verbaque, Pisones, satyrorum scriptor amabo.*

“ Ubi clare ait, Satyræ scriptorem non ornatum sectari, sed verba propria, & dominantia. Nam præterquam quod ibi loquatur *Horatius*, non de Satira, sed de Dramate Satyrico Tragœdiæ intermixto; quod asserit Poeta, *Vossianæ* sententiæ adeo non favet, ut eidem e regione adversetur: Se enim inquit, in hujusmodi scriptis, non amare verba solum inornata; i. e. posse sublimiorem & ornatiorem esse stylum Satiricum. Videtur itaque credidisse *Vossius*, particulam *non pro nihilo* hic esse habendam.

* Ibid.

†

Eadem

Eadem Dissertatione, hoc ab illo observatum comperimus. * “ Est vero, inquit, Satyrici, reprehendere mores, non tam præteritos, quam sui temporis. *Persius* migrat hanc Satyræ legem: Nam paucos sane suæ ætatis taxat: neque id, nisi generali nomine utens, qualia sunt *Titii*, aut *Mævii*. Itaque Poema ejus vix Satyræ nomen meretur: Quippe quod nominatim mordeat neminem. Ac interdum quoque *Juvenalis*, hac in re, à vera Satyræ forma recessit. Hæc ille; de quibus nonnulla nobis hic occurrunt observanda, ad institutum nostrum haud parum facientia. Ac primum, non video qua de causa asseruerit, Satirici esse, non tam generatim, quam singulatim, mores reprehendere. Utrumque jure præstat Satiricus; & difficile est dictu, utrum hoc, an illud, ad ipsius provinciam potius spectet: vel si ullum sit hac ex parte discrimen, videtur, contra *Vossii* sententiam, satius esse generatim, quam singulatim, mores perstringere. Certe ingenuum est magis, vitia reprehendere, quam homines: Posterius quidem sæpe fit; idque summa cum laude, dummodo mala fama notissimi sint isti homines; & nominibus non suis, sed vel fictis, vel nullis, à Poeta notentur. Atque hoc etiam observare cogimur, contra Virum doctissimum, qui (nescio quam ob causam) veræ Satiræ de essentia esse existimat, nominatim homines mordere: Quod libellis famosis, potius quam

* Pag. 40, 41.

Satiris, convenire videtur. Id quidem interdum faciunt *Horatius* & *Juvenalis*; præterque tamen omiſſis nominibus vitia exagitant. Et adnotandum eſt præterea, etiam quando ſecus faciunt, nos, tanto temporis intervallo ab iis diſſitos, neſcire, ut plurimum, utrum vera ſint, an ficta, quibus utuntur nomina. Quod porro aſſerit *Voffius*, debere Satiricum mores perſtringere, non tam præteritos, quam ſui temporis, id demum ab illo veriſſime dictum eſt; imo adeo manifeſtum eſt, ut inutilis & ſupervacua videatur aſſertio. Non tam mortui, quam viventes, proculdubio ſunt reprehendendi; imo rariffime à Satiricis in ſcenam producendæ ſunt deſunctorum perſonæ, niſi per accidens, & ut per eorum latera viventes conſodiantur. Id enim, fateor, ſæpe factum eſt quod ſibi proponit *Juvenalis*,

* — *Experiar, quid concedatur in illos,
Quorum Flaminia tegitur cinis, atque Latina.*

Quod, ut obiter id notemus, confirmat quæ modo diximus contra *Voffianam* alia de re ſententiam: Judice nimirum *Juvenale*, minime neceſſum eſt, nominari homines viventes in Satira perſtriſtos, veris nominibus. Sed ut ad binas, quas ſtatuímus, Satiræ ſpecies redeamus:

In hoc conveniunt, quod utraque ſit acris, pungens, & mordax; Multum tamen hiſce,

* Sat. i. ad finem.

quæ sequuntur, notis discriminantur: Altera faceta est & lepida, altera irata & severa; illa ridet, hæc furit; illa ineptias & errores, hæc atrociora crimina, insectatur; altera semper humilis est; altera plerumque sublimis; illa sale tantummodo, hæc bile etiam, & felle, abundat. Peculiare *Horatii* in Satiris ingenium adeo delicatum est, ut sentiri, & concipi, melius possit, quam explicari. Recte quidem *Sermones*, potius quam *Satiræ*, ista Poemata inscribuntur; illorum enim nonnulla neutra specie sunt Satirica: *Juvenalis* autem omnes veræ sunt Satiræ, si ultimam solam excipiamus, quæ dubium est an ab illo scripta fuerit. Tantum abest à veritate *Vossii* sententia supra memorata, *Horatium* esse Satirarum Scriptorem pene unicum, *Juvenalem* ad istam classẽ vix esse reducendum.

Atque hic subit observandum, non satis constare quamobrem *Horatius* de se dixerit;

* *Sunt quibus in Satira videar nimis acer.*—

Et quinam ii fuerint, qui de illo ita senserunt. Damnandum quidem, ex altera parte, eorum est iudicium; de quibus ait,

† — *Sine nervis altera, quicquid
Composui, pars esse putat, similesque meorum
Mille die versus deduci posse.*—

* Lib. 2. Sat. 1. V. 1.

† V. 2.

At certe nimis acer nunquam censendus est ;
nonnunquam forsan, vix satis.

Utriusque generis Satiræ interdum Dialogorum, interdum Epistolarum, forma concinnantur ; sub utraque forma quædam extant *Horatii, Juvenalis, & Persii*. *Horatii* quidem sicut nonnullæ, quæ appellantur Satiræ, sunt & Epistolæ ; ita multæ, quæ appellantur Epistolæ, non minus sunt Satiræ. E. G. * *Qui fit, Mecænas, ut nemo quam sibi sortem* &c. inter Epistolas, & † *Prima dicte mihi, summa dicende Camena* &c. inter Sermones, sive Satiras, pari ratione numerari potuerant ; si modo vel Auctori, vel Editori, ita visum fuisset.

Diversum *Juvenalis* ingenium nihilo melius dignosci potest, quam ipso etiam Satirarum initio, & proposito :

|| *Semper ego auditor tantum ? nunquamne reponam ?*

Vexatus toties rauci Theseide Codri ? &c.

Primo impetu bellum apertum indicit ; satis ostendit quam animoso spiritu agitur, & quid à se expectare debeant Lectores. In nequissimos Poetas primo calamum stringit ; & postquam istis versibus,

^a — *Stulta est clementia, cum tot ubique
Vatibus occurras, peritura parcere chartæ,*

* Lib. 1. Sat. 3. † Lib. 1. Epist. 1. || Sat. 1. V. 1. ^{v. 17.}
Stylo

Stylo mordacissimo declarasset, quid se ad *ali-*
quod scribendum impulerit; carminibus proxi-
me sequentibus in latiore *Satiræ* campum ex-
currit, non minori sale, & felle, causas alle-
gans, propter quas *hoc*, præ cæteris, *scribendi*
genus elegerit.

** Cur tamen hoc potius libeat decurrere campo,
Per quem magnus equos Auruncæ flexit Alum-*
nus,

*Si vacat, & placidi rationem admittitis, edam.
Cum tener uxorem ducat spado, Mævia Tuscum
Figat aprum, & nuda teneat venabula mamma;
Patricios omnes opibus cum provocet unus,
Quotondente gravis juveni mihi barba sonabat;
Cum pars Niliacæ plebis, cum verna Canopi,
Crispinus, Tyrias humero revocante lacernas,
Ventilet æstivum digitis sudantibus aurum,
Nec sufferre queat majoris pondera gemmæ;
Difficile est, Satiram non scribere: nam quis
iniquæ*

Tam patiens urbis, tam ferreus, ut teneat se?

His, & iis, qui sequuntur, versibus, præci-
pua *Satirarum*, quas componere destinave-
rat, capita, sive argumenta, summatim deli-
bat; idque elegantissime, & modo prorsus poc-
tico, non res generales proponens, sed tam
res, quam personas, speciales breviter tangens,
& percurrans. Postea, causis perpensis ab amico
allegatis, sub persona dissuadentis, & deterrentis,
ab hoc genere scribendi, respondens acerrime

atque ingeniosissime confurgit *Satiricus* :

* *Qui dedit ergo tribus patruis aconita, vehetur
Pensilibus plumis, atque illinc despiciet nos ?*

Quantum acumen ! quantus vigor ! quam celeri
mutatione flectuntur, & retorquentur, con-
ceptus !

Persum inter *Satirarum* Scriptores vix esse
recentendum, *Vossio* sane assentior : licet non
propter causam ab eo allatam. Multa qui-
dem à *Persio* in virtutis laudem, & vitupe-
rium vitii, præclare dicta sunt : Sed deest
illi vis acris, & pungens ; nunquam ridet, raro
mordet : Crimina plerumque non tam infe-
ctatur, quam culpat ; nimis saltem leviter re-
prehendit ; & *Philosophum* potius agit, quam
Satiricum.

Ut ad nostra tandem tempora descendamus :
Pauca sunt scribendi genera, quibus Neoterici,
Angli præcipue, ab Antiquis minus superantur,
quam *Satira* ; si illam intelligamus speciem,
qua *Juvenalis* inclaruit : *Horatianam* enim pa-
rum assequuntur. Poeta ille nostras* qui haud
multis abhinc annis in *Jesuitas* confurgebat,
non paucis licet deturpatus maculis, quas vel
incuria, vel non satis maturum adhuc juvenis
judicium, vel (quod verisimilius) utrumque,
effudit, vena tamen divite felicissimus, & spi-
ritu ardens ipso *Juvenale* non indigno, plu-

* V. 158.

† *Oldhamus*.

rima tam rerum, quam dictionis, ingenio præstantissima scripsit, & maximam laudem merito consecutus est. *Drydenum* etiam nostrum quis nescit, omnibus quidem Poeseos speciebus, *Satira* vero præcipue, celeberrimum? Sed ut alios è nostratibus, memorandos licet, prætereamus: insignissimus ille, & jure laudatissimus, * *Vates Gallicus* *Horatium* & *Juvenalem* ita miscuit; ut mediam, eamque elegantissimam, inter eorum scripta speciem invenisse videatur. Cunctis ille nostri seculi Scriptoribus palmam poeticam, præsertim vero *Satiricam*, communi fere omnium consensu præripuisse censetur; quibus ego sane refragari non audeo, quæcunque hac de re mea sit sententia.

* *Boilevins.*

PRÆLECTIO

DECIMA NONA &c.

De Dramate in genere.

VENTUM est tandem ad istam Poëticae speciem, quæ sensu primo & maxime proprio *Poëtica* appellatur : Istam intelligo, ad quam vox ποιῆν, unde derivatur *Poëma*, jure potissimo refertur. Ea enim est vis atque ambitus vocis ποιῆν, ut non solum inventionem, verum etiam fabulae textum, actionis integræ, uniformis, tam magnitudine quam pondere illustris, compaginem, & accuratam partium dispositionem, involvat. Hæc autem omnia istis Poematis, præ cæteris, perficiuntur, quæ restant à nobis discutienda; Dramatico nimirum, & Epico : Præsertim vero Dramatico. Quamquam enim Opus Epicum multo grandius est, & ad summam nobilius ; in quibusdam tamen cedit Dramatico. Hujus perfectior est *Actio*, & sensu

sensu magis proprio *Actio* nominatur: Quod indicat ipsum etymon; voce *Drama* scilicet δραμα *agere* derivata. In Epicis quidem sæpe repræsentantur Homines, & Dii, loquentes: A Poëta autem, tanquam ab Historico, referuntur tantum & narrantur eorum sermones: At in Dramaticis ipsæ in medium prodeunt personæ, & loquuntur; palam res agitur, & non solum auribus, sed oculis etiam, exhibetur. Verissime autem *Horatius*:

** Segnius irritant animos demissa per aurem,
Quam quæ sunt oculis subjecta fidelibus. —*

Præterea simplicior multo, pressior, & compendiosior, est Actio Dramatica, quam Epica; & breviori temporis spatio includitur; eoque magis delicata Ars, & exquisita; rapidiores flexus animi; impensior voluptas, & admiratio. His, aliisque de causis, Tragicæ Epicæ prorsus anteferre non dubitat *Aristoteles*, ultimo capite Libri ποιητικῆς. Non tamen intelligere videtur Poëma Dramaticum Poëmate Epico esse præstantius (hoc enim rationi, & veritati plane adversatur) sed illam Poëseos speciem, pro modulo suo, hac esse præstantiorem: Inter hæc enim permultum interesse, res accurate perpendenti, ni vehementer ego fallor, satis constabit. In causa fuit proculdubio hæc, de

qua loquimur, Dramatis excellentia quod ille, Libello *de Poëtica* licet inscripto, huic tamen soli illius generi immoratus fuerit. Non sum interim nescius opus istud, prout nunc extat, imperfectum esse; magnamque illius partem temporis injuria periisse. Sed ex ejusdem Auctoris, quæ hodie supersunt, reliquiis, liquet, etiam istos, qui periire, libros Dramati præsertim fuisse destinatos. Quin & *Horatius*, optimus ille *Aristotelis* Interpretes, in celeberrima sua ad *Pisones* Epistola idem Argumentum præcipue persequitur. Alia genera tangit tantummodo, & leviter perstringit: Dramatis vero leges ex professo tractat, & fusiùs explicat. Illos secuti, multi, qui de Arte Poëtica, diversis linguis, seculisque scripsere, Dramati, præ cæteris ejusdem partibus, operam impenderunt: Plurimæque prolixæ & laboratæ de hoc Argumento extant Dissertationes. Quæ ab aliis observata sunt in breve compendium redigere conabor; quæ nova sunt, intacta, & de meo jam adjicienda, aliquanto enucleatius expositurus.

Duæ sunt præcipuæ Dramatis Species; Comœdia scilicet, & Tragoedia. Aliæ sunt quidem levioris notæ; ut Pastorales, & Satyricæ: de quibus pauca suo loco diximus. Tragico-comœdiam iis non adnumero; sed rejiciendam potius, & penitus ablegandam existimo: Non est enim Species à duabus modo memoratis distincta, sed utriusque potius Abusus & Cor-

Corruptio. Quid enim absurdius, quam actione trium horarum mentem dolore & lætitia ita distrahi, ut Passiones contrariæ se invicem frangant, & debilitent? Quam male coherent partes! Quid monstri præ se fert ista compago!

* — Turpiter atrum

Desinit in piscem mulier formosa superne.

Quam incongruum est, à Regum, atque Heroum, infortuniis ad Plebeiorum jocos subito transire, & ab his ad illa non minus subito reverti! Variari quidem debet Poëma, at non sibi ipsi adversari; reflectendi etiam, & subito retorquendi sunt affectus, & conceptus; sed ita reflectendi, ut augeantur, non ut languescant; ut se invicem commendent, non destruant. Omnino neotericum videtur hoc portentum Poëticæ, & nobis *Britannis* fere proprium; hujus enim generis non pauca extant, lingua nostra, & seculo præsertim præcedenti, conscripta. Scio à doctissimo *Vossio* de antiquorum *prætextatis* & *togatis* differente hæc adnotari. † “ Erant & mixtæ ex
“ prætextatis, & togatis; quæ tabernariæ appel-
“ labantur: Ubi personæ prætextatæ cum to-
“ gatis jungerentur. *Festus* in Schedis *Pom-*
“ *ponii Læti*: *Togatarum duplex genus: præ-*
“ *textatarum, hominum fastigio; quæ sic ap-*
“ *pellantur, quod togis prætextis remp. admini-*

* Hor. De Arte Poet. V. 3. † Institut. Poet. Lib. II. Cap. VII.

“ *strent*:

“*strent : tabernariarum, quia hominibus excel-*
 “*lentibus etiam humiles permixti, &c.* Ex his
 “*liquet, si prætexitatæ fabulæ quodammodo e-*
 “*rant Tragœdiæ, togatæ autem Comœdiæ,*
 “*Tabernariam, (quæ mixti erat argumenti)*
 “*fuisse, ut Plautus vocat, Tragico-comœdiam*
 “*&c.* Ejusmodi est *Amphitryo Plautina, &*
 “*Græcorum Hercules Licymnius.*” Hæc au-
 tem poëmata, quamvis absurda satis fuerint,
 cum nostris Tragico-comœdiis eatenus tantum
 coincidebant, quod Personis nobilissimis vulga-
 res admiscuerint : Illorum autem infelices &
 luctuosos casus cum horum lasciviis nequaquam
 confundebant ; Quod à nostris Tragico-comi-
 cis semper factum est. De Mimis, Pantomi-
 mis, Nomis, & Atellanis disceptare, non tam
 ad Criticæ, quam ad Historiæ Poëticæ, provin-
 ciam spectat ; cum hujusmodi scripta anti-
 quorum prorsus fuerint, hodie penitus ex-
 auctorata. Hæc qui scire cupit, alios, ac præ-
 cipue *Vossium*, consulat. Viget autem apud nos
 aliud genus ineptiæ Dramaticæ, antiquis pe-
 nitus ignotum : illud intelligo, quod *Opera* no-
 minatur ; à regionibus transmarinis per inho-
 nesta Eunuchorum & Meretricularum com-
 mercia (proh pudor!) ad nos derivatum ; à
 nobis summo in honore & pretio positum ; à
 nobis, quicquid peregrinum est & exoticum
 misere depereuntibus, à peregrinis & exoticis
 eo ipso nomine merito despectis, & ludibrio
 habitis. Fatali nimis indicio est hæc tam in-
 genii, quam morum, corruptela, omnia pes-
 sum

sum ire, & in deterius indies degenerare. Quantum depravari necesse est gustum seculi, dum hæc non tolerantur tantum, sed mirifice etiam amantur! Musica quidem Poesi, ac præsertim Dramaticæ, optime convenit, eamque multum adjuvat, & exornat; Passiones etiam omnes vi sua prorsus admiranda vel commovet, vel tranquillat: Actioni igitur Scenicæ sæpe debet intermisceri: Sed integrum Drama esse Cantilenam, Histriones ipsos omnes à principio usque ad finem prodire

* *Et cantare pares, & respondere paratos,*

omnes canendo agere, & pati, canentes nuncios mittere, & epistolas legere, canentes litigare, pugnare, interficere, & interfici, canentes ridere, irasci, & mori, omnia exuperat prodigia quæ Poëtæ unquam *cecinerunt*. Quicquid in his poëticum vult videri tam misere infusum est, & ridiculum; ut Critica non sit dignum: Iis certe, in primis, applicandum est istud *Horatii*, sensu magis proprio quam ipse unquam ratus fuerat;

* — *Versus inopes rerum, nugæque canoræ.*

Musica igitur sola hic appetitur. Floreat quidem Musica; sed non ut Poësin sede sua exturbet: à nostra enim patria pene exulavere Comœdia, ac Tragoedia, & *Operæ* scilicet, si Musis placet, locum cesserunt. Quin & ipsa Musica inanibus hisce rhythmis plerumque

* Virg. Ecl. 7. V. 5.

† Hor. De Arte V. 322.

applicata (si liceat mihi, salva peritiorum reverentia, hac de re sententiam ferre) inanis est nimis, & leviter tinniens; fastidiosa repetitione nauscam movens. Et quanquam ultro fatemur illos qui in *Italia*, seculis præcedentibus, hac artē eminuere, omnem laudem, quam adepti sunt, meruisse, & nostrates longe antecellere; hodie tamen sunt è nostratibus Musici, immortalem *Purcellum* imitantes, iis præstantiores qui ex *Italia*, *Gallia*, & *Germania*, huc advehuntur. Nimirum

* — *Huc omnes tanquam ad vivaria currunt;*

vescuntur nobis, ambitiosa nostra paupertate, luxurie, stultitia, & vitiis, fruuntur: Populares interim nostri negliguntur, & despectui habentur. O fractos *Britannorum* mores! Heu mollitiem deplorandam! Absit quidem, ut alienigenis quidquam meriti detrahamus; at in nostrates ne iniqui simus iudices, eo ipso quod *sint* nostrates. Non solum in magnis, verum etiam in hisce levioribus (quæ tamen minus levia sunt, quam videntur)

† *Vincat amor patriæ* —

|| — *Non possum ferre, Quirites,
Græcæ urbem.* —

His itaque spuris speciebus è medio sublati; restant Comoedia, & Tragœdia, de quibus

* Juv. Sat. 3.

† Æneid. Lib. 6.

|| Juv. Sat. 3.

postea sigillatim agere destinamus: De iis nunc disserere statuentes, quæ utrique sunt communia, sive de Poëmate Dramatico in genere.

Historiam Dramatis antiqui, tam *Græci*, quam *Romani*, pro instituti nostri ratione, consulto prætermittimus. Hæc ab aliis, ac præsertim ab eruditissimo *Vossio*, erunt petenda. Hoc tantum ex illius *Institutionibus Poëticis* adnotandum existimo, historiam hujus Poëmatitis breviter complectens. * “ Dramatum initium, inquit, est à festis diebus. Nam antiquissimi homines, frugibus collectis, conveniebant; partim ut Deo sacrificarent, partim ut relaxarent animum. Hinc nata duplex Poësis; altera gravior, in deorum laudes: altera jocularis, qua alii in alios probra dicerent. Ad prius pertinent Dithyrambi Liberi Patris, Deorum Hymni, Encomia Heroum: ad alterum autem referuntur Jambica, & Phallica. Sed primum rudia tantum initia, ac versus inconditi fuere: postea paulatim Deorum, Heroumque, gesta in majus aucta sunt; inque justas excrevere fabulas: item jocularis illi versus caperunt arte tractari. Ita ex priori genere nata est Poësis Tragica; ex posteriori, Satyrica, Comica, & Mimica.” Hæc ille; quibus fidem facit *Virgilius* in *Georgicis*:

* Ibid.

S

* — *Bao.*

* — *Baccho caper omnibus aris
Cæditur, & veteres ineunt proscenia ludi.*

Et *Horatius* in Epistola ad *Augustum*:

† *Agricolæ prisci fortes, parvoque beati,
Condita post frumenta, levantes tempore festo
Corpus, & ipsum animum, &c.*

Eadem de causa prætereo etiam *Apparatum* Dramatis antiqui; de quo Vir ille maximus, alique, multa scripsere: Formam scilicet, & Ornamenta Theatri, Scenam, Proscenium, Pulpitum, Orchæstram, item Habitus sive Vestimenta Histrionum, Togam, Pallium, Soccum, Cothurnum, aliaque eodem pertinentia. Hoc unum duntaxat nequeo non observare, *Personam*, sive *Larvam Histrionicam*, qua utebantur veteres, me semper attonitum habuisse. Quid enim à communi ratione magis alienum excogitari potuit? Actionibus scenicis semper propositum est, naturam ipsam exhibere, & artem, quantum fieri potest, celare. Poëtæ igitur id negotii datum est, ut homines ista facie repræsentent, qua revera & de facto apparent. Quid autem? Num ex altera parte Reges & Heroes, ex altera Plebei, larvati incedebant? Quare igitur in Theatris larvati inducebantur? Cum naturam exhibere conati fuerint Poëtæ; quorsum, obsecro, tan-

* Lib. 2. V. 380.

† V. 139. ad V. 155.

tum artis & laboris impendebant, ut scirent spectatores rem ob oculos positam non naturalem fuisse, sed artificiosam? Puparum gesticulationibus hoc satis conveniret; & satis tolerabile videretur: Sed immortalia *Sophoclis*, & *Terentii*, poemata actione tam monstrosa jugulata fuisse, penitus obstupesco. Præterea, ut omittamus loquelæ histrionum impedimento fuisse istas larvas; num unam eandemque vultus dispositionem & situm, in rerum veritate, semper servant homines? Quare igitur in Theatris? Ubi hic passionum varietas, & varii musculorum flexus, passionum istas, sive tristes, sive lætas, exprimentes? Hoc quidem modo, sensu verissimo, sed absurdo, & ab *Horatiano* penitus diverso, Persona

* — *servatur ad imum*

Qualis ab incepto processerat, & sibi constat.

Non possum quin iterum iterumque mirer, *Horatium*, aliosque summo ingenio & judicio valentes, tam *Romanos*, quam *Græcos*, hoc opprobrium Theatri passos fuisse. Certe melius à nobis factum est, homines nuda facie, vultu quemque suo, & *habitu gradui competente* (ut loquimur Academici) distinctos, in scenam inducentibus. Nam neque Soccus, & Cothurnus, quibus antiqui utebantur, Persona licet minus absurdi, mihi quidem satis placent. Neque enim Reges & Heroes, Cothurnos, nec

276 *De Dramate in genere.*

Plebei Soccus, de facto, induebantur : Quamobrem autem Histriones prodirent *quatenus* Histriones, nequaquam video ; cum Poëtarum sit, ut modo diximus, Naturam imitari, Artem vero, & Fictionem, quantum possunt, tegere ac dissimulare.

Cum historiam, atque apparatus Dramatis hic prætereunda judicaverim ; multo minus Musicam, ejusque Instrumenta actionibus scenicis famulantia, mihi in animo est exponere ; cum hoc Musicorum sit potius, vel Antiquariorum, quam Poëtarum, vel Criticorum. Varia Tibiarum genera, Tibicines, Choraules, Pythaules, &c. abunde explicantur à toties laudato *Vossio*, aliisque.

Itaque ut, hisce omnibus sepositis, ad rem magis proprie nostram tandem accingamur ; Drama hoc modo definimus : Nimirum quod sit, *Poëma certam quandam actionem continens, & veram humanæ vitæ imaginem exhibens, delectationis, atque utilitatis, causa.*

Dixi, *Actionem* in singulari ; quia debet esse *unica* : aliter confunderet mentem, atque divideret ; & auditoribus molestiam, potius quam voluptatem, faceret. Multis quidem, imo plerisque tam Tragædiis, quam Comædiis, præcipue vero Comædiis, *videntur* inesse binæ Actiones. Sæpe autem videntur tantum, cum revera non sunt : Altera enim alteri ita subji-

citur.

citur, ita coalescit, & intexitur; ut illa hujus Pars potius, quam Actio distincta sit existimanda: Rivo minori similis à majori aliquantulum deflectenti, ad eundem tandem redeunti, & ab eodem penitus absorpto. Aliis autem *prorsus una* est Actio: Et quanquam illud genus modo memoratum recte admittitur, sæpe etiam merito laudatur; hoc tamen, quia tale, multo est præstantius. Plus enim artis exerceatur necesse est in simplici fabula ita disponenda, ut voluptatem atque admirationem eliciat; quam idem præstando, ubi varia magis & copiosior materies subternitur. Præterea, quando mens uno tantum eventu occupata est, & de uno tantum sollicita; pressiores & magis compacti sunt conceptus, arctior expectatio, exquisitior anxietas, altius & penitius adactæ impressiones; quam ubi diversis prospectibus distrahitur, qui cogitationes dissipant & labefactant. Hic igitur præcipue valet ista *Horatii* regula, quanquam in genere proponitur;

* — *sit quod vis simplex duntaxat & unum.*

Verum est certe, Naturæ, & Naturalis Philosophiæ ratione habita, res singulas, quo simpliciores sunt, & minus mixtæ, vel compositæ, eo excellentiores esse, & perfectiores: Quia Corruptelæ, Mutationi, Errori, & Vitio, eo minus sunt obnoxia. Id quod satis constat,

* De Arte. V. 23.

278 *De Dramate in genere.*

comparatione facta inter corpus & spiritum,
inter creaturas & ipsum Creatorem.

*Prelectio
Vicesima.*

Quonquam voces istæ *Fabula*, *Actio*,
& *Machinatio* Dramatis, sensu indis-
creto sæpe usurpantur; inter ideas tamen iis
congruentes multum interest. Per *Actionem*
intelligitur insignis quædam res gesta principis
personæ unius, vel alterius; quam Eventus gran-
dis & memorabilis consequitur. *Fabula* est
Congeries Incidentium, Episodiorum, aliorum-
que omnium, quæ Actionem istam promovent,
& ad finem perducunt. *Machinatio* Dramatis
est peculiaris partium Dispositio, artificiosam
earum involutionem & enodationem comple-
ctens. *Morum*, atque *Indolum Discrimina*,
vel (ut loquuntur Hodierni) *Characteres*, *Passiones* quoque, *Conceptus*, & *Dictiones*, Ad-
iuncta sunt, & Circumstantiæ, personis repræ-
sentatis adhærentes. Quæ singula, maximi li-
cet sint momenti, & à Poëtis omni cura ob-
servanda, à nobis etiam suo loco sigillatim dis-
cutienda; hic tamen adnotata sunt tantum-
modo: quia *Dramati in genere* eorum discrimina non conveniunt. De his igitur agendum
erit; quando ad illius species scorsim tractandas
ascenderimus.

Hoc tamen *in universum* nunc observandum
est; generalia ista *Horatii* præcepta huc esse
referenda: Primo de *Passionibus*, *Conceptibus*,
& *Dictionibus*;

Non

* Non satis est pulchra esse poëmata; dulcia
sunt,

Et, quocunque volent, animum auditoris agunto.
Ut ridentibus arrident, ita flentibus adsunt
Humani vultus: Si vis me flere, dolendum est
Primum ipsi tibi; tunc tua me infortunia læ-
dunt,

Telephe, vel Pelen: male si mandata loqueris,
Aut dormitabo, aut ridebo. Tristia mæstum
Vultum verba decent, iratum plena minarum,
Ludentem lasciva, severum seria dicta.

Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum; juvat, aut impellit ad
iram,

Aut ad humum mærore gravi deducit, & angit:
Post effert animi motus interprete lingua.

Deinde de Characteribus, sive diversis persona-
rum fortunis, moribus, & ingeniis:

† Si dicentis erunt fortunis absona dicta,
Romani tollent Equites, Peditesque cachin-
num.

Intererit multum Davusne loquatur, an Heros,
Maturusne senex, an adhuc florente juventa
Fervidus, an matrona potens, an sedula nutrix,
Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli,
Colchus, an Assyrius, Thebis nutritus, an Argis.

Materies hujus Poëmatis Fabula dicitur; ve-
ra licet Historiæ sæpenumero innitatur. Quia

* V. 99.

† V. 112.

S 4

tunc

280 *De Dramate in genere.*

tunc quoque magnam partem fabulosa est; & multa fictio rebus de facto gestis admiscetur. Aliter si fit; *Historia Dramatica*, potius quam *Drama*, istiusmodi opus nominandum est. Cujus generis sunt multa celeberrimi illius Poëtae nostratis; qui Annales quorundam Regum Britannicorum in scenam produxit, neglectis regulis, locum, & tempus, dramaticum respicientibus: Sed ad cætera,

* — *spirat tragicum satis, & feliciter audet*; imo felicissime; & *istis* etiam operibus, multo magis veris, & proprie dictis, quas composuit, Tragœdiis, multam laudem meretur.

Sæpe autem Drama, proprie sic dictum, veræ historiæ superstruitur: Ut *Senecæ Octavia*; & pleræque à Neotericis, tam *Anglis*, quam *Gallis*, exaratae Tragœdiæ (Comoedia enim à vera historia raro, aut nunquam, desumitur; sed vel à Facto quodam privato, quod verum sit licet, historiæ tamen non est materia; vel à sola fictione ipsius Poëtae:) Interdum, Fabulæ quidem, sed notæ illi, & vulgari; ut *Sophoclis Trachiniæ*, *Oedipus*, &c. Auctore pro libitu suo istam Fabulam in scenis disponente, & facie nova exhibente; secundum istud *Horatianum*;

* *Publica materies privati juris erit, si
Nec circa vilem, patulumque moraberis orbem,*

* Horat. ad Augustum. V. 166.

† De Arte. V. 131.

Nec verbum verbo curabis reddere, fidus

Interpres : ———

Nonnunquam denique soli Poëtae Inventioni; qui integrum Poëma comminiscitur. Pleræque antiquorum Tragediæ, tum *Græcorum*, tum *Romanorum*, è fabulosa historia depromuntur: Pleræque Neotericorum vel è vera historia; vel è sua prorsus fictione; vel è fictis narrationibus ab aliis recentiorum conscriptis, quæ fabulæ licet sint, non sunt tamen notæ & vulgares, cujusmodi sunt istæ antiquorum, de *Medea*, *Hercule*, *Iphigenia*, aliisque.

De Dramatum fundamentis observanda est in primis ista *Horatii* regula:

** Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge, Scriptor ———*

Si historiæ, vel veræ, vel fabulosæ, superstruitur Drama; nihil repræsentetur iis contrarium quæ de personis repræsentatis nota sunt, & memoriæ tradita: Quia fictioni palam hic adversatur rerum ipsarum veritas, vel famæ celebritas. Hujus vitii acerrime arguitur à nobili quodam Critico nostrate Poëta quidam nostras, quod *Hannibalem* induxerit mollem, effæminatum, & amore languescens; *Scipionem*, iracundum, & furore abreptum. Sin vero omnia fingat Scriptor; omnia tamen fingat verisimilia; atque id caveat, ne partes sibi invicem repug-

nent, vel male cohærescant. Quo etiam referendum est, quod postea *Horatius*;

**Si quid inexpertum scenæ committis, & audes
Personam formare novam; servetur ad imum
Qualis ab incepto processerit, & sibi constet.*

Famam quidem recte *sequi*, & ex historia poëma laudabile compingere, multæ artis opus est, inventionis etiam non exiguæ: Sed ut omnia quis comminiscatur, omnia è suo ipsius penu depromat, vix minus artis requiritur; certe multo major inventionis copia. Posterius meo quidem iudicio palmam potioremer meretur: quia totum Poëma prorsus novum est, ideoque auditori plus adfert voluptatis, Poëtæ plus honoris: Qui hujusmodi opus de suo integrum *creando* (si ita loqui liceat) sensu summo & maxime proprio *Poëtæ* nomen sibi vendicat.

Non ignoro videri hæc adversari huic, quæ sequitur, *Horatii* sententiæ:

*† Difficile est proprie communia dicere; tuque
Rectius Iliacum carmen deducis in actus,
Quam si proferres ignota, indictaque primus.*

Sed ut omittamus, ne celeberrimo quidem, & præstantissimo Poëtarum atque Criticorum assentiendum esse, contra rationem, experien-

* V. 125.

† V. 128.

tiam, & rerum veritatem; advertendum est, sequioribus mundi seculis, ex illo tempore quo floruit *Horatius*, plurimum promoveri Inventionem Dramaticam: Et si vidisset ille Tragoedias quasdam haud ita pridem conscriptas, & ex mera Auctorum fictione profectas; id opinionis forsan immutasset. *Difficile* quidem esse *proprie communia dicere*, hoc est, materiam vulgarem, notam, & è medio petitam, ita immutare atque exornare, ut nova & Scriptori propria videatur, ultro concedimus; & maximi proculdubio ponderis ista est observatio. Sed omnibus utrinque collatis, & tum Difficilis, tum Venusti, tam Judicii, quam Ingenii, ratione habita; major, in totum, videtur esse gloria, fabulam efformare penitus novam, quam veterem, utcunque immutatam, de novo exhibere.

In omni Dramate recte composito, *Tres Unitates*, quæ vocantur, recentiores Critici statuerunt; *Loci*, nimirum, *Temporis*, & *Actionis*. De *Actione* jam diximus. De *Tempore* observandum est, sensu minus proprio illi vocem *Unitatis* applicari: Multiplex quidem esse potest *Locus*, vel *Actio*: *Tempus* autem quantumvis *longum*, non desinit esse *unum*, respectu habito ad *Actionem* continuatam. Sed leve hoc, fateor: cum quid velint qui ita loquuntur omnes satis intelligant; licet minus accurate loquantur.

Ad *Tempus* quod attinet; *Aristoteles*, & post illum doctissimus *Vossius*, alique, ultra unius Diei spatium Drama non esse producendum statuerunt: Ideoque Comoedia ista *Terentiana*, quæ *Heautontimoroumenos* inscribitur, hoc nomine vitiosa existimatur; quia Diem unum, & alterius etiam partem, includit. Quod si ad exquisitissimam amussim res exigeretur; non diuturnior esset Actio Dramatis, quam ipsa in scenis Repræsentatio. Hoc certe perfectissimum esset, si modo recte possit fieri: sed quanquam rarissime, aut nunquam, fieri potest ut verisimile videatur commentum res tam grandes tam cito perfici; curandum est tamen ut ad istam regulam quam proxime queat accedatur. Bellum *Trojanum*, ab initio usque ad finem, unius Tragœdiæ limitibus geri, & Decennium in tres quatuorve horas compingi, non solum improbabile, sed impossibile, primo intuitu apparet; & fabulas tam monstrosas tolerare nequit recta ratio.

Unus esse debet *Locus* Dramatis; etiam propter causam modo allatam, quæ *Tempus* respexit. Unitas enim Temporis supponit unitatem Loci; & multiplex Locus tollit unitatem Temporis. Si paucis horis finiatur Actio; locis longe distantibus agi non potest: & ex adverso, si partim *Londini* agatur, partim *Oxonii*; paucis horis nequit finiri. Sed alia insuper de causa, locum ipsum spectante, om-

nino observanda hæc est regula. Quam absurdum est in Theatro sedentem nunc *Romæ* esse fingi, nunc *Parisiis*! Contemnimus & damnamus Poëtam, qui tam crasse, tam ridicule, mentitur; & diverso sensu ab isto *Horatiano*,

* —*modo me Thebis, modo ponit Athenis.*

Plus quam magus erit, qui hoc præstiterit, ut non tantum eodem tempore, sed eodem loco, multis in locis simus. Intra unius urbis, vel oppidi, pomeria sedem Dramatis terminant plerique: aliis latior, aliis angustior, iusto iste limes videtur. Certe latior esse non debet; at iste Terminus nimis latus forsan non est censendus. Quanquam enim concipi non potest, Auditores in Theatro sedentes ex altera urbis parte in alteram revera migrare; tamen respectu Actionis, aliarumque circumstantiarum, fieri fortasse non potest ut minori spatio res includatur: & quando ipsa veritas exprimi nequit, sufficere debet (ut modo de Tempore diximus) quod ad eam quam proxime queat accedatur. Nam ut alia de re *Horatius*:

† *Est quodam prodire tenus, si non datur ultra.*

Utcunque illud sit; profecto magis errant ex altera parte, qui scenam generalem extra unius Aulæ, Camerae, vel Cubiculi, spatium

* Ad Augustum. V. 213. † Lib. 1. Epist. 1. V. 32.

non extendunt: quia rationi prorsus repugnat, in eodem loco tam arcto omnes personas diversissimæ conditionis versari, omnes actiones diversissimi generis perfici. Inter utrumque igitur, ut sæpe fit, consistere videtur veritas: & una Domo nec latior, nec angustior, forsan esse debet Locus Dramaticus. Non latior; quia in diversis partibus, aulis, cameris, vel cubiculis, ejusdem domus diversissimæ conditionis personæ revera versantur; diversissimi etiam generis actiones revera perficiuntur. Non angustior; quia in Cavea, vel Podio, vel ubilibet Theatri sedentes varias istas ejusdem domus partes, varia scenarum dispositione repræsentatas, tanquam veras possunt concipere; cum adeo amplum sit Theatrum ut integram Domum capiat; & concipi possint tum Personæ Dramatis, tum Spectatores, ex altera illius parte in alteram revera transire.

Ut hæc omnia de Actione, Loco, & Tempore, accuratissime observentur, summa cura atque ope adnitendum est. Nam quanquam Drama, ad regulas quantumvis exactum, parum laudabitur, si spiritu poëtico careat; ex adverso tamen, parum laudabitur, decoratione quantumvis splendens, si contra regulas peccet: Illud quidem, congruum sit licet, frigidum est, & insulsum; hoc, speciosum licet, ineptum est, & ridiculum. Regulis primo superstruatur Poëma; ex iis deinde dispositis

+

dispositis facile surgant & nascantur ornamenta. Venusti quidem in pictura sunt colores; sed iis non ita studendum est, ut Proportiones Opticæ negligantur. Maximo præterea iudicio, & cautela opus est, ne regularum unam, vel alteram servantes, alteram violemus. Hic enim præcipue verum est, quod sapienter *Horatius*;

* *In vitium ducit culpæ fuga, si caret arte:*

quod tamen ne hic fiat, perdifficile est prospicere.

Tribus hisce, quæ vulgo statuuntur, Unitatibus, Quarta forsan non incommode posset adjici. Unitas, scilicet *Characteris*: quam supra quidem tetigi, nunc exponendam duco. Per *Characterem* autem intelligimus, universam congeriem eorum omnium quæ quamlibet Personam à cæteris discriminant; ut *Ætas*, *Fortuna*, *Mores*, *Indoles*. Hoc igitur respectu, una sit quælibet Persona ab initio usque ad finem; non quod idem semper sentire debeat, vel eadem passione semper affici; hoc enim nihil fastidiosius, vel absurdius: sed quod nihil dicat, neque agat, *Fundamento Characteris* sibi proprii contrarium. Potest, imo debet, e. g. Senex, vel Juvenis, Rex, vel Servus, pro re nata, interdum dolere, interdum lætari: Sin vero qui in primo Actu Senex induceba-

* De Arte. V. 31.

tur, Juvenem ageret in secundo; naturam ita inversam quis toleraret? Potest etiam mitis homo ingenii interdum irasci; iracundus interdum mitescere: Atque hinc quidem saepe oritur in Dramate, admirabilis, & jucundissima, varietas. Si vero illius mitis *indoles* fieret iracunda, hujus iracundi mitis; è Characterè suo uterque excideret, & sibi ipsi repugnaret Persona. Fateor quidem, immutari interdum hominis indolem; potest enim vitiosa penitus corrigi, & bona penitus corrumpi: At certe fieri hoc nequit tantillo temporis spatio, quo perficitur Actio Dramatica. Quocirca liceat dubitare, utrum Naturæ & rerum veritati congruat Enodatio Comoediæ *Terentianæ*, cui Titulus *Adelphi*: qua Senex *Demea* ex avaro fit illico profusus, ex moroso benignus; & *Micio*, qui caelebs semper vixerat, vitam conjugalem, velut crimen, semper exosus, & ipse jam Senex, hortatu solummodo Fratris & Nepotis, Anum indotatam ducit Uxorem.

Nihilo magis discrepant ab Antiquis Dramata *Anglicana*; quam rebus partim narratis, partim actis. De utrisque sic *Horatius*.

*Praefatio
vicesima prima.*

* *Aut agitur Res in scenis, aut acta refertur.
Segnius irritant animos demissa per aurem,
Quam quæ sunt oculis subjecta fidelibus, & quæ
Ipse sibi tradit spectator: Non tamen intus*

*Digna geri promes in scenam ; multaue tolles
 Ex oculis, quæ mox narret facundia præsens.
 Nec pueros coram populo Medea trucidet,
 Aut humana palam coquat extanefarius Atreus;
 Aut in avem Prognemutetur, Cadmus in anguem:
 Quodcunque ostendis mihi sic, incredulus odi.*

Plura igitur agunt, pauciora narrant, Nostrates, quam Antiqui: quos etiam in Tragœdiis imitantur Galli, aliarumque gentium Scriptores Neoterici. Quod si fas sit nobis *Britannis* à veteribus, salva eorum reverentia, dissentire; quid obstat quo minus, in Comœdiis, principes personæ fœminæ in scenam loquentes sæpe & recte inducantur? Quid obstat quo minus, in Tragœdiis, pugnantes interdum repræsententur, imo & morientes? Nihil hic incongruum; nihil Arti, vel Naturæ, contrarium: & ad misericordiam, ac terrorem incutiendum sæpe multum conducit ista repræsentatio. *Atrea* quidem humana exta palam coquentem nemo pateretur; quia immane hoc, monstruosum, & horridum nimis esset spectaculum; nec tam misericordiam, & terrorem, quam odium, excitaret: Eandem etiam ob causam *Medea* pueros trucidans è medio esset tollenda. Sed plurimæ sunt mortis imagines multo mitiores; quæ scenis optime conveniunt. Concedo equidem, alia nostrates spectanda exhibere, quæ melius essent narrata; imo nonnulla, quæ ne narranda sunt quidem; si modestiam, virtutem, & quod

T

convenit,

convenit, ac decet, respiciamus. De toto igitur concludendum videtur; veteres pauca nimis, nostrates nimis multa, in scenis coram repræsentare.

De quo Argumento hoc tantum præterea adnotabo, in versibus *Horatianis* supra recitatis, scrupulum mihi exiguum injicere istud, *incredulus odi*. Quæ minime sunt *incredibilia*, ita possunt natura sua comparari, ut *aliis de causis* spectanda recte exhiberi nequeant, satis commode licet narrentur: Quæ autem revera fidem superant, etiam narrata odimus, vix minus quam spectata. Quin & ista, quæ ab ipso *Horatio* citantur, exempla eorum quæ in scenis non sunt agenda, nihil *incredibile* involvunt; sed *aliis de causis*, inidonea sunt quæ oculis coram repræsententur. Respondendum, verba ista, *incredulus odi*, separatim, non conjunctim, sumi debere; ex iis quæ ab *Horatio* improbantur spectaculis alia *odiosa* sunt, alia *incredibilia*: sunt autem incredibilia non in *rerum natura*; miracula sunt enim, divinam potentiam non exuperantia; sed incredibilia in *repræsentatione theatri*: haud patiuntur sensus humani se tam crasse decipi, ut mutationes adeo portentosæ, *Progenes* v. g. in avem, *Cadmi* in serpentem, coram fieri fingantur. *Ridicula* igitur erit ista repræsentatio, potius quam *odiosa*.

Unum est, prout mihi videtur, in Dramaticis

ticis crimen, ab optimis licet Scriptoribus, tam antiquis, quam recentioribus, tam Tragicis, quam Comicis, admissum; quo semel tantum inducitur Persona, cui nullum prorsus incumbit negotium, nisi ut unius dialogi sit interlocutor, & narrationem quandam audiat: Quod (ut alia exempla omittamus) in duabus *Terentii* Comœdiis factum est; illa nimirum quæ *Andria*, & illa quæ *Phormio*, inscribitur. In quarum priore *Sofia* introducitur, ut illi *Simo* Fabulæ argumentum exponat, & aperiat; postea *Sofiam* nunquam videmus, neque de illo quidquam audimus. In primo posterioris actû, cum *Geta* colloquitur *Davus*, ut amores tantummodo *Phædriæ* & *Antiphonis* audiat, qui ad se nihil attinent; deinde exit, neque iterum in scenam prodit: Cum debeant potius omnes, qui unum Dialogum alicujus ponderis sustinere, ab initio usque ad finem, Fabulæ negotiis aliquo modo implicari. Hujusmodi autem adventitiæ Personæ efficiunt symmetriæ Dramatis; Quod ita non instituendum est, ut *Gothicam* (quam vocant) Architecturam referat, fulcris, atque anteridibus externis, aliisque ædificiis redundantibus, dehonestatam; sed ita, ut *Antiquam* potius referat; in qua omnes columnæ, reliquæque partes fabricæ se mutuò sustentant, sibi invicem auxiliantur; omnia sunt necessaria, totum tamen venustum; imo totum eo ipso est venustum, quod omnia sint necessaria.

Præterea, ut partes recte cohæreant, aliqua semper constet causa introitus, & egressus cujuscunque personæ. Maximi momenti hæc est regula, a plerisque quantumvis inobservata; nec quidquam est in tota Dramatis compagine venustius, vel difficilius; nihil, in quo magis laborant Ars & Judicium. Intrat, vel exit, inquit Poëta, hic vel ille: sed quæri potest sæpenumero, *quamobrem* intrat ille, vel hic exit? Neque sufficit respondere, Auctori opus esse, ut ille intersit, hic absit, quo facilius quod propositum est eveniat: Sed Auditoribus etiam innotescere debet negotium, ad quod obeundum veniunt, & abeunt, vel quod ne impediatur, amoveantur, Personæ. Hoc modo faciles erunt introitus, atque exitus, & rebus ipsis convenient; secus si fiat, duri erunt & coacti, & partes sibi male constabunt.

Sicut Drama in actus dispertitur; ita actus in scenas: Antiquior autem illa, quam hæc, est divisio. Actus tum desinit, quando omnibus personis vacuum relinquitur prosce-nium: Incipit novus, quando una denuo, vel plures personæ ingrediuntur; tempore interveniente choris, vel musica, occupato. Scena vero fit nova; quando quilibet histrio vel intrat, vel exit; prout ista res vulgo statuitur. Sed satius videtur in actus solummodo drama distribui; neque ullum inter actum & scenam discrimen poni: Cum locus per totum actum

fit idem; quædam personæ, licet non eadem, per totum intersint; colloquium etiam, nullo hiatu interposito, per totum continuetur. Hoc enim modo res procedunt in omnibus scriptis Theatralibus, quæ ad regulas vere exiguntur. Quod si visum est ita decernere, ut introitu vel egressu cujuscunque personæ scena fiat nova; non multum reclamo: cum de formulis loquendi, potius quam de rebus, ista sit controversia. Hoc tamen pro certo habendum, scenas, quas vocant, ruptas, divulsas, hiantes, omnino evitandas esse; eas nimirum, quibus in uno eodemque actu à se invicem divelluntur partes fabulæ, & vacuum aliquantisper relinquitur proscenium. Ut inter Neotericos, imo & Veteres, innumera hujusmodi exempla omittam, *Terentium* solum respiciamus, atque ex illius Comædiis unam tantum; illam scilicet quæ *Eunuchus* nominatur. Actus tertii scenam secundam sustinent *Thais*, *Thraso*, *Parmeno*, *Gnatho*, & *Pythias*: ea finita exeunt omnes. Scena tertia solus prodit *Chremes*, & secum aliquandiu loquitur; ad illum tandem *Pythias*; & paucis dictis, egreditur uterque; deinde scena proxima intrat *Antipho*, ipse etiam solus. Actu quarto, scena prima, *Dorias* sola inducitur: illa exeunte, intrat *Phædria*, & ipse solus. Non minus displicet hiulca ista partium junctura in Dramatum, quam in ædificiorum, fabrica: Dividendæ sunt quidem partes ædificiorum; sed commode, & artificiose, non ineleganter, vel incongrue; Actus segregati

294 *De Dramate in genere.*

gati in Dramate alas, quas vocant, vel cornua referunt in architectura; sed scenæ divulsæ, hiantes sive male commissos parietes.

Ex iis, quæ jam dicta sunt, observanda veniunt *Soliloquia*; quibus, iisque interdum prolixis, nimis frequentes sunt *Terentius*, alique. Non sunt quidem penitus rejicienda; sed quibusdam materiæ speciebus optime conveniunt, si modo parce usurpentur; ut infelicitium querelis, vel exultantium gaudio; iis vero præcipue, quæ sunt generis deliberativi. Tragædiis vero magis apta sunt *Soliloquia*, quam Comoediis; quia tum maxime secum loquuntur homines, quando grave aliquod & triste meditantur. Sed apud *Terentium* sæpe numero sola loquitur persona; quando res non dubias meditatur, sed gestas narrat: Ubi vel ad auditores fit narratio, vel ad parietes; quorum utrum sit absurdus, difficile est dictu.

Hiscæ de rebus præcepta tradens *Donatus*, referente *Vossio*, * *Principio* (inquit) *dicendum est, nullam personam, egressam quinque, ultra exire posse.* Et verbis proxime sequentibus, ipse *Vossius*: *Sed hoc, licet in Tragædiis verum sit, ubi personæ, ut graves sunt, ita paucae; in Comoediis tamen non observatur.* Imo, inquam ego, non video quam obrem omnino observetur, vel in

* Institut. Poet. Lib. 2. Cap. 5.

Tragœdiis, vel in Comœdiis. Quin & (detur verbo venia) *Horatiane* istius regulæ eodem fere pertinentis rationem non assequor :

* —*nec quarta loqui persona laboret.*

Quid est in causa quo minus intret, vel exeat, quælibet persona, plusquam quinquies, sexies, imo vel decies, si velit, idque tam in Tragœdia, quam in Comœdia? Et quare nefas esset plures in scena, quam tres, loqui personas? Nullum esse videtur in rerum natura, & veritate, hisce regulis fundamentum; neque illas observatas exigit vel ordo Dramatis, vel delectatio audientium. Ex arbitrio prorsus præcipientium, non ex natura rerum, hæc præcepta proficiscuntur. Hujusmodi vinculis supervacuis adstricti inutilem laborem impendunt Poëtæ; atque eodem tempore durum nimis, & frigidum efficitur Poëma. Potest pari ratione præcipi, debere Drama hoc vel illo versuum numero constare. In hisce omnibus, integrum est Scriptori quod sibi libitum est facere; & una tantum observanda est regula, nimirum ut nulla observetur.

Neque scio, ad numerum actorum quod spectat, quamobrem dixerit *Vossius*: † *Ne actores quidem in dramate plures sunt quam quatuordecim.* Certe non sint plures; imo (si mutas personas excipiamus, de quibus non opus est

* De Arte. V. 192.

† Instit. Poet. Lib. 2. Cap. 5.

ut ulla tradatur regula) forsan debent esse pauciores. Non tamen hic video, propter causas alia de re modo allatas, quare certus ullus eorum numerus definiatur: Sed hæc, atque huiusmodi omnia, libero Scriptoris iudicio & arbitrio sunt permittenda.

Nulla porro exigit necessitas *ex parte rei*, ut *quinarius* semper sit *actuum numerus*, secundum istud *Horatianum*;

* *Neve minor, neu sit quinto productior actu Fabula, quæ posci vult, & spectata reponi.*

Post quem *Vossius*, aliique: *Actus Fabulae, nec plures sunt, nec pauciores, quam quinque*. Ita quidem senserunt veteres, ita *mos* obtinuit; & valde commoda proculdubio ista est divisio; nullo interim in rerum natura fundamento innitiur, & nunc etiam incertæ magnitudinis singuli actus sunt, & semper fuerunt. Quin & ipse *Vossius* eadem dissertatione; † “ Nonnulli
“ tamen (inquit) arbitrantur, posse fabulam
“ quatuor tantum actibus constare: modo sic
“ magnitudo sit iusta, ac εὐσύννοτος, i. e. quæ
“ facile conspici, ac comprehendi possit. Et
“ sane, ut *Lambinus* observat, apud *Tullium*,
“ & veteres alios, tertii, quarti, extremi actus
“ mentio fit; at disertim quinti non irem; ut,
“ extremus etiam quartus intelligi possit. Imo
“ 1 Epist. ad Q. Fratrem L. 1. tertius actus

* De Arte. V. 189. † Instit. Poet. Lib. 2. Cap. 5.

“ videtur esse extremus. Verba sunt ista. Il-
 “ lud te ad extremum & oro, & hortor, ut tan-
 “ quam poëtae boni, & actores industrii so-
 “ lent, sic tu in extrema parte & conclusione
 “ muneris, ac negotii tui, diligentissimus sis;
 “ ut hic tertius annus imperii tui, tanquam
 “ tertius actus, perfectissimus, atque ornatissi-
 “ mus, fuisse videatur. Nisi id solum voluit
 “ *Tullius*; velut poëtae actus ultimi imprimis
 “ habent rationem, sic tu anni tertii; ut tibi
 “ annus tertius sit quasi actus ultimus.

De partibus autem actionis unicuique actui
 dandis, sive de negotiis in unoquoque obeun-
 dis, viro doctissimo assentiri nequaquam pos-
 sum. Sic enim ille: * “ Primus argumentum
 “ exponit, at non exitum; quia minus esset de-
 “ lectionis, si is præsciretur. Alter deducit
 “ rem in actum. Tertius turbas ciet. Quartus
 “ viam ostendit, qua res implicitæ dissolvan-
 “ tur. Ultimus impedita artificiose expedit.”
 Primum actum debere *argumentum exponere*, ul-
 tro concedimus: Potest autem hoc ex parte
 fieri in secundo; neque enim necesse est *totum*
 argumentum in primo actu exponi. Potest eti-
 am primus partim *rem deducere in actum*, non
 minus quam secundus. Præterea potest secun-
 dus *turbas ciere* non minus quam tertius; &
 quartus, non minus quam utervis præceden-
 tium. Non debet etiam quartus *viam mani-*

* Ibid.

festè ostendere qua res *implicitæ dissolvantur*: hoc enim ad quintum potius differendum est: Qui denique *impedita* proculdubio *artificiose expedit*; sed potest hoc præstare, & aliquod etiam amplius. Hic itaque (ut alia de re modo diximus) temere & pro arbitrio fiunt regulæ, quæ nulli in rerum natura rationi innituntur; sed disponenda sunt hæc omnia, prout visum fuerit libero Auctoris judicio: Aliter si factum esset, præscisceret aliquatenus auditor quid sibi in unoquoque actu sit expectandum. Minime opus est, ut hæc vel illa pars actionis huic vel illi actui Dramatis sit propria: neque ullæ hac ex parte præceptiones requiruntur: iis duntaxat exceptis quas de Protasi, Epitafi, & Catastrophe, jamjam tradituri sumus.

Divisio Dramatis in partes tres, nimirum in Protasin, Epitasin, & Catastrophem, sive, ut alii volunt, *Aristotelis* verba usurpantes, in Prologum, Episodum, & Exodum (res enim eadem est, voces tantum diversæ) omnino habilis est, & commoda; quanquam *pars quælibet huic vel illi actui* nequaquam est *propria*. Per Protasin intelligitur id Dramatis, quod præterita narrat, & futura aperit: In Epitafi *Incidentia*, quæ ab hodiernis vocantur, emergunt; miscentur, & perturbantur omnia; nodis difficilibus, & dubiis involvuntur; pendulus fit eventus, & *spemque metumque inter* ambiguus. Catastrophe

Prælectio vicesima secunda.

phe rem omnem expedit, evolvitque; & nihil est aliud, quam totius Actionis Exitus, & Enodatio. Sed hæ partes, ut diximus, huic vel illi Dramatis parti nulla necessitate conveniunt. Res non exigit ut *tota* Protasis primo actu contineatur: Habet quidem Catastrophe sedem sibi propriam; Debet etenim non tantum Actu *ultimo*, sed *sine* Actus *ultimi* integra contineri: Et post extricatum Eventum, Drama ipsum illico finiendum est. Epitasis *totam* fabulam occupat & pervadit; exceptis duntaxat initio & fine: Initium enim vel tota Protasis vel pars ejusdem integrum sibi poscit; finem Catastrophe. In Epitasi igitur maximum est pondus, & labor Poëmatis; atque in illa præcipue Actionis cardo vertitur. Illa est pars, (quæ idcirco duas, quas modo memoravi, alias magnitudine longe superat) quæ omnia continet rerum involucra, & mutationes, omnes mirandas eventuum vices; donec ad Eventum ultimum, atque omnium maxime mirabilem, ad Catastrophem scilicet, devenit.

Ex dictis, si vera sunt, abunde patet, rem hanc non recte statuere *Vossium*; dum * ex hisce, inquit, "partibus in Comœdiis, Protasis actu primo, nonnunquam etiam secundo, continetur; Epitasis actu secundo, tertio interdum, & quarto; raro autem ejus

* Instit. Poet. Lib. II. p. 24.

"parti-

“ particula est in quinto. Catastrophe inter-
 “ dum actum quartum, vel partem ejus occu-
 “ pat; semper vero vel totum actum quin-
 “ tum, vel pene totum. Unde liquet, divisio-
 “ nem *Græcorum* in protasin, epitasin, catastro-
 “ phen, & choricum, meliorem esse quam *La-*
 “ *tinorum* in quinque Actus. Nam distributio
 “ à *Græcis* assignata distinguit drama in par-
 “ tes dissimiles, naturaque differentes; quod
 “ non fit partitione in actus; ubi magnitudo,
 “ non dissimilitudo, spectatur.” Quibus verbis,
 præterquam quod non videam quamobrem
 dixerit *in Comædiis*; cum quæ dicta sunt tam
 Tragoediam, quam Comædiam, ex æquo re-
 spiciant; verum est *Protasin actu primo, non-*
nunquam etiam secundo, imo liceat adjicere,
 interdum alio quolibet actu, contineri: quan-
 quam hoc *Vossianæ* sententiæ alibi prolata vide-
 tur adversari, ubi dicit *Primus actus argumen-*
tum exponit; tanquam Argumentum exponere
 proprium esset primo actui. Concedo etiam Epi-
 tasin contineri secundo, tertio, & quarto; sed
 liceat præterea adjicere, partim quoque primo,
 partim quinto: Nullus enim est actus cui pars
 Epitafios non possit convenire, *raro enim ejus*
particulam esse in quinto, quod asserit Vir
 maximus, penitus inficior: Imo semper debet
 esse pars ejus in quinto. Neque concedo *Cata-*
strophen interdum actum quartum, imo vel par-
tem ejus occupare; semper vel totum actum
quintum, vel pene totum. Debet enim Cata-
 strophe in puncto (quod aiunt) verti; subito, at-
 que

que ex improvifo emergere; poſt illam detectam Drama continuo deſinat; & acquiſito hoc fine, ceſſet omnis actio. Secus ſi fiat, languet auditoribus voluptas; & tædium pariet, quod promiſit delectationem. Neque ſatis innotet cauſa, cur diviſionem Dramatis in Protaſin, Epitaſin, & Cataſtrophen, & diviſionem ejuſdem in quinque actus inter ſe comparaverit *Voffius*, tanquam ſibi invicem oppoſitas: cum optime poſſint ſimul ſtare, quin & ſe invicem includant; ut ex dictis conſtat.

**Scaligero* Cataſtrophe definitur, *converſio negotii exagitati in tranquillitatem non expectatam*: & ab *Evanthio* (referente †*Voffio*) dicitur eſſe *converſio rerum ad jucundos exitus patefacta cunctis cognitione geſtorum*. Sed uterque male; cum (ut recte idem *Voffius*) utraque definitio ſolum convenit Cataſtrophæ Comicæ, non Cataſtrophæ Dramatis in genere: Cujus definitionem veriſſime idem ſic ſtatuit, Quod ſit *exitus fabulæ, quo exponitur fortuna in melius, aut pejus converſa*.

In Cataſtrophe hoc præcipue cavendum eſt, ut admirabilis ſit Enodatio, ſed & facilis, hoc eſt, ſimplex, veriſimilis, & naturæ conveniens. De Fabula Dramatica idem aſſerimus, quod *Cicero* de Amicitia, nimirum quod ſit *diſſuenda, non diſſecanda*: Ita ut Exitum mirentur omnes, atque eodem tempore ſentiant &

* Poet. Lib. 1. cap. 9.

† Inſtitut. Poet. Lib. 2. cap. 5.

dicant

dicant vix fieri potuisse ut aliter se res haberet. Arduum hoc esse fateor; imo nihil esse *difficilius*, quam Eventum *facilem videri*, atque *esse admirabilem*. Extant tamen nonnulla Artishujusce Exempla nunquam satis laudanda; præsertim apud Neotericos, ac præcipue Nostrates; qui in Dramatum machinatione contextenda atque enodanda Antiquos, meo quidem judicio, longe antecellunt.

Cavendum est præterea ut Poëta Auditores celet Eventum, usque ad conclusionem Fabulæ: Cujus rei magis in propatulo causa est, quam ut ejus ratio sit reddenda. Quocirca mirari satis nequeo quorundam Poëtarum sinistrum artificium; qui ipso Dramatis *Titulo* declarant quænam sit eventura Catastrophe. Extat apud nos Tragoedia *Anglicana*, cætera quidem pulcherrima, atque omni laude dignissima; quæ inscribitur, *Venetie servatæ, sive Conjunctio detecta*. Multo melius paginam ultimam hoc decuisset, quam principem: Hoc modo, ut Poëtæ ingeniosissimi, hodierni, & nostratis verbis, sensu licet aliquantum detorto, utar,

Vestibulum ante ipsum, primoque in limine,

Finis

*Scribitur — **

Certe nimis cito servantur *Venetie*; nimis cito detegitur *Conjunctio*.

* Auctio Davisiana.

Tribus hisce Dramatis partibus quartam adnumerat *Scaliger* ; Catastasin, scilicet ; quæ ei definitur, † *Vigor ac Status fabulæ, in quares miscetur in ea fortunæ tempestate, in quam subducta est.* Sed hæc quomodo ab Epitafi differat non video ; in qua (secundum ejusdem definitionem) *turbæ aut excitantur, aut involvuntur.*

Quæ à modernis *Incidentia* vocantur, Eventus sunt, procedente Dramate, ex improvviso atque obiter emergentes ; qui Fabulæ ipsius lateri adhærent, ad Catastrophen multum conducunt, nec tamen tanti sunt ut Actiones distinctas, ne subordinatas quidem, constituent. Ad eliciendam admirationem hæc admodum sunt idonea ; & in iisdem recte dispositis plurimum artis & ingenii exercetur.

Peccant sæpissime Dramatici, tam Antiqui, quam Recentiores, scenas integras, vel earum saltem partem maximam, eo tantum consilio instituentes, ut Personæ belle loquantur, & Auctorum in dictis & conceptibus elegantiam ostentent ; fabulæ interim negotio nullatenus progrediente : Cum revera debeat nulla intexi scena alicujus magnitudinis, tantummodo decorationis gratia. Possunt quidem, imo debent, multæ Dramatis partes exornari ; sed nulla pars magna sit *merum* ornamentum. Sicut in Architectura multæ sunt

† Poet. Lib. 1. Cap. 9.

quidem

quidem ædificiorum partes poliendæ, & insculpendæ; sed nulla alicujus molis, vel ponderis, ornamenti tantum causa, adjicienda. Cujus rei oritur ratio ex genuina ista simplicitate, in qua maxime constitit venustas; qua semper gaudet natura, quæque in pulcherrima hujusce Universi fabrica conspicitur.

Apud neotericos, *Amor* est præcipua, fere unica, tum Tragoædiarum, tum Comoædiarum, materies; apud veteres, non item. Ac veteres quidem hac de re melius judicasse existimo. Nam tametsi verum sit, Amorem esse Affectum humanæ naturæ præ cæteris imperantem; & res maximas mundi tam publicas, quam privatas, ab illo plurimum pendere: sunt tamen & alii, cujusmodi, ut cæteros omittam, sunt Ambitio, & Amicitia, quorum unus, vel uterque, Dramatis potest esse Argumentum; quanquam concedimus, faciliorem & commodiorem futurum esse ejus progressum, si Amor aliquatenus interveniat: quem quidem principem esse Affectum fateamur necesse est. Hæc Passio, tanquam *Primum Mobile*, juxta antiquorum systema, cæteras omnes, tanquam stellas, ambitu ac motu suo circumagit, involvitque: atque idcirco maxime foecunda est conceptuum, dictorum, eventuum; maxime etiam proclivis ad voluptatem, & admirationem eliciendam. At nihilominus, imo, ea ipsa de causa, fabulam integram ita comparari, ut populo placeat

ceat *sine Amore*, difficillimum est; atque eo nomine, laude dignissimum: idque à non paucis, & veteribus, & neotericis, feliciter præstitum comperimus. *Terentii* quidem omnes Comœdiæ sunt amatorix; *Aristophanis* non item: E recentioribus ne unam quidem Comœdiam amoribus vacuam unquam vidi. Illis vero Tragœdiæ penitus vacant multæ; præsertim antiquæ; ut *Sophoclis*, & *Euripidis*; qui terrorem magis incuriunt, quam misericordiam; & non tam molles, & teneri esse volunt, quam grandes, & magnifici. Atque inter modernos, ac speciatim nostrates, ejusdem generis sunt Tragœdiæ, (ut alias omit- tam) *Sejani*, *Catilinæ*, & *Julii Cæsaris*; quorum fatis Dramatice exhibitis vel parum, vel nihil, amoris admiscetur. Nostri autem, & proxime præcedentis, seculi poëtis *Omnia Amor*, non solum in Tragœdiis, & Comœdiis, sed pene in quolibet scribendi genere: Fere unicuique applicari potest *Terentianum* istud, *Amore abundas*; sensu licet diverso. Sed de hoc forsitan agemus, in distinctis de Comœdia, & Tragœdia Dissertationibus.

Isthuc quoque referendum est, quod de *Choro* Antiquorum restat dicendum. Illi enim (ut supra semel innuimus) Protasi, Epitafi, & Catastrophæ Choricum insuper addiderunt. De quo nihil hic disserui; quia non est essentialis Dramati, ut sunt cæteræ partes memoratæ, atque à neotericis penitus, & me quidem iudice,

merito repudiatur. De illo tamen suo loco pauca forsan adnotabimus; quatenus ad Comœdiam antiquissimam, atque omnem Tragœdiam antiquorum, pertinebat.

Non est etiam hujus loci inter Dramaticos veteres & recentiores comparisonem instituere; quod in distinctis quoque istis Dissertationibus faciendum est. Breviter tantum hic observamus, nostris, quam illis, plura esse vitiosa, sed plura etiam venusta; illis pauciora sunt quidem reprehendenda, sed pauciora etiam laudanda; illi sunt emendatiores, nostri tamen de toto excellentiores.

Sufficere possunt quæ jam dicta sunt ad integram, quam principio statuimus, Definitionem Dramatis explicandam; excepta tantum ultima ejusdem clausula, *voluptatis hominum, atque utilitatis gratia*. Et de harum etiam priore, voluptate scilicet, satis dictum est. Quod ad utilitatem; debet hæc esse finis sicut Poëtas in genere, ita præcipue Dramatis in specie; quoniam hoc Poëma ad mores efformandos præ cæteris natura sua comparatur. Quia nimirum bene & male vivendi rationes, virtutes, vitia, felicitatem, ac miseriam hominum, ita ad vivum exprimit, & ob oculos ponit. Sicut Drama est Imago vitæ humanæ, sic vita humana sæpe dicitur Imago Dramatis; juxta notum istud verbum, *Totus mundus agit histrionem*. Quam comparisonem ingeniosissime

sine persequitur *Lucianus*, in Dialogo cui Titulus *Χάρων, ἢ Ἐπισκοπεύτης*. Quod igitur hic interdum fit, semper debet fieri; nimirum, ut Drama ad moralem aliquem Scopum collimet, & post evolutam catastrophem, morali aliquo præcepto, vel effato, terminetur. Hæc regula à nostratibus, hujus præcipue, ac præcedentis seculi, quantum observetur, pudet pudet dicere: quorum plurima hujus generis scripta, ac præsertim Comœdiæ, quicquid obscenum est & impium complectentia, atque omnigenis sordibus conspurcata, virtutem adeo non promovent, ut vitio lenocinentur. Tanto malo utinam remedium aliquod adhiberetur: Interim contagium summa cura devitent omnes boni; neque in castam Poësin, sed in impuros Poëtas, omnis redundet infamia.

PRÆLECTIO

VICESIMA TERTIA &c.

De Comœdia.

EXpensis, quæ spectant ad naturam & constitutionem Dramatis in genere; ad tres Unitates, Actionis scilicet, Loci, & Temporis; ad varia Characterum discrimina; ad Artificium in Eventibus involvendis, & enodandis; aliaque istiusmodi: Discutienda sequitur Comœdia, seorsim sumpta; quatenus comprehenditur sub Dramate in genere, de quo jam dictum est; & distinguitur à Tragœdia in specie, de qua posthæc dicetur.

Derivatur vox *κωμῳδία*, vel à *κῶμ* *vicus*, sive *pagus*, & *ὠδὴ* *cantus*; quia ex choro tantum constans, absque ullo personarum discrimine, in *vicis* primitus *canebatur*, (sub forma penitus diversa ab illa quam progressu temporis induebat, & sub qua nunc apparet) atque

que idcirco, *paganus cantus* dicebatur: vel à *Κῶμος*, & ὦδῃ, quia Epulis, (quibus præfuit deus iste *Comus*) solebat interesse.

Quænam fuerit Origo hujus Poëmatis, parum liquet: cujus rei causam sic reddit *Aristoteles*. * Αἱ μὲν ἐν τῆς τραγῳδίας μεταβάσεις, καὶ δι' ὧν ἐγένοντο, εἰς λεγέσθαι. Ἡ δὲ κωμῳδία, ἀπὸ τοῦ μὴ σπουδάζεσθαι ἐξ ἀρχῆς, ἐλάττω. *Ac Tragædiæ quidem processus, qui, & quorum opera facti sint, haud latuere: Comædia vero, quia in ipsa à principio studium non erat positum, latuit.* Multo citius, & potiori cura, propter dignitatem poëmatis, excolebatur apud *Græcos*, Tragædia; quapropter multo magis innotuere, illius, quam hujus, origo & progressus. Quamquam vero prius exculta est, & in artem redacta Tragædia, quam Comædia; credibile est tamen, hujus, quam illius, rudia quædam tentamina prius extitisse. Quia nimirum naturæ convenientius videtur, prius gaudere homines, hilaritate perfundi, & ludos instituire, propter collectas fruges, aliaque beneficia accepta, quam in misérias & infortunia aliorum poëmata compingere; quia præterea antiquior est vita simplex & privata, quam regalis & magnifica.

Divisionem semper quidem præcedere debet Definitio; si Definito omnes in quas divi-

* Περὶ Ποιητικῆς. Cap. 5.

ditur species *univoce* (ut loquuntur Logici) convenient, ejusque naturam ex æquo participant. Sed quoniam tres fuerunt Comoediæ species, quarum duas tantum posteriores, quod sint præstantissimæ, & solæ nunc usurpentur, Definitio, quam proposituri sumus, includit; observamus hic, antequam proponatur ista Definitio, tres fuisse species Comoediæ: Veterem scilicet, Mediam, & Novam.

Duplex fuit *Vetus*; primo, omnium antiquissima, quam (teste *Aristotele*) scripserunt *Epicharmus*, & *Phormis*, Siculi, & *Crates* Atheniensis, quorum opera prorsus periere omnia; rudis illa & impolita, sententiosa, & innocua: secundo, *Vetus* *κττ' ἐξοχλῶ* dicta, quam exercuerunt *Eupolis*, & *Cratinus* (quorum etiam scripta desiderantur) atque in hoc genere ultimus *Aristophanes*. Fuit hoc genus acre, mordax, & in primis contumeliosum: Etiam viri principes atrocissimorum criminum, sive vere, sive falso, insimulati, in propria quisque persona, & suo nomine, indignis modis vapulabant. Huc spectat *Horatius* in Satira quarta, Libro primo:

† *Eupolis, atque Cratinus, Aristophanesque*
Pœtæ,

Atque alii, quorum Comoedia prisca virorum est,
Si quis dignus erat describi, quod malus, aut fur,

† Lib. 1. Sat. 4. V. 1.

*Aut mæchus foret, aut sicarius, aut alioqui
Famosus, multa cum libertate notabant.*

Dignus erat; hoc est, uti præ se ferebant isti Poëtæ; non quod omnes ita male multati supplicium istud vere meriti fuerint: Scimus enim quid passus est ab *Aristophane* Atheniensium optimus, ac pene divinus, *Socrates*. Ac præterea fieri potest, & sapissime fit, ut poenam jure meritis indignis modis puniatur. Maxima igitur vitia, & maximos homines, idque sub propriis appellationibus, hæc Comoedia exagittabat; utroque nomine absurda, & plane intolerabilis. Comoediæ enim conveniunt nec viri primates, nec atrociora crimina; quod posthac fufius ostendetur: Homines autem cujusvis conditionis nominatim perstringere, ab omni sanæ poëseos genere abhorret. In *Nubibus* quidem *Aristophanis*, *Socrates*, tanquam persona Dramatica, ipse coram representatur: Sed *Choro* præcipue dabatur hæc maledicendi, & conviciandi, licentia; quæ plurimum viguit sub populari *Athenarum* regimine, ac præcipue temporibus belli Peloponnesiaci: Imperantibus autem triginta Tyrannis, lege lata reprimebatur. Hinc *Horatius* in Arte Poëtica: †

*Successit vetus his Comoedia, non sine multa
Laude; sed in vitium libertas excidit, & vim
Dignam lege regi; Lex est accepta, Chorusque
Turpiter obticuit, sublato jure nocendi.*

† V. 281.

U 4

Duas

Duas alias, quas memoravi, species Comoediæ melius exhibere nemo potest modo historico, quam ipsis doctissimi *Vossii* verbis, quæ sequuntur. † “Itaque potentiorum metus fecit, ut
 “tolleretur Chorus; in quo regnare imprimis
 “maledicentia solet. Proque choro succedere
 “παρελθόντες, digressiones; in quibus dicta,
 “aut scripta, poetarum cavillarentur. Cæteros
 “non aperte, sed modeste, verecundeque, re-
 “prehendebant. Vitia enim civium uni-
 “verse perstringebantur; nominibus vero par-
 “cebatur. Vel si unum aliquem significarent,
 “id fiebat ἐν ἀνιδρυματι. Atque hæc est Comœ-
 “dia, quæ post inventam tertiam, *Media* dicta
 “est; vetere posterior, antiquior nova, sed
 “veteris similior. In Poëtis mediæ hujus Co-
 “moediæ maximum Athenis nomen fuit *Phi-*
 “*lisci*, & *Stephani*; ut est in Prolegomenis *Ari-*
 “*stophanis*. Hi nominatim neminem perstrin-
 “gebant, nisi suæ professionis homines: quod
 “per alios illis licebat. Hoc unum igitur ex
 “veteri retinere Comoedia; nam idem in ea
 “factum est.” Hujus generis, excepta dun-
 taxat parte ultima, sunt plurimæ, ne dicam
 omnes, recentiorum, ac præcipue nostratium,
 Comoediæ; ut ex posthac dicendis mani-
 festum fiet. Fuit itaque hæc *Media*; cui suc-
 cessit *Nova*: de qua historice idem *Vossius*.
 “Postea etiam, imprimis regnante *Alexandro*
 “Magno, si qua in vitia civium dicebantur,

† Institut. Poet. Lib. 2. Cap. 27. P. 139, 140.

“ utcunque nominibus abstineretur, potentio-
“ rum tamen suspicio erat ea in se dicta esse.
“ Ita Comoedia omnem reprehendendi pote-
“ statem amisit; orta^{que} *via κωμῳδία*, quæ
“ ficto usa est argumento, proque choro pro-
“ logum assumpsit.” In hac Comoedia, post
recitata plurium poëtarum nomina, quæ nos
hic omittimus “ omnium (inquit) iudicio max-
“ ima fuit gloria *Menandri*. Ea in fabula mi-
“ nor erat amarities dicendi, & conviciandi
“ licentia. Habuit ea prologum, rem novam;
“ sed choros amisit. Nempe cum primum Co-
“ moedia nihil esset nisi chorus; postea per-
“ sonarum numerus accessit. Posteaque per-
“ sonarum numerus remansit; at chorus est
“ sublatus. Ita primum chorus fuit sine per-
“ sonarum numero; postea personarum nume-
“ rus sine choro. Comoedia hæc nova multi-
“ modis differt à veteri. Nam sumit vetus sæ-
“ pius Argumenta vera; hæc semper ficta:
“ illa est maledica; hæc aliquando quidem
“ aculeos habet, sed sine cuiusquam contume-
“ lia. Nec eadem est partium, & actuum di-
“ stinctio. Vetus quoque varia miscet carmi-
“ num genera; nova solum Jambicis, aut tro-
“ chaicis utitur. Denique nova stylo usa est
“ elegantiori, & magis æquabili, quam vetus;
“ cūjus dictio ut grandior, ita minus æqua-
“ bilis.” Hæc sola Comoediæ species *Romam*
advecta est; nimirum à *Livio Andronico*, qui
Poësin Dramaticam primus intulit *Latium*.
Hanc imitati sunt *Plautus* ac *Terentius*; præ-
sertim

fertim vero *Terentius*; nam *Plautus* ad *mediam* propius accedit. Quamquam itaque famam tantam jure adeptus est *Aristophanes*, ætatis qua vixit, & poëseos quam excoluit, ratione habita; exclusa tamen, & eliminata veteri Comœdia, duæ posteriores, ut diximus, solæ sunt species, quæ generali hujus Poëmatis Idea debent comprehendi. Vel potius, ex ambabus mistis, & inter se conjunctis, rectius conflabitur Idea Comœdiæ in genere; quam sic definiendam existimo: Nimirum, quod sit *Poëma Dramaticum, vitæ communis & privatae imaginem exhibens, virtutem commendans, & vitia quædam, atque ineptias hominum perstringens, jocosa præcipue, sive lepida scribendi ratione.*

Est hæc, inquam, Idea ex utraque specie potius conflata, (qualis revera esse debet) quam Idea, quæ in utramque speciem potest dividi: quia integram definiti naturam neutra includit. *Media* virtutem non satis commendabat, *Nova* vitium non satis perstringebat. Illa nimis lepida erat; hæc nimis seria. Est igitur Definitio Comœdiæ perfectissimæ; non qualis *semper*, imo nec *plerumque*, est; sed qualis *interdum* est, & *semper* esse debet. “ A quibusdam
“ tam *Græcis*, quam *Romanis*, (inquit *Vossius*)
“ * Comœdia dividitur in moratam, & ridiculam: In morata mores dominantur, in ri-

* Pag. 142.

“ dícula joci & sales.” Omnino commoda hæc fuit divisio, prout de facto se res habuit : Prioris generis sunt Comoediæ *Terentianæ* ; posterioris, *Plautinæ* : sed ambæ essent perfectiores ; si illæ minus essent moratæ, & magis jocosæ, hæ minus jocosæ, & magis moratæ.

A *Scaligero* definitur Comoedia, * *Poëma Dramaticum, negotiosum, exitu letum, stylo populari.* At *negotiosum* esse convenit Dramati in genere, & Tragœdiæ cum Comoedia commune est ; ideoque differentiam neutrius Definitionis debet ingredi. *Exitus* quidem Comoediæ semper debet esse *letus* ; & *Stylus popularis.* Sed uterque includitur in isto Definitionis, quam proposuimus, membro, *jocosa præcipue, sive lepida scribendi ratione* : Quod tamen omisit *Scaliger* ; essentielles sint licet huic Poëmati facetiæ & lepores : utcunque neget *Vossius* jocos pertinere ad εἶδος Comoediæ. † Ideam enim Comoediæ festivitate penitus carentis quis sibi in animo unquam efformavit ? Sibi etiam male constare videtur *Scaliger*, dum alibi asserit, || Tragœdiæ & Comoediæ commune esse, interdum exitum commistum habere mœrore ac letitia. Quomodo igitur exitus letus ingreditur Definitionem Comoediæ ? In multis quidem (inquit, quas recenset) *Comoediis* ^a *letos simul & mæstos invenies* : Imo poterat dixisse,

* Poetic. Lib. 1. Cap. 5. P. 27. † Pag. 123. || P. 45.
& 367. ^a P. 45.

in omnibus. Fieri enim vix, ac ne vix potest, ut in Catastrophe quantumvis fausta, & felici, omnes personæ latentur: Quia ubicunque incidit certamen, sive æmulatio, impossibile est ut omnibus res prospere succedant. Neque præterea debet ita fieri, si posset. Mali enim poena, sicut boni præmiis, sunt afficiendi. Frustra igitur adducuntur exempla *Thrasonis* in *Eunucho*, & *Chremetis* in *Phormione*, aliorumque qui dolent in Catastrophe: Nam præterquam quod his etiam dolor plurimum leniatur; ut eventus sit felix, sufficit quod *rei summa* feliciter cedat, & quod omnes *Auditores*, licet non omnes *Personæ Dramatis*, gaudeant. Verum est quidem quod asserit Vir maximus, non semper esse, nec debere esse, tristes Tragoediarum exitus, (de quibus, suo loco, dicetur) at certe semper debent esse læti exitus Comœdiarum. Atque hoc adhiberi potest tanquam responsum ad ea quæ disserit *Vossius* de *duplici*, quem vocat, *eventu* quorundam Comœdiarum, *his quidem læto, aliis vero tristi*, *

Definit ille Comœdiam hoc modo; quod sit † *Poëma Dramaticum, civium ac vulgi actiones stylo populari imitans, non sine salibus, ac jocos.* Sibi igitur aperte contradicit, quando postea asserit *jocos non pertinere ad solam Comœdiæ.* Post prolatam autem Definitionem, sic pergit; *Quod si rationem habeamus Comœdiæ*

* Pag. 125. † Pag. 110.

quæ obtinet; dicere possis imitari actiones non civiles modo, sed etiam privatas. Imo vero (inquam ego) si rationem habeamus Comoediæ quæ debet obtinere; dicere possis imitari actiones tantum privatas, minime civiles. Per civiles enim intelligit (ut ex postea dictis patet) eas quæ ad Reipublicæ, sive Imperii, administrationem spectant; quæ sane Comoediarum apta materies nequaquam sunt habendæ.

Diximus tamen *vitæ communis*, & *privatæ imaginem exhibens*; non quod *plebeiorum solummodo* personæ in Comoedia sint repræsentandæ: induci enim possunt, imo debent, generosioris, quin & nobilis conditionis homines, dummodo privatos se gerant, & res agant privatas: Non autem Principes, nedum Reges; neque etiam minus potentes in rebus imperii & publicis negotiis versati; quæ omnia Tragœdiæ quidem conveniunt, Comoediæ nequaquam. Multo minus huic Dramatis generi *Deus intersit*; quapropter leges Comoediæ violat *Plautus* in *Amphitryone*, & in *Pluto Aristophanes*; *Jovem* ac *Mercurium*, aliaque Numina, coram exhibentes. Sunt quidem, prout de facto se res habet, duæ Species Comoediæ; sublimior nimirum, & humilis; illa ex personis honestioribus simul & vulgaribus, hæc ex solis vulgaribus constans: Hæc vero est species minus propria, & Definitioni quam proposuimus parum accommoda. Quia vitæ privatæ imaginis par-

tem

Prælectio Vice-
sima quarta.

tem tantum, eamque minus honestam, plebeiam scilicet, repræsentat: Non tamen solæ inducendæ sunt personæ honestiores; quia sic etiam *pars* tantum vitæ privatæ, nobilior licet illa, repræsentaretur; quia præterea hoc si fieret, deficerent joci ac sales, & vis comica; quæ omnia hominibus inferioris notæ maxime conveniunt; vel potius è mixto diversæ conditionis personarum colloquio melius exprimuntur. Sic apud *Terentium*, qui *Cæsaris* judicio, vi comica non satis animatur, fere nulla omnino istiusmodi vis reperiretur; si soli *Chremetes*, *Simones*, *Phædria*, & *Antiphones*, loquerentur; abessent autem vel tacerent *Davi*, *Parmenones*, & *Geta*, alique istius ingenii homunciones.

Complectitur autem vitæ communis & privatæ imago virtutes, vitia, & ineptias, hominum; virtutes amabiles, vitia odiosa, ineptias ridiculas repræsentandas. Neque hoc adversatur Definitioni Comœdiæ ab *Aristotele* prolata; in qua videtur statuere quicquid bonum est & laudabile nullo modo debere esse hujus Poëmatis materiam. * Η δέ κωμωδία, inquit, ἐστὶν, ὥσπερ ἐπόμεν, μίμνησις φαυλοτέρων μὲν, ἢ μόντοι κατὰ πᾶσαν κακίαν, ἀλλὰ τῷ αἰσχροῦ ἐπὶ τὸ γελοῖον μέγιστον. Comœdia vero est, uti dicebamus, Imitatio deteriorum quidem; non tamen, quoad omne vitii genus: siquidem particula quædam Turpis

* Περί Ποικιλῆς, Cap. V.

fit Ridiculum. In qua quidem definitione, pro suo more, rem succincte & elliptice definit, non plene & aperte explicat. Dico igitur me priori hujus descriptionis parti nil contrarium asserere, tam *virtutes* materiam Comoediæ statuendo, quam *vitia*, & *ineptias*. Quando enim docet τὰς φαλοτέρους, *deteriores* hominum hic esse imitandos, non docet eos *solos* esse imitandos; neque id vult, illos solos esse *repræsentandos*; sed illos solos esse *exagitandos*, & sub *Ridiculi* specie *exhibendos*. Magis autem odiosa, vel ridicula, semper apparent vitia; quando oppositis virtutibus comparantur.

In hujusce Definitionis explicatione asserit *Dacierius*, Interpretes *Aristotelis*, τὸ γελοῖον esse *unicum* Comoediæ argumentum: * Quod neque veritati, neque menti *Aristotelis*, consentaneum videtur. Est, fateor, *Ridiculum* præcipua materies hujus Dramatis; *præcipua*, sed non *sola*. Innuit quidem *Aristoteles*, & nos non concedimus tantum, sed etiam contendimus, flagitia, & atrociora crimina, eo quod horrorem incutiant, & Scenæ Tragicæ sint propria, à Comicis non esse exagitanda; possunt autem ab his in scenam produci leviora crimina, atque illa etiam interdum quæ odiosa potius sunt, quam ridicula. Neque quidquam docet è contra summus ille Philosophus: Istis enim verbis ἀλλὰ τὸ αἰσχρὸν

* In Poet. Aristot. Pag. 58. 59.

ἐστὶ τὸ γελοῖον μέγεθος, indicat tantummodo τὸ γελοῖον *præcipuum* esse Argumentum Comœdiæ; quod nos concedimus. Innuit autem *flagitia* illi non convenire, quando definit Comœdiam *μίμησιν φαυλοτέρων μὲν, ἢ μέντοι κατὰ πᾶσαν κακίαν*. Defendit tamen idem *Dacierius Aristophanem*, aliosque Scriptores veteris Comœdiæ, horrenda facinora in scena Comica perstringentes, juxta versus *Horatii* supra recitados; quamvis eodem tempore contendat *Ridiculum* esse unicum Comœdiæ argumentum: easque dissidentes sententias inter se conciliare aggredditur, dicendo, Poëtas istos atrociam crimina non *quatenus* atrociam, sed *quatenus ridiculam* repræsentasse, & sub *istâ tantum facie* spectatoribus ostendisse. Statuendum autem videtur, immania atque horrenda crimina, cujusmodi sunt nonnulla quæ ibi recenset *Horatius*, ab istis Poëtis exagitata, homicidium v. g. *nulla ex parte* esse ridicula, neque in rerum natura vere fieri posse objecta jocosorum, & festivitatis. Fateor equidem esse nonnulla quibusdam etiam magnæ molis criminibus *adjuncta*, quæ contemptum potius & risum pariunt, quam odium vel horrorem; quod de *furto*, exempli causa, & *adulterio*, quorum in versibus, de quibus nunc agitur, meminit *Horatius*, potest observari: Neque inficior, posse illa etiam in Comœdia *hac ex parte* conspicienda dari; dummodo caute ac parce illud fiat: quanquam, omnibus quantumvis cautis & provisus, melius omittuntur; quia, *de toto*,
atque

atque omnibus simul sumptis & collatis, horrenda sunt ista facinora, & multo magis odiosa, quam ridicula. Sed utcumque illud sit, certè ex hac concessione nulla oritur excusatio istis Poëtis, qui res, & personas, tanquam ridiculas exhibent, quæ *nullo modo, & nullo respectu*, possunt esse ridicula. Dixi tam personas, quam res; quia *Plautum* defendit idem *Dacierius*, Reges & Deos in *Amphitryone* inducentem; eamque (hoc nullatenus obstante) *veram Comœdiam* nominat; atque istius iudicii hanc rationem reddit, quia scilicet Argumentum in se Tragicum à Poëta in ridiculum vertitur. Quod tantum abest ut defensionis loco admittatur; ut id ipsum sit crimen, quod Poëtæ merito est imputandum. Quid enim hoc est aliud, quam naturam rerum invertere? Non est tam *Poësis*, quam genus quoddam *Anti-Poëseos*; nec *Poëta* huiusmodi Dramatis Scriptor, sed *Scurra*, nominandus est. Possunt quidem hæc monstra profano vulgo risum excutere, cui nihil *mirabile* est, nisi quod *portentosum*; omnibus aurem sanis, & iudicio valentibus, odium & fastidium semper excitabunt. Sed ut à personis ad res redeamus: Vitiis atrocioribus è Comœdia ablegatis, videri forsan possumus *Horatii* iudicio adversari, Satira decima Libri primi hæc scribentis:

* — *Ridiculum acri*
Fortius & melius magnas plerumque secat res:

* Lib. 1, Sat. 10. V. 14.

X

Illi

*Illi, scripta quibus Comœdia prisca viris est,
Hoc stabant, hoc sunt imitandi. —*

*Magnas res, fateor; sed non maximas; maximas ineptias, imo magna nonnunquam crimina: eorum enim quibusdam, ut modo diximus, ridiculum aliquod interdum adhærescit. Neque scriptores veteris Comœdiæ maxima vitia semper insectabantur, sed interdum crimina minus magna, & maximas ineptias; atque hoc revera sunt imitandi. Non obstantibus itaque argutiis Gallici interpretis; istiusmodi piacula sub specie Ridiculi in Comœdiâ repræsentare, semper adversabitur regulæ Aristotelis: ** Τὸ γὰρ γελοῖον inquit ἐστὶν ἀμάρτυμά τι, καὶ αἰσχρὸν ἀνιδύον, καὶ ὁ φθαστικόν. Οἶον, εὐθύς, τὸ γελοῖον πρὸς αὐτὸν αἰσχρὸν τι, καὶ διαπραμμένον ἀνδρὶ ὀδύνης. *Etenim ridiculum est peccatum quoddam, & turpitudine, citra dolorem, nec vim habens interimendi: Veluti (quod in promptu est) ridicula alicujus facies est turpe quiddam, & distortum; tamen sine dolore. Quid vero? Anne hæc ridiculi descriptio atrocissimis criminibus, quorum nonnulla veteres Comici irridebant, ullo modo potest convenire? Anne hæc sunt doloris expertia, nec vim habent interimendi? Non igitur argumentamur ab exemplo istorum Poëtarum Aristotelem hac de re perperam judicasse (cui tamen malo obviam ire conatur Dacierius) sed argumentamur à rerum veritate, & recta ratione, illos perperam scripsisse: Et apud me semper*

* Cap. V.

plus valebit *Aristotelis* iudicium, quam exemplum *Aristophanis*.

Hæc itaque Comoediæ minime conveniunt: Non est tamen è contra (quod etiam asseruimus) τὸ γελοῖον unicum illius Argumentum; sit licet præcipuum. *Minora* crimina, etiam inter illa quæ *odiosa* sunt, recte possunt, etiam in Comoedia, & *quatenus* odiosa vellicari: Quamquam materies illi magis *propria* sunt illa quæ ex æquo sunt & odiosa & ridicula; ut Avaritia, Arrogantia, Superstitio, & huiusmodi. Possunt tamen, imo debent, & alia diversi ingenii, dummodo sint vitæ privatæ, vitia in scena Comica perstringi; cuiusmodi sunt Luxus, & Ambitiosa Pauperies; ita tamen ut ludus seriis semper intermisceatur. Sed Homicidium, Perduellio, & Magnifica Ambitio, aliaque sublimiora crimina, ad Tragœdiam pertinent, minime ad Comoediam. Quæ vero *Ineptiæ* vulgo vocantur, h. e. non *crimina*, sed *vitia* tantum, eaque non tam contra *mores*, quam contra *decorum* peccantia, sunt *pure*, & *undiquaque ridiculæ*; ideoque materies Comoediarum *maxime propria* censendæ.

Cum primis autem hic observandum, omnibus, de quibus dictum est, Virtutibus, Vitiis, Ineptiis, omne genus *Passiones* involvi. Errant enim vehementer, qui Comoediam existimant ab initio usque ad finem lætam esse debere, hilarem, & jocosam. Quædam illius par-

tes seriæ sunt, & sententiosæ, quin & tristes. Nec quisquam, uti opinor, hujus Artis peritus, *Terentium* vituperabit, cujus in *Andria* (ut plurima eodem spectantia omittam) sic loquitur *Pamphilus*:

* *Hocine est humanum factum, aut inceptum? hocine officium patris?*

Postea:

—*Sed nunc quid primum exequar?*

*Tot me impediunt curæ, quæ meum animum
divorse trahunt:*

Amor, misericordia hujus, nuptiarum sollicitatio,

*Tum patris pudor, qui me tam leni passus est
animo usque adhuc*

*Quæ meo cunque animo libitum est facere;
eine ego ut advorser? heî mihi!*

Incertum est quid agam. —

Quinetiam à sublimi hoc Drama (sit licet illius stylus plerumque popularis) non semper abhorret. De quo *Horatius* in Arte Poëtica:

† *Interdum tamen & vocem Comœdia tollit,
Iratusque Chremes tumido delitigat ore.*

Ubi à plerisque Interpretum existimatur alludere ad istud *Terentianum* in *Heautontimorumenô*:

* *Andria*. Act. 1. Scen. penult. † De Arte. V. 93.

* — *Non si ex capite sis meo
Natus, item ut aiunt Minervam esse ex Jove;
ea causa magis
Patiar, Clitipho, flagitiis tuis me infamem fieri.*

Permagna autem est discrepantia inter istam tristitiam quæ in Tragoedia dominatur, & istam quæ in Comoediam admittitur. Illa, tanquam hiemalis Tempestas, diem pene integrum nubibus, & tenebris obvolvitur; interspersis tantum raris, & brevibus, lucis intervallis: Hæc Actionem Dramaticam, tanquam cælum tempore æstivo plerumque sudum, nubibus nonnunquam, sed rarius, intercipit.

Possunt itaque omnes cujuscunque generis Passiones tum in Comoedia, tum in Tragoedia, repræsentari; sed *modo* penitus diverso; ob discrimina Characterum qui in scenam producuntur. Verissimum enim est, ex altera parte, fundamina humanæ felicitatis, ac miseriæ, atque adeo affectuum humanorum, omnibus, quoad rerum summam, esse eadem: sed non minus verum, ex altera, hunc vel illum, pro sua cujusque conditione, affectus istos variis modis, & variis conceptibus, expressos dare. Sicut humani corporis partes, quoad summam, omnibus hominibus sunt eadem: sed varia fortuna, eruditio, & vivendi ratio hos ab illis

* Act. 3. Scen. 5,

X 3

distin.

distinguunt, & vultuum etiam lineamenta discriminant. Hilaris esse potest regum potentissimus: Sed quantum discrepat ista hilaritas ab ea, qua rusticus perfunditur! Potest etiam pastor vel agricola amore languescere & perire: Sed quam diversæ sunt illius querelæ ab iis quas eodem morbo laborans effundit Tyrannus, vel Imperator! Quin & *ambitio* quædam inest etiam infimæ conditionis hominibus: Sed quam dissimilis illa sublimiori ambitioni Principum & Magnatum!

Quanquam autem nullus est humanus Affectus, qui in Comoedia recte exhiberi non potest; debet tamen τὸ γέλοϊον primas semper obtinere, præ cæteris semper dominari. Scriptori quam sit difficile *verum Ridiculum*, non tantum rem ipsam expertis, sed & attendentibus, abunde constat. Arduum est belle ineptias perstringere; & *ingeniose ridere* artis est non mediocris. Plerisque tamen hodiernis longe alia est sententia; quibus nihil facilius videtur quam *ridiculos homines facere*: Et revera nihil est facilius, quam ita ridere, ut *illi* rident: Apud quos *vultus distortus* valet *jocus*; & *omnis jocus* telum *ingenii*. Sed dispar fuit sententia *Horatii*, & *Terentii*: Nostri autem Homunciones, dum alios rident, se solos ridiculos faciunt: rident, & irridentur. Valet apud nos, ut quod verum est fateamur, ridiculus Gustus Ridiculi: isque non tantum in Comoedia, sed in *aliis scriptis*, ac præsertim *prosaicis*, quæ
maximo

maximo plausu à multis excipiuntur: Quorum iudicio, rerum naturam invertere, & mimica quadam gesticulatione falso imitari, ingenii loco habetur. Res quidem grandes stylo humili & ludicro imminuere, parvas sublimi & magnifico efferre, interdum perquam ingeniosum est: Nihil autem fastidiosius; si crasse id fiat, si longum sit istiusmodi opus, & si hæ nugæ sæpius repetantur. *Pulcherrimum est profecto insigniter ineptire*; sed turpissimum inepte ineptire: Quod illi faciunt, qui sibi, tanquam astutissimis hominum, mirifice placent, & adblandiuntur, *ironice* semper loquendo, atque (ut sibi videtur) aliis semper *ludificando*. Ironia quidem eleganter concinnata, quam edentuli hi *Mordaces* penitus ignorant, magna semper est venustas: hebes autem, atque obtusum Mendacium, nulla venustas omnino. *Res est severa voluptas*: Cujus effati si bene memores essent omnes Scriptores; plus voluptatis perciperent in legendo severiores iudices.

Quæri potest, utrum vitia & ineptias insectantibus ac ludibrio habentibus liceat imagines veritate majores fingere; an oporteat eas ita repræsentare, absque ullo additamento, ut de facto se habent. Si ab exemplis argumentamur; constat priorem fuisse sententiam *Plauti*, posteriorem *Terentii*. Sed licet concedamus ex antiquis *Aristophanem* & *Plautum*, è recentioribus plerisque Scriptores Comicos, ista licentia licenter ni-

Prælectio Vice-
sima quinta.

misuti; certe fas est Poëtæ, sicut & Piëtori, tam in laudando, quam in vituperando, veritatem aliquantum excedere. Nihil hoc aliud est quam mera Hyperbole, & rerum naturæ satis conveniens; nec tam *contra*, quam *supra*, veritatem scribunt, & pingunt, qui hoc faciunt. Oportet colores esse audaces, si velimus res & personas graphice exprimere: Neque sufficit ostendi tantummodo quædam vitia, & quasdam ineptias, ut illa odiosa, hæ ridiculæ appareant; Requiritur insuper, ut nonnihil adjiciat & exaggeret Piëtor, vel Poëta.

Inter antiquos, *Prologus* Comoëdiis solis præmittebatur; inter nostrates, Tragoediæ & Comoediæ ex æquo convenit. Illius species qui scire cupit, *Vossium* adeat. *Epilogus* apud illos nullus fuit; sed omnino est Neotericus; & Tragoediæ etiam cum Comoedia communis. Prologis *Terentianis* nullum inest acumen, parum ingenii: Quod de Nostratium tam Prologis, quam Epilogis, dici non potest; quibus sæpenumero nihil venustius.

De Choro, Mimò, & Cantico Antiquorum, *Vossium* etiam, *Scaligerum*, aliosque consulant, qui volunt; cum hæc ad Historiam potius poeticam, quam ad Criticem pertineant. Horum, ac Mimi præcipue, is fuit usus, ut Auditoribus tedium actionis levarent. Quod his in honorem parum cedit: Indiciu[m] est enim gustus depravati, non posse animum applicari
fabulæ

fabulæ dramaticæ, nisi levibus hisce oblectamentis recreetur. Hoc autem minus mirari Nos *Britanni* debemus; qui seculo nostro *Funambulos* & *Scalambulos* non tantum in Theatrum admissos, sed (proh pudor!) summo plausu exceptos vidimus. Eodem modo quidem aliquatenus peccabatur etiam *Augusti* temporibus; de quibus *Horatius*,

* — *Media inter carmina poscunt
Aut ursum, aut pugiles* —

Geniorum infimi sint necesse est; qui vel Comoediam ferre non possunt, nisi materia infra Comoediam ipsam posita dehonestetur.

Ex iis quæ dicta sunt de natura, & constitutione hujus Poëmatis, res privatas & in vita communi positas imitantis, colligent forsan nonnulli, minoris hoc esse opus molis, & scriptori facilius. Sed hoc tantum abest ut Comoediam reddat faciliorem, ut magis reddat operosam; propter causam ab *Horatio* allatam:

† *Creditur, ex medio quia res arcessit, habere
Sudoris minimum; sed habet Comœdia tanto
Plus oneris, quanto veniæ minus.*

Non tamen idcirco asserimus de toto, Comoediam scriptori difficiliorem esse, quam Tragœ-

* *Ad Augustum.* V. 185. † V. 168.

diam; quod (referente * *Vossio*) asseruit *Antiphanes* Poëta Comicus. Rationes ab eo allatas, una cum responsis, & argumentationibus contrariis, videas apud *Vossium*.

Dictio Comica à Viro illo doctissimo bifariam consideratur; communiter, sive ratione elegantiae, & particulatim, seu ratione Dramatis. “ Si elegantiam, * inquit, spectes; apud Græcos *Aristophanes*, & alii veteris Comoediæ scriptores, magis Attici habebantur, quam scriptores novæ Comoediæ, qualis *Menander*. Apud Latinos summa est venustas & elegantia *Terentii*. Proximas *Plautus* obtinet; imo, *Varronis* iudicio, primas.” At sane isti iudicio neminem habet suffragantem; certe non *Horatium*, cujus verba de *Plauto* alibi protulimus. “ Sin dictionem attendamus ratione Dramatis; ea apta est pro rebus, eoque neutiusquam grandis, ut est Tragica; sed contra humilis, suavis, & mediocri ornatu contenta.” Plura hac de re ut hic subnectamus non opus est; quia de *Stylo Poëtico* agens jamdudum adnotavi Stylum Comoediæ non esse poëticum, sed elegantissimum potius prosæ genus.

Poëtarum Comicarum apud Græcos supra recenscebantur nomina. Inter Latinos, antiquitatis palmam tulere duo qui perierunt, *Cæcilius*, & *Afranius*; duo quos habemus, *Plautus*, & *Terentius*. Quando dicit *Horatius*,

* Institit. Poet. Lib. II. Cap. 24.

† Cap. 25.

† *Vin-*

† Vincere Cæcilius gravitate, Terentius arte ;

ejus judicii pars posterior satis clara est ; sed quænam illa fuerit Cæciliæ gravitas major Terentiana, quæ & ipsa nimia esse videtur, difficile est conjectari. Arte, inquit Acro apud Vossium, i. e. proprietate verborum : unde principatum apud omnes Poëtas habere dicitur Terentius. Sed per artem potius οἰκονομίαν, sive constitutionem Fabulæ, cum Vossio intelligimus ; qua parte etiam Plauto longissime Terentius antecelluit. Omnino autem (inquit idem Vir maximus) in Comoedia Latini cedunt Græcis. Cui sane suffragatur, quem citat, Fabius ; de Terentio ipso sic scribens. “ Miratus sæpius
“ ego sum, inquit, ” (& ego hominem sic miran-
tem non minus miror) “ quî tanta fuerit po-
“ puli Romani gravitas atque constantia, tan-
“ tusque latinæ dictionis amor, ut Terentianis
“ fabulis capi potuerit ; in quibus tam pauci
“ risus, usque adeo rara scommata &c. Sed ag-
“ nosco tempora : Vivebant tum Scipiones ;
“ Catonesque erant in pretio : & incrementa
“ fiebant tum temporis illius imperii. Mori-
“ bus populi in voluptatem prolabantibus, ora-
“ tio facta est solutior.” Hæc ille ; sed iniquus,
& nimis severus. Nota sunt quidem de Teren-
tio Cæsaris carmina à Suetonio memoriæ pro-
dita ; quæ nefas forsan videri potest de Comœ-
dia scribentem prætermittere.

† Ad Augustum. V. 59.

*Tu quoque, tu in summis, ô dimidiate Menander,
Poneris, & merito, puri sermonis amator ;
Lenibus atque utinam dictis adjuncta foret vis
Comica, & æquato virtus polleret honore
Cum Græcis, neque in hac despectus parte ja-
ceres :*

Unum hoc maceror, & doleo tibi deesse, Terenti.

Sed licet concedamus nimis parcum esse *Terentium* in jocos & salibus ; censuræ tamen adeo severæ acumen (pace *Cæsaris* id dicatur) etiam hac ex parte non videtur meruisse. Quin & gratius est multis, iisque melioris gustus, lectoribus, dulce ac leniter per totum ride-
re, quam in effusiores cachinnos identidem solvi.

Neotericorum Comœdia, prout dictum est, ad Antiquorum *mediam* propius accedit, quam ad *veterem*, vel ad *novam* ; cum sit illa moratior, & minus contumeliosa ; hac acutior, & magis satirica. Mordaci quidem & satirica scribendi ratione parum valuit, parum delectabatur, *Terentius* ; cujus ingenium ad generalem naturæ humanæ imaginem exhibendam magis propendebat, quam ad vitia & ineptias minus communes describendas. Certe Neotericis plus est acuminis & lepôris in Comœdia, quam Antiquis ; in fabulis contexendis, & enodandis, plus artis ; longe major varietas personarum, & argumentorum : præcipue vero generosiorum
rum

rum mores aulici magis, & urbani; quorundam peculiaris ingenii homuncionum characteres magis ridiculi. His autem purior, & emendatior *Terentius*, pressior etiam, & elegantior; major illi simplicitas, concinnior & accuratior regularum observantia. Verum ut Recentiores Antiquos longe superent, hic solus iis incumbit labor; nonnihil detrahendi scilicet, & amputandi, minime adjiciendi. Vitia duntaxat, & luxuriam recidant; non erit quod laborent amplius. Imo prout nunc res est, Neoterici Antiquis mihi videntur superiores hoc genere scribendi; excepta tantummodo (pudet fateri) *Terentiana* morum castitate.

Si comparentur Recentiores inter se, diversis *Europæ* gentibus; est apud *Hispanos* (teste *Rapino*) unus, & alter, unus præcipue, Comicus Poëta non mediocris. *Itali* non sunt digni qui memorentur. Unica igitur instituenda est comparatio inter *Gallos*, & *Nostros*. Acutus quidem, facetus, elegans, naturæ verus interpres, & laude dignissimus *Molierius*: *Gallos* tamen, nisi nobis blandimur, hoc genere Poëseos vincimus, sicut aliis omnibus; hoc licet minus quam aliis.

Quod ad Comoedias nostras Anglicanas profa exaratas; si quærat utrum inter Poëmata proprie dicta sint numerandæ, juxta definitionem

nem Poëseos in genere à nobis secunda Prælectione propositam, qua numeri metrici essentialis ei statuuntur; Manifesta satis res est: Si istam definitionem ratam habeamus, omnino concludendum est Comoedias, de quibus movetur quæstio, omni ex parte esse Poëmata proprie dicta, hac duntaxat excepta. Et satius est proculdubio istam definitionem retinere, cum petatur à perpetuis exemplis Antiquorum, qui duces nobis ac magistri & sunt, & debent esse; quam eandem vel deserere, vel immutare, in gratiam nostri temporis scriptorum. Fatemur interim, parum referre utro modo res statuatur, & de verbis potius litem esse, quam de rebus; cum istiusmodi sint pedes & mensuræ veterum Comoediarum, ut ne sono quidem, sed scansione tantum, eaque satis incerta & difficili, à soluto sermone discriminentur: Et absurdum quidem esset strictiores numeros huic Dramatis generi applicari. Quod si verum sit; quomodo severiorem censuram efugient Poëtæ *Gallici*, ex altera parte vehementius errantes, Comoedias integras carmine heroico, atque adeo numeris rhythmicis, scribendo? Satis ridiculi sunt rhythmus etiam in Trægœdia: Sed sermonem popularem, qualis est Comoediæ, versificatione Epica, & paribus verborum sonis proferri, tantum in se monstri habet; ut restet mirari solummodo nationem, ingenio & iudicio tam valentem, vitium adeo portentosum tolerare.

Unde oriatur delectatio comica, manifestior
causa

causa est quam ut examen flagitet. Ridere semper jucundum est: Jucunda semper imitatio; eaque præcipue vitæ communis, naturæ humanæ, & rerum in medio positarum. Neque minus constat ratio malignæ istius voluptatis, quam præbet satirica ridiculi repræsentatio; exinde nimirum orta, quod plerumque pro concessio habeat spectator quemvis potius perstringi, quam seipsum: Quotus quisque enim est cui in mentem venit istud *Horatii*;

* — *Quid rides? mutato nomine de Te Fabula narratur* —

Blandiuntur igitur isti, quæ pravæ hominum naturæ inseritur, superbiæ hujus generis imagines, alienæ scilicet ineptiæ, & vitia; quia plerique tantum erigi sibi videntur, quantum alii deprimuntur. Vitiosa quidem hæc est voluptas; & sunt qui ex Comoediis delectationem penitus diversam percipiunt, ex imaginibus nimirum virtutis præmio, & vitii poena affecti, aliisque ingenium spirantibus, & artem poëticam ostendentibus. Quæ ex *Erroribus* nascitur voluptas, multa est in utraque Dramatis specie præcipue vero in Comoedia; Qua quidem plures delectantur, quam Tragœdia; quia pauciores sunt Genii tam sublimes, & delicati, ut generosiorem istam voluptatem persentiscant, quæ ex misericordia, & ex tristitia ipsa

* Lib. 1. Sat. 1. V. 69.

proficiscitur. Rifu omnes delectantur; pauci lacrimis. Utraque specie utinam omnes ita uterentur, ut tum Gravitas Tragica, tum Comicus Lepor, virtuti inservirent; & omnes, oblectamentis Dramaticis recreati, monitis & praeceptis non minus lætarentur.

PRÆLECTIO

VICESIMA SEXTA &c.

De Tragœdia.

DE Origine Tragœdiæ pauca jam dicta sunt, in Tractatu de Dramate in genere. Ejus Etymon à τραγος *hircus*, & ᾠδὴ *cantus*, quia nimirum *hircus* præmium fuit certantibus, satis declarat *Horatianum* istud;

** Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum.*

Non enim sunt audiendi, qui vocem ita derivari volunt, ut sit τραγῳδία, quasi τευγῳδία, à τεύξ, *fex*; quia scilicet scenici actores, ante usum personarum ab *Æschylo* inventum, vultus suos fecibus perlinebant. Dura enim, & coacta, hæc est Derivatio; altera simplex, &

* De Arte. Poet. V. 220.

Y

ad

ad analogiam composita; neque in hac, ut in illa, vel minima fit literarum mutatio. Multo minus favet vel analogia linguarum, vel natura & ingenium hujus Poëmatis, illorum opinioni, qui τραγωδίαν dictam existimant, quasi τραχείαν ᾠδὴν: Sed non est operæ pretium hisce minutis immorari.

Aristoteles, qui Librorum de Poëtica partem longe maximam huic generi Poëseos tribuit, Tragoediam sic definit; * Ἐστὶν ἐν τραγωδίᾳ μίμησις περὶ ζῶντος σπασδαίης, ἢ τελείας, μέγας ἔχουσας, ἡδυσμὴν ἁλῶ, χωρὶς ἐκάστη τῶν εἰδῶν ἐν τοῖς μορίοις δρῶντων, καὶ ὁ δὲ ἐπαγγελίας, ἀλλὰ δι' ἐλέως, καὶ φόβου, περὶ τῶν τοιούτων παθημάτων καθαροῦ. *Est autem Tragedia imitatio actionis seriae, & perfectæ, habentis magnitudinem, jucundo sermone, ita ut singula genera in suis seorsim partibus agant, non per narrationem, sed per misericordiam, & terrorem, præstans ab ejusmodi passionibus purgationem.* De qua Definitione hoc tantum in præsens observandum duco, duas illius partes explicatione aliquantum indigere. Prior est ista, χωρὶς ἐκάστη τῶν εἰδῶν ἐν τοῖς μορίοις δρῶντων: hoc est, inquit † *Vossius*, “ ut singula genera non mixtim, sed seorsim, in-
“ sint partibus singulis. Nam, ut *Aristoteles* ipse
“ mox subjungit, quædam perficiuntur solo me-
“ tro, quædam vero melodia.” Hæc igitur Definitionis pars Tragoediæ antiquæ soli potest ap-

* Περὶ Ποιητικῆς Cap. VI. † Lib. 2, Cap. 2.

plicari; haudquaquam neoterica, quæ choro prorsus destituitur. Altera est ista ἡ δὲ ἐπαγγελία. Consentiant *Vossius* & *Dacierius* hoc membrum Definitionis ideo adjici, ut Tragœdia distinguatur ab Epopœia; quæ non per actionem, sed per narrationem, instituitur. Unus tamen restat scrupulus, quem neuter eorum eximere aggreditur. Quæri enim potest, Nulla igitur narratio convenit Tragœdiæ? Nonne *Horatius*, & post illum omnes Poëtæ, & Critici, distinguunt in Dramate res scenice gestas ab iis quæ per narrationem annunciantur;

* Aut agitur res in scenis, aut acta refertur?

Cui ego percuntationi ita respondendum esse existimo; Est proculdubio Narratio etiam Dramatica; ea autem semper facta ab aliqua personarum quæ repræsentantur; nunquam à Poëta ipso in propria persona; quod tamen fit in Epica narratione: Hanc igitur, non illam, intelligi voluit *Aristoteles* in Definitione proposita. Cujus partes sigillatim sumptas ulterius hic non explico; quia summam ejus, & aliquod etiam amplius, in hanc Definitionem collegit *Vossius*, lucidiorem sane illam, & enucleatius expressam. † *Tragœdia est Poëma Dramaticum, illustrem fortunam, sed infelicem, gravi, & severa oratione, imitans.* Quibus, inquit, & finem hunc, si voles, adde; *ad affectus*

* De Arte. V. 179. † Ibid.

ciendos, animumque ab iis purgandum. Pressa hæc, & perspicua sunt omnia: Miror tamen virum doctissimum clausulam illam, *ad affectus ciendos, animumque ab iis purgandum*, admitit potius censuisse, quam exigere; istis nimirum verbis interpositis, *Quibus & finem hunc, si voles, adde*: Cum, ut summo iudicio observat *Dacieri*, ista pars definitionis *Aristotelicæ* sit omnium longe optima, & præ cæteris exquisitissima indagine discutienda. Debuerat præterea speciatim nominasse (quod quidem facit *Aristoteles*) duos præsertim affectus, *Misericordiam*, scilicet, & *Terrorem*; quæ maxime propria sunt Tragœdiæ objecta, & ab ea præcipue commoventur. Debuerat etiam, eundem *Aristotelem* secutus, iucunditatem sermonis non omisisse. Ex duabus igitur Definitionibus simul collatis tertia videtur conficienda, *Aristotelica* quidem clarior, *Vossiana* vero perfectior: *Est itaque Tragœdia Poëma Dramaticum, illustrem fortunam, sed luctuosam, gravi, & severa, sed & iucunda oratione, imitans; ad affectus, præsertim Misericordiam, & Terrorem, ciendos, animumque ab iis purgandum.*

In Definitione vel directe, vel indirecte, hæc includuntur; Argumentum, sive Materia subjecta; Conceptus, Stylus, & Versificatio; Mores, & Personæ; Finis denique, sive Effectus propositus. Quæ omnia in hoc conveniunt, quod grandia esse debeant, & sublimia; respectu enim horum omnium, Tragœdia

dia est nobilissima Species Poëtica, una tantummodo excepta.

Est autem illius Argumentum gravis aliquis, & magni momenti Eventus; ut Exaëctio Tyranni, Mors illustis alicujus Personæ, vel aliud his simile; qui totus vertitur vel in rapido aliquo animi Affectu, sive malo, sive bono, ut in Ambitione, Vindicta, Amicitia, sed præsertim Amore (Amor enim, ut alibi adnotatum, est Argumentum maximæ partis Dramatum recentiorum, utriusque generis, tam Comici, quam Tragici) vel saltem in Justitia Divina, vitio poenam, virtuti præmium, tribuente, sive utrumque eodem tempore præstante.

Oportet quoque ut Mores, Conceptus, & Dictio (inter hos enim tam arctus est nexus, ut junctim melius quam seorsim considerentur) sint graves, sublimes, magnifici. Unde *Horatius* in Arte Poëtica, post præceptum de Stylo Comœdiæ,

* *Versibus exponi tragicis res comica non vult,*
sic pergit;

*Indignatur item privatis, & prope socco
Dignis carminibus narrari cœna Thyestæ.*

* De Arte. Poit. V. 89.

Et alibi;

* *Effutire leves indigna Tragœdia versus,
Ut festis matrona moveri iussa diebus,
Intererit Satyris paulum pudibunda protervis.*

Et Ovidius;

† *Omne genus scripti gravitate Tragœdia
vincit.*

Vera quidem mihi videtur sententia *Vossiana*, ||
hæc scribentis; “ Delectu verborum, & mag-
“ nificentia, imprimis convenit Tragicus cum
“ Epico; imo eum sæpe vincit: Unde *Hora-*
“ *tius* de Titio;

“ *An Tragica deservit, & ampullatur in arte?*

Non tamen id volumus, ut omnes personæ
pari majestate etiam in Tragœdia loquantur:
Quod quidem rerum hominumque naturæ
plane adversatur. Neque nuncii alicujus, aut
nutricis, dictio tam sublimis esse debet, quam
Numinis, aut Regis: Quanquam etiam in per-
sonarum viliorum sermonibus summo opere ca-
vendum est, ne quid vulgare nimis, aut nu-
gatorium effutiant, multo minus lepidum, aut
ridiculum (quod tamen in Tragœdiis Neote-
ricorum, ac præcipue Nostratium, non sine
insigni eorum opprobrio, sæpe factum est) ne à

* V. 231. † Trist. Lib. 2. V. 3815 || Cap. 14. * Epist.
3. Lib. 1. V. 14.

magnificentia sua nimium recedat Tragoedia. Poëta Tragicus iudicio vere præditus majori sibi vituperio atque infamiæ ducit, risum auditoribus, quam sibilos, elicere.

Neque personæ etiam illustrissimæ pari majestate *semper* loquantur: Hoc enim rerum hominumque naturæ pariter adversatur. Multo minus tamen è contra serpent humi, ac de Stylo Tragico penitus excidant, etiam quando sermo est de rebus nihili: In iis quoque majestatem quandam spirant Reges, & Heroes. Quocirca *Drydeno* nostrati assentior, statuenti, *Thesæa* apud *Senecam*, in *Hippolyto*, recte famulos jubere ostium aperire, quo nihil simplicius, hac pompa locutionis;

* *Reserate clusos Regii postes Laris.*

In dolore quidem, si modo iræ sit expers, (ira enim semper est insolens, & in viris potentioribus semper magnifica) paulum se remittit stylus Tragoediæ, propiusque ad moderationem (non Comicam quidem, ut male *Vossius*, † sed) privati sermonis accedit. “Imprimis, si inducantur Heroes de fortuna dejecti: Quales uti animum fere demittunt, ita dictione utuntur minus tragica.” Sicut ira erigit stylum Comicum, ita dolor deprimit Tragicum. De quo utroque sic *Horatius*:

* Act. 3. Scen. 1. † Instit. Poëtic. Lib. 2. Cap. 14.

* *Interdum tamen & vocem Comœdia tollit,
 Iratusque Chremes tumido delitigat ore:
 Et Tragicus plerumque dolet sermone pedestri;
 Telephus, & Peleus, cum pauper, & exul u-
 terque,
 Projicit ampullas, & sesquipedalia verba,
 Si curat cor spectantis tetigisse querela.*

Cujus rei manifestior est causa, quam ut ex-
 plicationis egeat. Per *pedestrem* vero *sermonem*
 hic intelligitur stylus tantum aliquanto
 demissior, non *penitus* pedestris, non pure pro-
 faicus, nedum vulgaris, vilis, vel inhonestus.
 Sit elegans, simplex licet; dulcis, ac vere poë-
 ticus, humilis licet, & querulus. Possunt enim,
 imo sæpe debent, conceptus esse grandes,
 quando aliter prorsus se habet dictio. Est sci-
 licet regalis quædam, & heroica humilitas:
 Et quanquam Reges ipsi, vel Regina, non do-
 lent stylo tonanti & magnifico; non tamen ita
 dolent ut plebei. De stylo lugubri perinde
 est, ac de vestitu: Et quanquam Rex pulla-
 tus aurum, & gemmas, ac splendidos ornatus
 deponit, & nigros ac simplices pannos indui-
 tur; vultu tamen, & gestibus regem exprimit,
 privato iisdem vestibus amictu prorsus dissi-
 milis.

Cum duplex sit, ut alibi monuimus, Satiræ
 species; altera laxior, liberior, & humilior;

* De Arte. Poet. V. 93.

altera gravior, severior, & sublimior: Sicut illa Comœdiæ, ita hæc Tragoediæ, omnino convenit. Nam ut illius est, ridiculos errores & ineptias, ita hujus, atrociora crimina, & flagitia, insectari. Unde *Juvenalis*, sublimioris Satiræ scriptor, fateri videtur se Stylum Tragicum imitari;

* *Grande Sophocleo carmen bacchamur biatu.*

Nec minus convenit ingenio hujus Poëmatis, Virtutem edocere, quam Vitium exagitare; Virtutem, inquit, eamque Heroicam: Est enim Tragoedia Drama quoddam Heroicum. Nullum est sanctius humanæ Poëseos genus; nullum, cui gravissimæ Sententiæ magis competunt; nullum, in quo sublimiora raduntur, vel tradenda sunt, virtutis præcepta.

Tragoedia igitur ad sublimitatem undique componitur. Quod si quis roget, quomodo congruit rerum naturæ, grandia hæc, & tanta arte composita, colloquiis & sermonibus hominum, quantumvis illustrium, apta esse & idonea; cum, de factò, raro vel nunquam illi ita loquantur: Fatemur quidem hæc omnia dictæ censuræ minus esse obnoxia in Poëmate narrante, quam scenico; atque hac ex parte Epopœiæ Tragoediam cedere. Advertendum est interim, ne in Comœdia quidem, de qua minus movetur hæc quæstio, concipi

* Sat. 6. V. 635.

posse

posse personas de facto ita loqui, ut in scena repræsentantur; & Regibus, atque Heroibus æque convenire hanc, de qua quæritur, grandiloquentiam, ac Plebeiis ingeniosos istos lepores, & facetias. Verum enimvero, omnibus dictis & collatis, de utrisque hoc statuendum; *verisimilia* esse hæc, non *vera*: Sufficit, si ad veritatem, quantum fieri potest, accedant; & si, ut optime *Horatius*,

* *Ficta voluptatis causa sint proxima veris:*

Fieri enim nequit, ut Fictio sit ipsa Veritas. Concessum est Poëtæ, sicut & Pictori, res supra ipsissimam veritatem aliquatenus evehere; Imo utriusque Ingenium in hoc maxime conspicitur, quod iis, quæ novimus esse commenta, tanquam veris afficiamur. Si maxima cum voluptate decipimur, etiam quando scimus nos decipi; quanta est Ars, quantus Triumphus decipientis! Atque illud est ipsum quod intelligit *Horatius*, hæc scribens;

† *Ille per extentum funem mihi posse videtur
Ire Poëta, meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falsis terroribus implet,
Ut magus, & modo me Thebis, modo ponit
Athenis.*

* De Arte. Poet. V. 338. † Ad Augustum. V. 210.

Monendum est autem, quæ de magnificentia hujus Dramatis dicta sunt omnesquidem Tragœdias re-

Praelectio Vice-
ma septima.

spicere, sed non omnes ex æquo respicere. Sicut enim duplex est (ut alibi adnotatum) Comœdiæ species, altera sublimior, altera prorsus humilis; est quoque duplex Tragœdia, altera prorsus sublimis, altera humilior. Illa inter Reges & Heroas, hæc inter privatos, potentes licet illos, & illustres conditionis homines, instituenda. Est hæc quidem species omnino Neoterica; Tragœdia antiqua Tyrannorum solummodo, & Virorum principum, vel supplicia, vel infortunia, repræsentante. Diximus, etiam humiliorem Tragœdiam inter potentes, & illustres conditionis homines, privatos illos licet, institui debere; quia tamen plebeciorum calamitates materia esse possunt Misericordiæ, Tragœdiæ tamen nequeunt; fortuna ac moribus personarum longe positæ infra dignitatem styli, versificationis, & ingenii istius Poëmatis. Hujus generis quædam sunt Tragœdiæ inter optimas nostratum; non tam Terrorem incutientes, quam Misericordiam; cujus quidem commotione, recentiores antiquis mihi videntur longe antecellere.

Possunt itidem Tragœdiæ aliter discrimina-
ri; Eventus nimirum ratione habita; aliæ exitus
luctuosi, aliæ felices. Ut vera sit Tragœdia,
sufficit quod mœsta sit & lacrimosa, usque ad
catastrophem; principibus licet personis res tan-
dem

dem prosperæ succedant. Principibus, inquam personis; quia in hoc quoque Tragoediæ genere, eo nimirum cui felix est eventus, exigitur ut nonnullæ, ac præsertim flagitiosæ, ad extremum, & in catastrophe, sint miseræ. Præsertim flagitiosæ, dixi? Imo solæ. Illas enim Tragoedias (quales sunt quædam è nostratibus) neutiquam laudo, quæ insontes & pios, ejusdem ordinis, atque conditionis, alios præmiis afficiunt, alios summis miseriis. Ita re factum est, fateor, in vita humana; sed *totam* vitam humanam unum Drama nequit complecti: Sit igitur vere unum, & sibi constet. Potest quidem Tragoedia innocentissimis, iisque summis personis, infaustos eventus recte tribuere; estque hæc (de qua infra dicitur) omnium maxime Tragica. Sed si *quibusdam* insontibus & piis inter principes personas felix est exitus, sit felix *omnibus*; & impiis solis luctuosus. Secus si sit, repugnat sibi Dramæ; debilitant & frangunt se invicem contrarii motus animi: Abeant auditores vel læti, vel tristes; quod si vis ut eveniat utrumque, neutrum eveniet.

Sed ut ad duplicem, quam statuimus, hujus Dramatis speciem redeamus. “In Tragoediis
 “vere Tragicis (inquit **Vossius*) ut principia
 “sunt sedatiora, ita horribiles esse exitus solent.
 “Sic tristis est exitus in *Euripidis Phænißis*;
 “ubi *Oedipus*, oculis effossis, a *Creonte* rege
 “in exilium ire jubetur è regione *Thebana*, cu-

“ jus antea rex fuerat. Idem fit in ejus *Hecu-*
 “ *ba*, ubi *Polymnestor* se offert, itidem effossis
 “ oculis; *Hecuba* item lugens filii *Polydori* ne-
 “ cem: Item à *Polymnestore* refertur triste
 “ oraculum in *Hecubam*, *Agamemnonem*, &
 “ *Cassandram*. Quod si *Orestes*, & *Ægist-*
 “ *hus*, qui hostes fuere infensi, inter se recon-
 “ ciliarentur, atque ita recederetur sine cæde;
 “ Tragœdia nonnihil degeneraret. Nam, ut
 “ diximus, eo à Comoedia differt Tragœdia,
 “ quod illa semper læto exitu terminetur, hæc
 “ plurimum tristi. Ac hujusmodi quidem est
 “ exitus Tragœdiæ κατὰ τέχνην. Interdum ve-
 “ ro Tragœdia prorumpit ex atroci miseria in
 “ gaudium inopinatum. Quod cum fit; ab arte
 “ receditur, in populi gratiam, qui domum ma-
 “ vult lætus recedere, quam tristis. Ita ex in-
 “ felicitate in felicitatem devenitur in *Electra*
 “ & *Sophoclis*, & *Euripidis*: Quarum illa *Eu-*
 “ *ripideam* vincit ὀνειρούλης. Lætum etiam exit-
 “ tum habent *Sophoclis Philoctetes in Lemno*;
 “ & *Euripidis Iphigenia in Aulide*: Item *Iphi-*
 “ *genia in Tauris*: Uti & *Alcestis*; ubi *Her-*
 “ *culis* opera uxor restituitur *Admeto*. Sic &
 “ in *Oreste* fit. Nam cum *Orestes* & *Pylades*,
 “ *Menelao* irati, quod opem ferre adversus
 “ *Tyndarum* noluisset, *Helenam*, & filiam ejus
 “ *Hermionen*, occidere statuissent; *Helena* qui-
 “ dem Deorum misericordia in cœlum attollitur;
 “ *Hermione* autem, superveniente prius *Menelao*,
 “ mox *Apolline* certamen dirimente, suasu ejus-
 “ dem Dei, nubit *Oresti*; qui, materna expiatus

“ cæde, rex fit *Argivorum*. Itidem lætus est
 “ exitus in *Helena*; ubi ea, decepto *Theocly-*
 “ *mene*, restituitur marito suo *Menelao*, ac se-
 “ cundo vento proficiscitur in *Græciam*. Si-
 “ militer in *Hippolyto*, *Rheso*, *Jone*. Etiam
 “ *Ezechiel* ὁ τῶν Ἰσραηλίων τραγωδιῶν ποιητής,
 “ (ut cum vocat *Clemens Alexandrinus* Lib. I.
 “ *Stromat.*) drama fecit quod inscribitur Ἐξαγ-
 “ ωγή five *Eductio*; unde luculentam partem
 “ excerpfit *Eusebius Pamphili* Lib. 9. *Præpa-*
 “ *rat. Evang. Cap. 4.* At quid lætius educti-
 “ one ex *Ægypto*? Neque tamen (iudice eo-
 “ dem *Vossio*) si exitus sit lætus, eo nomen
 “ Tragœdiæ amittitur; quia non est de εὐαίας
 “ ejus ut exitus sit tristis. Alioqui minor pars
 “ Tragœdiarum *Euripidis*, quæ quidem hodie
 “ extant, Tragœdiæ esse desinerent. Quare si
 “ quod est εὐαίας attendamus, satis est, si faci-
 “ es ejus sit luctuosa, & anxia; ita ut in atroci
 “ & ancipite illustrium personarum fortuna
 “ natura Tragœdiæ clare eluceat. Non tamen
 (inquit) negâro, Tragœdias ejusmodi aliquid
 “ ex natura Comœdiæ trahere. Natura enim
 “ Tragœdiæ est luctuosa; quod negari nequit,
 “ cum terror & misericordia ei in primis pro-
 “ ponantur. Aliter cum fit, datur aliquid, ut
 “ diximus, populi voluptati. Unde *Aristoteles*
 “ ait, à poëtis fieri id διὰ τὴν τῶν θεάτρων
 “ ἀσθένειαν, hoc est, ob infirmum & imbecil-
 “ lum eorum judicium qui in theatro spectant.
 “ Sed populus varius est, & inconstans; nunc hoc
 “ probat, nunc illud; eoque satius erit, si natu-
 “ ram

“ram Tragœdiæ retineamus penitus; nec, nisi
“gravis causa jusserit, ab ea recedamus.”

Hæc vir ille maximus; in quibus nihil non laudandum reperio, præterquam quod sibi minus constare videarur, negans de *Tragœdiæ* ut exitus sit tristis, quod certe verum est; asserens tamen Tragœdias istiusmodi aliquid ex natura Comœdiæ trahere, quia nimirum natura Tragœdiæ est luctuosa &c. Si per naturam intelligit proprietatem maxime discriminantem, nemo quidem adversabitur; sed ab illo facta illatio minime valebit: Quia (ut colligere est ex iis quæ & ipse & nos disseruimus,) potest luctus dominari in Dramate, cui tamen felix est eventus; potest enim istud etiam Drama à principio usque ad extremam paginam misericordiæ & terroris materia abundare. Si per naturam intelligeret totam essentiam; non solum erraret, sed sibi aperte contradiceret; ut liquet ex citatis. Satiùs itaque videtur, rem hoc modo statuere; *utramque* speciem esse *vere Tragœdiam*, sed *alteram* altera *magis Tragicam*.

Isti tamen generi quod minus Tragicum est, isti nimirum cui læta datur catastrophe, plus inest & Artis, & Utilitatis. Quod ad priorem; liceat pauca quædam verba *Drydeni* nostri latine reddere. * Neque exigui, inquit, est operis, Tragœdiæ felices successus dare. Difficilius est enim conservare homines, quam occidere.

* Præfat. Dramatis, cui Titulus, *The Spanish Fryar*, &c.

Præsto semper sunt ad manum pugio, & poculum venenatum. Sed ut actio ad extremas angustias redigatur, & modis verisimilibus omnia demum in integrum restituantur, opus erit arte ac judicio Scriptoris; eique multis inter parturiendum doloribus proles constabit. Quod ad Utilitatem attinet; melius hac ratione virtuti præmia, vitio poenæ tribuuntur. Altera quidem specie, ea nimirum cui infelix est eventus, idem aliquatenus potest fieri: Ibi enim principes personæ, flagitiosæ cum sint ut plurimum, ideoque suppliciiis dignæ, morte multantur; atque idcirco terrorem auditoribus incutiunt; imo sæpenumero nonnihil misericordiæ: Neque enim necesse est ut sint penitus scelestæ, poenam licet mereantur: Porro, *pœnitentiam* interdum agunt in Dramate; & super hoc argumento una est & altera Tragoedia *Anglicana*, haud ita pridem evulgata, laudem, quam adepta est, jure merita: Quin & reipsa nonnihil miseret nos etiam Latronis, vel Homicidæ, ad mortem, quantumvis justo judicium calculo, damnati. Ad hæc, in eodem genere Tragoediæ, possunt *inferiores* personæ, infantes & probæ, pietatis suæ in Catastrophe fructum ferre, quantacunque sint mala, quæ usque ad catastrophem passæ fuerint. Ex hisce omnibus collatis, & recte perpensis, constat *posse fieri*, ut etiam in Tragoediis, quibus infelix est exitus, justitia dramatica quam vocant, facta tecta conservetur: Sed ad istam justitiam ex *melius* componuntur, in quibus

bus felix est eventus piis, luctuosus sceleratis,
utrisque principibus, personis.

Ad Terrorem præcipue commovendum aptæ, quando malis plectuntur, personæ sunt improbæ; ad Terrorem, ac præcipue Misericordiam, probæ; ad Utrumque indiscrete, inter probas & improbas mediæ. Dico, probæ etiam, quando malis plectuntur: Stare enim potest cum iustitia dramatica, innocentissimis, atque optimis, iisque principibus, personis, luctuosos exitus tribui: Atque hæc est species Tragœdiæ omnium maxime Tragica: Cujusmodi multæ sunt apud nostrates. Stare, inquam, potest hoc cum iustitia dramatica; quia revera stat cum iustitia divina. Apud Ethnicos quidem minus æquum fuisset in scenis ita fieri; quia vitæ futuræ præmia ac supplicia iis parum innotuere. Sed alia res est Christianis.

Quanquam autem non semper iniquum est in catastrophe bonos male pati; nunquam tamen debent scelesti sinceros triumphos agere. Eatenus saltem semper sunt puniendi; ut si morte non pereant, neque externis ullo modo crucientur pœnis, scelerum tamen conscientia laborent, nec virtutis suis frui videantur. E contra, boni licet interdum moriantur, ad misericordiam commovendam; repræsentandi tamen sunt tanquam mente recti conscia, & spe melioris vitæ, sustentati. Nam, non obstante obscura & dubia rerum in hac vita distributione,

quæ misericordiam nobis in optimos hominum nonnunquam elicit; debent tam Tragici, quam Theologi, futura atque æterna virtutis præmia, ac sceleris supplicia, auditoribus in animum identidem revocare.

“Optimæ (inquit * *Vossius*) Tragoediæ sunt, in quibus inducuntur personæ, nec prorsus probæ, nec plane improbæ.” Si de quibusdam personis loquitur; verum est: Si de omnibus; nequaquam. “Nam Tragoedia imprimis ciere misericordiam, & terrorem, debet.” Sane verò. “At si improbus fiat infelix; nec admodum miserebimur, nec terrebitur. *Quis enim* (ut *Cicero* ait) *parricidæ, aut proditoris, supplicio commovetur?* Quin potius lætari eo oportet; cum justum sit, tales luere pœnas.” Sed, pace utriusque tanti Viri, *Ciceronis, & Vossii*, etiam Proditoris, vel Parricidæ, supplicia patientis, omnes vere boni ac fortes aliquatenus *miserentur*: Nihil autem *terribilius* quibusdam pœnis quorundam maleficorum. “Sed nec penitus probas esse oportet; quia boni viri calamitate indignamur; etiam ut optimi fingantur miserrimi, videtur inhumanum: ad hæc, infirmos, minusque cordatos, à virtute hoc possit abstertere.” Vera essent hæc, si nulla post præsentem futura esset vita; aliter, nequaquam. Præterea, an nulla alia de causa *induci* possunt probi, nisi ut

fiant miseri? Nonne (ipſo fatente) aliis quidem Tragœdiis triftis eſt exitus, aliis lætus? Recta quidem pleraque ſequentia. “Quare *potiſſimum* tales
 “inducendi, qui medii ſint inter plane probos
 “planeque improbos; neque tam ſcelere, quam
 “errore humano in calamitatem inciderint, ut
 “*Oedipus* apud *Sophoclem*: aut ſcelerate quidem
 “egerint, ſed neceſſitate compulſi, aut ratione
 “ſumma; quomodo *Medea* prius necavit *Ab-*
 “*ſyrtum* fratrem, poſtea etiam liberos. Nec
 “tamen exiſtimandum hoc ſemper requiri.
 “Nam *Ægiſthus* & *Clytemneſtra*, plane im-
 “probi; *Electra* bona inducitur; *Oreſtes* item
 “bonus potius, quam malus. *Agamemnon* ne-
 “quit dici malus; quia quod in *Aulide Iphige-*
 “*niam* offert, id facit oraculo juſſus, ac pene
 “invitus. Nec *Herculem* recte dixeris medium
 “inter bonum, malumque; ſed potius bonum.
 “Quare non putandum, peccare Tragœdias,
 “in quibus aliter ſit quam *Ariſtoteles* præci-
 “pit; ſed ſtatuendum ab eo præſcribi optimam
 “Tragœdiæ formam.” *Magis Tragicam* (ſi
 placet Viro doctiſſimo) potius quam *optimam*;
 ſiquidem ita revera præcipit *Ariſtoteles*: fateor
 enim me nescire; neque locum citat *Voffius*.
 Cui in reliquis jam citatis aſſentior; excepto
 quod non ſatis intelligam, quo pacto poſſint
 homines *ratione ſumma* ſcelerate agere.

Reſtat ultima Definitionis pro-
 poſitæ clauſula: In extremo enim
 ejus membro quod finem Tragœ-

Præleſſio Vice-
ſima octava.

diæ continet, post hæc verba, *ad affectus, præsertim* misericordiam, ac terrorem, *ciendos*; sequuntur hæc, *animumque ab iis purgandum*. Reliquum est igitur, ut ostendatur qua ratione Tragoedia purgat passiones; idque easdem commovendo; quod contrarium potius effectum videtur promittere: Insuper, ut indicetur, quanam sit fons & origo delectationis Tragicae; sive quibus de causis, ex intimis naturæ penetrabilibus eruendis, mens humana recreetur eo ipso quod doleat, & ex misericordia, ac terrore, voluptatem percipiat. Utrique percunctationi breve impræsentiarum dabitur responsum; fusius posthac evolvendum, lingua mihi quidem multo magis familiari; in opere nimirum per paucis abhinc mensibus evulgando; cui nonnulli è vobis, Academici, quibus gratias habeo quam maximas, impensis vestris favere dignati estis: *Anglicanam Aeneidos Virgilianæ* Versionem intelligo: Cujus in Librum quartum adjectis Animadversionibus, Argumentum hoc gravissimum, ac difficillimum, uberius discutere conati sumus. Pauca nihilominus ut hic delibemus, instituti nostri ratio videtur exigere.

Purgandi sunt itaque Affectus, eo ipso quod commoveantur? Maxime: Et quid obstat quominus? Bilis, & Pituita, alique humores in corpore humano, eximi nequeunt, nisi fluctuent & moveantur. Imo sæpenumero expurgatur humor, ejusdem naturæ ac temperiei medicina adhibita; acidus acido, amaro amarus; ac perinde

inde de aliis. Ex Affectibus igitur quidam purgantur per seipsos, Terror scilicet, ac Misericordia: Cæteri per duos istos quos jam nominavimus. Terror, inquimus, & Misericordia, per seipsos: Quia Repræsentatio dramatica res horrendas atque miserabiles assuefacit nobis; ac notas & familiares, adeoque minus horrendas & miserabiles, reddit. “Per hæc (inquit * *Vossius*) dicitur Tragœdia *παραίνεω τὴν τῶν τοῖστων παθημάτων κάθαρσιν*, purgare, ac levare animum ab hujusmodi perturbationibus. Quale est quod (ut unam è multiplici purgatione affectuum memorem) homines videntes adversa, in quæ jam olim inciderint magnæ animæ, facilius discunt ferre præsentia. Qua de re elegantes *Timoclis* versiculos legere est apud *Athenæum* initio libri sexti.” Et alibi. “† Propositum Tragicis est auditorem *ἐκπλῆξαι*, ut ait *Polybius* lib. 11; ubi de diverso historici & tragici finē disserit, adversus *Phylarchum*. Percellit auditorem facti ipsius atrocitas; & rei indignitatem augēt dignitas personarum. Eo autem percellere animum vult, ut cum hisce affectibus expuret. Nam ut miles veteranus, aut medicus, crebro videndo miseros, consequitur ut non ultra moveatur, quam oportet; ita etiam in Tragœdia, spectandis istiusmodi, animus discit affectus suos in ordinem redigere. Unde apertum, cur *Aristoteles*, ut dictum,

* P. 47. † P. 65.

“ Tragœdiæ finem statuat esse affectuum
 “ *ἡδονήν*. In quo differt à Platone. Ille
 “ putabat Tragœdias esse affectuum flabellum:
 “ *Aristoteles* vero censet esse remedium.

Quibus accedit, quod mente fictis calamitatibus exerceri solita, ita labefactentur & remittantur Passiones, ut vim minorem exerant in veras. De Affectuum violentia (de hac enim sola loquimur, cum Affectus in se sint boni) pene idem observare possumus, quod *Simo*, apud *Terentium* in *Andria*, de *Davo* per falsas nuptias decipiendo;

† *Simul sceleratus Davus, si quid consili
 Habet, ut consumat nunc, cum nihil obsint doli.*

Re itaque hoc modo intellecta, facta est nonnunquam harum passionum per seipsas rapide commotas expurgatio. Sicut Ventus, qui Aer est agitated, dispergit in ipso Aere noxios vapores; qui alioqui morbis pabulum darent.

Istæ igitur passiones, Terror, & Misericordia, per se purgantur; ceteræ per istas. Quia nimirum non solum in Tragœdia ob oculos ponuntur, sed Auditoribus per Misericordiam ac Terrorem sentiuntur, funesti effectus effrenati Amoris, Iracundiæ, Ambitionis, Vindictæ, aliarumque passionum. Videtur tamen

† Act. 1. Scen. 1.

Error

Error laterè. Nonne excitantur quadam passionibus, idque gradu non debito, & ad effroenatam usque licentiam, eo ipso quod repræsententur? Amor præcipue, cui penitus innituntur pleræque Tragœdiæ à recentioribus conscriptæ? Istiusmodi Ideæ menti fortiter impressæ nonne multo fortius operantur, quam Remedium poëticum ex post facto (quod aiunt) adhibitum, excessus istarum passionum, & funestos effectus, vel exhibendo, vel prædicando? Cum ad earum licentiam nimis propendeat humana natura, nonne jure dici potest,

Sponte sua properat, labor est inhibere volentem?

Et per repræsentationem annon multo magis inflammantur, quam per remedium corriguntur? Hisce omnibus, aliisque hujus generis interrogationibus, respondendum; evenire hæc, vel non evenire, pro modo, ac ratione, repræsentandi. Prout de facto se res habet, è plerisque Tragœdiis neotericis multo plus proculdubio incommodi, quam fructus, auditores percipiunt. Aliud est autem describere atque ostendere passionibus per *symptomata* (ut loquuntur medici) per *adjuncta*, & *effectus*; aliud prorsus easdem describere atque excitare per *illecebras* & *irritamenta*. Posteriori quidem modo turpissime peccant pleræque Tragœdiæ recentiores, præcipue vero nostrates: Non ita antiquæ; non ita *Græcæ*: Pudeat Christianos castitatis palmam Ethnicis dari. Qui Tragœdias ad rectæ rationis, & virtutis normam com-

ponunt, mentem quidem oblectant, minime corrumpunt; gratis imaginibus replent, minime noxiis, vel venenatis; recreant animum, non emolliunt, neque enervant. Describunt quidem, & ostendunt passionēs, quatenus in mente resident & tumultuantur: Hoc autem tantum abest ut impellat nos ad earum licentiam, ut ab eadem maxime absterreat. Jucundæ sunt, fateor, hujusmodi descriptiones: Oritur autem ista delectatio à nullo fonte, vel principio, vitii; sed ab imitatione, & elegantiâ; ab arte Poëtæ naturam humanam ita ad vivum depingente; exinde denique, quod per misericordiam, ac terrorem, tristi quadam voluptate afficiamur. Unde demum admonemur, ut reconditas istius voluptatis causas investigemus.

Hunc nodum solvere nequaquam videtur *Vossius*. * “ Quærat aliquis, inquit, quomodo
 “ delectationem, quæ poëtæ omni est proposita
 “ adferre tragicus possit; cum tristitia & luctuosa-
 “ repræsentet, nec viri boni sit gaudere alienis
 “ malis, præsertim virorum illustrium. Huic
 “ difficultati occurritur, si cogitemus, specta-
 “ torem capere voluptatem non ex eo quia
 “ aliis fuerit male; verum ex artificio poëtæ:
 “ Quomodo exhorrescimus conspectum draco-
 “ num, & monstrorum; at jucunda est eorum
 “ pictura, quia pictoris nos ars delectat. Etiam
 “ alterum hic concurrit. Nam suave est nosse

* P. 47.

“ casus tantos, quia hæc res prudentiam au-
 “ get. ” Pene idem *Scaliger* : * Sed hic, in
 “ quit, occurret aliquis, positam esse in poë-
 “ seos definitione delectationem : at in Tra-
 “ gœdia mœror, luctus, planctus, miseriæ, quî
 “ possint oblectare? Quia enim non in læti-
 “ tia sola jucunditas sita est, sed ex quacun-
 “ que disciplinæ adeptione capi potest. Discit
 “ autem spectator ; quemadmodum picturarum
 “ quoque facies horribiles nihilo secius spectan-
 “ tur, & juvant. ” Hæc vero difficultati propo-
 sitæ minime faciunt satis. In hac voluptate eli-
 cienda magnam proculdubio partem habet arti-
 ficium Poëtæ ; quod supra innuimus : Natu-
 ra autem ipsa longe majorem ; de qua tamen
 prorsus silent *Vossius*, & *Scaliger*. Augeri qui-
 dem possunt & debent hisce repræsentationibus
 disciplina & prudentia : Sed eas non animad-
 vertit mens humana, quando voluptate affi-
 citur. Profluere igitur videtur misericordiæ ju-
 cunditas, primo ex eo quod, si nobis ipsis pro-
 speræ res succedant, alienarum calamitatum
 contemplatione fiat, ut felicitatem nostram ma-
 gis sentiamus, eademque impensius fruamur :
 Juxta *Lucretianum* istud satis notum ;

† *Suave, mari magno, turbantibus æquora*
ventis,
E terra magnum alterius spectare laborem ;

* Poet. Lib. 3. p. 373. † Lib. 2. V. 1.

Non quia vexari quenquam est jucunda voluptas,

Sed, quibus ipse malis careas, quia cernere suave est.

Si nobis male sit; ex eo proficiscitur, quod aliorum infortunia spectantes, facilius feramus nostra. Utrumque fit per comparisonem; cui quidem pars magna debetur tam felicitatis, quam miseriæ hominum. Vulgare est dictum, *Nemo miser, nisi comparatus*; & non minus verum est, *Nemo felix, nisi comparatus*. Sed parum hoc ad rem, inquiet aliquis; Misericordia ad alios, non ad nos refertur. Ad utrosque potius, si placet; & fundatur in nobis, etiam quatenus refertur ad alios. Nondum quidem partibus completa est explicatio rei quam quærimus: Oritur igitur ista jucunditas, secundo, è mentis actu reflexo (ut scholastice loquamur) contemplantis generosam istam in se erga alios propensionem, unde sibi conscia est misericordiam aliquatenus proficisci. Objicietur forsân, duo hæc, quæ statui-
mus, principia male sibi constare; cum alterum sit meræ φιλαυτίας, alterum magni ac generosi animi, indicium. Ostendimus itaque alibi, ut diximus, optime hæc inter se conciliari; & φιλαυτίαν, sensu latissimo sumptam, passionum omnium, atque adeo actionum humanarum, originem ac principium agnosci debere. Quantum ad Terrorem Tragicum;

exinde provenit ista delectatio, quod prima facie (adeo rapidus est in mente cursus idearum) rebus horrendis, tanquam veris, afficiamur, deinde per jucundum cogitationis flexum omnia esse ficta, & nos esse incolumes, illico agnoscamus: Una cum aliis rerum Adjunctis, quorum hic ne mentionem quidem facio; sicut & iis, quæ memoravi, non immoror: quia Tentamine supra dicto fufius elaborantur.

Inter *Græcos* Tragoediæ Scriptores, abunde noti sunt, & nunc fere soli sunt, *Æschylus*, *Euripides*, *Sophocles*.

Si inter se comparentur Veteres, & Neoterici; majus est his, quam illis, artificium in fabulis disponendis, & enodandis: Multum est antiquis hujus artificii in Comoedia, in Tragoedia parum: Neotericis vero multum in utraque. Veteres terrori incutiendo magis student, quam misericordiæ: Recentiores, misericordiæ magis, quam terrori. Illi præcipue magnifici & grandes; hi præcipue varii, & pathetici: Illi minus culpabiles, hi excellentiores. Ex ipsis Neotericis, nulli sunt digni qui inter se comparentur, præter *Gallos* & *Nostrates*. Illi quidem elegantes, ingeniosi, artifices accurati, antiquorum imitatores; sed deficiunt spiritu, vigore, atque igne poëtico:

Non spirant tragicum satis, aut feliciter audent.

Hoc

Hoc faciunt *Angli* ; neque arti illorum officit natura. Quos quidem omnes *Europæ* gentes, nisi sua forsan excipiat, hoc genere scribendi superare, fatetur *Rapinus* : Unde liceat nobis conjectari, ne suam quidem excipi.

PRÆLECTIO

VICESIMA NONA &c.

De Poëmate Epico, sive Heroico.

AD ultimum, quia optimum illud, & perfectissimum, Poëtices genus, ascendendo tandem pervenimus: neque mirum est nobis *dissertandi* terminum hic figi; cum nemo mortalium ulterius progredi possit *scribendo*. Quod de *homine* quodam, de *Buchanano* scilicet, non sine enormi atque immerita laude asserit *Scaliger*, hac de *re*, nimirum de *Epopœia*, verissime prædicari potest;

Namque ad supremum perducta Poëtica cul-
men

In te stat; nec quo progrediatur, habet.

Rectissime enim *Rapinus*; Poëma Epicum, sive Heroicum, proprie sic dictum, consummatissimum est opus proculdubio mentis humanæ.

*

Cæteras

Cæteras omnes divinæ Artis species hac includi atque involvi, Oratione Inaugurali Prælectionibus nostris præmissa, jamdudum monuimus: ejus rei rationem breviter reddere alia Dissertatione, * alia etiam Lingua exarata, conati sumus. Super hoc quidem argumento, omnibus licet, tum dignitate, tum copia, antecellente, non tantum nobis restat dicendum, quantum ipsius nobilitas videtur exigere: Quoniam, natura rerum, quas tractandas suscepimus, id postulante, multas illius partes (aliter enim fieri nequit) jamjam discussimus; tum de Poësi in genere, tum de variis illius speciebus agentes: Ac præcipue in istis Tractatibus, quos de *Stylo Poëtico*, de *Conceptuum Venustate*, sive *Elegantia & Sublimitate*, de *Dramate in genere*, ac de *Tragædia* in specie, instituimus. In multis enim coincidunt hæ species Poëticæ,

—alterius sic

Altera poscit opem res, & conjurat amice.

Sunt etiam non pauca huc spectantia, quæ alibi, † atque alia etiam lingua, fufius persecutus sum. Procedente hac Dissertatione, melius forsan intelligetur quod volo. Mihi enim, Academici, credo etiam & vobis, nihil minus placet, quam repetita crambe, atque actum agere.

* Præfat. Versioni *Æneidos Anglicanæ* præmissa. † Ibid.

Bossuvii, nobilis *Galli*, Viri sane præstantissimi, satis notus est Tractatus de Poëmate Epico lingua *Gallica* conscriptus: Tractatus certe dignissimus laude eruditorum quam assecutus est: At dignior forsitan foret, si in quibusdam præcipue capitibus aliquantulo fuisset brevior. Videtur enim Scriptor, Ingenii acumine, Judicii pondere, atque Eruditionis copia, utcunque insignis, minutias nimis agere, & Distinctionibus abundare: Nimia autem distinctio obscurum potius reddit sermonem, quam perspicuum.

Poëma Epicum, sive Heroicum, sic definendum existimo; Nimirum, quod sit *Poëma narratione expressum; ex historia partim vera, partim ficta, conflatum; illustrem quandam, & felicem actionem, variis ac miris eventibus distinctam, dictione sublimi & jucunda representans; ad mores instruendos, animumque Heroicæ Virtutis amore accendendum.* Magis logica quoad Formam, & perfectior quoad Materiam, videtur hæc, quam *Bossuviana*, Definitio. Ille, suam explicans, opus totum in sex Libros dividit. Primo, inquit, agemus de Natura Poëmaris Epici; ubi etiam de Fabula. Secundo, de Materia, sive Actione Epica. Tertio, de Forma, sive Narratione. Quarto, de Moribus, sive Characteribus Personarum Humanarum. Quinto, de Machinis, sive Præ-

sentia & Rebus gestis Decorum. Sexto, de Conceptibus, & Dictione.

Singula hæc Capita fuscè tractat ; singula summo Ingenio, Judicio, atque Eruditione, absolvit. At minus commoda videtur ista, quam proponit, Methodus. *Natura* definiti omnes ejusdem partes complectitur : Ideoque *unum Divisionis Membrum* fieri non debet ; quæ idcirco (ut vulgo fit) ita potius instituenda est, ut tria tantum discriminet Definitionis membra : Materiam scilicet, Formam, & Finem. *Materia* includit Actionem, & Fabulam ; quarum posterior Incidentia (quæ vocantur) & Episodia, Mores insuper, & Characteras Personarum Humanarum, Machinas denique Decorum, complectitur. *Forma* continet Modum, seu Rationem Narrandi, sive per Poëtam ipsum fiat Narratio, sive per fictas Personas quarum Orationes recitantur ; Commotionem quoque affectuum ; Descriptiones ; Sermones ; Sententias ; Conceptus etiam, Stylum, & Versificationem ; quibus comprehenduntur Comparationes, omnes Figuræ, & Tropi, omnes denique Decorationes, & Ornamenta. *Finis* est Correctio Morum, & Virtutis Incrementum ; de quo, simplex cum sit, & per se satis perspicuus, non est quod multum laboremus.

Hæ partes ut hic singulæ *recenserentur* par erat ; sed omnibus nunc *immorari* mihi non est propositum : Quia nimirum plerasque (ut dictum

dictum) cum aliis argumentis coincidentes, Prælectionum nostrarum cursu, jam delibavimus; Multas sigillatim expendimus: Actionem scilicet, & Fabulam (eadem enim ferme sunt Epicæ, quæ & Dramaticæ) Mores insuper, & Characteras, diversa Narrationis genera, Passiones, Descriptiones, Sententias, Sublimitatem tum Styli, tum Conceptuum, Versificationem, Comparationes, Tropos, & Figuras; omnigena denique omnium Poëmatum Ornamenta. Quod superest, pauca quædam in nonnulla ex hisce Capita sparsim sunt observanda, ad Epopœiam specialius spectantia; additis præterea quibusdam adnotandis, quæ adhuc restant intacta: Ita tamen, ut spicas potius legere, quam integram messiem colligere, videamur. Deinde Caput unum *Bossuviani* Tractatus Latine reddemus, Poëmatis Epici sive Heroici Naturam atque Originem explicans; breve quidem illud, sed concinnum, & perspicuum. In celeberrimos denique hujus Poëmatis Scriptores, tam Antiquos, quam Neotericos, nonnihil adnotabimus.

Aristoteles libri *περί ποιητικῆς*, qui nunc unicus restat, duo tantum Capita tribuit Epopœiæ seorsim tractandæ: crebram licet illius mentionem obiter faciat, quatenus cum Tragœdia comparatæ. Cujus rei hæc manifesta est causa, quod maxima pars eorum quæ de altera differuerat alteri etiam conveniat: atque idcirco etiam in duobus istis Capitibus vix quidquam aliud præstat, præterquam quod regulas Dramaticas applicet Epopœiæ; facto tantum

isto, quod natura postulat, inter utramque speciem discrimine; & *Homeri* laudibus identidem interspersis. De nostris Dissertationibus (*si parva licet componere magnis*) idem dicendum: id quod in causa est, quamobrem hoc Argumentum copiosius non exequor.

Eadem est in Epopœia, inter Aëtionem & Fabulam discrepantia, quæ in Tragœdia. Aëtio nimirum est res gesta illustris cujusdam Personæ; eventum quendam grandem, & memorabilem efficiens. Fabula est Congeries omnium Incidentium, Episodiorum, reliquarumque Circumstantiarum, quæ Aëtionem promovent, & ad finem perducunt: vel ejusdem rationem reddunt; vel eandem denique decorant & exornant. Episodia sunt vel absolute necessaria, vel admodum requisita. Omnia Episodia sunt Incidentia; sed omnia Incidentia non sunt Episodia. Quia Incidentium nonnulla non *superveniunt* Aëtioni (quod, ipso Vocis Ety-mo illud indicante, essentielle est Episodio) sed simplicissimam illius seriem conficiunt: vel (ut vulgari, duriori licet & minus eleganti, locutione utamur) non sunt partes illius *collaterales*, sed *directæ*. Hæc, aliaque non pauca eodem pertinentia, propter causam supra & non semel allatam, ulterius impræsentiarum non persequor.

Oportet autem ut Aëtio in Epopœia, non minus quam in Tragœdia, sit prorsus una; quanquam magis complexa esse in hac, quam in illa, & potest, & debet. Loco certi limites non sunt præscripti; latiores certe hic sunt,
quam

quam in Tragoedia; quo tamen arctiores, Materiae Poëmatibus ratione habita, eo meliores. Tempus etiam certum non designari, diserte asserit *Aristoteles*. *Homeri Ilias* ultra quadraginta & septem dies non extenditur. *Odyssea* (inquit *Bossvius*, & post eum *Dacierius*) octennium, & sex menses, *Aeneis* fere septennium, consumit. Rem autem minus commode statuere videntur viri doctissimi; non enim quicquid recitatur, sive à Poëta, sive à Personis quæ inducuntur, Actionem ingreditur proprie dictam; sed illud duntaxat quod ab Heroe & suis gestum est, ab ea parte unde poëma sumit exordium, usque ad finem poëmatibus. Exempli gratia; Actio *Aeneidos*, sensu arctiori, & maxime proprio sumpta, non incipit ab exstructione equi lignei,

*—*Fracti bello, fatisque repulsi
Ductores Danaum &c.*

sed ab eo tempore, quo *Aeneas* cum classe solvit è portu *Siciliæ*;

† *Vix è conspectu Siculae telluris in altum
Vela dabant leti, &c.*

Atque hoc modo re intellecta, Actionem divini istius Poëmatibus legitimo unius anni spatio includi demonstrat *Segressus* in Praefatione plane admirabili *Gallicæ Aeneidos* Interpretationi præfixa. Ac de *Odyssea* *Homérica* ferme idem observandum est.

Mentem *Aristotelis* alibi etiam male inter-

* *Æn.* Lib. 2. V. 13. † Lib. 1. V. 38.

pretari existimo *Dacierium*, qui hic quoque *Bossuvium* sequitur; quoad actiones scilicet, sive res gestas personarum. Est Epopœia (inquit ille Philosophus) *μίμησις σπουδαίων*. Verba *Dacierius* ita reddit; *imitatio actionum illustrissimarum personarum, non imitatio actionum illustrissimarum*. Neque illud forsan male: ci tamen haud assentior, asserenti, sufficere quod *Personæ* sint insignes, cujuscunque generis sint earum *actiones*. Verum est quidem quod dicit, illustrissimas actiones hominis privati non esse materiam Poëmatis Heroici; sed contra illius sententiam concludendum, oportere ut non modo *Persona* sit *illustris*, sed ut *illustris* sit *actio* illustris istius *Personæ*. Certe omnes *Actiones Alexandri*, vel *Cæsaris*, *Achillis*, vel *Æneæ*, Epopœiæ neutiquam conveniunt. Intellexisse igitur *Aristotelem* *Actiones* virorum insignium, & principum, non diffiteor; sed hoc voluit porro intelligi, principum, *quatenus principum*. Atque idem proculdubio voluit *Horatius*, quem sibi in sententiæ suæ subsidium advocat *Dacierius*, quando dixit

* *Res gestæ regumque, ducumque—*

hoc est, *quatenus* regum, ducumque; adjicit enim verbis proxime sequentibus, quæ omittit *Dacierius*,

—& *tristia bella*.

Parum valet quod opinioni suæ confirmandæ obtendit *Bossuvius*, in Iliade inimicitias & similitudines hominum, in Odyssæa reditum exu-

Ita sive peritiam in patriam, actiones esse privatis non minus quam Heroibus. Hæc quidem (quod & ipse fatetur) actionem *Aneæ*, patriam quasi resuscitantis, & novum regnum condentis, multo magis esse Heroicam: Sed & istæ supra memoratæ, prout ab *Homero* Heroicis Adjunctis exornantur, non potuissent non esse illustres, etiam si à privatis gestæ fuissent. In *Iliade* quidem, sed præcipue in *Odyssæa*, quædam recensentur facta, majestate Epica penitus indigna: Melius sanè prætermissa fuissent, quæ de *Bubulco*, & *Subulco*, *Ulyssis* canit Poëta; quem imitatur *Ovidius* in Epistola *Penelopes* ad *Ulysses*;

* *Hoc faciunt custosque boum, longævaque
nutrix,*

Tertius immundæ cura fidelis haræ.

Non sunt hæc, fateor, Actiones ipsius Herois; sed indignæ sunt quæ in Poëmate Heroico memorentur. Excusanda sunt hæc, inquiunt, per simplicitatem temporum antiquorum; & excusentur, per me licet: At certe, ut istis etiam seculis fuerunt homines, excusationis indigebant. Nil tale *Virgilius*; cui multo melius, quam *Homero*, applicanda est ista laus *Horatiana*,

— *Qui nil molitur inepte.*

Nihil in *Aneide* occurrit vile, vel inhonestum, nihil non Heroicum. Quod ad conformationem Herois; non fingendus est ille omni virtute, omnibus numeris absolutus;

* V. 103.

A a 3

quia

quia nil tale unquam peperit humanum genus; Ad istam tamen perfectionem, quam proxime concipi potest, accedat: Ab ea quidem non multum distant *Ulysses*, & *Eneas*; At qualis Heros *Achilles*!

* *Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
Fura negat sibi nata, nihil non arrogat armis.*

Heroicæ virtutes videlicet? admirabilis imago Semidei! Sed de his alibi copiosius.

Duo sunt, quæ Epopœiam à Tragœdia maxime discriminant; *Modus representandi*, & *Eventus* sive *Catastrophe*: Quod ad priorem, constat Tragœdiam *Actione*, Epopœiam *Narratione*, semper perfici. Quod enim de Epopœia dicit *Aristoteles*, † ὅτι δὲ αὐτὸς μῦθος καὶ δὲ περὶ τὰς τραγῳδίας συνίσταται δραματικὸς, ex verbis ipsis manifestum est intelligi hoc de *Fabula*, quæ debet esse *agens*, i. e. vivida, mobilis, & vicens mobilitate: non de *forma*, sive *ratione representandi*, vel *imitandi*; quam norunt omnes in Poëmate Heroico, narrativam, non dramaticam, & esse, & semper fuisse.

Discrepant etiam *Eventu*, sive *Catastrophe*. In Tragœdia, Heroi *plerumque* infelix est exitus; in Epopœia, *nunquam*. Cujus regulæ rationes reddendæ; primo, ab exemplis *Homeri*, & *Virgilii*, qui duces nobis ac magistri, & sunt, & debent esse. Etiam *Achilli*, Heros Poëmatis cum sit, quantumvis immeritus, prospera cedit catastrophe: multo potiori jure, *Ulyssi*, & *Eneæ*. Hos Poëtas omnes hac ex parte imi-

* Hor. De Arte Poet. V. 121. † Περὶ ποιητικῆς Cap. 23.

tati sunt, qui Heroici voluerunt nominari:
 Unde fit (observante *Bossuvio*) ut *Statius* uni-
 tatem Actionis rumpere maluerit, quam The-
 baida felici successu non terminare, post de-
 plorandum *Eteoclis*, & *Polynicis fratricidium*.
 Neque desunt causæ non tantum ab auctori-
 tate Scriptorum, sed ab ipsa rerum natura, pe-
 titæ. Primo, quanquam luctuosa Catastrophe
 auditoribus non displicet, imo placet, in Tra-
 gœdia, quæ brevior est, & simplicior, & uno
 quasi impetu absoluta; in Poëmæ Epico ta-
 men, post opus tam longum, atque complex-
 um, & tot tantosque labores exantlatos, Scrip-
 tori succenseret Lector, nisi læto exitu tan-
 dem reficeretur. Secundo, præcipuus est qui-
 dem Tragœdiæ finis brevi & subita commo-
 tione purgare passiones, Misericordiam, præ-
 fertim, & Terrorem; Epopœiæ autem in pri-
 mis propositum est, lenta & tardius operante
 medicina malos habitus eximere, & bonos in-
 ducere; vitium retundere, & virtutem com-
 mendare: Quæ omnia prave fierent, si Heros
 Poëmatis, sive Princeps heroica virtute præ-
 ditus (talis enim vel est, vel debet esse) fu-
 nesto exitu plecteretur. Tertio, Scriptum est
 Poëma Epicum proprie dictum, & semper
 scribendum, in honorem Patriæ, vel Religio-
 nis Scriptoris; inter hanc autem & Heroa
 arctissimus est nexus; quem hanc etiam ob cau-
 sam oportet in Catastrophe triumphos agere.
 In hanc opinionem propendet *Bossuvius*; quin
 & pro certo statuit, *sati*us esse hoc modo se-
 rem habere. Ausus sum ego ultra progredi,

existimans, propter causas jam allegatas, pertinere hoc non modo ad *bene esse*; sed ad *ipsum esse* Poëmatis Heroici: Itaque felicem eventum ipsius definitioni inserendum duxi. Duo igitur, quæ diximus, discrimina, Modus repræsentandi, & Exitus Actionis, *specificæ* sunt, ut loquuntur, inter Tragœdiam & Epopœiam *Differentiæ*; cæteræ *accidentales* tantum: Per illas differunt *natura*; per has, *gradu solummodo, mole, vel magnitudine*.

*Prælectio
Tricesima.*

Errare videntur quidam Neoterici in ista parte tum Tragœdiæ tum Poëscos Epicæ, quæ τὸ θαυμαστὸν, sive *admirabile* continet; *admirabile* confundentes *improbabili*, eaque vocabula sensu promiscuo usurpantes. Si ita revera esset, τὸ θαυμαστὸν semper esset vitiosum; vitiosum enim semper, quod improbable. Improbabilia forent hæc portenta poëtica, si humanis viribus perfici fingerentur; Sed alia res est. Interventu numinum, & divina potentia, fiunt hæc rationi consentanea. Sic apud *Homerum* equos loqui, apud *Virgilium* à myrtis sanguinem stillare, *admirabile* est quidem, non *improbabile*. Falli enim videtur ingeniosissimus *Homeri* Interpretes nostras, hæc sine Interventu Numinis, fieri asserens. Quod ad posterius; Prodigium rem esse aperte declarat *Virgilius*:

* *Horrendum, & dictu video mirabile monstrum.*

Et paucis interjectis:

* *Æneid, Lib. 3. V. 26.*

* — *Nymæ*

* *Nymphas venerabar agrestes,
Gradivumque Patrem, Geticis qui præsides
arvis*

Rite secundarent visus, omenque levarent.

Postea clarius;

† *Monstra deum refero —*

Quod ad *Homerum*, diserte dicit ille Equum
a *Junone* vocalem factum fuisse;

|| Αὐδ' ἔπειτα δ' ἐδάκε δαὶ λευκώλενας Ἡρῆ.

Hicce, atque huiusmodi eventis, probabile est
quod possibile: Secus si statuatur, tollitur op-
timum Poëtices ornamentum, pars maxima
scilicet eorum quæ admiratione homines per-
cellunt. Atque idem observandum de aliis
quibusdam admirabilibus quæ in potentiam di-
vinam non resolvuntur: Ut in exemplo *Poly-
phemi*, aliorumque Cyclopum, apud *Homerum*,
& *Virgilium*. Gigantes in rerum natura de fac-
to extitisse, non solum credebant veteres, sed
sacræ Scripturæ testantur. Utrum *hi* Gigantes
vere extiterint, necne, parum refert. Qua-
propter immerito à quibusdam vituperatur *Vir-
gilianum* istud de *Polyphemo*;

† — *Graditurque per æquor*

*Jam medium, nec dum fluctus latera ardua
tinxit.*

Postea;

|| *Clamore immensum tollit, quo pontus, & omnes*

* V. 34.

† V. 59.

|| *Iliad.* Lib. 19. prope finem.

* *Æneid.* Lib. 3. V. 664.

† V. 672.

*Intremaere undæ, penitusque exterrita tellus
Italiæ, curvisque immugiit Ætna cavernis.*

Tantum abest ut hoc sit improbable, vel nimis hyperbolicum, ut nihil concipi possit vel sublimius, vel venustius: Præcipue si naturam metus spectemus, qui magna semper auget, & horrendis horrorem adjicit. Valde hyperbolicum est quidem; sed istam audaciam non modo tulit, verum etiam exegit, descripti natura. Extant pauca, fateor, apud *Homerum* vere improbabilia: Est & apud *Virgilium* unum hujus generis specimen: *Camillam* inteligo elegantissimis hisce versibus descriptam;

** Illa vel intactæ segetis per summa volaret
Gramina, nec teneras cursu læsisset aristas;
Aut mare per medium fluctu suspensa tumentis
Ferret iter, celeres neque tingeret æquore plantas.*

Pulcherrimi sane sunt versus; quocirca magis dolendum rem esse impossibilem.

Definitioni Poëmatis Epici hoc membrum inferui, ex *historia partim ficta, partim vera, conflatum*: Hæc enim, non minus quam illa, necessario exigitur. Potest quidem Tragoedia, brevis cum sit, non veniam tantum, sed & laudem maximam mereri, integra licet fingatur. *Verum opere in longo*, quale est Poëma Epicum, fatigabitur Lector, nisi veritate commentis admista recreetur. Quid? quod secun-

* Æneid. Lib. 7. V. 808.

dum exempla *Homeri & Virgilii*, scribit, vel debet scribere, Vates Heroicus, in honorem Patriæ, vel Religionis quam colit; ac proinde famam, sive veram historiam, sequatur necesse est. Hoc saltem ad bene esse, si non ad ipsum esse, Poëmatis Epici requiritur.

In Machinis, quæ apud Veteres, & Ethnicos, sunt falsa Numina, apud Recentiores, & Christianos, Angeli, ac Dæmones, non opus est ut moremur. Satis nota est illarum & Venustas, & Magnificencia. Absque Machinis vix consisteret Poëma Heroicum; cum ab iis præsertim τὸ θαυμάσιον, sive admirabile, dependeat. Parco pluribus; legatur Liber quintus *Bossuviani* Tractatus.

Verseificationem Heroicam nemo ignorat; quæ apud *Græcos & Romanos*, versibus hexametris absolvitur. Adeo peculiare est Epicis hoc carminis genus, ut, etiam aliis Argumentis adhibitum, Carmen Heroicum vulgo nominetur. Quam sit numerosum, sublime, & undiquaque venustum, ad istas etiam linguas nobilitandas quantopere conducatur, supervacaneum esset indigitare. Ad illius majestatem, & gravitatem proxime (sed quam longo intervallo!) accedit nostrum *Anglicanum*: Certe Verseificatio nostra pondere saltem, ac viribus, ne plura adjiciamus, *Gallicam*, atque *Italiam*, longe superat.

Hæc sunt de Poëmate Epico à nobis sparsim animadversa: Neque enim quidquam amplius præstare propositum fuit; ejusque rei redita est ratio. Quæ de illius origine, atque na-

tura, succincte, sed & dilucide, disserit doctissimus *Bossvius* Cap. 2. L. 1. Latine reddita sic accipite.

Maxima, inquit, quæ mihi, hanc materiam tractaturo, occurrit, inter eloquentiam Veterum & Neotericorum, hæc est discrepantia; quod nostra loquendi ratio simplex sit, propria, & sine ambagibus; antiquorum, allegorica, & mysteriis plena. Obvolvebatur plerumque veritas commentis ingeniosis; quæ ob excellentiam suam *Fabulae*, hoc est, *Dicta* nominabantur: quasi tantum intercederet discriminis inter fabulosas lucubrationes eruditorum, & communem populi sermonem, quantum inter loquelam hominibus propriam, & voces quibus utuntur bruta animalia, ad sensus suos, & affectus, indicandos.

Principio is fuit usus fabularum, ut naturam Divinam exprimerent, eo, quo tunc temporis concipiebatur, modo. Sublime hoc Argumentum in causa fuit, quod primi Poëtæ Theologi appellarentur; Poësis ipsa, Sermo Deorum. Attributa Dei, tanquam in totidem personas divisa, segregabant: Quia satis concipere nequit imbecillitas mentis humanæ tantam potentiam, totidemque actiones, in tam grandi, simplici, & indivisibili natura, qualis est Divina. Fortasse etiam invidebant populo ea, quæ ex scientia tam pulchra & sublimi in seipsos redundabant, commoda, iisque vulgus hominum indignum judicabant.

Fieri nequirit ut operationes hujus Causæ omnipotentis exponerent, nisi de ejusdem effectibus

fectibus etiam loquerentur ; Physicam igitur Theologiæ adjunxerunt, eamque eodem modo tractarunt ; locutionum allegotarum velis & involucris nequaquam sepositis.

Veruntamen cum Homo sit princeps & nobilissimus omnium effectuum quos produxit Deus ; cumque nihil sit Poëtis æque proprium & commodum, ac ista materies ; eam quoque præcedentibus adjunxerunt ; & Doctrinam de Moribus eodem modo, quo Theologiam, & Physicam, tractaverunt. Ab Ethica sic tractata formavit Ars hanc Speciem Poëmatis, & Fabulæ, quæ Epica nuncupatur.

In Moraliibus idem præstiterunt Poëtæ Epici, quod Theologi in Divinis. Hi tanquam coacti nimia diversitate actionum, & attributorum Dei, quæ Intellectui nostro parum competunt, diviserunt unicam Ideam simplicis atque unicæ Essentiæ Divinæ in diversas personas sub nominibus *Jovis, Junonis, Neptuni*, aliorumque : Et è contra natura Philosophiæ Moralis, quæ de rebus individuis præcepta nunquam tradit, causa fuit, cur Epici in unam Ideam, in unam Personam, in unam Actionem, quæ singularis videtur, universum illud compegerint, quod consimile invenitur in diversis personis, ac diversis actionibus ; quæ ita includi atque comprehendendi potuerunt, tanquam Species sub Genere.

Quando igitur dicit *Aristoteles*, * φιλοσοφία τε
καὶ σπουδαίστερον ποιήσις ἱστορίας ἐστίν. *Gravior,*

* Περὶ Ποιητικῆς. Cap. 9.

& magis philosophica, est Poësis quam Historia; id dicit, non ut ejusdem excellentiam efferat, sed ut naturam explicet. Poëtica, inquit, docet Moralem Philosophiam, non recitando ut Historicus, quod fecit, vel passus est, *Alcibiades* e. g. (istud enim exemplum allegat *Aristoteles*;) sed ea proponendo quæ personam, cui hoc vel illud nomen tribuit Poëta, verisimiliter, vel necessario, dicere, aut facere oportuit, rebus eodem modo evenientibus. Hinc fit quod exitus luctuosos fingat, qui pravas actiones, & sinistra consilia, plerumque consequuntur; vel præmia bene gestorum, & delectationem quam percipiunt homines ex consiliis virtute formatis, prudentia directis. Ita in Epopeia, secundum *Aristotelem*, quocunque nomine inscripta, personæ, & actiones, sunt fictæ, allegoricæ, universales; non historicæ, neque singulares. * *Ἡ μὲν Ποίησις μάλλον τὰ καθεύδα, ἢ δ' ἰστορεῖα τὰ καθεύκασαν λέγει.* Illi assentitur *Horatius*; qui non contentus asseruisse Poetas, ut Philosophos, Moralia docere, *Homerum* etiam ipsis Philosophis præfert, eique palmam tribuit:

† *Qui quid sit pulchrum, quid turpe, quid
utile, quid non,
Plenius, ac melius Chrysippo, & Crantore dicit.*

Quod Poëtæ hac ex parte Philosophis præstent, exinde proficiscitur, quod omne genus Poëmatis sit Imitatio quædam. Est autem

* Cap. 9. Epist. 2. L. 1. V. 3.

Imitatio humanæ naturæ in primis accommodata & jucunda: Quapropter nihil aptius ad detinendos affectus animosque Auditorum. Præterea Imitatio est Præceptum per exempla traditum: Sunt autem exempla ideo aptiora ad persuadendum, quod rem de qua agitur fieri posse ostendant. Est denique Imitatio adeo essentialis Poeticæ; ut illi, docente *Aristotele*, Ars ipsa originem debeat; eamque *Horatius* summa cura præscribat Poetæ, quem formare atque instituere aggreditur:

* *Respicere exemplar vitæ, morumque, jubebo
Doctum imitatore, & veras hinc ducere voces.*

Quando autem fiunt Poetæ Philosophi morales, non desinunt esse Theologi: E contra, per Ethicam quam tractant, coguntur operibus suis Theologiam intermiscere; quia cognitio, metus, & amor, Dei, Pietas denique, & Religio, prima sunt, & solidissima, fundamenta aliarum omnium virtutum, omnium quæ moralia vere existimantur.

Propter præsentiam Numinis, & curam quam Causa adeo augusta actioni adhibet; Poetæ incumbit curare, ut actio sit grandis, maximi momenti, & per viros principes, ac reges, ad exitum perducta. Hinc *Horatius*;

† *Res gestæ regumque, ducumque —*

Eadem de causa eundem oportet cogitare, & loqui, modo sublimi, supra populum elevato, & quodammodo æquali personis divinis quas inducit. Huic usui inservit dictio poëtica, &

* De Arte Poet. V. 317.

† V. 73.

figurativa, ac majestas carminis heroici. Hinc idem *Horatius* ;

* — *Cui mens diviniore, atque os
Magna sonaturum, des nominis hujus honorem.*

Possunt autem hæc, divina cum sint, & miraculis plena, verisimilitudinem destruere ; sine qua minus idonea est actio ad persuadendum. Hoc cavere debet Poëta ; cum illi præcipue propositum sit, docere homines, & ad virtutem conformare.

Hæc omnia observare oportet Poetas, quoad *summam*, atque *essentiam* rerum, quas Poematis, ac Præceptis suis, tanquam *materiam* subjiciunt. *Ratio* easdem tradendi cum utilitate, & methodo, exegit ut regulis præcedentibus alias insuper adnecterent.

Ad Mores & Habitus magis componitur Epopœia, quam ad Passiones. Hæ subito, atque ex inopino nascuntur ; nec diuturna est illarum violentia : Tranquilliores autem sunt Habitus ; & tardiori operatione cessant, vel imprimuntur. Itaque Actio Epica uno die nequit includi, possit licet Theatralis ; Illi opus est ampliori spatio, quam Actioni Tragicæ, quæ ad Passiones componitur.

Hæc distinctio multum discriminis inter Tragœdiam & Epopœiam interponit. Furor Tragicus formam repræsentandi requirit recitatione multo magis vividam, atque animosam : Ille igitur in actione est totus ; Poeta nunquam loquitur ; ut in Epopœia, quæ nullos habet actores.

* Sat. 4. Lib. 1. V. 43.

Quod si hoc nomine Epopœia cedit Tragœdia, superat tamen Philosophiam, & Historiam; quia multo magis activa est simplici Philosophia, & Narrationibus historicis. Et quanquam nullos actores oculis spectantium exhibet, ut Tragœdia; debet tamen frequentius, quam Historia, narrationem rumpere, sermonibus personarum interpositis. Ita eam instituit *Aristoteles*; quando dicit narrationem Epopœiæ dramaticam esse debere, hoc est activam. [In hisce verbis quidem interpretandis dissentior à Viro doctissimo, & *Dacierio* assentior, ut supra dictum; sed hoc parvi est momenti. Possunt quidem hac regula *Aristotelica* sermones personarum *includi*; sed intelligenda videtur ipsa regula de *Fabula* potius, quæ *Materia* est Poëmatis, quam de *Forma*, sive *Ratione* repræsentandi. Sed pergit *Bossvius*.]

Habet etiam Epopœia suas Passiones; quæ ex parte præstat quidem Philosophiæ & Historiæ, cedit autem Tragœdiæ: Quanquam enim omnes Affectus in se admittit, Gaudium tamen & Admirationem magis necessario exigit. Hi sunt præcipue Affectus, qui doctiores nos efficiunt. Admiratio & Curiositas sunt causæ scientiarum; nihil autem mentem hominum æque allicit & detinet, ac Voluptas; unde oportet ut hi duo Affectus nunquam desint operi in eum finem confecto, ut doceant nos quibus ad felicitatem consequendam scitis opus est.

Postremo, cum breviter debeant esse præcepta, quo facilius concipiantur, & altiores in me-

moria agant radices; nihilque sit ad hoc efficiendum aptius, quam unicam Ideam proponere, cæteras res ita colligere & aggregare, ut possit mens omnes sibi eodem tempore præsto habere; omnia reduxerunt Poëtæ ad unicam Actionem, uno, eodemque consilio directam, & in unum corpus, nullum membrum dispar sive (quod aiunt) heterogeneum in se admittens. Hinc nata duplex *Horatii* regula; altera,

* *Quicquid præcipies, esto brevis, ut cito dicta Percipiant animi dociles, teneantque fideles :*

altera,

† *Denique sit quod vis simplex duntaxat, & unum.*

Hæc Vir clarissimus de origine & Natura Poë-
matis Epici.

*Prælectio Tri-
cesima prima.*

In hoc Scripti genere parum inter se sunt comparandi Veteres & Neoterici; cum vix quidquam extet Neotericum, quod Poëmatis Heroici titulum mereatur. Novimus quidem *Angli* judicium *Drydeni* popularis nostri de Poëmate quodam *Chauceri*, pulchro sane illo, & plurimum laudando; nimirum quod non modo vere Epicum sit, sed *Iliada* etiam, atque *Aeneida*, æquet, imo superet. Sed novimus eodem tempore Viri illius maximi non semper accuratissimas esse censuras, nec ad severissimam Criticæ normam exactas: Illo iudice, optimum est plerum

* De Arte Poët. V. 335. † V. 23.

que, quod ille præ manibus habet, & in quo nunc occupatur. Certe portentosior hæc est Sententia, quam ut seria refutatione digna judicetur. Quinetiam, inter ipsos antiquos vix unum invenies vere Epicum, præter *Homerum*, & *Virgilium*: Iis solis jure tribuitur *Laurus Heroica*; Nec *duopræterea tales* tulit *Terra viros*; imo ne unum quidem. Inter hos ipsos, inter immortale hoc Poëtarum par, quænam instituenda sit Comparatio, quid de utroque, meo judicio, statuendum, alibi * fuse explicui, ejusque sententiæ rationes reddidi; videlicet, *Virgilium Homero* multum debere, *Opera Homerica Virgilianis* cedere.

Historica potius sunt, quam Heroica, *Lucani*, & *Silii Italici*, Poemata: *Veræ* sunt iis Actiones, non *fictæ*; *particulares*, non *universales*. Epopœiæ tamen naturam quadantenus participant: Sunt Poemata, eaque magnæ molis, Narratione insuper, & Carmine Heroico, expressa: Celebrantur Heroes: Sublimes sunt, vel volunt esse, Conceptus, & Dictio: Nonnihil etiam Fictionis Veritati admiscetur. Huc itaque reducuntur istiusmodi Poemata; hic jure memorantur isti Vates. *Lucanus*, in quibusdam utcumque vituperandus, ad summam haudquaquam despiciendus, imo multa laude dignissimus: Durus quidem interdum, & nimis Stoicus; interdum frigidus, & prosaicus; interdum è contra turgidus, ventosus, & ina-

* Præfat. Versioni Anglicanæ *Æneidos* præmissa.

niter grandiloquus : In multis tamen admodum elegans & sublimis, ac spiritu Epico animatus. De *Silio Italico* ita *Plinius* Epist. 7. Lib. 3. "Scribebat carmina majore cura, quam ingenio. *Virgilii* natalem, religiosius quam suum, celebrabat; *Neapoli* maxime, ubi monumentum ejus adire, ut templum, solebat." Cum itaque *Virgilium* tanto ardore amaverit, & veneratus fuerit; mirum est istum Vatem *Virgilii* Stylum non magis imitatum fuisse. Ac de *Lucano* idem observandum: Illius etiam Stylus *Virgiliano* quam dissimilis! *Statium* etiam constat *Maronem* admiratum potius fuisse, quam imitatum: Recte itaque dicit,

* — *Nec tu divinam Aneida tenta;*

Minus recte,

Sed longe sequere, & vestigia semper adora.

Hoc enim, quantumvis modeste, innuit, se *Virgilium* sequi: Sed quam longo intervallo id facit! quam non æquis passibus! Illius & scribendi, & cogitandi, ratio *Virgilianæ* quantum discrepat! In multis tamen laudandus & *Statius*; Poëma licet Epicum proprie dictum non scripserit. *Thebaidi* enim multi sunt ex æquo Heroes, non unus reliquis antecellens; duplex etiam Actio, altera funesta, felix altera. Vere Heroicus quidem *Tassus*, & famam haud exigam merito adeptus. Sed, ut alia omittam, Arte Magica, Incantamentis, Machinis, & Personis aëriis, nimium abundat. Ejusdem vitii

* Thebaid. Lib. 10. prope finem.

multo magis insimulandus est *Spencerus* nostras ; qui magico solo fere semper ingreditur, & cujus personarum pars magna sunt Lemures, Larvæ, Magi, & Gigantes. Allegoricus est nimis : Actionem etiam non unam, sed multas tractat, easque sibi non recte congruentes ; adeo ut difficile sit discernere, quo filo inter se connectantur. Ad cætera, Poeta (si quis alius) natus fuit ille scriptor ingeniosissimus ; versificatione, ac præcipue Inventionis copia, insignis ; & inter primos numerandus. Si Poema Heroicum proprie dictum non scripsit *Miltonus* ; certe Poema optimum scripsit ; omni laude dignus, dicam ? imo major : *Homeri*, & *Virgilii*, non servus Imitator, viam aperuit prorsus novam, & suam ; Inventionis foecunditate, Ingenii sublimitate, Rerum Vocumque fulgore ac pondere, Judicii denique maturitate, nec *Homero* forsan, nec *Virgilio*, secundus ; lingua licet, qua usus est, ambobus, præsertim *Homero*, longe inferior, *Virgilio* præsertim multo minus castigatus. Imitentur illum alii Recentiores, *Homerum* & *Virgilium* minus imitando. Ad Illorum ingenium atque judicium, rationemque scribendi, & cogitandi, seipsos, quantum par est, instituunt & componant : Atque hoc præstando *vere* illos *imitantur* ; non illorum Poemata, vel eorundem partem magnam, transferendo in sua ; quod furtum potius censendum est, quam imitatio.

† *Nec circa vilem, patulumque moraberis orbem*

† De Arte Poet. V. 132.

Nec

*Nec verbum verbo curabis reddere, fidus
Interpres —*

Nec credes de essentia esse Poemati Epico Iram illustis cujusdam Ducis, vel Reditum Regis in patriam, vel Coloniam ab una regione in aliam deductam, vel Descriptionem *Æoliae*, & Ventorum, vel Ludos funebres, vel Descensum ad Inferos, vel Heroa armis cœlestibus instructum. Quin ab hisce omnibus aliisque multis, quæ ab *Homero*, & *Virgilio* tractantur, penitus abstinendum; idque ea ipsa de causa, quia ab iis tractantur. Novum aliquod moliatur, si quis Poema Heroicum aggreditur; *Horatiane* censuræ acumen metuat,

* *O imitatores, servum pecus —*
ac nobilem istum atque animosum *Lucretii* spiritum æmuletur;

† *Avia Pieridum peragro loca, nullius ante
Trita solo; juvat integros accedere fontes,
Atque haurire; juvatque novos decerpere flores,
Insignemque meo capiti petere inde coronam,
Unde prius nulli velarunt tempora Musæ.*

Præter memoratos, multi sunt Scriptores Heroicæ indolis, Poema licet Heroicum nunquam scripserint. Inter hos media ætate eminet *Claudianus*; de cujus laude, ac vituperio, pauca alibi adnotavi: Inter nostrates, *Drydenus* defunctus: Sunt etiam alii nunc superstites, qui idcirco sine invidia laudari nequeunt.

* Epist. 19. Lib. 1. V. 19. † Lib. 4. V. 1.

ATque hæc sunt, quæ super variis Argumentis, Prælectionum nostrarum Cursu, breviter differenda existimavi. Omnia à me vel leviter delibata, vel penitus intacta, Successoribus meis trado plenius evolvenda; quibus Defectus meos adimplendos, atque Errores emendandos, relinquo. Mihi quid jam restat, nisi ut vobis, Academici, gratias quam maximas iterum iterumque persolvam, ac felices vivere vos & valere jubeam? Officio sane tristior cederem; nisi animadverterem favore vestro *fuisse* cohonestatum, perpetuum mihi in honorem redundare. Quod reddam nihil habeo, præter vota, precesque ardentissimas, ut omnia Academiae vertant bene, & crescentibus Ædificiis, crescant illi (si fieri potest) Eruditio, ac Virtus, & Fama utriusque; & Inimicorum sicut convicia spernitis, ita impetus etiam, ac tela vitetis. Faustum quiddam, profecto, nisi falsa nos spes habet, quodque optamus creduli nimis auguramur, spondent & ominantur tot nova quotidie, difficillimis temporibus, surgentia Musarum culmina; ut si vel menses aliquot egerimus absentes ab Universitate, reduces pene Hospites videamur, &, ratione penitus diversa ab ea qua Dictum illud olim usurpabatur, *Oxonium quæramus in Oxonio*. Portenti itaque instar habendum est, Homines, qui maximum præ se ferunt Patriæ amorem, illud ipsum odisse ac despiciere, quod patriam præ cæteris honestat & exornat. De nobis iniqui nimis essemus *Angli* judices, si ad cætera supra omnes
alias

alias gentem nostram efferremus. Fortes sumus; Fortes etiam sunt *Galli*, & *Germani*: Navibus & Commercio valemus; iisdem valent *Hollandi*: Extremæ autem esset arrogantia, vel Doctrina, vel Ingenio, nobismet ipsis palmam tribuere. At Academiis *Anglos* universo Orbi præluere, universus Orbis & fateatur, & miratur: Imo è duabus nostris altera tantum, eaque minor, omnes exteræ non æquiparat modo, verum etiam superat. Est hæc nobis gloria peculiaris, ac propria: Quam tamen ut extinguant, omnes nervos intendunt, qui accerrimi Patriæ propugnatores & vindices videri volunt. Si quærat, quid sit causæ; nihil mihi quod reponam occurrit, præter *Terentianum* istud, *Mala mens, malus animus*. Ut de tanto scelere poenitentiam agant, precor & exopto. Me quod attinet; eloqui non valeo, quam propenso sim erga vos, & grato animo, qui tanto me candore ac benevolentia audire dignati estis, erroribus ignoscere, & tenues conatus æqui bonique consulere. Vigeant, & magis magisque indices floreat, Musæ *Oxonienfes*: Vos autem, Musarum *Oxonienfium* cultores, pergite Poësin excolere, & promovere; atque istius, aliarumque omnium Scientiarum, & Artium, Eruditionis, ac Virtutis, incremento, æternam Poëtis materiem suppeditare.

FINIS.

